

**LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE**

PROMOCIJAS DARBS

**PĀRROBEŽU ADMINISTRATĪVAIS AKTS LATVIJĀ UN
EIROPAS SAVIENĪBĀ**

Tiesību zinātnes
doktora studiju programmas
doktorants
Aleksandrs Potaičuks
ap09027

Promocijas darba vadītāja:
Profesore, Dr. iur. Jautrīte Briede

Rīga 2020

Satura rādītājs

Izmantoto saīsinājumu saraksts	4
Ievads	5
1. Pārrobežu administratīvā akta izpratne Latvijā kā Eiropas Savienības dalībvalstī	10
1.1. Pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas ievada apsvērumi	10
1.2. Administratīvā akta koncepts Latvijā	12
1.2.1. Pārrobežu administratīvais akts	16
1.2.2. Kritēriji administratīvā akta kvalificēšanai par pārrobežu administratīvo aktu Latvijā ..	18
1.2.3. Pārrobežu administratīvo aktu klasifikācija	21
1.2.4. Vienotā administratīvā akta atzīšanas mehānisms	23
1.2.5. Ar atsevišķu lēmumu atzīstams administratīvais akts	25
1.2.6. Kompozītā procedūrā izdots administratīvais akts	26
1.2.7. Pārrobežu administratīvā akta veida maiņa	29
1.3. Valsts suverenitāte un teritorija pārrobežu administratīvo aktu kontekstā	31
1.3.1. Starptautisko tiesību un Latvijas konstitucionālo tiesību atziņas	31
1.3.2. Atziņu ietekme uz pārrobežu administratīvo aktu atzīšanu	35
1.4. Pārrobežu administratīvo aktu nozīme Eiropas Savienības kontekstā	38
1.4.1. Pārrobežu administratīvo aktu rašanās un daudzveidība Eiropas Savienībā	38
1.4.2. Nākotnes perspektīvas Eiropas Savienības ietvaros	42
1.4.3. Pārrobežu administratīvo aktu pienesums Eiropas Savienībā	44
2. Pārrobežu administratīvo aktu atzīšana Latvijā	49
2.1. Pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas normatīvais ietvars	49
2.1.1. Eiropas Savienības tiesības un Eiropas Ekonomikas zona	52
2.1.2. Administratīvo aktu atzīšana Eiropas Savienības primāro tiesību gaismā	58
2.1.3. Latvijai no starptautiskajām tiesībām izrietošie atzīšanas pienākumi	61
2.1.4. Baltijas valstu un Ziemeļvalstu perspektīva	65
2.2. Pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas metodika	67
2.2.1. Vienotā administratīvā akta atzīšana	69
2.2.2. Atzīšana ar atsevišķu lēmumu	75
2.2.3. Atzīšanas mehānismu darbības konstitucionālie aspekti	82
2.3. Pārrobežu administratīvo aktu neatzīšanas robežas	87
2.3.1. Neatzīšana sakarā ar atcelšanu vai atzīšanu par spēkā neesošu izcelsmes valstī	87
2.3.2. Neatzīšana sakarā ar atzīšanas tiesiskā pamata zudumu izcelsmes valstī	90
2.3.3. Neatzīšana sakarā ar pieļautu procesuālu vai materiālu kļūdu	91
2.3.4. Neatzīšana, pamatojoties uz vispārējām sabiedriskām interesēm	93

2.3.5.	Neatzīšana Eiropas Savienības Pamattiesību hartas kontekstā	99
2.3.6.	Valstiskuma neatzīšanas nozīme pārrrobežu administratīvo aktu atzīšanas kontekstā ..	101
2.3.7.	Ar pārrrobežu administratīvo aktu atzīšanu saistītās intereses un to izvērtēšana.....	106
2.4.	Pārrrobežu lēmumu savstarpējā atbilstība to atzīšanas kontekstā	108
3.	Iestāžu veikta pārrrobežu administratīvo aktu uzraudzība un kontrole	111
3.1.	Uzņemošās valsts iestāžu tiesības kontrolēt pārrrobežu administratīvo aktu tiesiskumu ..	111
3.1.1.	Vispārējās kompetences kontrolēt pārrrobežu administratīvos aktus neesība.....	113
3.1.2.	Izņēmumi, kad uzņemošajai valstij ir kompetence kontrolēt administratīvo aktu	116
3.1.3.	Pārrrobežu administratīvā akta neesība un spēkā neesības kontrolēšana	117
3.2.	Pārrrobežu administratīvā akta adresāta un akta īstenošanas uzraudzība	121
3.2.1.	Piederības valsts īstenošanas uzraudzības princips	123
3.2.2.	Uzņemošās valsts īstenošanas uzraudzības princips	131
4.	Pārrrobežu administratīvo aktu tiesiskuma pārbaude un izmantošana tiesā	138
4.1.	Tiesā pārbaude	138
4.2.	Netiesā pārbaude	150
4.2.1.	Krimināllietas un administratīvo pārkāpumu lietas	150
4.2.2.	Civiltiesas	153
4.3.	Tiesas kompetences robežas vērtēt administratīvo aktu netiesās pārbaudes ietvaros.....	155
4.4.	Personu, kas nav pārrrobežu administratīvā akta adresāti, tiesību aizsardzība	158
	Kopsavilkums.....	164
	Anotācija	169
	Abstract	171
	Résumé.....	173
	Izmantotās literatūras, normatīvo aktu un juridiskās prakses saraksts.....	175

Izmantoto saīsinājumu saraksts

Satversme	Latvijas Republikas Satversme
ECT	Eiropas Cilvēktiesību tiesa
Eiropas Cilvēktiesību konvencija	Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija
EST	Eiropas Savienības Tiesa
ANO	Apvienoto Nāciju Organizācija
ANO ST	Apvienoto Nāciju Organizācijas Starptautiskā tiesa

Ievads

Tradicionāli administratīvās tiesības tiek uzskatītas par tādu tiesību nozari, kuru ierobežo konkrēta valsts un tās tiesību sistēma.¹ Katra valsts savās iekšējās lietās neatkarīgi no citām izlemj, kāda būs tās iekšējā uzbūve, tajā pastāvošais iekšējais administratīvo tiesību ietvars un kā valsts savas jurisdikcijas ietvaros veidos administratīvi tiesiskās attiecības – privātpersonu attiecības ar valsti. Atziņas par valsts suverenitātes principu vēsturiski ir veidojušas atskaites punktu diskusijai par administratīvo tiesību piemērošanas starptautiskajiem aspektiem.² 16. un 17.gadsimta Eiropā pastāvēja uzskats, ka publiskās tiesības to dabas dēļ ir ierobežotas ar valsts teritoriju un valsts tiesību sistēmu, un tādējādi valsts bija slēgta sistēma: administratīvie akti un tiesības nevarēja gūt tālākejošas sekas citās valstīs.³

Tomēr līdz ar globalizāciju un sevišķi eiopeizāciju rietumvalstu publiskās tiesības, sākot ar 20.gadsimta vidu, ir atvērušas sevi plašākam kontaktam ar citu valstu tiesību sistēmām, kas jo īpaši iezīmējas Eiropas Savienības tiesībās,⁴ un līdz ar to valstu robežu nozīme tiecas mazināties iepretim cilvēku mobilitātei un pārrobežu tirdzniecībai. Cilvēku mobilitāte un pārrobežu tirdzniecība piespiež valstis atteikties no savas pilnīgās autonomijas administratīvi tiesisko attiecību veidošanā un spiež valstis arvien vairāk savstarpēji sadarboties. Viens no šādiem piemēriem ir vienotā tirgus izveidošana Eiropas Savienības ietvaros, kurā dalībvalstis veido telpu bez iekšējām robežām, kurā saskaņā ar Eiropas Savienības pamatlīgumiem ir nodrošināta preču, personu, pakalpojumu un kapitāla brīva aprīte.⁵

Lai šo procesu veicinātu jomās, kurās, no vienas puses, nepieciešams nodrošināt pārrobežu mobilitāti, no otras puses, ir nepieciešams nodrošināt valsts uzraudzību, izdodot dažāda veida valsts atļaujas un licences, tiek ieviesti citu valstu iestāžu izdoto administratīvo aktu atzīšanas mehānismi, kas palīdz panākt to, ka vienas valsts izdotas atļaujas un licences ir derīgas arī citās valstīs. Tādējādi tiek ievērojami atvieglota un padarīta pārskatāmāka uzņēmumu un personu pārrobežu kustība, uzņēmējdarbība un pakalpojumu sniegšana. Eiropas Savienībā, tuvinoties dalībvalstu tiesību sistēmām un palielinoties dalībvalstu savstarpējai uzticībai, pakāpeniski tiek radīti arvien jauni

¹ Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 756, Handrlica J. Revisiting International Administrative Law as a Legal Discipline. Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol. 39 No. 3, 2018, p. 1238, Wiegandt D. Recognition of administrative acts. In: Basedow J., Rühl G., Ferrari F, Miguel Asensio P. (Eds.). Encyclopedia of Private International Law. Cheltenham: Elgar, 2017, p. 1487.

² Wenander H. A toolbox for administrative law cooperation beyond the state. In: Lind A.S., Reichel J. (eds.). Administrative law beyond the state. Nordic perspectives. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2013, p. 47.

³ Ibid., p. 49.

⁴ Ibid., p. 49.

⁵ Līguma par Eiropas Savienību. Oficiālais Vēstnesis, 2008. 9.maijs, nr. 115/15, 3.panta trešā daļa, Līgums par Eiropas Savienības darbību. Oficiālais Vēstnesis, 2012. 26.oktobris, nr. 326, 26.pants.

tiesību piešķirumi ārvalstu lēmumu savstarpējai atzīšanai. To sauc par pārrobežu administratīvo aktu atzīšanu. Šie jaunie mehānismi ietekmē arī Latvijas Administratīvā procesa likumu un ar to saistītos regulējumus.

Pārrobežu administratīvo aktu iezīmē tālāk minētie piemēri. Persona Latvijā saņem Šengenas vienoto vīzu. Lai gan šāda vīza ir vienas valsts izdots administratīvais akts, šī atļauja būs derīga visās Eiropas Savienības dalībvalstīs, un attiecīgi šai personai nebūs katrā dalībvalstī jāsaņem vēl viena vīza. Savukārt pārējās uzņemošās dalībvalstīs nevarēs apgalvot, ka šī persona tās teritorijā uzturas bez atļaujas. Savukārt kvalificētu riska kapitāla fonda pārvaldnieks, kas izmanto nosaukumu *EuVECA* savu kvalificēto riska kapitāla fondu tirdzniecībai un kas reģistrēts Latvijā, var tirgot kvalificētus riska kapitāla fondus arī citās Eiropas Savienības dalībvalstīs, jo reģistrācija, ko veikusi Latvijas Finanšu un kapitāla tirgus komisija, ir derīga visā Eiropas Savienībā. Citas Eiropas Savienības dalībvalsts regulators nevar uzlikt pārvaldniekam sodu par to, ka tas veiksmīgi izvērsis savu pakalpojumu sniegšanu tās teritorijā un konkurē ar vietējiem riska kapitāla fonda pārvaldniekiem. Zobārsts, kas savu ārsta kvalifikāciju ieguvis Igaunijā un pēc ilgāka laika dzīvošanas tur vēlas atgriezties savā dzimtenē Latvijā, var prasīt savas kvalifikācijas atzīšanu šajā reglamentētajā profesijā arī Latvijā. Šādā gadījumā viņam būs tādas pašas tiesības uz darbību zobārsta profesijā kā personām, kuras šo kvalifikāciju ieguvušas Latvijā, un šim zobārstam nebūs jāiegūst ārsta diploms Latvijā no jauna.

Pārrobežu administratīvo aktu atzīšana Latvijas tiesību zinātnē nav pētīta padziļināti, taču darbā aplūkotā tiesu prakse un nepārtrauktā attīstībā esošais Eiropas Savienības tiesību regulējums apliecina, ka pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas izaicinājumi administratīvo tiesību zinātnē prasa lielāku noteiktību un doktrināru risinājumu. Tādēļ promocijas darbam ir divi savstarpēji saistīti mērķi:

1) noskaidrot pārrobežu administratīvo aktu un to atzīšanas metodoloģisko saturu un robežas, kā arī atzīšanas vai neatzīšanas tiesiskās sekas;

2) identificēt ar pārrobežu administratīvajiem aktiem saistītās juridiskās problēmas Latvijas administratīvajās tiesībās un izstrādāt to risinājumus.

Šo mērķu sasniegšanai izvirzīti vairāki uzdevumi:

- 1) izstrādāt pārrobežu administratīvā akta konceptu Latvijā, ievērojot nacionālo izpratni par administratīvo aktu;
- 2) ievērojot starptautiskajās tiesībās atzītos suverenitātes, neiejaukšanās un teritorialitātes principus, izstrādāt doktrināru pamatojumu Latvijā, kādēļ citu valstu iestāžu izdotie administratīvie akti nav spēkā esoši Latvijā teritorijā;
- 3) apkopot nozīmīgākās ārvalstu literatūras atziņas par pārrobežu administratīvo aktu atzīšanu un modelēt to piemērošanu Latvijas administratīvo tiesību kontekstā;

- 4) identificēt tiesu praksi par pārobežu administratīvajiem aktiem un tiesu praksi, ko iespējams tieši vai netieši attiecināt uz pārobežu administratīvo aktu atzīšanu un īstenošanu Latvijas tiesību sistēmā, kā arī vispārināt tiesu prakses atziņas attiecībā uz pārobežu administratīvo aktu atzīšanu un izmantošanu citos gadījumos;
- 5) Latvijas, Eiropas Savienības un starptautisko tiesību normu analīzes rezultātā vispārināt un sistematizēt dažādu pārobežu administratīvo aktu veida atzīšanas metodiku;
- 6) izmantojot ārvalstu literatūrā attīstīto pārobežu administratīvo aktu dalījumu pēc atzīšanas metodes (vienotā administratīvā akta atzīšana un atzīšana ar atsevišķu lēmumu), identificēt šo atzīšanas veidu ietekmi uz pārobežu administratīvo aktu uzraudzību iestāžu līmenī un lietu izskatīšanu tiesā;
- 7) noskaidrot pārobežu administratīvo aktu un to atzīšanas metodoloģisko saturu un robežas, kā arī atzīšanas vai neatzīšanas tiesiskās sekas.

Darbs sastāv no četrām nodaļām. Pirmajā nodaļā sintezēta izpratne par to, kas tad būtu uzskatāms par pārobežu administratīvo aktu Latvijā, un iezīmēts, kādos gadījumos pārobežu administratīvais akts iegūst savu pārobežu raksturu. Šāda analīze ir nepieciešama, lai secīgi nākamajā nodaļā varētu pētīt pārobežu administratīvā akta atzīšanas metodoloģiju. Tāpat šajā kontekstā pirmajā nodaļā administratīvais akts analizēts valsts suverenitātes un teritorialitātes principu gaismā, tādējādi sniedzot tiesību zinātnē balstītu pamatojumu tam, kādēļ ne jebkurš administratīvais akts ir derīgs un spēkā esošs citā valstī.

Ņemot vērā, ka katrā valstī ir savs unikāls pārobežu administratīvo aktu atzīšanas ietvars, otrajā nodaļā pētīts tiesiskais regulējums tam, kādos gadījumos Latvijā kā Eiropas Savienības dalībvalstī un kā valstī, kas ir unikāls un noteikts starptautisko tiesību subjekts, ir atzīstami citu valstu iestāžu izdotie administratīvie akti. Turklāt atzīšanas kontekstā ir aplūkotas arī atzīšanas robežas, aptverot visdažādākos gadījumos, kad citas valsts administratīvais akts Latvijā varētu arī netikt atzīts. Šīs nodaļas ietvaros doktrināri aplūkota arī pārobežu administratīvo aktu atzīšanas metodika un tiesiskās sekas, kas izriet no atzīšanas un neatzīšanas atkarībā no konkrēta ieviestā pārobežu administratīvo aktu atzīšanas mehānisma.

Trešajā nodaļā pētīta iestāžu īstenotā pārobežu administratīvo aktu uzraudzība un kontrole. Tā šajā nodaļā aplūkota sistēmiski ar pirmajā nodaļā aplūkoto valsts suverenitātes un teritorialitātes principu, iezīmējot valsts īstenotas uzraudzības kompetences esību un šādas kompetences neesību dažādos gadījumos. Šāda analīze ir īpaši nozīmīga pārobežu kontekstā, kad var savstarpēji sadurties divu suverēnu valstu uzraudzības un kontroles īstenošanas intereses otras valsts teritorijā, kas nenotiek nacionālo administratīvo aktu gadījumā. Šajā nodaļā iezīmēti Eiropas Savienības dalībvalstu starpā ieviestie piederības valsts un uzņemošās valsts īstenotas uzraudzības principi, kas atspoguļo valstu savstarpējo uzticību un kompetenču pārdali.

Un visbeidzot ceturtajā nodaļā, ievērojot tiesu praksē sastopamos vai iespējamos kāzus, analizēta pārrobežu administratīvo aktu daudzdimensionālā ietekme uz lietu izskatīšanu tiesā, to tiesiskuma pārbaude tiesā un šo administratīvo aktu izmantošana lietu iztiesāšanā tiesā. Lai veicinātu izpratni par pārrobežu administratīvo aktu sastopamību arī citu kategoriju lietās, šajā nodaļā īpaši pievērsta vērība pārrobežu administratīvo aktu netiešajai pārbaudei civillietās un krimināllietās, kā arī analizēta ar administratīvo aktu aizskarto personu tiesību aizsardzība.

Promocijas darba izstrādē izmantotas tiesību zinātnē ierastās pētīšanas metodes. Vispirms izmantotas literatūras studijas. Ārvalstu literatūras meklējumi veikti Lundas Universitātes Juridiskajā bibliotēkā Zviedrijā, Berlīnes Tehniskās universitātes bibliotēkā Vācijā, Taras Ševčenko Kijevas Nacionālās universitātes bibliotēkā Ukrainā, kā arī Latvijas Universitātes un Rīgas Juridiskās augstskolas bibliotēkās. Izmantotā literatūra (grāmatas un raksti dažāda līmeņa žurnālos) pamatā ir angļu un franču valodā, jo pētāmie jautājumi Latvijā apskatīti ļoti minimāli. Darbā galvenokārt izmantoti indukcijas un dedukcijas slēdzieni no Eiropas Savienības tiesību normām, tiesību doktrīnas un nacionālo un starptautisko tiesu prakses atziņām. Tāpat darbā nedaudz izmantota salīdzinošā pētniecības metode, kas īpaši iezīmēja pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas uzdevumus Eiropas Savienības kontekstā.

Darbā autors ir iedvesmojies no daudziem Eiropas, sevišķi franču tiesību zinātniekiem, kas ir pētījuši pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas mehānismus, ko apliecina atsaukšanās uz viņu pētījumiem šajā promocijas darbā. Tomēr saturiski un piedāvāto risinājumu ziņā autors savu pētījumu un pieeju šajā pētījumā visvairāk asociē ar zviedru tiesību zinātnieka Henrika Venandera (*Henrik Wenander*) pieeju. Šo zinātnieku, salīdzinot ar citiem Eiropas pētniekiem, raksturo stingrāka pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas sasaiste ar valsts kompetencēm, suverenitātes un teritorialitātes principu, doktrināra pieeja atzīšanas mehānismu veidu savstarpējai nošķiršanai un, visbūtiskāk, priekšrokas došana valstu sadarbībai, nevis valstu tiesībām absolūti kontrolēt citu valstu iestāžu izdotos pārrobežu administratīvos aktus. Tāpat autors šajā pētījumā pārrobežu administratīvo aktu atzīšanu skatījis primāri Latvijas administratīvo tiesību un Eiropas Savienības tiesību perspektīvā. Alternatīvi šo pētījumu varēja virzīt starptautisko tiesību un vairāku valstu salīdzinošā pētījuma virzienā, taču šī pieeja nav tas, kā autors šajā promocijas darbā sevi ir pozicionējis.

Promocijas darbā pamatā izmantota tā tiesu prakse, kas saistīta ar Eiropas Savienības tiesību piemērošanas parametru. Proti, pamatā izmantoti Eiropas Savienības Tiesas un Latvijas tiesu nolēmumi, kuros aplūkoti pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas un izmantošanas jautājumi Eiropas Savienības tiesību gaismā. Citu valstu vai starptautisko tiesu nolēmumi izmantoti tikai tiktāl, ciktāl tie bija noderīgi, lai pastiprinātu atziņas, kas paustas iepriekš minētajos nolēmumos, vai lai parādītu konkrēta jautājuma daudzpusējo dabu. Nacionālā mērogā tiesu prakses atlasī apgrūtināja tas, ka pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas un izmantošanas procesā netiek izmantoti vienoti termini,

kas atvieglotu nolēmumu atlasī pēc noteiktiem atslēgas vārdiem, līdz ar to nolēmumi atlasāmi pēc nolēmuma satura. Savukārt citu Eiropas Savienības dalībvalstu nolēmumi atlasī apgrūtina dalībvalstu valodu daudzveidība un to tiesu nolēmumu ierobežotā un fragmentārā pieejamība.

Promocijas darbs pamatā izstrādāts Lundas Universitātē Zviedrijā, kur autoram bija pieeja plašam literatūras avotu klāstam un ārvalstu datubāzēm. Šīs pētnieciskās darbības ietvaros gūtie rezultāti tika prezentēti 2020.gada janvārī seminārā Lundas Universitātē, kuru apmeklēja Lundas Universitātes mācībspēki, pētnieki un doktorantūras studenti. Diskusija un ieteikumi semināra ietvaros ļāva promocijas darbu izstrādāt daudzpusīgāku un padziļinātāku. Promocijas darbā pētāmo jautājumu labāk palīdzēja izstrādāt darbs Latvijas Republikas Augstākajā tiesā, kas sniedza praktisku ieskatu administratīvo un Eiropas Savienības tiesību piemērošanā. Šī promocijas darba uzsākšanu un izstrādi ir veicinājuši, kā arī būtisku zinātnisko atbalstu ir snieguši trīs galvenie zinātnieki: Dr. Kristofs Ševe (*Christoph Schewe*) (Vācija), Dr. Jaurīte Briede un Dr. Henriks Venanders (*Henrik Wenander*) (Zviedrija).

Promocijas darbā paustais viedoklis ir autora personīgais viedoklis un nav saistīts ar darbavietas viedokli.

1. Pārrobežu administratīvā akta izpratne Latvijā kā Eiropas Savienības dalībvalstī

Šajā nodaļā tiek noskaidrots, kas ir pārrobežu administratīvais akts un ar ko tas atšķiras no tīri nacionāliem administratīvajiem aktiem (I), kas ir galvenie šādu aktu nošķiršanas kritēriji (II), kā arī kādēļ citu valstu administratīvie akti nebauda tūlītēju spēkā esību Latvijas teritorijā (III). Lai atbildētu uz šiem jautājumiem, pārrobežu administratīvie akti šajā nodaļā tiks sākotnēji aplūkoti Latvijas administratīvā akta izpratnes gaismā, tādējādi iezīmējot galvenos nošķiršanas kritērijus tam, ar ko abi atšķiras un kad nacionālais administratīvais akts iegūts pārrobežu raksturu. Šādā veidā vienlaikus tiks sintezēta Latvijas pārrobežu administratīvā akta izpratne. Secīgi tālāk tiks apskatīta pārrobežu administratīvo aktu daudzveidība un to vieta jebkādu citu administratīvo aktu paveidu lokā. Un visbeidzot, administratīvais akts kā valsts varas izpausmes forma tiks analizēts valsts suverenitātes un teritorialitātes principu gaismā, tādējādi sniedzot doktrināru pamatojumu tam, kādēļ ne jebkurš valsts administratīvais akts ir automātiski spēkā esošs citā valstī un kādēļ nepieciešams ieviest pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas mehānismus.

1.1. Pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas ievada apsvērumi

Kā norādīts ievadā, tradicionāli administratīvās tiesības ir tiesību nozare, kas ir ierobežota ar vienu valsti un tās tiesību sistēmu.⁶ Piemēram, ja Latvijas iestāde ir izdevusi būvatļauju, mežu ciršanas atļauju vai piesārņojošās darbības atļauju, šī atļauja nebūs izmantojama citu valstu teritorijā, tāpat kā citu valstu iestāžu līdzvērtīgas atļaujas nebūs spēkā Latvijas teritorijā. Lai kādu administratīvo aktu veidu "atvērtu" tālākai pasaulei un padarītu par spēkā esošu citā valstī, ir nepieciešama īpaša procedūra, kas ļautu šādam administratīvajam aktam kļūt spēkā esošam citas valsts teritorijā.

Mūsdienu Latvijā cilvēku mobilitāte un pārrobežu tirdzniecība kalpo kā dabīgs katalizators nepieciešamībai administratīvos aktus padarīt daudz starptautiskākus un spēkā esošus arī citās valstīs. Ja kādas valsts iestādes izdots administratīvo aktu veids tiek uzskatīts par spēkā esošu Latvijā, vispārīgi ir pamats runāt par pārrobežu administratīvo aktu. Tomēr šajā ziņā jānorāda, ka pārrobežu

⁶ Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 756, Handrlica J. Revisiting International Administrative Law as a Legal Discipline. Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol. 39 No. 3, 2018, p. 1238, Wiegandt D. Recognition of administrative acts. In: Basedow J., Rühl G., Ferrari F, Miguel Asensio P. (Eds.). Encyclopedia of Private International Law. Cheltenham: Elgar, 2017, p. 1487.

administratīvo aktu atzīšana Latvijā ir nevis vienkārši valsts amatpersonu rīcības brīvība, bet gan ļoti regulēts process, par ko izšķiras valsts likumdevējs un to stingri noregulē valsts tiesību normās.

Pārrobežu administratīvie akti visbiežāk sastopami jomās, kurās ir nepieciešama pārrobežu kustība; Eiropas Savienības ietvaros tie bieži pastāv arī jomās, kas saistītas ar pārrobežu uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanu. Viens no visplašāk izplatītajiem pārrobežu administratīvo aktu piemēriem Eiropas Savienībā ir transportlīdzekļa vadītāja tiesības, ko apliecina vadītāja apliecība. Līdzīgi par pārrobežu administratīvajiem aktiem Latvijā ir uzskatāmi atzītā uzņēmēja statuss muitas tiesībās,⁷ atļauja kredītiestādes darbību veikšanai,⁸ atļauja ieguldījumu brokeru sabiedrībai,⁹ gaisa satiksmes vadības dispečera licence,¹⁰ transportlīdzekļu tehniskās apskates sertifikāti,¹¹ atļaujas biocīdu piedāvāšanai tirgū¹² u.c. Šādi pārrobežu administratīvie akti bija pazīstami arī starpkaru periodā Latvijā, piemēram, atļaujas kartes (franču valodā – *des cartes de légitimation*), kas šajā Latvijas vēstures posmā pierobežas iedzīvotājiem ļāva šķērsot pierobežas joslu starp Igauniju un Latviju,¹³ kā arī Lietuvu un Latviju.¹⁴

Šādas pārrobežu kustības jomās, no vienas puses, Latvijas iestādei nav jāizdod vēl viens administratīvais akts, bet gan jāatzīst jau izdots ārvalsts administratīvais akts. Savukārt privātpersonai, no otras puses, tiek samazināts birokrātiskais slogs,¹⁵ jo nav atkārtoti jāizpilda visi administratīvā akta izdošanas priekšnoteikumi citas valsts teritorijā, piemēram, jānokārto eksāmeni¹⁶ vai jāiesniedz nepieciešamie pierādījumi vai atzinumi. Bez tā, ka tiek atvieglota personu un uzņēmēju brīva kustība citā valstī, pārrobežu administratīvie akti un to uzraudzība nodrošina arī sabiedriskās

⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 952/2013, ar ko izveido Savienības Muitas kodeksu, 38.pants. Pieņemta 09.10.2013. [30.12.2019.].

⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes 2013.gada 26.jūnija Direktīva 2013/36/ES par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību prudenciālo uzraudzību. OJ L 176, 27.6.2013, 338–436.lpp., 15.apsvērums, 8.pants, 17.pants.

⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2014/65/ES par finanšu instrumentu tirgiem, 6.pants. Pieņemta 15.05.2014. [07.12.2019. red.].

¹⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 2018/1139 par kopīgiem noteikumiem civilās aviācijas jomā un ar ko izveido Eiropas Savienības Aviācijas drošības aģentūru, 49., 67.pants. Pieņemta 04.07.2018. [30.12.2019. red.].

¹¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2014/45/ES par mehānisko transportlīdzekļu un to piekabju periodiskajām tehniskajām apskatēm un par Direktīvas Nr. 2009/40/EK atcelšanu, 8.pants. Pieņemta 03.04.2014.

¹² Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 528/2012 par biocīdu piedāvāšanu tirgū un lietošanu, VII nodaļa. Pieņemta 22.05.2012. [30.12.2019. red.].

¹³ Accord entre la Lettonie et l'Esthonie relatif au passage de la frontière letto-esthonienne par les habitants de la zone limitrophe. Parakstīts Rīgā 10.01.1924. Pieejams: <http://www.lvva-raduraksti.lv> [skatīts: 2019.gada 17.janvārī].

¹⁴ Nolīgums starp Latviju un Lietuvu par Latvijas–Lietuvas robežas pāriešanas noteikumiem pierobežas joslā dzīvojošajiem šo valstu pilsoņiem. Pieejams: <http://www.lvva-raduraksti.lv> [skatīts 2019.gada 17.janvārī].

¹⁵ Sal. Potaičuks A. Administratīvā procesa tiesību eiropeizācija: vienas pieturas aģentūras mehānisms datu aizsardzības tiesībās. Grām.: Centrālās un Austrumeiropas juridiskās tradīcijas un juridiskās identitātes jautājumi. Latvijas Universitātes 76.starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2018, 355.lpp.

¹⁶ Piemēram, eksāmena kārtošana transportlīdzekļa vadītāja apliecības iegūšanai vai studiju kursu kārtošana kvalifikācijas iegūšanai.

intereses,¹⁷ piemēram, vadītāju tiesību gadījumā – ceļu satiksmes drošību,¹⁸ pilota licences gadījumā – gaisa satiksmes drošību, atzītā uzņēmēja statusa gadījumā – efektīvu muitas nodokļu un citu līdzvērtīgu maksājumu iekasēšanu,¹⁹ atļaujas kredītiestādes darbības sākšanai²⁰ gadījumā – finanšu sistēmas stabilitāti un patērētāju aizsardzību, atļaujas elektroniskās naudas iestādes darbības sākšanai²¹ gadījumā – finanšu sistēmas stabilitāti un patērētāju aizsardzību, atļaujas pārvedumu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumu darbībai gadījumā – ieguldītāju aizsardzību,²² atļaujas cilvēkiem paredzētu zāļu laišanai tirgū gadījumā – veselības aizsardzību.²³

Šā brīža Eiropas Savienības tiesību un starptautisko tiesību attīstības stadijā nav identificējama vienota un universāla definīcija tam, kas būtu vai nebūtu uzskatāms par pārrobežu administratīvo aktu. Ņemot vērā, ka pārrobežu administratīvo aktu institūts savā būtībā izceļas no nacionāla administratīva akta izdošanas – valsts ar sākotnēju nodomu izdod atļauju tiesisko attiecību nodibināšanai vai pārgrozīšanai savā teritorijā, un tikai pakārtoti un vēlāk šis administratīvais akts var kļūt par pārrobežu administratīvo aktu –, pārrobežu administratīvo aktu novērtējumam un to atzīšanai izmanto nacionālo administratīvo tiesību ietvaru.²⁴ Ievērojot minēto, arī šajā pētījumā pārrobežu administratīvais akts šī pētījuma ietvaros tiek aplūkots Latvijas administratīvo tiesību ietvarā.

1.2. Administratīvā akta koncepts Latvijā

Latvijas tiesību sistēmā likumdevējs ir izšķīries administratīvā akta jēdzienu definēt likumā, paredzot, ka administratīvais akts Latvijas tiesību sistēmā ir uz āru vērsts tiesību akts, ko iestāde izdod

¹⁷ Luca De Lucia. From Mutual Recognition to EU Authorization: A Decline of Transnational Administrative Acts. Italian Journal of Public Law, 2016. Vol. 8, p. 106.

¹⁸ Ibid., p. 106, Eiropas Savienības Tiesas 2011.gada 19.maija spriedums lietā: C-184/10 Grasser, ECR, p. I-4057, 26.punkts.

¹⁹ Komisijas Īstenošanas regula Nr. 2015/2447, ar ko paredz sīki izstrādātus noteikumus, kas vajadzīgi, lai īstenotu konkrētus noteikumus Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) Nr. 952/2013, ar ko izveido Savienības Muitas kodeksu, 24.–27.pants. Pieņemta 24.11.2015. [30.07.2019. red.], Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 952/2013, ar ko izveido Savienības Muitas kodeksu, 39.pants. Pieņemta 09.10.2013. [30.07.2019. red.].

²⁰ Kredītiestāžu likums: LV likums. Latvijas Vēstnesis, 1995. 24.oktobris, nr. 165, 12.¹pants. [30.07.2019. red.].

²¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/110/EK par elektroniskās naudas iestāžu darbības sākšanu, veikšanu un konsultatīvu uzraudzību, par grozījumiem Direktīvā 2005/60/EK un Direktīvā 2006/48/EK un par Direktīvas 2000/46/EK atcelšanu. Pieņemta 16.09.2009. [30.07.2019. red.].

²² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/65/EK par normatīvo un administratīvo aktu koordināciju attiecībā uz pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumiem (PVKIU), 5., 6.pants. Pieņemta 13.07.2009. [30.07.2019. red.].

²³ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2001/83/EK par Kopienas kodeksu, kas attiecas uz cilvēkiem paredzētām zālēm, 28., 29.pants. Pieņemta 06.11.2001. [30.07.2019. red.], sal. farmaceita diploms – Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 2018.gada 30.oktobra spriedums lietā 1A68007218. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 23.11.2019.].

²⁴ Sal. Paris T. La reconnaissance des actes administratifs étrangers. Revue internationale de droit comparé, 2014. Vol. 66, p. 632, Stelkens U., Mirschberger M. The Recognition of Foreign Administrative Acts: A German Perspective. In: Rodríguez-Arana Munoz J. Recognition of Foreign Administrative Acts. Switzerland: Springer International Publishing Switzerland, 2016, p. 140–147, Balazs I., Nagy M., Rozsnyai K. La reconnaissance des actes administratifs étrangers en Hongrie. In: Rodríguez-Arana Munoz J. Recognition of Foreign Administrative Acts. Switzerland: Springer International Publishing Switzerland, 2016, p. 194–197.

publisko tiesību jomā attiecībā uz individuāli noteiktu personu vai personām, nodibinot, grozot, konstatējot vai izbeidzot konkrētas tiesiskās attiecības vai konstatējot faktisko situāciju.²⁵ No tā izriet, ka tiesību aktu var atzīt par administratīvo aktu, ja tas atbilst visām šīm pazīmēm:

- 1) uz āru vērsts;
- 2) izdod iestāde;
- 3) publisko tiesību jomā;
- 4) attiecībā uz individuāli noteiktu personu vai personām;
- 5) nodibina, groza, izbeidz vai konstatē konkrētas tiesiskās attiecības vai konstatē faktisko situāciju.²⁶

Tomēr administratīvais akts nav iestādes lēmums vai cita veida darbība privāto tiesību jomā, iestādes iekšējs lēmums, kas skar tikai pašu iestādi, tai padotu iestādi vai īpaši pakļautu personu, starplēmums administratīvā procesa ietvaros, Saeimas, Valsts prezidenta, Ministru kabineta vai pašvaldības domes politisks lēmums.²⁷ Latvijā administratīvais akts tiek izdots administratīvi tiesisko attiecību ietvaros, kas savā būtībā ir publisko tiesību jomā esošas konkrētas attiecības starp valsti plašā nozīmē, no vienas puses, un individuāli noteiktu vai nosakāmu privātpersonu, no otras puses.²⁸ Tas izriet arī no Administratīvā procesa likuma 2.panta, kurā ir noteikti likuma pamatmērķi nodrošināt demokrātiskas, tiesiskas valsts pamatprincipu, it sevišķi cilvēktiesību, ievērošanu publiski tiesiskajās attiecībās starp valsti un personu, kā arī pakļaut izpildvaras darbības, kas veiktas šo attiecību ietvaros, tiesu varas kontrolei.²⁹ Normas otrā pamatmērķa – pakļaut neatkarīgas, objektīvas un kompetentas tiesu varas kontrolei izpildvaras darbības, kas attiecas uz konkrētām publiski tiesiskajām attiecībām starp valsti un privātpersonu, – jēga ir panākt visaptverošu tiesu varas procesuālo un saturisko kontroli pār visām valsts darbībām, kas attiecas uz konkrētu personu. Tādēļ šie vārdi ir saprotami to plašākajā nozīmē, lai neatstātu „baltos plankumus”, kur izpildvaras konkrētās darbības pret personu nebūtu pakļautas tiesas kontrolei.³⁰

Latvijā jēdziens “administratīvais akts” ir vienojošs ietvars virknei publisko tiesību normās noteiktiem individuāliem tiesību aktiem, ko iestādes izdod publisko tiesību jomā (lēmums, sertifikāts, licence, atļauja u.c.). Tomēr visaptveroša jēdziena noteikšana dažāda veida valsts individuāliem

²⁵ Administratīvā procesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2001. 14. novembris, nr. 164, 1.panta trešā daļa.

²⁶ Briede J. Administratīvais akts. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2003, 22.–24.lpp., Briede J., Danovskis E., Kovaļevska A. Administratīvās tiesības. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 92.–104.lpp., Briede J. 1.nodaļa. Administratīvā procesa pamatnoteikumi. Grām.: Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Briede J. (zin. red.). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 26.lpp., Višķere I., Briede J. IV nodaļa. Administratīvā procesa kārtībā izskatāmie pieteikuma priekšmeti. Grām.: Administratīvais process tiesā. Briede J. (zin. red.). Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2008, 166.–167.lpp.

²⁷ Administratīvā procesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2001. 14. novembris, nr. 164, 1.pants.

²⁸ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2007.gada 5.februāra lēmums lietā SKA-103/2007, 8.punkts. Pieejams: <http://www.at.gov.lv> [aplūkots 03.08.2019.].

²⁹ Turpat, 8.punkts.

³⁰ Levits E. Administratīvā procesa likuma 2.panta komentārs. Rakstu krājums administratīvajiem tiesnešiem. Rīga, Publisko tiesību institūts, 2003, 156.lpp.

lēmumiem nav universāla pieeja, piemēram, tiesību reālisma ietekmē Zviedrijā pieņemts tiesībpolitisks lēmums atteikties no jēdziena “administratīvais akts” izmantošanas.³¹ Šobrīd Zviedrijā, noteicot, vai iestādes lēmums ir pārsūdzams, izšķirošais ir nevis tas, vai iestādes lēmums atbilst administratīvā akta jēdzienam, kā tas ir Latvijā, bet gan tas, vai iestādes lēmums skar personu publisko tiesību jomā.³²

Salīdzinoši Vācijā tāpat kā Latvijā ar jēdzienu “administratīvais akts” saprot individuālu lēmumu, turpretī Francijā jēdziens “administratīvais akts” ir plašāks, ietverot tajā gan vienpusējus administratīvos aktus, gan administratīvos līgumus. Savukārt ar vienpusējiem administratīvajiem aktiem Francijā saprot gan individuālus lēmumus, gan regulatīvus aktus, kas ievieš vispārējo tiesību normu.³³ Pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas vajadzībām Francijā izmanto sašaurinātu administratīvā akta izpratni, kas ietver vienīgi individuālos lēmumus.³⁴ Civilstāvokļa aktu reģistrācija Francijā netiek aptverta ar administratīvā akta jēdzienu,³⁵ savukārt Latvijas tiesību sistēmā civilstāvokļa akta reģistrācija tiek uzskatīta par konstatējošu administratīvo aktu, ar kuru tiek noteikta personas publiski tiesiskais statuss.³⁶ Šie daži piemēri apliecina, ka katrā valstī var būt atšķirīga izpratne par to, kādi lēmumi tiek aptverti ar jēdzienu “administratīvais akts” un kādi ne. Tas savukārt var radīt ietekmi uz pārrobežu administratīvo aktu savienojamību to savstarpējās atzīšanas kontekstā (sk. šī darba 2.4.apakšnodaļu).

Latvijas administratīvā akta jēdziena saturs un tvērums ir padziļināti pētīts un tālākveidots tiesību zinātnē³⁷ un tiesu praksē.³⁸ Šajā darbā autors nepēta Latvijas administratīvā akta jēdzienu un tā saturu, taču izmanto administratīvā akta jēdzienu, lai analizētu pārrobežu administratīvā akta izpratni Latvijā un novērtētu, kā pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas process ietveras Latvijas administratīvā procesa tiesībās.

³¹ Wenander H. The recognition of Foreign Administrative Decisions in Sweden. In: Rodríguez-Arana Muñoz J. (eds.). Recognition of Foreign Administrative Acts. Switzerland: Springer International Publishing Switzerland, 2016, p. 306.

³² Ragnemalm H. Administrative Justice in Sweden. Stockholm: Juristförlaget, 1991, p. 50, 200, Zviedrijas 1986.gada Administratīvā procesa likums, 21.pants. Pieejams: <https://www.kriminalvarden.se> [aplūkots 21.09.2019].

³³ Paris T. La reconnaissance des actes administratifs étrangers. Revue internationale de droit comparé, 2014. Vol. 66, p. 632.

³⁴ Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux : Université de Bordeaux, 2018, p. 17.

³⁵ Paris T. La reconnaissance des actes administratifs étrangers. Revue internationale de droit comparé, 2014. Vol. 66, p. 632, Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux : Université de Bordeaux, 2018, p. 21.

³⁶ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2015.gada 30.decembra spriedums lietā Nr. SKA-1181/2015, 12.punkts. Pieejams: www.at.gov.lv [aplūkots 21.09.2019].

³⁷ Sk., piemēram, Briede J. Administratīvais akts. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2003, Briede J., Danovskis E., Kovaļevska A. Administratīvās tiesības. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 91.–120.lpp., Načisčionis J. Administratīvās tiesības. Ceturtais pārstrādātais izdevums. Rīga: SIA “Biznesa augstskola Turība”, 2018, sevišķi 216.-220.lpp.

³⁸ Kukmilks K. Tiesu prakse par administratīvajām tiesām pakļautajiem prasījumiem: 2017.–2018.gads. Latvijas Republikas Augstākā tiesa, 2019, Tiesu prakses vispārīgais raksturojums: Faktiskās rīcības jēdziens – pazīmes un to interpretācija. Latvijas Republikas Augstākā tiesa, 2006. Pieejams: www.at.gov.lv [aplūkots 06.04.2019].

Latvijas tiesību sistēmā nav atrodama sava definīcija tam, kas ir pārrobežu administratīvais akts Latvijas tiesību sistēmā un kuros gadījumos šāds Latvijas teritorijā esošs ārvalstu administratīvais akts ir spēkā esošs – ne Administratīvā procesa likumā, ne arī citos likumos, kā arī tiesu praksē netiek izmantots šāds vai līdzīgs jēdziens kā tiesību kategorija.³⁹ Tāpat arī tiesību zinātnē šī tiesību institūta pētniecībai nav pievērsušies daudz pētnieku.⁴⁰ Tai pašā laikā ārvalstu juridiskajā literatūrā katrā valstī tiek veidota sava pārrobežu administratīvā akta izpratne.⁴¹ Neraugoties uz šīs vienotās definīcijas neesību Latvijā, pārrobežu administratīvo aktu pārrobežu aprīte notiek un normatīvie pamati to izdošanai un tālākai atzīšanai ārvalstīs kvantitatīvi pieaug.⁴² Pašreiz šo procesu lielā mērā veicina Eiropas Savienības tiesību integrācija un mērķis veidot vienotu iekšējo tirgu Eiropas Savienībā.⁴³

Kas attiecas uz pārrobežu administratīvo aktu izdošanu, Latvijā administratīvo aktu pieņemšanas un pārbaudes vispārējais process noteikts Administratīvā procesa likumā, ko piemēro gan procesam iestādē, gan tiesā. Turpat arī likumā noteikts, ka, ja cita likuma speciālā tiesību norma nosaka citādu kārtību, administratīvā procesa vispārējo tiesību normu piemēro tiktāl, ciktāl to neierobežo speciālā tiesību norma jeb, Administratīvā procesa likuma vārdiem, administratīvajā procesā tiesā piemēro speciālo normu, ja tā nav pretrunā ar šā likuma pamatmērķiem un principiem, bet administratīvajā procesā iestādē piemēro speciālo tiesību normu, neparedzot atrunu par atbilstību pamatmērķiem un principiem.⁴⁴ Šāda speciālās tiesību normas piemērošanas atruna ļauj Administratīvā procesa likumam veidot satvaru ar pārrobežu administratīvos aktu izdošanu noteicošajām tiesību normām, kas izriet no Latvijas starptautiskajām saistībām un Eiropas Savienības primārajām un sekundārajām tiesībām (šī promocijas darba 2.1.1. un 2.1.3.apakšnodaļa), neraugoties uz to, ka Latvijā nav visaptveroša regulējuma pārrobežu administratīvo izdošanai un atzīšanai.

³⁹ Līdzīgi Paris T. La reconnaissance des actes administratifs étrangers. *Revue internationale de droit comparé*, 2014. Vol. 66, p. 632.

⁴⁰ Sk. piemēram, Kiršteina B. Starptautiskā sadarbība administratīvajā procesā. Maģistra darbs. Rīga: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2016.

⁴¹ Piemēram, Paris T. La reconnaissance des actes administratifs étrangers. *Revue internationale de droit comparé*, 2014. Vol. 66, p. 632, Rodríguez-Arana Munoz J. (ed.). *Recognition of Foreign Administrative Acts*. Switzerland: Springer International Publishing Switzerland, 2016.

⁴² Sk. arī Potaičuks A. Administratīvā procesa tiesību eiropeizācija un tiesas loma Eiropas Savienības tiesību īstenošanā. *Jurista Vārds*, 2018. 24.aprīlis, nr. 17/18 (1023/1024), 31., 32.lpp.

⁴³ Līguma par Eiropas Savienību. Oficiālais Vēstnesis, 2008. 9.maijs, nr. 115/15, 3.panta trešā daļa, Līgums par Eiropas Savienības darbību. Oficiālais Vēstnesis, 2012. 26.oktobris, nr. 326, 26.pants.

⁴⁴ Administratīvā procesa likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2001. 14.novembris, nr. 164, 3.panta pirmā un otrā daļa.

1.2.1. Pārrobežu administratīvais akts

Tiesību zinātnē pastāv vienprātība, ka par pārrobežu administratīvo aktu uzskatāms tāds citas valsts administratīvais akts, kuru uzņemošā valsts uzskata par spēkā esošu savā teritorijā.⁴⁵ Citas valsts teritorijā ir derīgas, piemēram, transporta vadītāja tiesības vai apdrošināšanas sabiedrības licence darījumdarbību veikšanai. Pārrobežu administratīvais akts tiesību zinātnē tiek kvalificēts kā horizontālās mijiedarbības mehānisms, jo tajā mijiedarbojas divas vai vairākas valstis, kas nav savstarpēji subordinētas⁴⁶ un kas parasti viena neatkarīgi no otras izlemj administratīvi tiesiskas attiecības ar privātpersonu. Tādēļ pārrobežu administratīvais akts ir nošķirams no vertikālās mijiedarbības mehānismiem, kuru gadījumā valstis īsteno saistošus pārnacionālu institūciju lēmumus, piemēram, īsteno Eiropas Komisijas lēmumu valsts atbalsta jomā par pretlikumīga valsts atbalsta atgūšanu,⁴⁷ vai tieši otrādi – valsts pieņem tādu lēmumu, kas kalpo par pamatu pārnacionālas institūcijas lēmuma pieņemšanai, piemēram, Latvija nosaka teritoriju sarakstu, kas ir pamats Eiropas Komisijai sagatavot nozīmīgo teritoriju sarakstu.⁴⁸ Pārrobežu administratīvā akta gadījumā ir pamats runāt par vismaz divām suverēnām valstīm, nevis kādām savstarpēji pakļautām pasaules teritorijām. Turpmāk šajā promocijas darbā valsts, kurā administratīvais akts tiek atzīts par spēkā esošu, tiek apzīmēta par “uzņemošo valsti”, savukārt valsts, kas šo aktu izdevusi, – par “izdevējvalsti”.

Terminoloģiskā ziņā franču tiesību zinātnieki pārrobežu administratīvā akta apzīmēšanai izmanto jēdzienu *acte administratif étranger* (ārvalstu administratīvais akts), zviedru tiesību zinātnieki – *utländska förvaltningsbeslut* (ārvalstu iestādes lēmums), vācu tiesību zinātnieki – *transnationaler Verwaltungsakt* (transnacionāls administratīvais akts), savukārt angļu valodā tas tiek saukts par *foreign administrative decision* (ārvalstu administratīvais akts). Ārvalstu literatūrā ir iespējams identificēt arī citus pārrobežu administratīvo aktu nosaukumus, tostarp pastāv arī zinātnisks strīds par terminu lietojuma pareizību.⁴⁹ Šajā darbā aplūkotā tiesību institūta apzīmēšanai latviešu

⁴⁵ Piemēram, Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 758–759., Paris T. La reconnaissance des actes administratifs étrangers. Revue internationale de droit comparé, 2014. Vol. 66, p. 633.

⁴⁶ Sk., piemēram, Chinchilla Peinado J.A. Cooperative Administrations and Free Movement Goods: The Example of Food Safety Management in the European Internal Market. In: The Public Administration of the Internal Market. Ed. Velasco Caballero F., Pastor Merchante F. Amsterdam: Europa Law Publishing, 2015, p. 25–18, Nicolaidis K., Shaffer G. Transnational Mutual Recognition Regimes: Governance without Global Government. Law and Contemporary Problems, 2005, Vol. 68:263, p. 277.

⁴⁷ Sk., piemēram, Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 1994.gada 9.marta spriedumu lietā: C-188/92, TWD pret Bundesrepublik Deutschland, ECR, p. I-833. Plašāk Potaičuks A. OLAF ziņojuma ietekme uz lietu izskatīšanu administratīvajā tiesā. Grām.: Satversmē nostiprināto vērtību aizsardzība: dažādu tiesību nozaru perspektīva. Latvijas Universitātes 77.starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2019, 481.–483.lpp.

⁴⁸ Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 2009.gada 23.aprīļa spriedums lietā: C-362/06 P Sahlstedt, ECR, p. I-2903, 42., 43.punkts.

⁴⁹ Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 758–759 ar atsauci uz

valodā konsekventi tiek pieņemta viena vienota versija – pārrobežu administratīvais akts. Termins “ārvalstu administratīvais akts” šī darba ietvaros netiek akceptēta kā alternatīva, jo par ārvalstu administratīvo aktu var uzskatīt jebkuru ārvalstīs izdotu administratīvo aktu, pat ja tas nerada saistošas sekas Latvijas teritorijā.

Runājot par pārrobežu administratīvajiem aktiem, ar tiem visbiežāk saprot pozitīvus administratīvos aktus, kas personai piešķir zināmas papildu tiesības. Piemēram, Direktīvas Nr. 2014/65/ES par finanšu instrumentu tirgiem 6.panta trešajā daļā paredzēts, ka atļauja ieguldījumu brokeru sabiedrībai ir derīga visā Eiropas Savienībā un tā ļauj ieguldījumu brokeru sabiedrībām sniegt pakalpojumus vai veikt darbības, attiecībā uz kurām tai ir piešķirta atļauja, visā Eiropas Savienībā.⁵⁰ Tomēr retākos gadījumos pārrobežu administratīvais akts, ko atzīst citas valstis, var būt arī negatīvs administratīvais akts. Piemēram, Regulas Nr. 338/97 par savvaļas dzīvnieku un augu sugu aizsardzību, reglamentējot to tirdzniecību, 6.pantā paredzēts, ka, ja dalībvalsts noraida pieteikumu par atļaujas vai sertifikāta aizsargājamo sugu ievešanai vai izvešanai piešķiršanu, citu valstu kompetentās iestādes atzīst šos noraidījumus, ja tie balstās uz šīs regulas noteikumiem.⁵¹ Tādējādi šajā gadījumā vienreiz izskatīts un noraidīts pieteikums būs spēkā arī citās valstīs. Tāpat pārrobežu administratīvais akts retākos gadījumos var būt arī nelabvēlīgs administratīvais akts, kas samazina personas tiesību apjomu. Piemēram, saskaņā ar Regulas 2016/399 jeb Šengenas Robežu kodeksa 6.panta 1.punkta “d” apakšpunktu dalībvalstis personai neļauj ieceļot Šengenas zonā, ja par šo personu Šengenas informācijas sistēmā ir iekļauts brīdinājums, lai atteiktu ieceļošanu.⁵² Tāpat pārrobežu administratīvais akts var būt nelabvēlīgs ar izteikti sodošu vai apgrūtinošu raksturu, ciktāl valsts tiesību sistēma šāda veida lēmumus kvalificē par administratīvajiem aktiem. Piemēram, Direktīva 2001/40/EK ievieš tādu lēmumu savstarpēju atzīšanu, kas attiecas uz trešo valstu valstspiederīgo personu izraidīšanu⁵³ un kas Latvijā ir uzskatāmi par administratīvajiem aktiem.⁵⁴

Lai būtu pamats runāt par pārrobežu administratīvā akta pastāvēšanu un tā spēkā esību citas valsts teritorijā, nepieciešama tā atzīšana. Pārrobežu administratīvā akta atzīšana nozīmē procesu, kura rezultātā ārvalstu administratīvais akts tiek pieņemts vai atzīts par spēkā esošu un derīgu citas

Raschauer B. Transnationaler Verwaltungsakt. In: Demokratie und sozialer Rechtsstaat in Europa: Festschrift für Theo Öhlinger. Ed. Stelzer M., Weichselbaum B., 2004, s. 672.

⁵⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2014/65/ES par finanšu instrumentu tirgiem. Pieņemta 15.05.2014. [07.12.2019. red.].

⁵¹ Padomes Regula Nr. 338/97 par savvaļas dzīvnieku un augu aizsardzību, reglamentējot to tirdzniecību. Pieņemta 09.12.1996. [07.12.2019. red.].

⁵² Eiropas Parlamenta un Padomes Regula 2016/399 par Savienības Kodeksu par noteikumiem, kas reglamentē personu pārvietošanos pār robežām (Šengenas Robežu kodekss). Pieņemta 09.03.2016. [07.12.2019. red.].

⁵³ Padomes Direktīva 2001/40/EK par tādu lēmumu savstarpēju atzīšanu, kas attiecas uz trešo valstu valstspiederīgo personu izraidīšanu. Pieņemta 28.05.2001. [09.12.2019. red.].

⁵⁴ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2018.gada 22.februāra spriedums lietā SKA-288/2018, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2013.gada 30.janvāra spriedums lietā SKA-295/2013. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/> [aplūkots 09.12.2019.].

valsts teritorijā.⁵⁵ Tiesību zinātnē ir izšķirtas divas galvenās pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas metodes. Pirmā metode – pārrobežu administratīvā akta atzīšana ar atsevišķu lēmumu jeb atzīšana *ex actu* (angļu valodā – *explicit recognition*, zviedru valodā – *erkännande genom särskilt beslut*), kuras rezultātā izdevējvalsts administratīvais akts kļūst spēkā esošs uzņemošajā valstī ar atsevišķu šīs valsts iestādes atzīšanas lēmumu. Šajā gadījumā valsts, ievērojot suverēnas valsts principu, bauda zināmu rīcības brīvību pārrobežu administratīvā akta atzīšanā.⁵⁶ Otrā metode – tūlītējā atzīšana jeb vienota akta savstarpēja atzīšana (angļu valodā – *single licence recognition*, zviedru valodā – *omedelbart erkännande*), kuras rezultātā pārrobežu administratīvais akts tiek atzīts *ex lege* un tā spēkā esība izriet no uzņemošās valsts tiesību normas⁵⁷ un kuras gadījumā nav nepieciešams atsevišķs uzņemošās valsts lēmums, ko iestāde izdod attiecībā uz individuāli noteiktu personu.⁵⁸ Tādējādi, kad valsts atzīst pārrobežu administratīvo aktu, tā savā tiesību sistēmā akceptē tiesisko attiecību, kas ir jau konstituēta ārvalstīs.⁵⁹

1.2.2. Kritēriji administratīvā akta kvalificēšanai par pārrobežu administratīvo aktu Latvijā

Nemot vērā, ka Latvijas likumi un tiesu prakse nesniedz tiešu definīciju tam, kas Latvijā būtu uzskatāms par pārrobežu administratīvo aktu, kritēriji tam, kad administratīvajam aktam piemīt šāds statuss, skatoties no Latvijas administratīvo tiesību skatupunkta, meklējami pārrobežu administratīvā akta būtībā kopsakarā ar Latvijas tiesību sistēmu, tostarp izdarot salīdzinošus vērtējumus ar tīri nacionālo administratīvo aktu.

Viens no primārajiem kritērijiem, kas nošķir administratīvo aktu no pārrobežu administratīvā akta, ir tā izcelsme.⁶⁰ Lai pārrobežu administratīvo aktu kvalificētu par “pārrobežu”, tam ir jābūt ar

⁵⁵ Sk., piemēram, Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 758–760., Paris T. La reconnaissance des actes administratifs étrangers. Revue internationale de droit comparé, 2014. Vol. 66, p. 644.–646.

⁵⁶ Handrlica J. Revisiting International Administrative Law as a Legal Discipline. Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol. 39 No. 3, 2018, p. 1240, Biscottini G. L'efficacité des actes administratifs étrangers. Recueil des Cours de l'Académie de droit international de La Haye, 1961, Vol. 104, p. 641, 664.

⁵⁷ Plašāk par pārrobežu aktu atzīšanas metodēm skatīt 2.2.apakšnodaļā “Pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas metodika”.

⁵⁸ Wenander H. Erkännande av utländska förvaltningsbeslut. Lund : Juristförlaget i Lund, 2010, s. 20–21, sk. arī Paris T. La reconnaissance des actes administratifs étrangers. Revue internationale de droit comparé, 2014. Vol. 66, p. 644.–646. Handrlica J. Revisiting International Administrative Law as a Legal Discipline. Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol. 39 No. 3, 2018, p. 1240–1243, Biscottini G. L'efficacité des actes administratifs étrangers. Recueil des Cours de l'Académie de droit international de La Haye, 1961, Vol. 104, p. 641, 664.

⁵⁹ Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 17., 18.

⁶⁰ Paris T. La reconnaissance des actes administratifs étrangers. Revue internationale de droit comparé, 2014. Vol. 66, p. 634, Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux : Université de Bordeaux, 2018, p. 19, Stelkens U., Mirschberger M. The Recognition of Foreign Administrative Acts: A German Perspective. In: Rodríguez-Arana Munoz J. Recognition of Foreign Administrative Acts. Switzerland: Springer International Publishing Switzerland, 2016, p. 146, Olle V., Rauk T. Foreign Administrative Act: the Case of

“ārvalsts” izcelsmi, tas ir, tādām administratīvajam aktam, kas izdots citā valstī, nevis uzņemošajā valstī. Šo izcelsmi raksturo tas, vai pārrobežu administratīvā akta izdevējiestāde ir piederīga Latvijas publiskajam sektoram.⁶¹ Nepastāvot “ārvalsts” izcelsmei un pārrobežu dimensijai, nav pamata runāt par kaut ko vairāk kā vienīgi tīri nacionālu administratīvo aktu. Šajā sakarā “ārvalsts” kritērijs ir cieši saistīts arī ar suverenitātes principu starptautisko tiesību izpratnē, ar kuru saskaņā katra suverēna valsts brīvi lemj par savu jurisdikciju,⁶² turklāt šajā ziņā jāpatur prātā, ka ārvalstij ir jābūt tādai valstij, ko Latvija atzīst kā valsti (plašāk šī darba 2.3.6.apakšnodaļā). Tas, ka izcelsmes kritērijs ir būtisks administratīvo aktu nodalīšanai no pārrobežu administratīvajiem aktiem, atzīts arī ārvalstu tiesību zinātnē.⁶³

Paturot prātā, ka pārrobežu administratīvais akts ir suverēnu valstu horizontālās sadarbības mehānisms,⁶⁴ no kritērija “ārvalsts” nošķirami visi tie patstāvīgie individuālie tiesību akti, ko ir izdevušas pārnacionālas institūcijas, kas nav suverēnas valstis.⁶⁵ Piemēram, Eiropas Savienības institūciju izdotie individuālie lēmumi, kurus dalībvalstis īsteno savās tiesību sistēmās. Turklāt šīs pārnacionālo organizāciju iestādes nevar uzskatīt arī par tādām, kas piederētu Latvijas publiskajai varai.

Tomēr Latvijas tiesību sistēmā kritērijs “ārvalsts” pats par sevi nav pietiekams, lai valsts uzskatītu, ka kādas citas valsts administratīvais akts ir tāds akts, kas ir uzskatāms par spēkā esošu administratīvo aktu tās teritorijā.⁶⁶ Vienas valsts administratīvais akts, piemēram, Igaunijā izdota būvatļauja, var atrasties fiziski Latvijas teritorijā, taču šī būvatļauja Latvijas teritorijā nav spēkā un neietekmē šā administratīvā akta adresāta tiesību apjomu. Proti, pat ja Igaunijas iestāde, pārkāpjot savu kompetenci, ar savu būvatļauju atļautu veikt būvniecību Latvijas teritorijā, šāds administratīvais akts Latvijā netiktu atzīts un neradītu nekādas tiesiskas sekas. Līdz ar to bez “ārvalsts” izcelsmes, lai ārvalsts administratīvais akts būtu spēkā esošs Latvijā un tādējādi būtu uzskatāms par pārrobežu administratīvo aktu, ir nepieciešams tiesību normās konstatēt arī piešķirumu (tiesību normu), kas ļauj no konkrētā ārvalstu administratīvā akta izrietošo ietekmi uz personas tiesiskajām attiecībām (nodibina, groza, konstatē vai izbeidz tiesiskās attiecības) pārnest arī uz Latviju. Proti, pārrobežu

Estonia. In: Rodríguez-Arana Munoz J. Recognition of Foreign Administrative Acts. Switzerland: Springer International Publishing Switzerland, 2016, p. 105.

⁶¹ Sal. Wenander H. The Recognition of Foreign Administrative Decisions in Sweden. In: Rodríguez-Arana Munoz J. Recognition of Foreign Administrative Acts. Switzerland: Springer International Publishing Switzerland, 2016, p. 305.

⁶² Paris T. La reconnaissance des actes administratifs étrangers. Revue internationale de droit comparé, 2014. Vol. 66, p. 634.

⁶³ Ibid., p. 634.

⁶⁴ Sk., piemēram, Chinchilla Peinado J.A. Cooperative Administrations and Free Movement Goods: The Example of Food Safety Management in the European Internal Market. In: The Public Administration of the Internal Market. Ed. Velasco Caballero F., Pastor Merchante F. Amsterdam: Europa Law Publishing, 2015, p. 25.

⁶⁵ Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 20.

⁶⁶ Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 758–759.

raksturs izriet nevis no paša pārrobežu administratīvā akta, bet gan no uzņemošās valsts tiesību sistēmā pastāvošās tiesību normas,⁶⁷ kas ļauj no šī administratīvā akta izrietošo ietekmi uz personas tiesiskajām attiecībām pārnest uz uzņemošo valsti. Šāds piešķirums kalpo par atkāpi no vispārējā principa, ka katra valsts brīvi nosaka tiesisko kārtību savā teritorijā un neviena valsts neiejaucas citas valsts administratīvo tiesību kompetencēs. Par šādu piešķirumu Latvijas tiesību sistēmā ir atzīstamas administratīvo aktu atzīšanas klauzulas, kas visbiežāk var būt ietvertas Latvijai saistošajos starptautiskajos līgumos vai Eiropas Savienības sekundārajās tiesībās (sk. šī promocijas darba 2.1.apakšnodaļu).

Direktīvas Nr. 2006/126/EK⁶⁸ 2.panta pirmā daļa noteic, ka “dalībvalstu izsniegtas vadītāju apliecības ir savstarpēji atzītas”.

Direktīvas Nr. 2005/36/EK⁶⁹ 21.panta pirmā daļa noteic, ka “ikviena dalībvalsts atzīst ārsta kvalifikāciju apliecinātos dokumentus, kas ļauj sākt profesionālo darbību kā ārstam ar pamatapmācību un specializētām ārstam, kā arī vispārējās aprūpes māsas, zobārsta, specializēta zobārsta, veterinārārsta, farmaceita un arhitekta kvalifikāciju apliecinātos dokumentus”.

Ja Latvijas tiesību sistēmā nepastāv piešķirums, kas ļauj no ārvalstu administratīvā akta izrietošo ietekmi uz tiesiskajām attiecībām pārnest arī uz Latviju, nav pamata ārvalstīs izdoto administratīvo aktu uzskatīt par pārrobežu administratīvo aktu, kas ir spēkā esošs Latvijas teritorijā. Šādā situācijā nav identificējama viena no svarīgākajām administratīvā akta pazīmēm – rada tiesiskās sekas Latvijas teritorijā. To, kāda ir nozīme citas valsts izdotam administratīvajam aktam Latvijā, kas nekvalificējas par saistošu pārrobežu administratīvo aktu, nosaka administratīvā procesa regulējums, kas Latvijas gadījumā nosaka, ka šāds svešas valsts administratīvais akts ir vienīgi pierādījums lietā,⁷⁰ kuram nav nekāda iepriekš noteikta spēka, kas saistītu iestādi vai tiesu.⁷¹

Tādējādi, lai ārvalsts administratīvo aktu Latvijā atzītu par pārrobežu administratīvo aktu, papildus Latvijā atzītajām administratīvā akta pazīmēm (uz āru vērsts, izdod iestāde, publisko tiesību

⁶⁷ Paris T. La reconnaissance des actes administratifs étrangers au droit français. In: Rodríguez-Arana Munoz J. Recognition of Foreign Administrative Acts. Switzerland: Springer International Publishing Switzerland, 2016, p. 126, Stelkens U., Mirschberger M. The Recognition of Foreign Administrative Acts: A German Perspective. In: Rodríguez-Arana Munoz J. Recognition of Foreign Administrative Acts. Switzerland: Springer International Publishing Switzerland, 2016, p. 158.

⁶⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/126/EK par vadītāju apliecībām, 2.pants. Pieņemta 20.12.2006., [22.11.2019. red.], arī Ceļu satiksmes likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2015. 27.jūnijs, nr. 122 [13.01.2020. red.], 47., 48.pants.

⁶⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2005/36/EK par profesionālo kvalifikāciju atzīšanu. Pieņemta 07.09.2005. [07.12.2019. red.].

⁷⁰ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2016.gada 4.aprīļa spriedums lietā Nr. SKA-439/2016, 12. punkts. Pieejams: www.at.gov.lv [aplūkots 02.07.2020.].

⁷¹ Sal. Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2001. Vol. 71, p. 774, Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux : Université de Bordeaux, 2018, p. 21.

jomā, attiecībā uz individuāli noteiktu personu vai personām, nodibina, groza, izbeidz vai konstatē konkrētas tiesiskās attiecības vai konstatē faktisko situāciju.) ir jākonstatē divas kumulatīvas papildu pazīmes:

- 1) tas ir izdots citā valstī;
- 2) pastāv tiesību piešķirums tiesisko seku pārņemšanai uz citu valsti.

Šie divi kritēriji pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas kontekstā ne vienmēr būs viennozīmīgi. Piemēram, nevar izslēgt, ka citas valsts iestāde, izdodot pārrobežu administratīvo aktu, pārkāpj savu starptautiskajās tiesību normās noteikto kompetenci vai arī kāda tās teritorijas daļa vai visa valsts kopumā Latvijā nemaz netiek atzīta par neatkarīgu valsti,⁷² kas secīgi nozīmē, ka arī tās administratīvie akti netiks atzīti. Savukārt piešķirums izdot pārrobežu administratīvo aktu, kas radīs sekas Latvijas teritorijā, ne vienmēr var būt normatīvajos aktos tieši tekstā noteikts. Turklāt Latvijas tiesību sistēmā nav analizēts jautājums, vai iestāde var vienpusēji atzīt citas valsts administratīvo aktu, piešķirot tam pārrobežu administratīvā akta dabu, ja tas neizriet tieši no likuma vai Latvijai saistoša starptautiska līguma. Visiem šiem jautājumiem ir nozīme pārrobežu administratīvo aktu atzīšanā, tādēļ tie tiks aplūkoti šī pētījuma turpmākajās daļās.

1.2.3. Pārrobežu administratīvo aktu klasifikācija

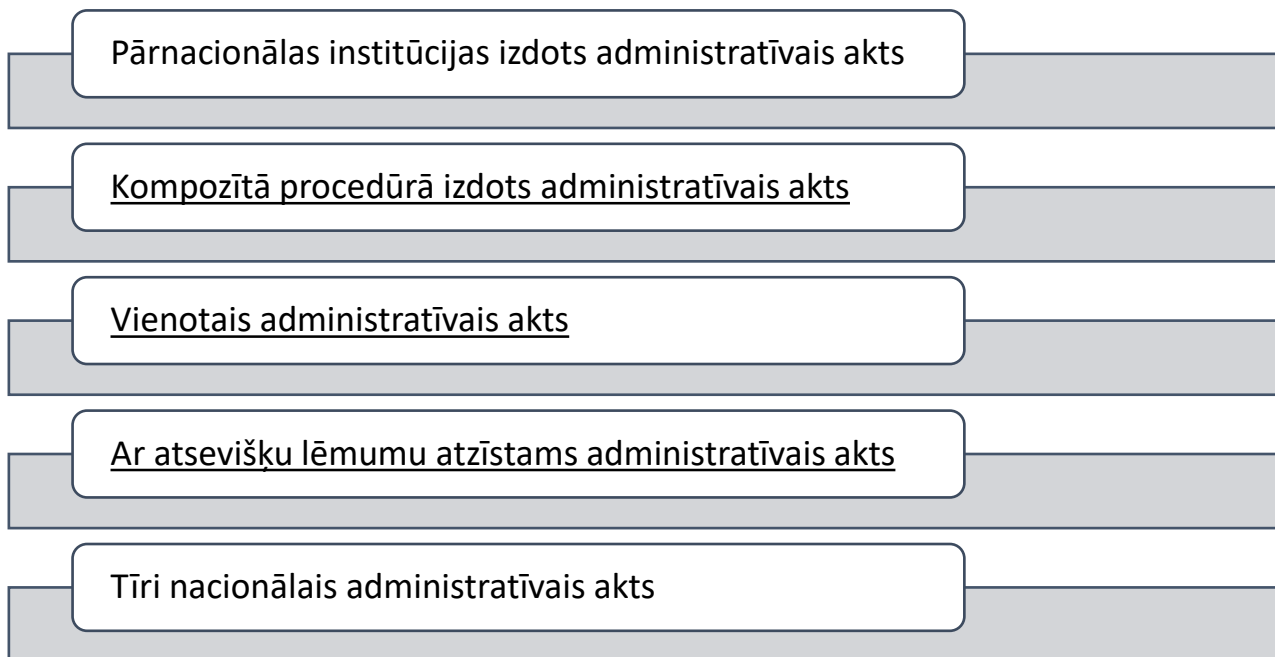
Katrai pasaules valstij pastāv savs unikāls pārrobežu atzīšanas ietvars. To, kas valsts tiesību sistēmā būs pārrobežu administratīvais akts, nosaka katras valsts starptautiskās un reģionālās saistības, kas katrai valstij ir atšķirīgas. Starptautisko tiesību līmenī valstis var slēgt divpusējus un daudzpusējus nolīgumus, saskaņā ar kuriem atzīst otras valsts administratīvos aktus un tādējādi veicina savstarpēju administratīvo tiesību integrāciju.⁷³ Tāpat, piemēram, Latvija atšķirībā no daudzām citām pasaules valstīm ir arī Eiropas Savienības dalībvalsts, kā rezultātā tai ir plašāks tiesību un pienākumu apjoms pārrobežu administratīvo aktu atzīšanā Eiropas Savienības ietvaros. Tas savukārt nozīmē, ka Latvijai pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas klauzulas var būt ietvertas ne vien saistošajos starptautiskajos līgumos, bet arī Eiropas Savienības tiesībās, kas veido valstij raksturīgo pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas tīklu.

Pārrobežu administratīvie akti var izpausties un tikt izdoti vairākos veidos. Šie veidi ir atkarīgi gan no tā, kas un kā izdod pārrobežu administratīvo aktu, gan arī no tā, kā šāds pārrobežu administratīvais akts būs atzīstams citā valstī, kas savukārt tiks apskatīts šī pētījuma 2.nodaļā.

⁷² Plašāk par valstiskuma neatzīšanas nozīmi pārrobežu administratīvo aktu kontekstā skatīt 2.3.6.apakšnodaļā "Valstiskuma neatzīšanas nozīme pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas kontekstā".

⁷³ Ruffert M. Recognition of Foreign Legislative and Administrative Acts. In: Max Planck Encyclopedia of Public International Law. Ed. Wolfrum R. Oxford: Oxford University Press, 2015. Pieejams: <http://opil.puplaw.com> [skatīts: 03.04.2019].

Pārrobežu administratīvo aktu veidu daudzveidību Latvijā vislabāk var ilustrēt, parādot to atrašanās vietu dažāda veida administratīvo aktu attīstības formās, ko atspoguļo izveidotā shēma.⁷⁴

Šajā tabulā nedz tīri nacionālie administratīvie akti, nedz pārnacionālu institūciju izdoti administratīvie akti Latvijā nebūtu uzskatāmi par pārrobežu administratīvajiem aktiem. Pārrobežu administratīvie akti, ievērojot to izdevēju un pārrobežu derīgumu, var būt attīstības formā starp nacionālajiem administratīvajiem aktiem un pārnacionālu institūciju izdotiem administratīvajiem aktiem – ar atsevišķu lēmumu atzīstami administratīvie akti, vienotais administratīvais akts un kompozītā procedūrā izdots administratīvais akts. Tā kā pārrobežu administratīvais akts ir tāds tiesību akts, ko izpildvara izdod publisko tiesību jomā un kas ir vērsts uz to, lai radītu tiesiskas sekas un būtu spēkā esošs arī citas valsts teritorijā⁷⁵ jeb, citiem vārdiem, akts, kas izdots vienā valstī, bet kura spēkā esība un piešķirtās tiesības saglabājas arī citās valstīs,⁷⁶ vispārējos gadījumos tīri nacionāla rakstura nacionālais akts kā, piemēram, būvatļauja nevar tikt uzskatīta par pārrobežu administratīvo aktu. Savukārt pārnacionālu institūciju izdotie administratīvie akti, piemēram, Eiropas Komisijas

⁷⁴ Līdzīgu shēmu ir izveidojis franču tiesību zinātnieks Elkind D. savā darbā “L’efficacité des décisions administratives étrangères dans l’Union Européenne.”, taču šā pētījuma ietvaros autors minēto shēmu ir tālākveidojis un pielāgojis Latvijas vajadzībām.

⁷⁵ Sal. Gerontas A. S. Deterritorialization in Administrative Law: Exploring Transnational Administrative Decisions. *Columbia Journal of European Law*, 12 December 2013, Vol. 19, No. 3, p. 427.

⁷⁶ Potaičuks A. Administratīvā procesa tiesību eiropeizācija un tiesas loma Eiropas Savienības tiesību īstenošanā. *Jurista Vārds*, 2018. 24.aprīlis, nr. 17/18 (1023/1024), 31., 32.lpp, Pernas Gracia J.J. The EU's Role in the Progress Towards the Recognition and Execution of Foreign Administrative Acts: The Principle of Mutual Recognition and the Transactional Nature of Certain Administrative Acts. In: Rodríguez-Arana Munoz J. *Recognition of Foreign Administrative Acts*. Switzerland: Springer International Publishing Switzerland, 2016, p. 20.

individuālie lēmumi valsts atbalsta vai konkurences jomā, šajā pētījumā arī netiek kvalificēti kā pārrobežu administratīvie akti,⁷⁷ jo tos nav izdevusi kādas suverēnas valsts iestāde.

Administratīvā procesa likums nevienā tiesību normā atsevišķi neizdala iepriekšējā tabulā minētās administratīvo aktu formas pēc to izdošanas vai atzīšanas. Šī darba autors piekrīt Latvijas tiesību zinātnē paustajam, ka minēto pārrobežu administratīvo aktu atzīšana Latvijā notiek galvenokārt pēc tām tiesību normām, kas Latvijā nosaka kārtību administratīvo aktu izdošanai.⁷⁸ Tomēr šajā ziņā pārrobežu administratīvo aktu atzīšanu, ņemot vērā tās dažādās formas, varētu aplūkot kā atsevišķu Administratīvā procesa likumā nematerializētu *regula juris* principu, kura saturs šī brīža administratīvā procesa attīstības stadijā ir piepildāms, analizējot un vispārinot citus speciālos normatīvos aktus, kas nosaka katra konkrētā pārrobežu administratīvā akta atzīšanas kārtību.

Turpmāk šajā nodaļā (1.2.4., 1.2.5., 1.2.6.apakšnodaļa), lai normatīvo aktu analīzes rezultātā iezīmētu pārrobežu administratīvo aktu daudzveidību, dažādās jomās pastāvošie pārrobežu administratīvie akti ir sakārtoti trīs grupās atkarībā no to izdošanas un atzīšanas formas. Savukārt šī pētījuma 2.nodaļā tiks aplūkots jau cits jautājums – pārrobežu administratīvo aktu izdošanas un atzīšanas mehānismu metodoloģija (2.2.1., 2.2.2.apakšnodaļa). Šajā nodaļā iezīmētie dažādās jomās pastāvošie pārrobežu administratīvie akti palīdzēs labāk izprast nākamajā nodaļā aplūkoto pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas metodiku. Norādītie pārrobežu administratīvo aktu veidi nevar tikt uzskatīti par norādītiem izsmeļoši. Turklāt arī Latvijas un Eiropas Savienības likumdevējs var paredzēt arvien jaunus administratīvo aktu atzīšanas gadījumus, kā arī likumdošanas ceļā mainīt konkrētu pārrobežu administratīvo aktu formu, to izdošanu izņemot no valstu kompetences un nododot pārnacionālu institūciju ziņā (1.2.7.apakšnodaļa), kā rezultātā tie zaudē savu iepriekšējo pārrobežu administratīvā akta raksturu.

1.2.4. Vienotā administratīvā akta atzīšanas mehānisms

Latvijas teritorijā ir iespējams izšķirt ārvalstu jeb pārrobežu administratīvos aktus, kurus ir izdevusi ārvalsts iestāde un kas uz likuma pamata ir automātiski ir spēkā esoši Latvijas teritorijā. Šāds pārrobežu administratīvais akts ir, piemēram, transportlīdzekļa vadītāja tiesības, ko izdevusi cita Eiropas Savienības dalībvalsts. Piemēram, ja viena Eiropas Savienības dalībvalsts piešķir personai tiesības vadīt transportlīdzekli un izsniedz vadītāja apliecību, šīs tiesības līdz ar vadītāja apliecību automātiski ir spēkā arī citās Eiropas Savienības dalībvalstīs, pamatojoties uz Direktīvas

⁷⁷ Sal. Paris T. La reconnaissance des actes administratifs étrangers. Revue internationale de droit comparé, 2014. Vol. 66, p. 636.

⁷⁸ Kiršteina B. Starptautiskā sadarbība administratīvajā procesā. Maģistra darbs. Rīga: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2016, 33.lpp.

Nr. 2006/126/EK⁷⁹ 2.pantu, kas noteic, ka dalībvalstu izsniegtas vadītāju apliecības ir savstarpēji atzītas. Šādi pārrobežu administratīvie akti ļauj to adresātam izmantot no administratīvā akta izrietošās tiesības ārpus to izcelsmes valsts bez uzņemošās valsts īpaša akcepta,⁸⁰ tādēļ tos ir iespējams uzskatīt par pārrobežu administratīvajiem aktiem, kuriem piemīt automātisks pārrobežu administratīvais spēks, proti, tiem nav nepieciešams atzīšanas process. Šādai pārrobežu administratīvo aktu kategorijai ir piederīgs arī lēmums par atzītā uzņēmēja statusa piešķiršanu muitas tiesībās,⁸¹ pilota tiesības⁸² un pilota veselības apliecība,⁸³ transportlīdzekļu tehniskās apskates sertifikāti,⁸⁴ gaisa satiksmes vadības dispečera licence,⁸⁵ gaisa pārvadātāja licence,⁸⁶ lidotspējas sertifikāts,⁸⁷ lēmums par pilsonības piešķiršanu,⁸⁸ kultūras priekšmetu izvešanas atļaujas⁸⁹ u.c. Šāda veida administratīvie akti citās valstīs ir spēcīgi esoši un saistoši bez jebkādas papildu atzīšanas procedūras.⁹⁰ Uzņemošā valsts vispārīgi nedrīkst likt šķēršļus no pārrobežu administratīvā akta izrietošo tiesību īstenošanai un nedrīkst izvirzīt prasību iegūt līdzvērtīgu administratīvo aktu savā teritorijā.⁹¹ Tādā veidā šādi pārrobežu administratīvie akti darbojas citu valstu teritorijā kā viena vienota licence jeb vienots administratīvais akts. Šim pārrobežu administratīvo aktu veidam ir raksturīga problēma, ka uzņemošās valsts iestādēm praktiski nav iespējas veikt izdevējvalsts un uzņemošās valsts līdzvērtīga administratīvā akta salīdzināšanu to atzīšanas kontekstā, kā arī var radīt jautājumus par tiesisko seku apjoma pārvešanu uz Latviju, tādēļ šī veida administratīvo aktu atzīšanas metodoloģija tiks aplūkota 2.2.1.apakšnodaļā.

⁷⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/126/EK par vadītāju apliecībām. Pieņemta 20.12.2006. [05.08.2019. red.].

⁸⁰ Sal. Luca De Lucia. Administrative Pluralism, Horizontal Cooperation and Transnational Administrative Acts. Review of European Administrative Law, 2012. Vol. 5, p. 24.

⁸¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 952/2013, ar ko izveido Savienības Muitas kodeksu, 38.pants. Pieņemta 09.10.2013. [30.12.2019. red.].

⁸² Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 2018/1139 par kopīgiem noteikumiem civilās aviācijas jomā un ar ko izveido Eiropas Savienības Aviācijas drošības aģentūru, 21., 67.pants. Pieņemta 04.07.2018. [30.12.2019. red.].

⁸³ Turpat, 21., 67.pants. Sal. Konvencija par starptautisko civilo aviāciju, 32.pants. Parakstīta Čikāgā 07.12.1944. Pieņemta: www.icao.int [skatīts: 2019.gada 22.janvārī].

⁸⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2014/45/ES par mehānisko transportlīdzekļu un to piekabju periodiskajām tehniskajām apskatēm un par Direktīvas Nr. 2009/40/EK atcelšanu, 8.pants. Pieņemta 03.04.2014.

⁸⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 2018/1139 par kopīgiem noteikumiem civilās aviācijas jomā un ar ko izveido Eiropas Savienības Aviācijas drošības aģentūru, 49., 67.pants. Pieņemta 04.07.2018. [07.12.2019. red.].

⁸⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 1008/2008 par kopīgiem noteikumiem gaisa pārvadājumu pakalpojumu sniegšanai Kopienā. Pieņemta 24.09.2008. [07.12.2019. red.], Eiropas Savienības Tiesas 2014.gada 18.marta spriedums lietā C-628/11 International Jet Management, 48.punkts.

⁸⁷ Konvencija par starptautisko civilo aviāciju, 33.pants. Parakstīta Čikāgā 07.12.1944. Pieņemta: www.icao.int [skatīts: 22.01.2019.].

⁸⁸ Convention européenne sur la nationalité, article 3. Parakstīts 30.05.2001. Pieņemta: www.coe.int [skatīts: 2019.gada 17.janvārī], sal. League of Nations Convention on Certain Questions Relating to the Conflict of Nationality, 1.pants. Pieņemta: www.refworld.org [skatīts 2019.gada 17.janvārī].

⁸⁹ Padomes Regula Nr. 116/2009 par kultūras priekšmetu izvešanu, 2.pants. Pieņemta 18.12.2008. [07.12.2019. red.].

⁹⁰ Gautier M. Acte administratif transnational et droit communautaire. Rapport en séminaire “À propos de situations de transnationalité intéressant le droit administratif” en 8 juin 2007. Pieņemta: <http://www.sciencespo.fr/chaire-madp/content/seminaires-droit-public-compare-europeen-et-global> [skatīts: 2019.gada 12.janvārī].

⁹¹ Sal. De Lucia L. Administrative Pluralism, Horizontal Cooperation and Transnational Administrative Acts. Review of European Administrative Law, 2012. Vol. 5, p. 25.

1.2.5. Ar atsevišķu lēmumu atzīstams administratīvais akts

No vienotajiem administratīvajiem aktiem jeb automātiski atzīstamajiem pārrobežu administratīvajiem aktiem ir nošķirami pārrobežu administratīvie akti, kas ietver secīgus lēmumus izcelsmes un uzņemošajā valstī. Ar pirmo lēmumu izcelsmes valsts izdod administratīvo aktu un piešķir tam saistošu spēku savā teritorijā, savukārt ar secīgu uzņemošās valsts lēmumu šī administratīvā akta spēkā esība var tikt attiecināta arī uz pašu uzņemošo valsti.⁹² Atšķirībā no vienotā administratīvā akta atzīšanas šī atzīšanas mehānisma ietvaros normatīvie akti paredz uzņemošajai valstij pienākumu veikt zināmas pārbaudes darbības un pieņemt lēmumu, ar kuru tiek atzīts ārvalsts administratīvais akts. Piemēram, Ministru kabineta 2006.gada 9.maija noteikumu Nr. 376 “Zāļu reģistrēšanas kārtība” 100.punktā ir paredzēts, ka savstarpējās atzīšanas procedūrā:

Zāļu valsts aģentūra Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā, bet ne vēlāk kā 30 dienu laikā pēc šo noteikumu 99.punktā minētās vienošanās apstiprināšanas saskaņā ar apstiprināto novērtējuma ziņojumu, zāļu aprakstu, marķējuma tekstu un lietošanas instrukciju pieņem lēmumu par zāļu reģistrāciju.

Līdzīgi, ja viena Eiropas Savienības dalībvalsts ir piešķirusi personai profesionālo kvalifikāciju, šīs kvalifikācijas spēkā esību ir iespējams attiecināt jeb “pagarināt” arī uz Latvijas teritoriju, prasot kvalifikācijas atzīšanu Latvijā, pamatojoties uz Direktīvu 2005/36/EK.⁹³ Šādos gadījumos, pamatojoties uz kvalifikāciju apliecinājošu dokumentu atzīšanas sistēmu, kas uzliek pienākumu Latvijas iestādei atzīt ārvalstu kvalifikāciju, persona savu profesionālo darbību var turpināt Latvijā.⁹⁴

Tā kā šādi administratīvie akti ļauj to adresātam izmantot no administratīvā akta izrietošās tiesības ārpus to izcelsmes valsts ar priekšnoteikumu, ka šo konkrēto administratīvo aktu ir atzinusi uzņemošā valsts, kurā akta adresāts grib izvērst savu darbību, tos ir iespējams nosaukt par pārrobežu administratīvajiem aktiem, kas ir pakļauti atzīšanas procedūrai jeb administratīvajiem aktiem, kas atzīstami ar atsevišķu lēmumu.

⁹² Luca De Lucia. From Mutual Recognition to EU Authorization: A Decline of Transnational Administrative Acts. Italian Journal of Public Law, 2016. Vol. 8, p. 97.

⁹³ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2005/36/EK par profesionālo kvalifikāciju atzīšanu, 19.apsvērums, 21.pants. Pieņemta 07.09.2005. [07.12.2019. red.].

⁹⁴ Eiropas Savienības Tiesas 2018.gada 6.decembra spriedums lietā: C 675/17 Preindl, 27., 28.punkts.

Šādi pārrobežu administratīvo aktu kategorijai ir piederīgi citi lēmumi par profesionālo kvalifikāciju piešķiršanu,⁹⁵ lēmumi par izglītību apliecinošu dokumentu piešķiršanu,⁹⁶ zāļu tirdzniecības atļaujas,⁹⁷ atļaujas biocīdu vai biocīdu saimes piedāvāšanai tirgū,⁹⁸ atļaujas augu aizsardzības līdzekļu laišanai tirgū⁹⁹ u.c. Latvijas iestādes lēmumi, ar kuriem ir atzīts citas valsts administratīvais akts, paraksti ir vērtējami kā patstāvīgs administratīvais akts un tādējādi tas kļūst neatkarīgs no izcelsmes valsts lēmuma.¹⁰⁰ Uzņemošā valsts atzīšanas ietvaros paļaujas uz izcelsmes valsts veiktajām pārbaudēm, tostarp tehniskajiem vai ķīmiskajiem testiem, un, šīs pārbaudes neatkārtojot, piešķir šim administratīvajam aktam spēkā esību savā teritorijā. Tādējādi izcelsmes valsts atvieto Latvijas iestāžu veicamās pārbaudes,¹⁰¹ bet neatvieto pašu iestāžu lēmumu.¹⁰²

Tā kā šāda sistēma balstās uz savstarpējo administratīvo aktu obligātu atzīšanu un uzticību citas valsts standartiem un veiktajām pārbaudēm, kas ir atzīstamā administratīvā akta pamatā, tad Latvijas likumdevējam ir rūpīgi jāizvērtē šie standarti pirms atzīšanas klauzulu noteikšanas tiesību normās. Šim pārrobežu administratīvo aktu veidam galvenā problemātika ir saistīta ar to, ciktāl uzņemošā valsts pārbauda citas valsts administratīvo aktu tā atzīšanas procesā, kā arī ar uzņemošās valsts atzīšanas lēmuma tiesiskajām sekām, tādēļ šī veida administratīvo aktu atzīšanas metodoloģija tiks aplūkota 2.2.2.apakšnodaļā.

1.2.6. Kompozītā procedūrā izdots administratīvais akts

Eiropas Savienības tiesību normās ir identificējami arī tādi pārrobežu administratīvie akti, kuru pieņemšanā piedalās kopīgi vairāku dalībvalstu iestādes, kā arī dažkārt pat Eiropas Savienības

⁹⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2005/36/EK par profesionālo kvalifikāciju atzīšanu, 19.apsvēruma, 21.pants. Pieņemta 07.09.2005. [07.12.2019. red.].

⁹⁶ Izglītības likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 29.oktobris, nr. 343/344 (1404/1405), 11.pants, Eiropas reģiona konvencija par to kvalifikāciju atzīšanu, kas saistītas ar augstāko izglītību. Parakstīta Lisabonā 11.04.1997. [08.08.2019. red.].

⁹⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2001/83/EK par Kopienas kodeksu, kas attiecas uz cilvēkiem paredzētām zālēm, 28.pants. Pieņemta 06.11.2001. [29.07.2019. red.].

⁹⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 528/2012 par biocīdu piedāvāšanu tirgū un lietošanu, 32.pants. Pieņemta 22.05.2012. [30.12.2019. red.].

⁹⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 1107/2009 par augu aizsardzības līdzekļu laišanu tirgū, 29.apsvēruma, 40.pants. Pieņemta 21.10.2009. [14.12.2019. red.].

¹⁰⁰ Sal. Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2001. Vol. 71, p. 774, De Lucia L. Administrative Pluralism, Horizontal Cooperation and Transnational Administrative Acts. Review of European Administrative Law, 2012. Vol. 5, p. 31.

¹⁰¹ Luca De Lucia. From Mutual Recognition to EU Authorization: A Decline of Transnational Administrative Acts. Italian Journal of Public Law, 2016. Vol. 8, p. 97–98, Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 2008.gada 16.oktobra spriedums lietā: C-452/06 Synthon, ECR, p. I-7681, 32., 33., 41.punkts, Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 759.

¹⁰² Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 2007.gada 8.novembra spriedums apvienotajās lietās: C-260/06 un C-261/06 Bonnarel, ECR, p. I-9717, 23.–25.punkts.

institūcijas, kā rezultātā tiek pieņemts vienots dalībvalstu pārrobežu administratīvais akts.¹⁰³ Piemēram, ja ir paredzēta atkritumu pārrobežu pārvietošana, ir nepieciešama iepriekšēja paziņošana un kompetento galamērķa, nosūtīšanas un tranzīta iestāžu piekrišana šādai atkritumu pārvietošanai.¹⁰⁴ Savukārt datu aizsardzības jomā pastāv vienas pieturas aģentūras mehānisms, kura ietvaros vairākas dalībvalstu datu uzraudzības iestādes iesaistās vienota lēmuma pieņemšanā, lai izšķirtu pārrobežu strīdu datu apstrādes jomā.¹⁰⁵

Šāds mehānisms pastāv, ja normatīvie akti paredz uzņemošajai valstij pienākumu, sadarbojoties ar citu valstu iestādēm vai ņemot vērā to nostāju konkrētā jautājumā, pieņemt lēmumu, kas attiecas uz privātpersonu. Piemēram, Regulas Nr. 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti¹⁰⁶ 56.panta 4.punktā paredzēts, ka:

Ja vadošā uzraudzības iestāde nolemj izskatīt jautājumu, piemēro 60.pantā paredzēto procedūru. Uzraudzības iestāde, kas informēja vadošo uzraudzības iestādi, vadošajai uzraudzības iestādei var iesniegt lēmuma projektu. Vadošā uzraudzības iestāde maksimāli ņem vērā minēto projektu, kad tā izstrādā 60.panta 3.punktā minēto lēmuma projektu.

Tā kā šie pārrobežu administratīvie akti tiek pieņemti, kopīgi sadarbojoties vairākām neatkarīgām valstīm, tos ir iespējams nosaukt par pārrobežu administratīvajiem aktiem, kas tiek pieņemti saliktā sadarbības procedūrā jeb kompozītā procedūrā. Bez atļaujas atkritumu pārrobežu pārvietošanai un pārrobežu datu aizsardzības lēmuma šādai pārrobežu administratīvo aktu kategorijai ir piederīgi arī lēmumi par ģenētiski modificētu organismu izplatīšanu,¹⁰⁷ atļaujas divējāda lietojuma preču eksportam¹⁰⁸ u.c.

Šādu pārrobežu administratīvo aktu gadījumā atbildīgā iestāde nevar pieņemt vienpusēju lēmumu, jo parasti ir paredzēts specifisks starpvalstu sadarbības regulējums, saskaņā ar ko valsts iestādei ir jāsaņem citu iesaistīto valstu piekrišana paredzētā lēmuma izdošanai. Šādu sarežģītu regulējumu attaisno tranzītvalstu un iesaistīto valstu publisko interešu aizsardzība, ko var skart

¹⁰³ Hofmann H.C.H. Cross-Border Administrative Proceedings and Composite Procedures within the EU. Report in seminar "Due process" in Tallinn 18 October 2019, arī De Lucia L. From Mutual Recognition to EU Authorization: A Decline of Transnational Administrative Acts. Italian Journal of Public Law, 2016. Vol. 8, p. 96.

¹⁰⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 1013/2006 par atkritumu sūtījumiem, 4., 7., 8., 9.pants. Pieņemta 14.06.2006.[07.12.2019. red.], sk. Eiropas Savienības Tiesas 2015.gada 26.novembra spriedumu lietā: C-487/14 Total Waste Recycling, 30.punkts.

¹⁰⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti, 60.pants. Pieņemta 27.04.2016. [07.12.2019.]. Plašāk Potaičuks A. Administratīvā procesa tiesību eiropizācija: vienas pieturas aģentūras mehānisms datu aizsardzības tiesībās. Grām.: Centrālās un Austrumeiropas juridiskās tradīcijas un juridiskās identitātes jautājumi. Latvijas Universitātes 76.starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2018, 353.–359.lpp.

¹⁰⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti. Pieņemta 27.04.2016. [05.04.2020. red.].

¹⁰⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu Nr. 2001/18/EK par ģenētiski modificētu organismu apzinātu izplatīšanu vidē. Pieņemta 12.03.2001., 18., 19.pants.

¹⁰⁸ Padomes Regula Nr. 428/2009, ar ko izveido Kopienas režīmu divējāda lietojuma preču eksporta, pārvadājumu, starpniecības un tranzīta kontrolei, 9., 10., 11.pants. Pieņemta 05.05.2009. [07.12.2019. red.].

konkrēto tiesisko attiecību nodibināšanās, pamatojoties uz attiecīgo pārrobežu administratīvo aktu,¹⁰⁹ kā arī visaptverošāka starpvalstu diskusija par konkrētās tiesiskās attiecības noregulējumu ar pārrobežu administratīvo aktu. Proti, Latvijas valsts iestādes, iesaistoties šādās sarežģītās procedūrās, izdod nevis vienpusēju nacionālu administratīvo aktu, bet gan tādu administratīvo aktu, kurā Latvija ir viena no vairākām pusēm, bet tomēr īsteno Latvijas publisko interešu aizsardzību. Atšķirībā no citām pārrobežu administratīvo aktu izdošanas procedūrām, kur Latvijas iestādes veic to atzīšanu jau noslēguma stadijā (piemēram, atzīst citā valstī piešķirtu kvalifikāciju Latvijas teritorijā), šajā mehānismā Latvijas iestādes kopā ar citām valstīm iesaistās sākotnējā lēmuma pieņemšanā, līdz ar to gūstot iespēju nodrošināt “plašāku diskusiju” par labu Latvijas interesēm jau brīdī, kad nosacījumi tiesiskās attiecības nodibināšanai vēl tikai tiek veidoti.

Dalībvalstīm, kas bija iesaistītas konkrētā pārrobežu administratīvā akta pieņemšanā un kas ir panākušas zināmu savu interešu ietveršanu šajā aktā, pieņemtais pārrobežu administratīvais akts ir saistošs,¹¹⁰ savukārt šo vairāku dalībvalstu interešu līdzsvars pārrobežu administratīvajā aktā var radīt izaicinājumus tiesai pārbaudīt šī administratīvā akta tiesiskumu izdevējvalstī – šis pārrobežu administratīvais akts ietver arī citu valstu prasības un nosacījumus, kas administratīvā akta izdevējvalstij ir jāņem vērā. Proti, ja Latvijas iestāde kompozītā procedūrā ir izdevusi pārrobežu administratīvo aktu Regulas Nr. 2016/679¹¹¹ 60.panta sestās un septītās daļas izpratnē, tad šāds administratīvais akts ietver ne vien Latvijas iestādes, bet arī citu valstu iestāžu veiktu faktisko un tiesisko apstākļu novērtējumu (šāds lēmums ir konsensusa rezultāts). Tieši šī iemesla dēļ šo procedūru ir iespējams kritizēt: ja izdevējvalsts tiesa nepārbauda visaptveroši visu administratīvo aktu, tas var apdraudēt pilno tiesiskuma kontroli. Savukārt, ja izdevējvalsts tiesa pārbauda visaptveroši šo administratīvo aktu, ignorējot kādas dalībvalsts iestādes apsvērumus, kas nodrošinājis konsensusa lēmuma pieņemšanu, tas pārkāpj šīs valsts iestādes īstenotās pilnvaras, kuru kontrole nav izdevējvalstij. Alternatīvi šādu pārrobežu administratīvo aktu pārbaudi nākotnē varētu nodot Eiropas Savienības Tiesai, kurai būtu kompetence veikt visaptverošu dalībvalstu kopīgi pieņemta administratīvā akta pārbaudi.

¹⁰⁹ De Lucia L. From Mutual Recognition to EU Authorization: A Decline of Transnational Administrative Acts. *Italian Journal of Public Law*, 2016. Vol. 8, p. 95–96, De Lucia L. Administrative Pluralism, Horizontal Cooperation and Transnational Administrative Acts. *Review of European Administrative Law*, 2012. Vol. 5, p. 28.

¹¹⁰ Piemēram, Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti, 60.panta sestā daļa. Pieņemta 27.04.2016. [24.09.2019 red.]. Sal. De Lucia L. Administrative Pluralism, Horizontal Cooperation and Transnational Administrative Acts. *Review of European Administrative Law*, 2012. Vol. 5, p. 29.

¹¹¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti. Pieņemta 27.04.2016. [05.04.2020. red.].

1.2.7. Pārrobežu administratīvā akta veida maiņa

Iepriekš veiktā pārrobežu administratīvo aktu formu savstarpējā pretnostatīšana pēc to izdošanas vai atzīšanas veida ļauj izdarīt secinājumu, ka katram pārrobežu administratīvo aktu veidam ir savas priekšrocības, kas šo veidu padara par īpaši piemērotu noteiktā jomā pastāvošās tiesiskās attiecības noregulēšanai. Piemēram, savstarpēji automatiski atzīstamie administratīvie akti piemēroti jomās, kur valstu starpā pastāv līdzīgais tiesiskais regulējums un valda savstarpēja uzticība, piemēram, ceļu un gaisa satiksmē. Ar atsevišķu lēmumu atzīstamie administratīvie akti visbiežāk ieviesti jomās, kurās valstis, lai gan vēlas veicināt pārrobežu kustību, tomēr pamatotu iemeslu dēļ vēlas saglabāt savu administratīvi tiesisko neatkarību un līdz ar to citas valsts pārrobežu administratīvo aktu tomēr novērtē padziļināti, piemēram, novērtēt ārvalstīs iegūtās izglītības un piešķirtā grāda līdzvērtību. Savukārt kompozītā procedūrā izdots administratīvais akts parasti sniedz iespēju ārvalstīm veikt zināmu situācijas novērtējumu konkrētajā gadījumā un ļauj panākt, ka tās intereses tiek ņemtas vērā, citai valstij izdodot savu administratīvo aktu.

Tomēr, mainoties valstu savstarpējas uzticības pakāpei, tiesiskajam regulējumam, konkrētā veida pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas efektivitātei vai pašai pastāvošajai tiesiskajai attiecībai, valstis var arī mainīt konkrētajā jomā pastāvošā pārrobežu administratīvā akta veidu, piemēram, ar atsevišķu lēmumu atzīstamo administratīvo aktu vietā turpmāk paredzēt savstarpēji automatiski atzīstamos vienotos administratīvos aktus. Piemēram, Baltijas valstu starpā, veidojot kopēju Baltijas izglītības telpu, ieviestas kvalifikācijas, kas saistīta ar augstāko izglītību, automatiska atzīšana.¹¹² Turpretī citās jomās pārrobežu administratīvie akti tiek atvietoti ar pārnacionālas Eiropas Savienības institūcijas izdotu administratīvo aktu. Piemēram, atļaujas izdošana kredītiestādēm un tās atcelšana tagad ir arī Eiropas Centrālās bankas kompetencē,¹¹³ atļauja ritekļa laišanai tirgū – Eiropas Savienības Dzelzceļu aģentūras kompetencē,¹¹⁴ savukārt atļauja biocīdu lietošanai – Eiropas Komisijas kompetencē.¹¹⁵

Tomēr pārrobežu administratīvo aktu veida maiņa var būt saistīta ne vien ar valstu savstarpējo uzticību, bet arī ekonomiskiem un tehniskiem apsvērumiem, piemēram, ja dalībvalstu līmenī šis

¹¹² Igaunijas Republikas valdības, Latvijas Republikas valdības un Lietuvas Republikas valdības līgums par kvalifikāciju, kas saistīta ar augstāko izglītību, automatisku atzīšanu. Latvijas Vēstnesis, 2018. 14.novembris, nr. 225.

¹¹³ Padomes Regula (ES) Nr. 1024/2013, ar ko Eiropas Centrālajai bankai uztic īpašus uzdevumus saistībā ar politikas nostādņēm, kas attiecas uz kredītiestāžu prudenciālo uzraudzību, 4.pants. Pieņemta 15.10.2013 [31.07.2019. red.], Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/48/EK par kredītiestāžu darbības sākšanu un veikšanu, 25.pants. Pieņemta 14.06.2006. [31.12.2013].

¹¹⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2016/797 par dzelzceļa sistēmas savstarpēju izmantojamību Eiropas Savienībā, 21.panta pirmā daļa. Pieņemta 11.05.2016. [31.12.2013. red.].

¹¹⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr.528/2012 par biocīdu piedāvāšanu tirgū un lietošanu, 41.pants. Pieņemta 22.05.2012. [25.09.2019. red.], Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 98/08/EK par biocīdu produktu laišanu tirgū, 4.pants. Pieņemta 16.02.1998. [31.08.2013.]. Minētās direktīvas 4.pants paredzēja, ka šāds administratīvais akts ir atzīstams citā dalībvalstī ar atsevišķu lēmumu. Plašāk sk. Luca De Lucia. From Mutual Recognition to EU Authorization: A Decline of Transnational Administrative Acts. Italian Journal of Public Law, 2016. Vol. 8, p. 104, 105.

process tiek īstenots ar pārmērīgi ilgu lēmuma pieņemšanas procesu vai lielām izmaksām, tad lēmuma pieņemšanas kompetenci, iespējams, var uzticēt Eiropas Savienības institūcijai,¹¹⁶ kas turpmāk pieņems pārnacionālu administratīvo aktu (sk. tabulu 1.2.3.apakšnodaļā). Vai arī pretēji, ja dalībvalstis, piemēram, vairs nevēlas vairs finansēt kādu Eiropas Savienības institūciju vai vēlas lielāku neatkarību no kādas Eiropas Savienības institūcijas, tad lēmumus, kuri ir šīs institūcijas kompetencē, likumdošanas kārtībā var transformēt par pārrobežu administratīvo aktu un nodot dalībvalstu iestāžu savstarpējai atzīšanai kā pārrobežu administratīvo aktu.

Tomēr, apsverot pārrobežu administratīvā akta veida maiņu noteiktā jomā vai vispār to aizvietošanu ar pārnacionālas institūcijas izdotu administratīvo aktu, jāpatur prātā, ka pārrobežu administratīvie akti kā savstarpējās atzīšanas principa izpaušme palīdz dziļāk integrēt vienoto tirgu, tai pašā laikā cienot dalībvalstu tiesību un tradīciju dažādību.¹¹⁷ Proti, pārrobežu administratīvais akts kā sadarbības mehānisms ļauj valstīm neveidot pilnībā harmonizētu tiesību jomu un centralizētu uzraudzības iestādi (piemēram, nodot pilnvaras Eiropas Komisijai vai citai pārnacionālai institūcijai), kas piešķirtu atļaujas un uzraudzību kopējo attiecīgās jomas tiesību telpu. Šādā gadījumā tas ļauj šo kompetenci atstāt dalībvalstu ziņā, kuras arī piešķir attiecīgās atļaujas.¹¹⁸ Šis mehānisms var kalpot kā optimāls līdzeklis kopējā tirgus integrācijai gadījumā, ja Eiropas Savienības dalībvalstis uzskatītu par nepieciešamu mainīt Eiropas Savienības darbību, to vairāk decentralizējot, taču turpinot īstenot kopējo tirgu.

Vairumā valstu tiesību jomās, piemēram, izglītības jomā, kurā tiek piešķirtas citās valstīs atzīstamas kvalifikācijas, normatīvā regulējuma atšķirības atspoguļo katrai valstij vai reģionam raksturīgo daudzveidību kultūras, sociālajā, politiskajā, filozofiskajā, reliģiskajā un saimnieciskajā jomā, un šī daudzveidība ir respektējama vērtība.¹¹⁹ Ievērojot minēto, jāņem vērā, ka pārrobežu administratīvo aktu mehānisms palīdz līdzsvarot divas dažādas intereses – Eiropas Savienībai veidot vienoto tirgu, kurā tiek veiksmīgi īstenotas kustības brīvības, un dalībvalstu kompetenču un svarīgu interešu aizsardzību.¹²⁰

¹¹⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/796 par Eiropas Savienības Dzelzceļu aģentūru un ar ko atceļ Regulu (EK) Nr. 881/2004, 8.apsvērumš. Pieņemta 11.06.2016. [31.12.2013. red].

¹¹⁷ Sal. Luca De Lucia. From Mutual Recognition to EU Authorization: A Decline of Transnational Administrative Acts. *Italian Journal of Public Law*, 2016. Vol. 8, p. 92.

¹¹⁸ Sal. Potaičuks A. Administratīvā procesa tiesību eiropēizācija: vienas pieturas aģentūras mehānisms datu aizsardzības tiesībās. Grām.: Centrālās un Austrumeiropas juridiskās tradīcijas un juridiskās identitātes jautājumi. Latvijas Universitātes 76.starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2018, 356.lpp.

¹¹⁹ Sal. izglītības jomā – Eiropas reģiona konvencija par to kvalifikāciju atzīšanu, kas saistītas ar augstāko izglītību, 2.apsvērumš. Parakstīta 11.04.1997. [28.07.2019. red.].

¹²⁰ Luca De Lucia. From Mutual Recognition to EU Authorization: A Decline of Transnational Administrative Acts. *Italian Journal of Public Law*, 2016. Vol. 8, p. 94, Groussot X., Petursson G., Wenander H. Regulatory Trust in EU Free Movement Law: Adopting the Level of Protection of the Other? *European Papers*, 2016, Vol 1 (3), p. 867, 869.

1.3. Valsts suverenitāte un teritorija pārrobežu administratīvo aktu kontekstā

1.3.1. Starptautisko tiesību un Latvijas konstitucionālo tiesību atziņas

Latvijas administratīvās tiesības un administratīvais akts kā administratīvā procesa pamatinstruments ir aplūkojams arī kopsakarā ar starptautiskajās publiskajās tiesībās un Latvijas konstitucionālajās tiesībās svarīgo valstu suverenitātes un teritorialitātes principu, kas pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas kontekstā lielā mērā sniedz pamatojumu tam, kādēļ vienas valsts administratīvais akts nav spēkā citas valsts teritorijā. Tas secīgi kalpo kā ierosme pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas mehānismu veidošanai un institūta attīstībai Latvijas un citu valstu starpā.

Valsts suverenitātes princips sevī ietver valsts tiesības uz pašnoteikšanos un integritāti, proti, būt patstāvīgai un paturēt savā pārziņā iekšējās lietas, kurās citas valstis nevar iejaukties.¹²¹ Suverenitāte starpvalstu attiecībās nozīmē valsts neatkarību. Šī neatkarība ietver tiesības kādā pasaules daļā īstenot valsts funkcijas neatkarīgi no citām valstīm.¹²² Nacionālu valstu pašnoteikšanās un starptautisko tiesību attīstība ir nodibinājusi valstu ekskluzīvās kompetences principu attiecībā uz savu teritoriju tādā veidā, ka tas ir sākumpunkts lielākajai daļai jautājumu, kas skar starpvalstu attiecības.¹²³ Valsts savam likumam var pakļaut personas, bet nevar pakļaut citas valstis, kas ir apveltītas ar tādu pašu suverēno varu,¹²⁴ jo pretējā gadījumā tas nonāktu pretrunā mūsdienu dominējošajam pasaules uzskatam starpvalstu attiecībās, ka valstis ir uzskatāmas par savstarpēji vienlīdzīgām.¹²⁵

Suverenitātes principu ir iespējams aplūkot no iekšējās un ārējās autonomijas skatupunkta: no vienas puses, tas ietver patstāvību no citām ārējām varām – valsts savu publisko varu, tostarp likumdošanu, tiesas spriešanu un administratīvo aktu izdošanu savas teritorijas robežās, īsteno neatkarīgi no citām valstīm – un, no otras puses, tā ir neiejaukšanās citu valstu lietās, proti, valsts savas teritorijas robežās, īstenojot savu publisko varu, neiejaucas citu valstu iekšējās lietās.¹²⁶ Tiesību

¹²¹ Slaughter A.-M. Sovereignty and Power in a Networked World Order. *Stanford Journal of International Law*, 2004, Vol. 40, p. 284, Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 51., 47, sal. Montevideo konvencija, 8.pants. Pieejams: <https://treaties.un.org/pages/showDetails.aspx?objid=0800000280166aef> [skatīts 2020.gada 1.maijā].

¹²² 233. Pastāvīgās šķīrējtiesas 1928.gada 4.aprīļa nolēmums lietā: Island of Palmas (United States of America / the Netherlands), 8.lpp. Pieejams: <https://pcacases.com> [aplūkots 08.02.2020.].

¹²³ Ibid.

¹²⁴ Biscottini G. L'efficacité des actes administratifs étrangers. *Recueil des Cours de l'Académie de droit international de La Haye*, 1961, Vol. 104, p. 641.

¹²⁵ Troper M. Sovereignty. In: Rosenfeld M., Sajó A. (eds.). *The Oxford Handbook of Comparative Constitutional Law*. Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 359.

¹²⁶ Stilz A. Territorial Sovereignty: A Philosophical Exploration. Oxford: Oxford University Press, 2019, p. 1, Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. *Heidelberg Journal of International Law*, 2011. Vol. 71, p. 762.

zinātnē šo valsts suverenitātes principa izpausmi mēdz saukt arī par Vestfālenes suverenitāti.¹²⁷ Starptautisko tiesību kontekstā vispārīgu šī principa izpausmi var redzēt arī Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūtu 2.panta septītajā daļā, kur uzsvērts, ka “nekas no šajos statūtos minētā nedod tiesības Apvienoto Nāciju Organizācijai iejaukties lietās, kas pēc savas būtības ietilpst jebkuras valsts iekšējā kompetencē [..]”.¹²⁸

No iepriekš minētā var redzēt, ka ar suverenitātes principu ir cieši saistīti arī citi principi: neiejaukšanās princips un teritorialitātes princips. No starptautiskajām publiskajām tiesībām neizriet vispārējs pienākums atzīt citu valstu normatīvos un administratīvos aktus savas valsts teritorijā; tas ir saistīts ar to, ka katras valsts vara ir ierobežota telpā – savas valsts teritorijas robežās – un vispārējos gadījumos to nedrīkst pārsniegt.¹²⁹ Piemēram, Igaunijas likumdevējs savos likumos nevar paredzēt sev paplašinātu kompetenci izdot būvatļaujas būvniecības procesiem Latvijas teritorijā, tādējādi pārkāpjot Latvijas likumdevēja kompetenci noteikt tiesisko kārtību Latvijas teritorijā. Šādā gadījumā Igaunijas likumdevēja kompetenci ierobežo neiejaukšanās princips un teritorialitātes princips.

Ja suverenitātes princips ietver to, ka katra valsts savu publisko varu, tostarp likumdošanu, tiesas spriešanu un administratīvo aktu izdošanu īsteno neatkarīgi no citām valstīm, tad neiejaukšanās princips tam iepretim noteic, ka valstīm ir jāatturas no iejaukšanās citu valstu iekšējās lietās.¹³⁰ Turklāt tas attiecas ne vien uz likumdevēja varu, bet arī uz izpildvaru. Piemēram, ārvalsts iestāde nevar veikt inspekcijas Latvijas izglītības iestādēs, ja tā uzskata, ka tās diaspora šajā valstī netiek pilnvērtīgi vai pareizi izglītota. Šādā gadījumā izglītības programmu izveidošana un īstenošana ir uzskatāma par Latvijas iekšēju lietu, kurā otra valsts bez pirmās piekrišanas nevar iejaukties. Lai viena valsts varētu īstenot savu publisko varu ārpus savas teritorijas, proti, citas valsts teritorijā, tai ir nepieciešams sadarboties ar valsti, kurai pieder vara pār šo teritoriju.¹³¹ Iepriekš minētā piemēra kontekstā tas nozīmē, ka, lūkojoties no neiejaukšanās principa skatupunkta, valstis savas domstarpības var risināt savstarpēju diplomātisko sarunu ceļā, bet ne izpildvaras iestādēm veicot jebkādas administratīvi tiesiskas inspekcijas otras valsts teritorijā.

Līdzīgi arī Eiropas Savienības Tiesas praksē ir atzīts, ka jēdziens “valsts” ir jāsaprot tādējādi, ka tas nozīmē suverēnu vienību, kas savu ģeogrāfisko robežu ietvaros īsteno visas savas

¹²⁷ Slaughter A.-M. Sovereignty and Power in a Networked World Order. *Stanford Journal of International Law*, 2004, Vol. 40, p. 284.

¹²⁸ ANO Statūti. Latvijas Vēstnesis, 2018. 29.janvāris, nr. 20

¹²⁹ Ruffert M. Recognition of Foreign Legislative and Administrative Acts. In: *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*. Ed. Wolfrum R. Oxford: Oxford University Press, 2015. Pieejams: <http://opil.puplaw.com> [skatīts: 25.01.2020.].

¹³⁰ Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. *Heidelberg Journal of International Law*, 2011. Vol. 71, p. 762–763.

¹³¹ Sal. Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 50.

starptautiskajās tiesībās atzītās pilnvaras.¹³² Katras valsts un tās iestāžu uzdevums ir risināt ar valsts administratīvajām funkcijām saistītos uzdevumus, to pilsoņiem un viņu rīcību savas teritoriālās kompetences ietvaros.¹³³ Šajā kontekstā tas nozīmē arī to, ka vienas valsts tiesības un administratīvie akti nav spēkā citās valstīs, ja vien šī pēdējā valsts nepiešķir tiem saistošu spēku.¹³⁴ Šī atziņa sasaucas arī ar starptautiskajās tiesībās pausto par vienas valsts publiskās varas īstenošanas nepieļaujamību citas valsts teritorijā bez pēdējās piekrišanas vai šādu rīcību atļaujošas starptautisko tiesību normas.¹³⁵ Citiem vārdiem, valsts jurisdikcija pār savu teritoriju savā būtībā ir valsts suverenitātes izpausme, un valsts tiesību sistēmas spēkā esība vispārējos gadījumos sakrīt ar šīs valsts teritoriālajām robežām.¹³⁶

Līdzīgi suverenitātes principa saturs atklāts arī Latvijas valststiesību zinātnē. Latvijas konstitucionālajās tiesībās atzīts, ka ar jēdzienu “suverenitāte” var tikt apzīmēti dažādi faktori. Pirmām kārtām suverenitāte raksturo valsts varas augstāko raksturu un nepārtrauktību no citām ārējām vai iekšējām varām. Tomēr suverenitāte var tikt attiecināta arī uz valsts pilnvarām un kompetencēm, kā arī uz valsts varas orgāniem. Tādējādi šī jēdziena daudzpusējā nozīme ir par pamatu tam, ka ar to tiek apzīmēti dažādi koncepti: valsts suverenitāte, tautas suverenitāte, valsts varas suverenitāte, valsts varas orgāna suverenitāte un tiesību suverenitāte.¹³⁷ Latvijas tiesību zinātnē suverenitātes jēdziens ir aplūkojams Satversmes 2.panta ietvarā,¹³⁸ kas noteic, ka Latvijas valsts suverēnā vara pieder Latvijas tautai.¹³⁹ Šī tiesību norma atrodas ciešā sazobē arī ar Satversmes 1.pantu, kas noteic, ka Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika, un 3.pantu, kas noteic valsts teritoriju.

Arī Latvijas konstitucionālo tiesību zinātnē atzīts, ka viens no jēdziena “suverenitāte” elementiem ir tas, ka suverēnā vara tiek aprobežota ar valsts teritoriju. Tā sevī ietver varas neatkarību

¹³² Eiropas Savienības Tiesas 2019.gada 12.novembra spriedums lietā: C-363/18 Organisation juive européenne and Vignoble Psagot, 29.punkts, 2016.gada 21.decembra spriedums lietā: C-104/16 P Padome pret Front Polisario, 95.punkts.

¹³³ Reichel J. Oversight of EU medical data transfers – an administrative law perspective on cross-border biomedical research administration. *Health Technology*, 2017, Vol. 7(4). p. 4.

¹³⁴ Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. *Heidelberg Journal of International Law*, 2011. Vol. 71, p. 762–763, Reichel J. Oversight of EU medical data transfers – an administrative law perspective on cross-border biomedical research administration. *Health Technology*, 2017, Vol. 7(4). p. 4.

¹³⁵ Pastāvīgās starptautiskās tiesas 1927.gada 7.septembra spriedums lietā: Lotus (France / Turquie), 18.lpp. Pieejams: https://www.icj-cij.org/files/permanent-court-of-international-justice/serie_A/A_10/30_Lotus_Arret.pdf [aplūkots 25.01.2020.].

¹³⁶ Gerontas A. S. Deterritorialization in Administrative Law: Exploring Transnational Administrative Decisions. *Columbia Journal of European Law*, 12 December 2013, Vol. 19, No. 3, p. 427.

¹³⁷ Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014, 62.lpp., Ījabs I., Levits E., Paparinskis M., Pleps J. 2.panta komentārs. Grām.: Latvijas Republikas Satversmes Komentāri. Balodis R. (zin. vad.). Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014, 235.lpp., Dišlers K. Ievads Latvijas valststiesību zinātnē. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2017., 25.lpp.

¹³⁸ Par likuma “Par Lisabonas līgumu, ar ko groza Līgumu par Eiropas Savienību un Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 101.pantam. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2009.gada 7.aprīļa spriedums lietā 2008-35-01. Latvijas Vēstnesis, 2009. 9.aprīlis, nr. 56., 14.punkts, Ījabs I., Levits E., Paparinskis M., Pleps J. 2.panta komentārs. Grām.: Latvijas Republikas Satversmes Komentāri. Balodis R. (zin. vad.). Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014, 235.lpp.

¹³⁹ Latvijas Republikas Satversme: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1993. 1.jūlijs, nr. 43 [19.09.2019. red.].

un patstāvību no citām ārējām varām. Turklāt suverenitāte arī prasa varas juridisku un politisku neatkarību no citām valstīm.¹⁴⁰ Tas nozīmē arī to, ka valsts varu var īstenot tikai noteiktā teritorijā. Ja šo valstu ekskluzīvā teritorija nebūtu norobežota, pastāvētu risks, ka viena valsts otras teritorijā varētu īstenot savu publisko varu.¹⁴¹

Šajā kontekstā ir iespējams aplūkot arī Latvijas tiesu praksē akceptēto principu, ka Latvijā akreditēta mācību iestāde nevar īstenot Latvijas teritorijā citas valsts akreditētu mācību programmu, ja tam nav saņemta atļauja Latvijā. Proti, kādā no Senāta izskatītajām lietām aplūkota situācija, ka Latvijas pilotu skola, kurai Latvijā bija izsniegts sertifikāts pilotu mācībām, apmācīja Latvijā Kazahstānas pilotus saskaņā ar Kazahstānas Civilās aviācijas akadēmijas mācību programmām, kas nebija apstiprinātas Latvijas valsts aģentūrā “Civilās aviācijas aģentūra”, kura Latvijā sertificē un uzrauga civilās aviācijas personālu, mācību kursus, mācību programmas un skolas.¹⁴² Šīs pilotu skolas darbība tika apturēta, jo šāda skolas rīcība tika novērtēta kā Latvijas sertifikāta nelikumīga izmantošana.¹⁴³ Mācību programmu akceptēšanai Latvijas teritorijā ir konkrēts mērķis – nodrošināt drošu un atbilstošu mācību programmu, kas vēlāk sniedz iespēju iegūt pilotu licenci. Tādēļ nav pieļaujams apiet Latvijas sertifikācijas sistēmu, lai šādā veidā vēlāk iegūtu pilota licenci, kas būtu atzīta Eiropas Savienībā. Šādā veidā nebūtu pieļaujams Latvijas teritorijā īstenot citas valsts publiskās varas izpausmi – sertificētu mācību programmu, apejot Latvijas iestāžu leģitīmo interesi īstenot Latvijas publisko varu Latvijas teritorijā, sertificējot pilotu mācību programmas.

Latvijas tiesību zinātnē ir izvirzīts priekšlikums jēdzienu “valsts suverenitāte” aizstāt ar jēdzienu “valsts patstāvība”, jo principa būtība ir juridiska un politiska neatkarība starptautiskajās attiecībās, kas sevī ietver valsts patstāvību un neatkarību no citām valstīm, kā arī citu valstu neiejaukšanos valsts iekšējās lietās un teritoriālo vienotību.¹⁴⁴ Valsts savā teritoriālajā jurisdikcijā nav pakļauta citu valstu (izņemot starptautiskajās publiskajās tiesībās paredzētos gadījumos) izpildvaras, likumdevējas vai tiesu varas kontrolei.¹⁴⁵ Tomēr šajā ziņā valsts patstāvība Latvijas tiesību zinātnē nebūtu aplūkojama kā tāda, kas izslēgtu iespēju Latvijai sadarboties ar citām valstīm vai nodot daļu savu kompetenču citām pārnacionālām organizācijām, piemēram, Eiropas Savienībai. Pārrobežu administratīvo aktu gadījumā valsts var atļaut citām izmantot publisko varu Latvijas vietā, proti, atļaut izdot administratīvos aktus, kas nākotnē būs spēkā Latvijā, tādējādi faktiski atvietojojot Latvijas valsts

¹⁴⁰ Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014, 63.–64.lpp.

¹⁴¹ Turpat, 76.lpp.

¹⁴² Valsts aģentūras “Civilās aviācijas aģentūra” nolikums; Ministru kabineta 2012.gada 11.decembra noteikumi nr. 842. Latvijas Vēstnesis, 2012. 14.decembris, nr. 197.

¹⁴³ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2020.gada 28.februāra spriedums lietā SKA-113/2020 kopsakarā ar Administratīvās apgabaltiesas 2017.gada 6.oktobra spriedumu lietā A420389614.

¹⁴⁴ Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014, 69.lpp., sal. Valsts prezidenta Konstitucionālo tiesību komisijas 2012.gada 17.septembra viedoklis “Par Latvijas valsts konstitucionālajiem pamatiem un neaizskaramo Satversmes kodolu”, 28.punkts

¹⁴⁵ Krūma K. Mūsdienu suverenitāte mainīgajā Eiropā. Likums un Tiesības, 2003, Nr. 4 (44), 107.lpp.

iestāžu lēmumu pieņemšanu – publiskās varas īstenošanu. Valsts patstāvība būtu uzskatāma par apdraudētu vienīgi tad, ja Latvijas iestādes tiek pakļautas citas valsts izpildvaras, likumdevējas varas vai tiesu varas kontrolei patvaļīgi, proti, bez Latvijas likumdevēja piekrišanas (bez starptautiska nolīguma vai cita normatīvā akta, kas atspoguļotu Latvijas likumdevēja piekrišanu šādai rīcībai).

Līdz ar to, ņemot vērā, ka suverēnā vara pastāv valsts teritorijas robežās, proti, tikai šīs teritorijas ietvaros var pārvaldīt esošo sabiedrību, suverēnā vara neizslēdz citu valstu suverenitāti, jo katras valsts suverenitāte ir aprobežota ar savu teritoriju.¹⁴⁶ Nevienai citai varai ārpus šīs valsts robežām nevar būt līdzvērtīgu tiesību līdzās suverēnajai varai. Tomēr tas neizslēdz to, ka valsts var piekrist suverenitātes īstenošanai no citu valstu puses, ievērojot starptautiskajās tiesībās noteikto kārtību.¹⁴⁷ Tas secīgi paver ceļu starpvalstu sadarbībai, kuras viena no izpausmes formām ir arī pārrobežu administratīvo aktu atzīšana. Tāpat arī starptautiskās tiesības neliedz valstīm atteikties no savas neatkarības kādā jautājumā.¹⁴⁸

1.3.2. Atziņu ietekme uz pārrobežu administratīvo aktu atzīšanu

Iepriekš aplūkotās atziņas par valsts suverenitāti un teritoriju ir izmantojamas kā ietvars arī pārrobežu administratīvo aktu atzīšanai. Tas pamatojas apstākļi, ka administratīvās tiesības, tostarp administratīvais akts kā galvenais valsts darbības mehānisms pret noteiktu indivīdu, ir uzskatāms par publiskās varas izpausmi noteiktā ierobežotā teritorijā¹⁴⁹ un šādu administratīvo aktu var izdot tikai persona, kas ir apveltīta ar spēju īstenot valsts publisko varu.¹⁵⁰

Šī iemesla dēļ administratīvā akta kā konkrētās valsts varas izpausmes formas iedarbība vispārīgi beidzas tur, kur beidzas konkrētās valsts robežas. Proti, no vienas puses, valstij nepiemīt visaptverošas iespējas izmantot savu publisko varu ārpus savas teritorijas, savukārt, no otras puses, jebkura privātpersona, kas rīkojas, pamatojoties uz Latvijā izdotu administratīvo aktu kā valsts varas atļauju, ārvalstīs saduras ar ārvalsts suverēno varu, kas to īsteno savā teritorijā.¹⁵¹ Tādējādi administratīvās tiesības un to galvenais īstenošanas mehānisms – administratīvais akts – vispārīgi dažādu valstu savstarpējas suverenitātes sadursmes rezultātā ir spiests pakļauties savas valsts

¹⁴⁶ Sal. Crawford J. *The Creation of States in International Law*. Oxford: Oxford University Press, 2006, p. 41, Палиенко Н.И. Суверенитетъ. Историческое развитие идеи суверенитета и ея правовое значение. Ярославль: Типография Губернского Правления, с. 439.

¹⁴⁷ Ījabs I., Levits E., Paparinskis M., Pleps J. 2.panta komentārs. Grām.: Latvijas Republikas Satversmes Komentāri. Balodis R. (zin. vad.). Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014, 235.lpp.

¹⁴⁸ Turpat, 260.lpp.

¹⁴⁹ Biscottini G. *L'efficacité des actes administratifs étrangers*. Recueil des Cours de l'Académie de droit international de La Haye, 1961, Vol. 104, p. 641, 649.

¹⁵⁰ Ibid., p. 641.

¹⁵¹ Sal. Elkind D. *L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne*. Thésis de Doctorat. Bordeaux : Université de Bordeaux, 2018, p. 51., 52.

teritorijas ietvariem. No tā savukārt izriet pamatprincips, ka Latvijas iestāžu izdots administratīvais akts nav spēkā un saistošs ārvalstīs, tāpat kā ārvalstu iestāžu administratīvie akti nav spēkā Latvijā.

Tas secīgi rada to, ka citu valstu izdotu nacionālo administratīvo aktu izcelsme *per se* izslēdz iespēju piemērot nacionālajam administratīvajam aktam ierasto režīmu Latvijā, proti, šie administratīvie akti Latvijā nerada tiešu iedarbību un tiem nav izpildāma administratīvā akta daba Latvijā. Tāpat šie citā valstī izdoti administratīvie akti “izslīd” no Latvijas iestāžu un administratīvo tiesu kontroles.¹⁵² Šādā veidā, “atņemot” ārvalstu iestāžu administratīvajam aktam saistošo spēku, kas tam piemīt tā izcelsmes valstī, Latvija īsteno pilnvērtīgu suverēno varu savā teritorijā.¹⁵³

Starptautisko līgumu slēgšanas jomā, kam ir īpaša nozīme arī pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas kontekstā, tiek uzskatīts, ka vienošanās noslēgšana valstu starpā ir vērtējama nevis kā suverenitātes ierobežošana, bet gan kā suverēno tiesību izmantošana,¹⁵⁴ kas ļauj valstij veidot jaunas tiesības. Citiem vārdiem, šobrīd ir attīstījies vispārējs uzskats, ka suverenitātes princips pats par sevi nav aplūkojams kā tāds, kad kādā veidā liegtu valstīm savstarpēji sadarboties, ieviešot pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas gadījumus.¹⁵⁵ Ārvalstu tiesības Latvijā var iegūt piemērojamu raksturu gan ar kolīziju normu starpniecību, kā tas ir starptautiskajās privāttiesībās, gan ar atzīšanas klauzulām,¹⁵⁶ kā tas ir pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas gadījumā. Šādos gadījumos valsts suverenitātes princips netiek apšaubīts, jo tieši Latvijas tiesības ir tās, kas nosaka, ka ārvalstu norma vai tiesību piemērošanas akts ir derīgs tās teritorijā,¹⁵⁷ nevis kādas citas valsts tiesības, ko Latvija nav akceptējusi. Savā ziņā pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas princips savstarpēji līdzsvaro globalizācijas pieprasījumu un suverenitātes principu, tādēļ administratīvajās tiesībās tas var tikt uzskatīts par sava veida suverenitātes un globalizācijas saikni.¹⁵⁸

No politiskās perspektīvas domājams, ka pārrobežu administratīvo aktu atzīšanai būtu jābūt savstarpējai, proti, ka abas vai visas savstarpējās vienošanās puses atzīst viena otras administratīvos aktus, tomēr starptautiskās publiskās tiesības neliedz Latvijai ieviest arī vienpusējas atzīšanas

¹⁵² Ibid., p. 54

¹⁵³ Sal. Biscottini G. L'efficacité des actes administratifs étrangers. Recueil des Cours de l'Académie de droit international de La Haye, 1961, Vol. 104, p. 624.

¹⁵⁴ Pastāvīgās starptautiskās tiesas 1923.gada 17.augusta spriedums lietā: vapeur Wimbledon (Angleterre, France, Italie, Japon et Pologne / Reich Allemand), 25.lpp. Pieejams: <https://www.icj-cij.org/> [aplūkots 02.02.2020.], Par likuma “Par Lisabonas līgumu, ar ko groza Līgumu par Eiropas Savienību un Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 101.pantam. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2009.gada 7.aprīļa spriedums lietā 2008-35-01. Latvijas Vēstnesis, 2009. 9.aprīlis, nr. 56., 17.punkts.

¹⁵⁵ Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 763.

¹⁵⁶ Sal. Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 53.

¹⁵⁷ Ibid., p. 53.

¹⁵⁸ Nicolaidis K., Shaffer G. Transnational Mutual Recognition Regimes: Governance without Global Government. Law and Contemporary Problems, 2005, Vol. 68:263, p. 266.

klauzulas.¹⁵⁹ Ievērojot administratīvajās tiesībās pastāvošo principu “aizliegts viss, kas nav atļauts”¹⁶⁰ un likuma atrunas principu (attiecībā uz privātpersonai nelabvēlīgiem administratīvajiem aktiem (Administratīvā procesa likuma 11.pants), pārrobežu administratīvā akta atzīšana var notikt tikai uz likuma pamata. Tādēļ arī vienpusēja pārrobežu administratīvo aktu atzīšana var notikt tikai tad, ja tam ir normatīvais pamatojums, proti, Latvijas likumdevējs likumā ir tieši noteicis vienpusēju pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas klauzulu. Citiem vārdiem, Latvijas iestādes nevar atzīt citas valsts administratīvo aktu, ja tam nav normatīvs pamatojums. Papildus šajā sakarā gan jānorāda, ka ārvalstu tiesību zinātnē ir atzīts, ka pārrobežu administratīvā akta atzīšana var notikt arī, pamatojoties uz paražu, piemēram, pilsonības piešķiršanas savstarpējā atzīšana,¹⁶¹ tomēr šādā gadījumā paražas pastāvēšana būtu pierādāma.

Suverenitātes principa un pārrobežu administratīvo aktu kontekstā ir norādāms, ka dažkārt Eiropas Savienības tiesībās (direktīvās un regulās) dalībvalstīm tiek paredzētas tiesības veikt tūlītējus pasākumus ārkārtas situācijas risināšanai,¹⁶² piemēram, noteikt zināmus ierobežojumus ārvalstu administratīvā akta adresātam Latvijas teritorijā. Tomēr autora ieskatā arī gadījumā, ja šādas tiesības nav tieši paredzētas Eiropas Savienības regulējumā, nevar uzskatīt, ka Latvijas iestādēm nebūtu tiesības rīkoties, lai novērstu draudus Latvijas sabiedrībai. Latvijas iestāžu tiesības rīkoties ārkārtas situācijā pārrobežu administratīvo aktu gadījumā ir tādas tiesības, kas izriet nevis no Eiropas Savienības tiesībām, bet gan no suverenitātes principa, lai aizsargātu sabiedrības intereses.¹⁶³ Savukārt Eiropas Savienības tiesības šādos gadījumos ir vērtējamas kā tādas, kas vienīgi koordinē, kad un kā valsts var rīkoties ārkārtas situācijā, lai līdzsvarotu iesaistīto dalībvalstu konfliktējošās intereses, nevis pašas par sevi dod pamatu šādai rīcībai.¹⁶⁴

Administratīvo tiesību un administratīvā akta kā administratīvā procesa pamatinstrumenta aplūkošana suverenitātes un neiejaukšanās principa ietvaros ļauj izdarīt secinājumu, ka citas valsts administratīvais akts Latvijas teritorijā ir svešķermenis un vispārīgi nebūtu pieļaujams to uzskatīt par saistošu. Tomēr pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas mehānisms kā valsts varas izpausme ir

¹⁵⁹ Sal. Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 763. Šāda norma Latvijā ir, piemēram, Militārā dienesta likuma 14.1.panta otrā daļa, kurā noteikts, ka ārvalstīs apgūtās mācības sniegt paplašināto pirmo palīdzību atzīts Latvijā.

¹⁶⁰ Danovskis E. Publisko un privāto tiesību dalījuma ieviešana un nozīme Latvijā pēc neatkarības atjaunošanas. Latvijas Universitātes žurnāls “Juridiskā zinātne”, 2011, 33.lpp.

¹⁶¹ Ruffert M. Recognition of Foreign Legislative and Administrative Acts. In: Max Planck Encyclopedia of Public International Law. Ed. Wolfrum R. Oxford: Oxford University Press, 2015. Pieejams: <http://opil.puplaw.com> [skatīts: 22.01.2020.], Wiegandt D. Recognition of administrative acts. In: Basedow J., Rühl G., Ferrari F, Miguel Asensio P. (Eds.). Encyclopedia of Private International Law. Cheltenham: Elgar, 2017, p.1488.

¹⁶² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2015/2366 par maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū, 30.panta 2.punkts. Pieņemta 25.11.2015. [28.02.2020. red.].

¹⁶³ Potaičuks A. Pārrobežu administratīvo aktu atzīšana finanšu jomā. Grām.: Starptautisko un Eiropas Savienības tiesību piemērošana nacionālajās tiesās. Latvijas Universitātes 78.starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2020, 476.lpp.

¹⁶⁴ Turpat.

kontrolēta un konsensuāla atkāpe no vispārējā principa, ka katra valsts brīvi nosaka tiesisko kārtību savā teritorijā un neviena valsts neiejaucas citas valsts administratīvo tiesību kompetencēs.

Iepriekš minētās atziņas par suverenitātes un teritorialitātes principu ļauj labāk izprast arī Administratīvā procesa likumu,¹⁶⁵ sevišķi tā 1.pantu, kurā citstarp noteikts administratīvā akta jēdziens, un 2.pantu, kurā noteikti likuma pamatmērķi, kā arī 103.pantu, kurā noteikta administratīvā procesa tiesā būtība. Proti, šim likumam un tā normām ir ne vien materiālā un intertemporālā darbības joma, bet arī teritoriālā darbības joma. Lai gan tas nav tieši noteikts normu tekstā, kā tas mēdz būt citos likumos,¹⁶⁶ tas ir secināms, veicot analīzi par administratīvo aktu kā administratīvā procesa pamainstrumentu un valsts varas izpausmi, no vienas puses, un suverenitātes un teritorialitātes principa saturu, no otras puses. Tam savukārt ir nozīme pārrobežu administratīvo aktu uzraudzībā un kontrolē tiesā, kas tiks aplūkots šī pētījuma 3. un 4.nodaļā.

Ņemot vērā, ka pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas mehānisms ir atkāpe no starptautisko publisko tiesību suverenitātes un neiejaukšanās principiem, kas lielā mērā kalpo valsts suverenitātes aizsardzībai, ir pamats vispārējam uzskatam, ka pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas klauzulu ieviešana balstās uz valstu savstarpējo uzticību un līdzīgiem administratīvo tiesību standartiem. Eiropas Savienības ietvaros to lielā mērā apstiprina savstarpējās uzticēšanās principa piemērs, kas liek dalībvalstu iestādēm ticēt dalībvalstu savstarpējo standartu līdzīgumam.

1.4. Pārrobežu administratīvo aktu nozīme Eiropas Savienības kontekstā

1.4.1. Pārrobežu administratīvo aktu rašanās un daudzveidība Eiropas Savienībā

Pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas attīstība Eiropas Savienības veidošanās pirmsākumos bija saistīta ar izglītības un kvalifikācijas atzīšanu,¹⁶⁷ kā arī transporta vadītāju tiesību atzīšanu.¹⁶⁸ Latvija ir atjaunojusi savu vēsturisko piederību Eiropas valstu saimei un ir iekļāvusies tajā pastāvošajā pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas regulējumā, tādēļ šajā darbā ietvaros pārrobežu administratīvo aktu regulējuma vēsturiskā attīstība Eiropā tiek aplūkota kā tās attīstība arī Latvijā.

¹⁶⁵ Administratīvā procesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2001. 14.novembris, nr. 164 [08.02.2020. red.].

¹⁶⁶ Piemēram, Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula), 3.pants. Pieņemta 27.04.2016. [08.02.2020. red.].

¹⁶⁷ Résolution du Conseil et des ministres de l'éducation, réunis au sein du Conseil, du 9 février 1976, comportant un programme d'action en matière d'éducation, Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, 1976, nr. C 038, 1.–5.lpp., Padomes Direktīva par vispārēju sistēmu tādu augstākās izglītības diplomu atzīšanai, ko piešķir par vismaz trīs gadu profesionālo izglītību. Pieņemta 21.12.1988. [21.12.1988. red.].

¹⁶⁸ Propositions de directives du Conseil relative à l'harmonisation des législations en matière de permis de conduire un véhicule. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, 1972, nr. C 119/1, 1.–9.lpp., Padomes Direktīva 80/1263/EEK par Kopienas transportlīdzekļa vadītāja apliecības ieviešanu. Pieņemta 04.12.1980. [04.12.1980. red.], Hatzopoulos V. Regulating Services in the European Union. Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 226.

Proti, Eiropas Savienības veidošanās pirmsākumos pārrobežu administratīvo aktu savstarpējās atzīšanas pienākumi sinhronizējas ar spēkā esošajām starptautiskām konvencijām, piemēram, 1959.gada Eiropas konvenciju par universitāšu kvalifikāciju akadēmisko atzīšanu¹⁶⁹ un 1968.gada Konvenciju par ceļu satiksmi,¹⁷⁰ un ļāva dalībvalstīm veidot vēl ciešāku režīmu pārrobežu administratīvo aktu atzīšanai, nekā tas bija paredzēts starptautiskajos nolīgumos. Latvija daļu no šīm saistībām pārņēma vēl, pirms pievienojās Eiropas Savienībai 2004.gadā. Piemēram, Konvencijai par ceļu satiksmi¹⁷¹ Latvija pievienojās 1992.gadā, savukārt Eiropas reģiona konvencija par to kvalifikāciju atzīšanu, kas saistītas ar augstāko izglītību,¹⁷² Latvijā stājās spēkā 1999.gadā.

Aplūkojot pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas pienākumus pa nozarēm, konstatējams, ka šobrīd transporta nozarē pastāv savstarpēji atzīstamas vadītāju tiesības, kas ļauj personām brīvi braukt uz citu dalībvalsti un tur pārvietoties bez jebkādu papildu pārbaudījumu kārtošanas. Tas savukārt veicina pārvietošanās un uzņēmējdarbības brīvību.¹⁷³ Līdz ar vadītāju tiesību atzīšanu ieviesta arī nosacīta tehniskās apskates sertifikātu atzīšana transportlīdzekļu īpašnieka maiņas gadījumam.¹⁷⁴ Savukārt attiecībā uz gaisa satiksmi Eiropas Savienības ietvaros ieviesta gaisa satiksmes vadības dispečeru licenču, kas nodrošina sakārtotu gaisa satiksmes plūsmu un novērš sadursmes starp gaisa kuģiem un šķēršļiem,¹⁷⁵ atzīšana,¹⁷⁶ kā arī gaisa pārvadātāju licences savstarpēja atzīšana,¹⁷⁷ kas piešķir uzņēmumam tiesības sniegt gaisa pārvadājumu pakalpojumus. Savukārt kuģu satiksmes drošības un jūras piesārņojuma novēršanas interesēs radīti jūrnieku kompetences sertifikāti, kuri tiek atzīti ar nosacījumu, ka tās izsniegšanas dalībvalsts – 1978.gada Konvencijas par jūrnieku sagatavotības, sertificēšanas un sardzes pildīšanas standartiem dalībvalsts – pilnā mērā ir atbildusi un joprojām atbilst minētajā konvencijā noteiktajiem standartiem, vai ja tās izsniegtas šādu dalībvalstu

¹⁶⁹ Eiropas konvencija par universitāšu kvalifikāciju akadēmisko atzīšanu. Pieejams: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/032> [skatīts 2020.gada 1.maijā].

¹⁷⁰ Konvencija par ceļu satiksmi. Latvijas Vēstnesis, 2001. 7.februāris, nr. 21. Pirms tam bija 1926.gada Starptautiskā konvencija par autosatiksmi.

¹⁷¹ Konvencija par ceļu satiksmi. Latvijas Vēstnesis, 2001. 7.februāris, nr. 21.

¹⁷² Eiropas reģiona konvencija par to kvalifikāciju atzīšanu, kas saistītas ar augstāko izglītību. Latvijas Vēstnesis, 1999. 26.maijs, nr. 171/172.

¹⁷³ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/126/EK par vadītāju apliecībām, 2.apsvēruma. Pieņemta 20.12.2006. [05.08.2019. red.].

¹⁷⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/45/ES par mehānisko transportlīdzekļu un to piekabju periodiskajām tehniskajām apskatēm un par Direktīvas 2009/40/EK atcelšanu, 8.panta trešā un ceturtnā daļa. Pieņemta 03.04.2014. [05.08.2019. red.]. Sk. arī Eiropas Savienības Tiesas 2012.gada 6.septembra spriedumu lietā: C-150/11 Komisija/Belģija.

¹⁷⁵ Komisijas Regula (ES) 2015/340, ar ko nosaka tehniskās prasības un administratīvās procedūras saistībā ar gaisa satiksmes vadības dispečeru licencēm un sertifikātiem atbilstīgi Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai (EK) Nr. 216/2008, groza Komisijas Īstenošanas regulu (ES) Nr. 923/2012 un atceļ Komisijas Regulu (ES) Nr. 805/2011, 4.panta pirmās daļas 3.apakšpunkts. Pieņemta 20.02.2015. [05.08.2019. red.].

¹⁷⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 2018/1139 par kopīgiem noteikumiem civilās aviācijas jomā un ar ko izveido Eiropas Savienības Aviācijas drošības aģentūru, 67.panta otrā daļa. Pieņemta 04.07.2018. [05.08.2019. red.].

¹⁷⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 1008/2008 par kopīgiem noteikumiem gaisa pārvadājumu pakalpojumu sniegšanai Kopienā, 15.panta pirmā un otrā daļa. Pieņemta 24.09.2008. [05.08.2019. red.]. Sk. arī Abeyratne R. Regulation of Air Transport. The Slumbering Sentinels. Switzerland: Springer International Publishing, 2014, p. 43.

vārdā.¹⁷⁸ Transporta jomā esošie pārrobežu administratīvie akti gan atvieglo personu un uzņēmēju brīvu kustību¹⁷⁹ un pakalpojumu sniegšanu, gan nodrošina ceļu satiksmes, gaisa kustības un jūras ceļu drošību.

Izglītības jomā šobrīd ir izveidota profesionālo kvalifikāciju un diplomu kā administratīvo aktu¹⁸⁰ savstarpējās atzīšanas sistēma, kurā ir paredzēta automātiska atzīšana¹⁸¹ ierobežotam skaitam profesiju, pamatojoties uz saskaņotām minimālajām apmācību prasībām.¹⁸² Savukārt uz dalībvalstīs reglamentētajām profesijām attiecas atzīšanas procedūra, proti, dalībvalstī ir jāņem vērā citā dalībvalstī iegūtā kvalifikācija un jāizvērtē, vai tā atbilst uzņēmējas dalībvalsts prasībām.¹⁸³ Dalībvalsts salīdzinošās pārbaudes procedūrai ir jāļauj uzņemošās valsts iestādēm objektīvi pārliecināties, ka ārvalstu diploms apliecina, ka tā īpašniekam ir zināšanas un kvalifikācija,¹⁸⁴ kas ir ja ne identiskas, tad vismaz līdzvērtīgas tām, kuras apliecina valsts diploms.¹⁸⁵ Šādu profesionālo kvalifikāciju atzīšana kopsakarā ar iepriekš minēto atļauju transporta jomā atzīšana nodrošina vispusīgu personu kvalifikāciju atzīšanu Eiropas Savienības kopējā tirgū, kas veicina personu mobilitāti.

Pēdējā straujākā pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas attīstība notikusi finanšu un tirdzniecības jomā, īpaši fondu, ieguldījumu un apdrošināšanas jomā. Fondu jomā ieviesta Eiropas riska kapitāla fondu atļauja, Eiropas sociālās uzņēmējdarbības fonda atļauja, Eiropas ilgtermiņa ieguldījumu fondu atļauja un naudas tirgus fondu darbības atļauja.

Eiropas riska kapitāla fonda (*EuVECA*) un Eiropas sociālās uzņēmējdarbības fonda (*EuSEF*) reģistrācija ļauj izveidot un piedāvāt savu finansējumu, izmantojot vienotu nosaukumu *EuVECA un EuSEF* visā Eiropas Savienībā. Šāds vienotais nosaukums ļauj ieguldītājam skaidri zināt, ko tas var sagaidīt, tajos investējot.¹⁸⁶ Piemēram, Eiropas sociālās uzņēmējdarbības fonds (*EuSEF*) sniedz

¹⁷⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/106/EK par jūrnieku minimālo sagatavotības līmeni, 16.apsvēruma, 5.panta sestā daļa. Pieņemta 19.11.2008. [06.08.2019. red.].

¹⁷⁹ Piemēram, Efthymiou M., Arvanitis P., Papatheodorou. Institutional Changes and Dynamics in the European Aviation Sector. In: Pappas N., Bregoli I. (eds.). Global Dynamics in Travel, Tourism, and Hospitality. Hershey: Business Science Reference, 2016, p. 51.

¹⁸⁰ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 19.maija spriedums lietā SKA-207/2006. Pieejams: www.at.gov.lv [aplūkots 08.08.2019.], Administratīvās rajona tiesas 2016.gada 12.februāra spriedums lietā Nr. A420165515. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 08.08.2019.].

¹⁸¹ Eiropas Savienības Tiesas 2018.gada 6.decembra spriedums lietā: C-675/17 Preindl, 27.– 31.punkts.

¹⁸² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2005/36/EK par profesionālo kvalifikāciju atzīšanu, 1., 14., 19.apsvēruma, 21.panta pirmā daļa. Pieņemta 07.09.2005. [aplūkots 08.08.2019.].

¹⁸³ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2005/36/EK par profesionālo kvalifikāciju atzīšanu, 11.apsvēruma. Pieņemta 07.09.2005. [aplūkots 08.08.2019.].

¹⁸⁴ Par Dzīvojamo māju pārvaldīšanas likuma 13.panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 106.pantam. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2010.gada 18.februāra spriedums lietā 2009-74-01. Latvijas Vēstnesis, 2010. 23.februāris, nr. 30., 17.punkts.

¹⁸⁵ Eiropas Savienības Tiesas 2016.gada 6.oktobra spriedums lietā: C-298/14 Brouillard, 46.–59., sevišķi 55.punkts, 2.Eiropas Savienības Tiesas 2019.gada 26.jūnija spriedums lietā: C-729/17 Komisija/Grieķija, 88.–103.punkts.

¹⁸⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 345/2013 par Eiropas riska kapitāla fondiem, 14.panta trešā daļa. Pieņemta 17.04.2013. un Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 346/2013 par Eiropas sociālās uzņēmējdarbības fondiem, 1.apsvēruma, 15.panta trešā daļa. Pieņemta 17.04.2013. [06.08.2019. red.].

finansējumu sociāli orientētiem uzņēmumiem, kas darbojas kā sociālu pārmaiņu veicinātāji, piedāvājot inovatīvus sociālu problēmu risinājumus – palīdzot novērst finanšu krīzes sociālās sekas un dodot vērtīgu ieguldījumu stratēģijas.¹⁸⁷

Eiropas ilgtermiņa ieguldījumu fondu atļauja dod tiesības visās Eiropas Savienības dalībvalstīs darboties kā ilgtermiņa ieguldījumu fondam, orientējoties uz īpašiem alternatīvu ieguldījumu veidiem, tostarp biržas sarakstā neiekļautām sabiedrībām, parāda instrumentiem, kuriem nav viegli identificējama pircēja, reālajiem aktīviem, kam vajadzīgs ievērojams sākotnējais ieguldījums u.c.¹⁸⁸

Naudas tirgus fondu darbības atļauja ļauj sabiedrībai, kas to ieguvusi, nodrošināt īstermiņa finansējumu finanšu iestādēm, uzņēmumiem un valdībām, kas izmanto savus ieguldījumus naudas tirgus fondos, lai efektīvi izklieātu kredītrisku un riska darījumus, nevis tikai paļautos uz noguldījumiem bankās.¹⁸⁹

Šādas atļaujas ļauj fondus izplatīt visā Eiropas Savienībā un tādējādi samazina šķēršļus, kas pastāv šādu fondu pārrobežu izplatīšanā.¹⁹⁰ Visu šo fondu sabiedriskais piensums ir uzņēmējdarbības attīstība, no vienas puses, un ieguldītāju interešu aizsardzība, no otras puses, ko palīdz nodrošināt valsts uzraudzība un pārrobežu mobilitāte.

Līdzīgi finanšu jomā pārvedumu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumu darbības atļauja sniedz uzņēmumam iespēju tirgot savas daļas citā dalībvalstī. Savukārt piederības dalībvalsts veiktās uzraudzības rezultātā šāda atļauja nodrošina ieguldītāju aizsardzību un pārvaldības sabiedrību maksātspēju, kas secīgi veicina finanšu sistēmas stabilitāti.¹⁹¹ Atļauja ieguldījumu brokeru sabiedrībām ļauj veikt ieguldījumu pakalpojumu sniegšanu un/vai ieguldījumu darbības, attiecībā uz kurām tai ir piešķirta atļauja, visā Eiropas Savienībā. Savukārt pats šo atļauju uzraudzības regulējums padara Eiropas Savienības finanšu tirgus stabilākus un pārredzamākus.¹⁹² Savukārt savstarpēji atzītās

¹⁸⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 346/2013 par Eiropas sociālās uzņēmējdarbības fondiem, 1.apsvēruma, 15.panta trešā daļa Pieņemta 17.04.2013. [06.08.2019. red.], Moloney N. EU Securities and Financial Markets Regulation. Oxford: Oxford University Press, 2014, p. 313.–314, Chiappini H. Social Impact Funds: Definition, Assessment and Performance. Cham: Springer Nature, 2017, p. 62.

¹⁸⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2015/760 par Eiropas ilgtermiņa ieguldījumu fondiem, 1., 8.apsvēruma. Pieņemta 29.04.2015. [06.08.2019. red.].

¹⁸⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2017/1131 par naudas tirgus fondiem, 1.apsvēruma, 4.panta pirmā daļa. Pieņemta 14.06.2017. [06.08.2019. red.].

¹⁹⁰ Piemēram, Tanega J., Baklanova. European Money Market Fund Regulations and Universal Transparency. In: Chiu I., MacNeil I. (eds.). Research Handbook on Shadow Banking: Legal and Regulatory Aspects. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2018, p. 343, Riet A. The Preferential Treatment of Government Debt in Financial Law: The Case of Europe. In: Donald A.C., Avgouleas E. (eds.). The Political Economy of Financial Regulation. Cambridge: Cambridge University Press, 2019, p. 402.

¹⁹¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/65/EK par normatīvo un administratīvo aktu koordināciju attiecībā uz pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumiem (PVKIU), 8.apsvēruma. Pieņemta 13.07.2009. [06.08.2019. red.], Baber G. The Free Movement of Capital and Financial Services: An Exposition? Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2014, p.51.–52.

¹⁹² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/65/ES par finanšu instrumentu tirgiem un ar ko groza Direktīvu 2002/92/ES un Direktīvu 2011/61/ES, 6.panta trešā daļa. Pieņemta 15.05.2014. [06.08.2019. red.], Wundenberg M. Corporate Governance. In: Veil R. (ed.). European Capital Markets Law. Oxford: Hart Publishing, 2013, p. 685.

licences apdrošināšanas un pārapirošināšanas darbībām ļauj sākt apdrošināšanas vai pārapirošināšanas darbības, tostarp arī citās Eiropas Savienības dalībvalstīs, atverot filiāles vai sniedzot pakalpojumus. Dalībvalstu veiktā uzraudzība cita starpā nodrošina, ka apdrošināšanas sabiedrībām ir jāietur pietiekami finanšu resursi.¹⁹³ Tiesu praksē šī atļauja iezīmējusies ar problemātiku, ka uzņemošās valsts uzraudzības iestādes nevar liegt citas valsts uzņēmumam tiesības īstenot savu atļauju un sniegt pakalpojumus, pat ja šī uzņēmuma vadītāja reputācija neatbilst izvirzītajām prasībām, un uzņemošajai valstij šādā gadījumā ir jāinformē par problēmu atļaujas izcelsmes valsts uzraudzības iestāde.¹⁹⁴

Un visbeidzot, vienotā maksājumu iestādes atļauja ļauj uzņēmumam sniegt un izpildīt maksājumu pakalpojumus visā Eiropas Savienībā,¹⁹⁵ savukārt elektroniskās naudas iestādes atļauja ļauj emitēt elektronisko naudu visā Eiropas Savienībā.¹⁹⁶ Šādi pārrobežu administratīvie akti un to savstarpējā atzīšana ļauj tehnoloģiju uzņēmumiem, piemēram, tādiem kā *TransferWise*¹⁹⁷ un *Paypal*¹⁹⁸ veiksmīgi attīstīt pārrobežu darbību un piedāvāt savu pakalpojumu plašākiem tirgiem. Šie ir piemēri, kā valstu teritoriālās robežas un to administratīvi tiesiskā kontrole piekāpjas iepretim mūsdienu tehnoloģiju attīstībai un tās sniegtajām priekšrocībām, kas pieprasa “pasauli bez robežām”. Ievērojot minēto, tehnoloģiju attīstība tuvākajā nākotnē var kļūt par vienu no likumdošanas interesēm pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas tālākai attīstībai un atzīšanas gadījumu skaita kvantitatīvai palielināšanai.

1.4.2. Nākotnes perspektīvas Eiropas Savienības ietvaros

Administratīvo tiesību paradigma pēdējās desmitgadēs ir mainījusies no individuālu lietu izšķiršanas par dažādu sarežģītu nozaru regulējumu tīklu.¹⁹⁹ Šajā ietvarā suverenitātes nozīme un robežas ir kļuvušas daudz atvērtākas un pakļautas starptautisko tiesību intervencei,²⁰⁰ un daudzi ar administratīvajām tiesībām risināmi jautājumi notiek ārpus vienas valsts robežām un vienas valsts

¹⁹³ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/138/EK par uzņēmējdarbības uzsākšanu un veikšanu apdrošināšanas un pārapirošināšanas jomā (Maksātspēja II), 11.apsvērums, 15.panta pirmā daļa. Pieņemta 25.11.2009. [06.08.2019. red.], Roth W.H. Mutual Recognition. In: Koutrakos P., Snell J. (eds.). Research Handbook on the Law of the EU's Internal Market. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017, p. 433–434.

¹⁹⁴ Eiropas Savienības Tiesas 2017.gada 27.aprīļa spriedums lietā: C 559/15 Onix Asigurāri.

¹⁹⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2015/2366 par maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū, ar ko groza Direktīvas 2002/65/EK, 2009/110/EK un 2013/36/ES un Regulu (ES) Nr. 1093/2010 un atceļ Direktīvu 2007/64/EK, 11.panta pirmā un devītā daļa. Pieņemta 25.11.2015. [29.07.2019. red.].

¹⁹⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/110/EK par elektroniskās naudas iestāžu darbības sākšanu, veikšanu un konsultatīvu uzraudzību, par grozījumiem Direktīvā 2005/60/EK un Direktīvā 2006/48/EK un par Direktīvas 2000/46/EK atcelšanu, 3.panta ceturrtā daļa. Pieņemta 16.09.2009. [06.08.2019. red.].

¹⁹⁷ Transferwise mājaslapa: <https://transferwise.com/> [aplūkots 15.04.2020.].

¹⁹⁸ Paypal mājaslapa: <https://www.paypal.com/lv/home> [aplūkots 15.04.2020.].

¹⁹⁹ Ladeur K.H. The Emergence of Global Administrative Law and Transnational Regulation. Transnational Legal Theory, 2013, Vol. 3, p. 244.

²⁰⁰ Ibid., p. 245.

kontroles iespējām.²⁰¹ Tas secīgi veicina administratīvo tiesību digitalizēšanos, globalizāciju un eiropeizāciju, sevišķi Eiropas Savienības ietvaros, kurā izveidots vienots iekšējais tirgus.²⁰²

Pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas kontekstā viens no izaicinājumiem ir pārrobežu administratīvo atļauju ieviešana un atzīšana digitālajā vidē. Jau šobrīd izveidotas pārrobežu atļaujas elektroniskās naudas iestāžu darbībai²⁰³ Eiropas Savienības ietvaros, kas ļauj emitēt elektronisko naudu visā Eiropas Savienībā. Analizējot Latvijas tiesu praksi un ārvalstu literatūru, redzams, ka arvien jauni tradicionāli regulētie pakalpojumi var tikt ieviesti interneta vidē un darīti pieejami Latvijas iedzīvotājiem, lai gan šo pakalpojumu sniegšanai Latvijas teritorijā nav saņemta atļauja. Tā tas var būt, piemēram, azartspēļu pakalpojumu organizēšanas jomā,²⁰⁴ preču un pakalpojumu loterijas organizēšanas jomā,²⁰⁵ zāļu tirdzniecībā jomā,²⁰⁶ u.c. Ievērojot komercvides pieprasījumu pēc pārrobežu darbības, nākotnē pārrobežu administratīvie akti varētu arvien biežāk saskarties ar izaicinājumiem digitālajā vidē un internetā.

Šajā ziņā, piemēram, Malta ir ieviesusi vienpusēju e-azartspēļu licenču atzīšanas mehānismu Eiropas Savienības ietvaros.²⁰⁷ Šādu pakalpojumu piedāvāšana interneta vidē ļauj sasniegt arvien vairāk patērētājus, tomēr tas vien, ka šis pakalpojums tiek piedāvāts interneta vidē, neatbrīvo personu no pienākuma uzņemošās valsts teritorijā saņemt attiecīgu regulētā pakalpojuma sniegšanas atļauju. Ņemot vērā komercvides pieprasījumu pēc pārrobežu darbības, Eiropas Savienības ietvaros šos pakalpojumus ir iespējams regulēt, ieviešot arvien biežāk savstarpēji atzīstamas atļaujas un paredzot to uzraudzības kārtību.

Pārrobežu kustība prasa arvien vienkāršotāku, ātrāku pārrobežu administratīvo aktu atzīšanu. Piemēram, diplomu un kvalifikāciju savstarpējā atzīšanā²⁰⁸ dalībvalstis reģionāli izvēlas veidot arvien plašāku kvalifikāciju savstarpējās atzīšanas ietvaru.²⁰⁹ Turklāt šajā jomā arvien ciešāka tuvināšanās

²⁰¹ Ibid., p. 254.

²⁰² Līguma par Eiropas Savienību. Oficiālais Vēstnesis, 2008. 9.maijs, nr. 115/15, 3.panta trešā daļa, Līgums par Eiropas Savienības darbību. Oficiālais Vēstnesis, 2012. 26.oktobris, nr. 326, 26.pants, sal. Motzfeldt H.M., Næsberg-Andersen A. Developing Administrative Law into Handling the Challenges of Digital Government in Denmark. The Electronic Journal of e-Government, 2018, Vol. 16, p. 137.

²⁰³ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/110/EK par elektroniskās naudas iestāžu darbības sākšanu, veikšanu un konsultatīvu uzraudzību, par grozījumiem Direktīvā 2005/60/EK un Direktīvā 2006/48/EK un par Direktīvas 2000/46/EK atcelšanu. Pieņemta 16.09.2009. [30.07.2019. red.].

²⁰⁴ Administratīvās rajona tiesas 2015.gada 16.aprīļa spriedums lietā A420392014, Eiropas Savienības Tiesas 2018.gada 28.februāra spriedums lietā: C-3/17 Sporting Odds, Winkel Müller M., Kessler H. W. Regulating the German Internet Market. Entertainment Law Review 2009, Vol. 20(5), p. 172.

²⁰⁵ Administratīvās apgabaltiesas 2015.gada 5.februāra spriedums lietā A420542711.

²⁰⁶ Reichel J. Oversight of EU medical data transfers – an administrative law perspective on cross-border biomedical research administration. Health Technology, 2017, Vol. 7(4), p. 4.

²⁰⁷ Recognition of Foreign iGaming Licences. Pieejams: <https://www.csb-legal.com/articles/recognition-of-foreign-igaming-licences/> [aplūkots 22.01.2020.].

²⁰⁸ Sk. apakšnodaļu 2.1.4. "Baltijas valstu un Ziemeļvalstu perspektīva".

²⁰⁹ Likumprojekta "Par Igaunijas Republikas valdības, Latvijas Republikas valdības un Lietuvas Republikas valdības līgumu par kvalifikāciju, kas saistīta ar augstāko izglītību, automatisku akadēmisko atzīšanu" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejama: <http://titania.saeima.lv> [aplūkots 11.08.2019.red.].

notiek arī Eiropas Savienības ietvaros, kurā tiek veidota vienotā Eiropas izglītības telpa 2025.²¹⁰ Tāpat arī pārrobežu kustība kopsakarā ar tehnoloģiskās attīstības tendencēm tuvākajā nākotnē radīs jautājumu, piemēram, par autovadītāju tiesību savstarpējo atzīšanu bezpilota automašīnu vadīšanas gadījumā,²¹¹ proti, radīsies jautājumus, vai un ar kādiem nosacījumiem personai ir jābūt šādam administratīvajam aktam pārrobežu gadījumos.

Daudzās jomās notiek arī strauja tehnoloģisko un medicīnisko pētījumu attīstība, tostarp šie pētījumi tiek īstenoti ārpus vienas valsts robežām. Tomēr šī straujā attīstība var ietvert arī zināmus drošības draudus un ētiskus izaicinājumus, tādēļ pār šādām darbībām tiek nodrošināta valsts uzraudzība.²¹² Šādas uzraudzības tiesiskais pamats parasti ir starptautiskas konvencijas, līgumi un vienošanās, kuras valstis slēdz starptautiskā mērogā.²¹³ Tomēr, ņemot vērā sabiedriskās intereses nodrošināt tiesiskajam regulējumam atbilstošus pētījumus, no vienas puses, un zinātnieku intereses īstenot progresīvu starptautisku sadarbību un šo pētījumu īstenošanu ārvalstīs, no otras puses, arī šī joma nākotnē varētu arvien biežāk nonākt pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas redzeslokā.

1.4.3. Pārrobežu administratīvo aktu pienesums Eiropas Savienībā

Eiropas Savienībā savstarpējās atzīšanas princips ir viens no svarīgākajiem līdzekļiem vienotā tirgus veidošanai,²¹⁴ turklāt šobrīd šo principu piemēro, lai Eiropas Savienībā izveidotu arī vienotu brīvības, drošības un tiesiskuma telpu.²¹⁵ Vēsturiski viens no lielākajiem grūdieniem, taču ne radītājs²¹⁶ savstarpējās atzīšanas principa attīstībā ir *Cassis de Dijon* lieta,²¹⁷ kurā atzīts, ka prece, kas likumīgi ražota un tirgota vienā dalībvalstī, nevar tikt liegta tirdzniecībai citā dalībvalstī.²¹⁸ Lai

²¹⁰ Padomes Rezolūcija par Eiropas izglītības telpas turpmāku attīstīšanu nolūkā atbalstīt uz nākotni orientētas izglītības un apmācības sistēmas. Publicēta 18.11.2019. Pieejama: <https://eur-lex.europa.eu/> [aplūkota 22.01.2020.].

²¹¹ Plašāk lasīt Lipson H., Kurman M. *Driverless: Intelligent Cars and the Road Ahead*. Cambridge: The MIT Press, 2016.

²¹² Reichel J. Oversight of EU medical data transfers – an administrative law perspective on cross-border biomedical research administration. *Health Technology*, 2017, Vol. 7(4), p. 4.

²¹³ *Ibid.*

²¹⁴ Luca De Lucia. From Mutual Recognition to EU Authorization: A Decline of Transnational Administrative Acts. *Italian Journal of Public Law*, 2016. Vol. 8, p. 91, 18. Līguma par Eiropas Savienību. Oficiālais Vēstnesis, 2008. 9.maijs, nr. 115/15, 3.panta trešā daļa, Līgums par Eiropas Savienības darbību. Oficiālais Vēstnesis, 2012. 26.oktobris, nr. 326, 26.pants.

²¹⁵ Luca De Lucia. From Mutual Recognition to EU Authorization: A Decline of Transnational Administrative Acts. *Italian Journal of Public Law*, 2016. Vol. 8, p. 91, Līgums par Eiropas Savienības darbību. Oficiālais Vēstnesis, 2012. 26.oktobris, nr. 326, 67.pants.

²¹⁶ Pārrobežu administratīvo aktu atzīšana starpvalstu attiecībās pastāvēja arī ilgi pirms Eiropas Savienības pirmsākumiem. Kā norādīts iepriekš šajā pētījumā, pārrobežu administratīvie akti bija pazīstami arī starpkaru periodā Latvijā, piemēram, atļaujas kartes (franču valodā – des cartes de légitimation), kas šajās pierobežas iedzīvotājiem ļāva šķērsot pierobežas joslu starp Igauniju un Latviju (Accord entre la Lettonie et l'Esthonie relatif au passage de la frontière letto-esthonienne par les habitants de la zone limitrophe. Parakstīts Rīgā 10.01.1924.), kā arī Lietuvu un Latviju (Nolīgums starp Latviju un Lietuvu par Latvijas–Lietuvas robežas pāriešanas noteikumiem pierobežas joslā dzīvojošajiem šo valstu pilsoņiem. Pieejams: <http://www.lvva-raduraksti.lv> [skatīts 2019.gada 17.janvārī]).

²¹⁷ Eiropas Savienības (bij. Kopienas) Tiesas 1979.gada 20.februāra spriedums lietā: C- 120/78 Rewe, ECR, p. I-649.

²¹⁸ Turpat, 14.punkts.

privātpersonām nebūtu jāpaļaujas vienīgi uz plaša un iepriekš neparedzama satura principu un nodrošinātu tiesisko noteiktību, Eiropas Savienības likumdevējs ir attīstījis plašu sekundāro tiesību kopumu, tostarp arī attiecībā uz pārrobežu administratīvo aktu apriti, kas atvieglo preču, pakalpojumu, kapitāla un personu brīvu kustību vienotajā tirgū, no vienas puses,²¹⁹ un noteic valstu uzraudzības un kontroles robežas sabiedrības labā, no otras puses. Tādējādi pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas mehānismu mērķis ir arī vienkāršot un padarīt efektīvāku iestāžu sadarbību administratīvajās lietās, kas savukārt veicina arī brīvības, drošības un taisnīgas telpas veidošanu Eiropas Savienībā.²²⁰

Pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas mehānisms nodrošina, ka vienas valsts izdotas atļaujas un licences ir derīgas arī citās valstīs, tādējādi ievērojami atvieglojot uzņēmumu un personu pārrobežu kustību, pārrobežu uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanu. Šāda pārrobežu mobilitāte secīgi uzlabo konkurenci plašākā izpratnē. Proti, ja pārrobežu administratīvais akts sniedz tiesības citas valsts teritorijā veikt uzņēmējdarbību, tostarp piedāvāt noteiktus pakalpojumus vai preces, tas uzņemošajā valstī arī pastiprina konkurenci,²²¹ jo ir vairāk tirgus dalībnieku. Tas tā ir, piemēram, šādos gadījumos: izsniedzot atļaujas laist dalībvalsts tirgū cilvēkiem paredzētas zāles,²²² izsniedzot atļaujas brokeru sabiedrībām ieguldījumu darbību veikšanai,²²³ izsniedzot atļaujas veikt darījumu tiešās apdrošināšanas vai pārapdrošināšanas darbības,²²⁴ izsniedzot atļaujas veikt maksājumu pakalpojumus²²⁵ u.c. līdzīgos gadījumos.

Pārrobežu administratīvo aktu atzīšana ir būtiska ne vien konkurences nostiprināšanai Eiropas Savienībā, bet arī pastiprina privātpersonu, kas ir tirgus attīstības dzinulis, privātautonomiju. Uzņēmēji un profesionāļi savstarpējās atzīšanas sistēmās nereti var izvēlēties tās dalībvalsts noteikumus un standartus, kurus uzskata sev par piemērotākiem. Tādējādi savstarpējās atzīšanas princips kopumā darbojas arī kā dzinulis dalībvalstīm nelikt nepamatotus šķēršļus tirgus dalībnieku

²¹⁹ Luca De Lucia. From Mutual Recognition to EU Authorization: A Decline of Transnational Administrative Acts. *Italian Journal of Public Law*, 2016. Vol. 8, p. 92, Заплата Т. Режим взаимного признания профессиональных квалификаций как основа эффективности осуществления трудовой и академической мобильности граждан Европейского Союза. *Вестник Университета имени О.Е. Кутафина*, 2018, Но. 5, с. 148.

²²⁰ Sal. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2016.gada 23.maija spriedums lietā: 17502/07 Avotiņš v. Latvija, 113.punkts.

²²¹ Wiegandt D. Recognition of administrative acts. In: Basedow J., Rühl G., Ferrari F, Miguel Asensio P. (Eds.). *Encyclopedia of Private International Law*. Cheltenham: Elgar, 2017, p. 1487.

²²² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2001/83/EK par Kopienas kodeksu, kas attiecas uz cilvēkiem paredzētām zālēm, 6.pants. Pieņemta 06.11.2001. [29.07.2019. red.].

²²³ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/65/ES par finanšu instrumentu tirgiem un ar ko groza Direktīvu 2002/92/ES un Direktīvu 2011/61/ES, 5.panta pirmā daļa un 6.panta pirmā daļa. Pieņemta 15.05.2014. [29.07.2019. red.].

²²⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/138/EK par uzņēmējdarbības uzsākšanu un veikšanu apdrošināšanas un pārapdrošināšanas jomā (Maksāspēja II), 14.panta pirmā daļa un 15.panta pirmā daļa. Pieņemta 25.11.2009. [29.07.2019. red.].

²²⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2015/2366 par maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū, ar ko groza Direktīvas 2002/65/EK, 2009/110/EK un 2013/36/ES un Regulu (ES) Nr. 1093/2010 un atceļ Direktīvu 2007/64/EK, 11.panta pirmā un devītā daļa. Pieņemta 25.11.2015. [29.07.2019. red.].

darbībai²²⁶ un veicina sakārtot administratīvo tiesību sistēmas un komercdarbības vidi. Tai pašā laikā tas ietver arī risku, ka privātpersona savu privātautonomiju var izmantot negodprātīgi. Viens no šādiem piemēriem Eiropas Savienībā ir tā saucamais *forum shopping* vadītāju tiesību iegūšanā, kas pavēra iespēju apiet valsts legītīmu interesi nodrošināt satiksmes drošību, noteiktām personām ierobežojot tiesības vadīt transportlīdzekli tās teritorijā.²²⁷

Lai privātpersona varētu maksimāli gūt labumu no pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas mehānismiem, Latvijas iestādēm, veicot pārrobežu administratīvo aktu atzīšanu, būtu jāvadās no principa, ka Eiropas Savienības tiesiskuma telpā privātpersonām ir jāvar laikus organizēt²²⁸ savu pārrobežu mobilitāti un uzņēmējdarbību. Tādēļ iestādēm ar nacionālajiem administratīvā procesa mehānismiem ir efektīvā veidā jāveicina privātpersonas tiesību un tiesisko interešu aizsardzība – it īpaši pieņemot lēmumu pēc būtības (Administratīvā procesa likuma 5.pants). Tas sasaistās arī ar lojālās sadarbības principu, kas izriet no Līguma par Eiropas Savienības darbību 4.panta trešās daļas, saskaņā ar kuru no dalībvalstu iestādēm tiek sagaidīta savstarpēja uzticība, nepieciešamo kontaktu dibināšana un informācijas apmaiņa. Tas savukārt nozīmē, ka lojālās sadarbības princips nepieļauj tādus ierobežojumus dalībvalstu iestāžu savstarpējai sadarbībai, kas var izrietēt no to nacionālajām tiesībām vai starptautiskajām saistībām, ja šī sadarbība notiek pārrobežu administratīvo aktu atzīšanā Eiropas Savienībā.²²⁹ Citiem vārdiem, dalībvalstīm ir jāizmanto visi iespējamie sadarbības mehānismi nolūkā garantēt Eiropas Savienības mehānismu maksimāli efektīvu darbību. Tas var ietvert tādus pasākumus kā sazināšanās ar citas valsts iestādi nolūkā iegūt kādus papildu dokumentus, kam ir nozīme izskatāmajā lietā (Administratīvā procesa likuma 59.pants), sazināšanās nolūkā novērst šaubas par kādu iepriekš sniegto informāciju vai ārvalstu iestādes pieņemtā lēmuma pareizību, kā arī lūgums ārvalstu iestādei veikt pārbaudes vai izmeklēšanu, kas nepieciešama Latvijas iestādes vajadzībām. Turklāt, ja pārrobežu administratīvo aktu gadījumā persona ir nepareizi vērsusies kādā no Latvijas iestādēm, lai gan bija jāvērsas pie ārvalsts iestādes, Latvijas iestādēm būtu jānorāda privātpersonai, kuras valsts iestādēs ir jāvērsas, lai iegūtu administratīvo aktu vai īstenotu savu tiesību aizsardzību (Administratīvā procesa likuma 67.panta otrās daļas 9.punkts). Tostarp, ja tas nepieciešams, Latvijas iestādēm jāsaazinās ar ārvalsts iestādēm, lai pārliecinātos par sniegtās norādes pareizību.

²²⁶ Della Cananea G. From the Recognition of Foreign Acts to Trans-national Administrative Procedures. In: Rodríguez-Arana Muñoz J. (eds.). Recognition of Foreign Administrative Acts. Switzerland: Springer International Publishing Switzerland, 2016, p. 233.

²²⁷ Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 2004.gada 29.aprīļa spriedums lietā: C-476/01 Kapper, ECR, p. I-5205.

²²⁸ Sal. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 650/2012 par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un publisku aktu akceptēšanu un izpildi mantošanas lietās un par Eiropas mantošanas apliecības izveidi, 7.apsvērums. Pieņemta 04.07.2012. [25.04.2020. red.].

²²⁹ Wenander H. A toolbox for administrative law cooperation beyond the state. In: Lind A.S., Reichel J. (eds.). Administrative law beyond the state. Nordic perspectives. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2013, p. 50.

Pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas mehānismam piemīt arī potenciāls uzlabot lēmumu pieņemšanas procesu un valstu pārvaldi plašākā nozīmē. Proti, ja personai būtu jāiegūst katrā valstī patstāvīgs administratīvais akts, tas paaugstinātu personas plānotās darbības izmaksas un paildzinātu atļauju iegūšanas termiņus, jo katras valsts kompetentajai iestādei ir pienākums patstāvīgi pārbaudīt faktus un iesniegtos pierādījumus pirms administratīvā akta izdošanas, savukārt privātpersonai pārrobežu darbības gadījumā nākas iesniegt jaunus dokumentus katrā valstī, kas rada papildu izmaksas. Pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas mehānismi ļauj personas pierādīšanas nastu (dokumentu iesniegšanas pienākumu) un citus apgrūtinājumus samazināt, tādēļ arvien biežāk pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas mehānisms tiek uzlūkots kā lēmumu pieņemšanas procesu optimizējošs mehānisms un biežāk tiek paredzēts starptautiskos nolīgumos. Tādā veidā viens pārrobežu administratīvais akts tiek izdots, atrisinot situāciju uzreiz vairākās valstīs.²³⁰

Tāpat šis mehānisms kalpo kā alternatīva Eiropas Savienības centralizācijai un horizontālā konstitucionālisma veidošanai. Proti, pārrobežu administratīvo aktu savstarpēja atzīšana kā tiesību sistēmu un tiesību normu konfliktu risināšanas līdzeklis ļauj veidot horizontālo konstitucionālismu, kurā Eiropas Savienības tiesību funkcija ir nodrošināt dažādu tiesību sistēmu līdzpastāvēšanu, paredzot noteikumus un principus, kas ir pieņemami visiem. Tas viss balstīts uzskatā, ka tas ļauj dalībvalstīm attīstīt savu demokrātisko potenciālu, tai pašā laikā cienot arī pārējās dalībvalstis.²³¹ Kā norādīts iepriekš, daudzās jomās dalībvalstu tiesību sistēmas atspoguļo šai valstij vai reģionam raksturīgo daudzveidību kultūras, sociālajā, politiskajā, filozofiskajā, reliģiskajā un saimnieciskajā jomā, kas ir respektējama un aizsargājama vērtība.²³² Pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas mehānisms ļauj dalībvalstīm nodrošināt pārrobežu mobilitāti, liberalizēt²³³ un veidot vienoto tirgu, kurā tiek veiksmīgi īstenotas kustības brīvības, tai pašā laikā respektējot dalībvalstu dažādību.

Apkopojot iepriekš minēto par pārrobežu administratīvo aktu izpratni suverenitātes un teritorijas principa kontekstā, secināms, ka pārrobežu attiecībās vispārējais princips ir, ka Latvijā svešs jeb citas valsts administratīvais akts nav spēkā esošs, ja vien nav izveidots šāda ārvalstu administratīvā akta atzīšanas mehānisms, kas tam piešķir spēku uzņemtajā valstī, kas savukārt ir izņēmums no vispārējā principa, ka vienas valsts administratīvais akts nav spēkā esošs citas valsts

²³⁰ Della Cananea G. From the Recognition of Foreign Acts to Trans-national Administrative Procedures. In: Rodríguez-Arana Muñoz J. (eds.). Recognition of Foreign Administrative Acts. Switzerland: Springer International Publishing Switzerland, 2016, p. 232 – 233, Wiegandt D. Recognition of administrative acts. In: Basedow J., Rühl G., Ferrari F, Miguel Asensio P. (Eds.). Encyclopedia of Private International Law. Cheltenham: Elgar, 2017, p. 1487, Wenander H. A toolbox for administrative law cooperation beyond the state. In: Lind A.S., Reichel J. (eds.). Administrative law beyond the state. Nordic perspectives. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2013, p. 62.

²³¹ Luca De Lucia. From Mutual Recognition to EU Authorization: A Decline of Transnational Administrative Acts. Italian Journal of Public Law, 2016. Vol. 8, p. 109.

²³² Sal. izglītības jomā – Eiropas reģiona konvencija par to kvalifikāciju atzīšanu, kas saistītas ar augstāko izglītību., 2. apsvēruma. Latvijas Vēstnesis, 1999. 26.maijs, nr. 171/172.

²³³ Гамарская Е. Правовые проблемы регулирования признания профессиональных квалификаций в Европейском союзе. Актуальные проблемы российского права, 2014, Но. 8, с. 1785.

teritorijā. Pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas klauzulu ieviešana un to faktiskā atzīšana sniedz ievērojamu potenciālu preču un pakalpojumu tirgus un konkurences stiprināšanai. Tādēļ šis mehānisms ir īpaši plaši izmantots Eiropas Savienībā, kur tam ir īpaši labvēlīga vide, jo dalībvalstu starpā pastāv salīdzinoši augstāks uzticības līmenis un savstarpējo standartu salīdzināmība. Šajā nodaļā aplūkotā pārrobežu administratīvo aktu daudzveidības un satura izpratne ļauj pievērsties pārrobežu administratīvo aktu izpētes nākamajam solim – to atzīšanai. Ievērojot minēto, nākamajā nodaļā tiek pētīta pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas mehānismi, kas ļauj šādiem aktiem kļūt spēkā esošiem citu valstu teritorijā un nodrošināt pārrobežu mobilitāti.

2. Pārrobežu administratīvo aktu atzīšana Latvijā

Šajā nodaļā tiek pētīts pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas ietvars. Šis ietvars tiek aplūkots no trīs aspektiem: (I) no atzīšanas klauzulu analīzes, skatot tās gan no Eiropas Savienības tiesību, gan Latvijas starptautisko saistību skatupunkta, kā arī (II) atzīšanas metodikas vispārināšanas un (III) administratīvo aktu neatzīšanas robežu analīzes. Pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas metodikas analīze ļauj nodrošināt lielāku pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas noteiktību šo aktu adresātiem un arī institūcijām, kurām, no vienas puses, ir jānovērtē ārvalstu administratīvo aktu atzīšanas pieļaujamība Latvijā un, no otras puses, ir jāreķinās, ka to izdotie nacionālie administratīvie akti var radīt tiesiskas sekas ārvalstīs. Ievērojot minēto, pārrobežu administratīvo aktu atzīšanu ir nepieciešams aplūkot arī doktrināri.

Šajā nodaļā aplūkotā pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas metodika būs svarīga arī nākamajā nodaļā par šo aktu uzraudzību (3.nodaļa) un ar tiem saistīto lietu iztiesāšanu tiesā (4.nodaļa), jo tā ļauj daudzpusīgāk novērtēt uzraudzības un kontroles kompetences robežas Latvijas tiesību sistēmā. Ņemot vērā, ka katrā valstī ir savs unikāls pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas regulējums, šīs nodaļas sākumā tiek pētīts tiesiskais regulējums tam, kādos gadījumos Latvijā kā Eiropas Savienības dalībvalstī un unikālā starptautisko saistību turētājā ir atzīstami citu valstu izdotie pārrobežu administratīvie akti, liekot papildu uzsvāru uz atzīšanas klauzulu formulēšanas metodiku.

2.1. Pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas normatīvais ietvars

Kā tas tika minēts 1.nodaļā, pārrobežu administratīvā akta atzīšana nozīmē procesu, kura rezultātā ārvalstu iestādes izdots administratīvais akts tiek pieņemts vai atzīts par spēkā esošu un derīgu uzņemošās valsts teritorijā.²³⁴ Tam ir nepieciešams normatīvs pamats, kas ir atrodams nevis izdevējvalstī, bet gan uzņemošās valsts tiesību sistēmā.²³⁵

Pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas jomā var izšķirt vismaz trīs pieejas, kā varētu tikt īstenota pārrobežu administratīvo aktu atzīšana uzņemošo valstu teritorijās:

²³⁴ Sk., piemēram, Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. *Heidelberg Journal of International Law*, 2011. Vol. 71, p. 758–760, Paris T. La reconnaissance des actes administratifs étrangers. *Revue internationale de droit comparé*, 2014. Vol. 66, p. 644.–646.

²³⁵ Sal. Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 274, Gerontas A. S. Deterritorialization in Administrative Law: Exploring Transnational Administrative Decisions. *Columbia Journal of European Law*, 12 December 2013, Vol. 19, No. 3, p. 448.

- 1) valsts savā administratīvo procesu regulējošajā likumā var noteikt vispārēju kārtību ārvalstu administratīvo aktu atzīšanai, kā tas ir Civilprocesa likumā²³⁶ ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas un izpildes gadījumā vai Kriminālprocesa likumā²³⁷ ārvalsts spriedumu atzīšanas un sodu izpildīšanas gadījumā;
- 2) valsts var neveidot vispārēju kārtību pārrobežu administratīvo aktu atzīšanai, atstājot atzīšanu konkrētās nozares speciālo normatīvo aktu ziņā, kā tas ir, piemēram, atļaujas augu aizsardzības līdzekļa laišanai tirgū, kas tiek atzīta, pamatojoties uz Regulas Nr. 1107/2009 par augu aizsardzības līdzekļu laišanu tirgū²³⁸ normām;
- 3) valsts var kodificēt visu nozaru speciālos normatīvos aktus, kas paredz pārrobežu administratīvo aktu atzīšanu vienā vienotā normatīvā aktā.

Eiropas Savienības dalībvalstu vidū nepastāv tradīcija pārrobežu administratīvo aktu atzīšanai veidot vispārēju kārtību, piemēram, īpašu nodaļu Administratīvā procesa likumā, kas regulētu ārvalstu iestāžu administratīvo aktu vai tiesu nolēmumu atzīšanu.²³⁹ Vienīgais izņēmums šajā ziņā ir Ungārija, kuras administratīvo procesu regulējošajā likumā ir ietvertas normas, kas paredz ārvalstu administratīvo aktu atzīšanu un atzīšanas lūguma pārbaudes kārtību.²⁴⁰ Proti, Ungārijas Administratīvā procesa likuma 137.pantā ir noteikts, ka “ārvalstu iestāžu pieņemtie lēmumi administratīvajās lietās ir atzīstami, pamatojoties uz likumu, valdības noteikumiem vai tieši piemērojamiem Eiropas Savienības normatīvajiem aktiem, kas ir saistoši valstij” (1.piemērs). Proti, arī šāda atzīšanas mehānisma gadījumā pārrobežu administratīvā akta atzīšana tomēr ir atkarīga no citos – speciālajos nozares – likumos paredzētajām atzīšanas normām.

Šī pētījuma laikā nav izdevies identificēt kādu valsti, kas būtu kodificējusi pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas klauzulas, lai padarītu pārskatāmāku to atrašanu un piemērošanu (3.piemērs). Eiropas Savienības dalībvalstis lielākoties atzīst pārrobežu administratīvos aktus vienkārši, pamatojoties uz speciālajos nozares likumos paredzētajām atzīšanas klauzulām (2.piemērs),²⁴¹ kā tas pašreiz ir arī Latvijā.

Šī promocijas darba autors uzskata par pamatotu kādā Latvijas Universitātes studenta maģistra darbā pausto viedokli, ka pašreizējā pārrobežu administratīvo aktu attīstības stadijā Latvijā

²³⁶ Civilprocesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 3.novembris, nr. 326/330 [16.11.2019. red.], 77.nodaļa.

²³⁷ Kriminālprocesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2005. 11.maijs, nr. 74 [11.04.2020. red.], 16.sadaļa.

²³⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1107/2009 par augu aizsardzības līdzekļu laišanu tirgū, ar ko atceļ Padomes Direktīvas 79/117/EEK un 91/414/EEK, 44.panta 3. un 4.punkts. Pieņemta 21.01.2019. [08.12.2019. red.].

²³⁹ Rodríguez-Arana Munoz J. Foreign Administrative Acts: General Report. In: Rodríguez-Arana Munoz J. Recognition of Foreign Administrative Acts. Switzerland: Springer International Publishing Switzerland, 2016, 4.lpp.

²⁴⁰ Ungārijas 2004.gada Administratīvā procesa likums, 137., 138.pants. Pieejams: [https://www.oah.hu/web/v3/HAEAportal.nsf/3F0D1115ECE3BDFC1257EB4003DF714/\\$FILE/KET_EN.pdf](https://www.oah.hu/web/v3/HAEAportal.nsf/3F0D1115ECE3BDFC1257EB4003DF714/$FILE/KET_EN.pdf) [aplūkots 10.04.2020.], Rodríguez-Arana Munoz J. Foreign Administrative Acts: General Report. In: Rodríguez-Arana Munoz J. Recognition of Foreign Administrative Acts. Switzerland: Springer International Publishing Switzerland, 2016, 4.lpp.

²⁴¹ Rodríguez-Arana Munoz J. Foreign Administrative Acts: General Report. In: Rodríguez-Arana Munoz J. Recognition of Foreign Administrative Acts. Switzerland: Springer International Publishing Switzerland, 2016, 4.lpp.

nav nepieciešams²⁴² veidot vispārēju kārtību ārvalstu administratīvo aktu atzīšanai, piemēram, kā tas ir Civilprocesa likumā ārvalstu nolēmumu atzīšanas gadījumā, tādēļ šim viedoklim pievienojas. Šajā ziņā ārvalstu administratīvo aktu atzīšana var vienlīdz labi notikt, pirmkārt, saskaņā ar tām Administratīvā procesa likuma normām, kas nosaka kārtību administratīvo aktu izdošanai,²⁴³ kā vispārējām tiesību normām un, otrkārt, saskaņā ar speciālās nozares likumiem, kas paredz katra veida pārrobežu administratīvo aktu izdošanas un atzīšanas kārtību, kā speciālajām tiesību normām. Piemēram, ārstu profesionālā kvalifikācija vai atļauja augu aizsardzības līdzekļa laišanai tirgū tiek atzīta, pamatojoties uz speciālajiem nozares likumiem, taču Administratīvā procesa likumu šajā atzīšanā piemēro tiktāl, ciktāl tā tiesību normas neierobežo speciālās tiesību normas, piemēram, likuma “Par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu” vai Regulas Nr. 1107/2009 par augu aizsardzības līdzekļu laišanu tirgū²⁴⁴ normas.²⁴⁵ Turklāt šeit tiesību normu kolīziju gadījumā ir jāņem vērā arī Eiropas Savienības tiesību pārākums pār nacionālajām tiesībām.²⁴⁶

To, kādēļ Latvijā nav nepieciešams ieviest vispārēju kārtību Administratīvā procesa likumā pārrobežu administratīvo aktu atzīšanai, ir iespējams pamatot ar šādiem apsvērumiem. Pirmkārt, pat pastāvot vispārējai kārtībai pārrobežu administratīvo aktu atzīšanā, šādi atzīšanai vispārīgi ir nepieciešama atsaukšanās uz speciālajās tiesību normās nostiprinātu konkrētā administratīvā akta veida atzīšanas klauzulu. Tādēļ vispārīga tiesību norma pārrobežu administratīvo aktu atzīšanai Administratīvā procesa likumā nav lietderīga. Šāda norma būtu uzskatāma par blanketu normu.²⁴⁷ Otrkārt, pārrobežu administratīvie akti ir ļoti daudzveidīgi, tiem ir dažādi atzīšanas priekšnoteikumi un pārbaudes kārtība, un to vislabāk nosaka tieši speciālie nozares likumi. Tādēļ vispārīga nodaļa Administratīvā procesa likumā, visticamāk, nespēs nodrošināt nepieciešamo atzīšanas precizitāti. Papildus norādāms, ka Latvijā šajā sakarā ir izteikts priekšlikums, ka Administratīvā procesa likumā varētu regulēt, kādos gadījumos pārrobežu administratīvo aktu Latvijā neatzīst un neizpilda, piemēram, ja šāds akts ir pretrunā Latvijas vai starptautisko tiesību normām vai Latvijas sabiedriskajai kārtībai.²⁴⁸ Tomēr šeit būtu jānorāda, ka, ja Eiropas Savienības tiesībās tiek paredzēts, kādos gadījumos pārrobežu administratīvos aktus atzīst citas valsts teritorijā, tieši Eiropas Savienības

²⁴² Kiršteina B. Starptautiskā sadarbība administratīvajā procesā. Maģistra darbs. Rīga: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2016, 33.lpp.

²⁴³ Turpat

²⁴⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1107/2009 par augu aizsardzības līdzekļu laišanu tirgū, ar ko atceļ Padomes Direktīvas 79/117/EEK un 91/414/EEK, 44.panta 3. un 4.punkts. Pieņemta 21.01.2019. [08.12.2019. red.].

²⁴⁵ Borkoveca M. Dalībvalstu tiesību normu un Eiropas Savienības tiesību normu kolīziju risināšanas problēmjautājumi. Promocijas darbs: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2011, 20.lpp.

²⁴⁶ Turpat, 99.lpp.

²⁴⁷ Sal. Par Krimināllikuma 230.1 panta pirmās daļas atbilstību Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 7. panta pirmās daļas pirmajam teikumam un Latvijas Republikas Satversmes 64. un 65.pantam un 92.panta otrajam teikumam. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2008.gada 16.decembra spriedums lietā 2008-09-0106. Latvijas Vēstnesis, 2008. 18.decembris, nr. 197, 7.2.apakšpunkts.

²⁴⁸ Kiršteina B. Starptautiskā sadarbība administratīvajā procesā. Maģistra darbs. Rīga: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2016, 33.lpp.

tiesībās (direktīvās un regulās) vai arī valstu starptautiskajos nolīgumos būtu jāregulē, kādos gadījumos konkrēts pārrobežu administratīvo aktu veids var netikt atzīts. Jeb citiem vārdiem, ja Eiropas Savienības likumdevējam ir nodota kompetence noteikt, kādos gadījumos pārrobežu administratīvais akts ir atzīstams, tieši Eiropas Savienības likumdevēja kompetencē būtu koordinēt speciālās nozares likumos, kādos gadījumos pārrobežu administratīvais akts nav atzīstams. Pretējai pieejai būtu jābūt vienīgi ar izņēmuma raksturu, jo tā pati par sevi var tikt vērtēta kā Eiropas Savienības tiesību iedarbības mazināšana. Daudzos gadījumos Eiropas Savienības likumdevējs pats arī nosaka, kādos gadījumos pārrobežu administratīvais akts var netikt atzīts (sk. šī darba 2.3.3. un 2.3.4.apakšnodaļu).

Kā minēts iepriekš, Latvijā pārrobežu administratīvie akti tiek atzīti, pamatojoties uz speciālajos nozares likumos paredzētajiem normatīvajiem atzīšanas pamatiem (klauzulām). Šāds normatīvs pamats var būt atrodams gan Latvijas tiesību normā, kurā likumdevējs atzīšanas tiesību noteicis valstij vienpusēji, gan arī tieši piemērojamās starptautisko vai Eiropas Savienības tiesību normās, kas kā pārnacionālas tiesību normas paplašina nacionāla administratīvā akta spēkā esību uz cita suverēna teritoriju.²⁴⁹ Kā izriet no iepriekš veiktās analīzes par suverenitātes un neiejaukšanās principu, katra valsts kopā ar citām pasaules valstīm var brīvi veidot savu unikālo pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas tīklu, veidojot savā tiesību sistēmā šo aktu atzīšanas pamatus, piemēram, slēdzot ar citām valstīm bilaterālus (divpusējus) vai multilaterālus (daudzpusējus) līgumus.²⁵⁰

Ievērojot minēto, turpmāk tiek padziļināti aplūkoti pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas normatīvo pamatu daudzveidība, kas Latvijas iestādēm ļauj atzīt citas valsts administratīvo aktu Latvijas teritorijā un panākt Latvijas iestāžu administratīvo aktu atzīšanu citu valstu teritorijās, tādējādi sniedzot šiem administratīvajiem aktiem plašāku teritoriālo iedarbību un administratīvo aktu adresātiem plašākas mobilitātes un uzņēmējdarbības iespējas.

2.1.1. Eiropas Savienības tiesības un Eiropas Ekonomikas zona

Starptautiskajās tiesībās pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas mehānisms palīdz līdzsvarot dalībvalstu pašnoteikšanās un starptautiskās sadarbības intereses, turpretim Eiropas Savienībā, ņemot vērā notiekošos integrācijas procesus, pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas mehānisms palīdz

²⁴⁹ Gerontas A. S. Deterritorialization in Administrative Law: Exploring Transnational Administrative Decisions. *Columbia Journal of European Law*, 12 December 2013, Vol. 19, No. 3, p. 445.

²⁵⁰ Ruffert M. Recognition of Foreign Legislative and Administrative Acts. *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*. Ed. Wolfrum R. Oxford: Oxford University Press, 2015. Pieejams: <http://opil.puplaw.com> [skatīts: 22.01.2020.].

līdzsvarot arī dalībvalstu nacionālās intereses iepretim Eiropas Savienības kopējām interesēm.²⁵¹ Pirmkārt, Eiropas Savienībā pārrobežu administratīvo aktu savstarpēja atzīšana ir atšķirīga pieeja iepretim tradicionālajai tiesību harmonizācijai ar direktīvām,²⁵² kas pārveido dalībvalstu tiesības. Šajā pētījumā uzsverams, ka pārrobežu administratīvie akti ļauj paļauties uz dalībvalstu nacionālajām tiesībām un to bagātību atšķirīgumā, liekot valstīm paciest savā teritorijā tādus ārvalstu administratīvos aktus, kas ir pieņemti citādākā kārtībā nekā to nacionālie administratīvie akti, bet kas ir salīdzināmi ar to nacionālajiem administratīvajiem aktiem. Tādējādi pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas pieejas potenciāls ir nenovērtējams – nav nepieciešama maksimālā harmonizācija, sarežģītais direktīvu pieņemšanas process un dalībvalstu atšķirības šajā modelī netiek aplūkots kā šķērslis dalībvalstu tālākai integrācijai.²⁵³ Citiem vārdiem, pārrobežu administratīvo aktu savstarpējās atzīšanas process ļauj dalībvalstīm panākt pārrobežu mobilitāti, mazāk izmainot nacionālās tiesības, bet maksimāli saglabājot nacionālās vērtības. Otrkārt, atzīšana ļauj lēmumu pieņemšanas kompetenci atstāt dalībvalstu ziņā, nenododot šo kompetenci Eiropas Savienības institūcijām.²⁵⁴ Tādējādi tiek nodrošināta dalībvalstu pārvaldība bez pārnacionāla pārvaldnieka,²⁵⁵ saglabājot lielāku dalībvalstu autonomiju.

Eiropas Savienības sekundārās tiesības – direktīvas un regulas – dažādās tiesību nozarēs satur neskaitāmus pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas gadījumus. No vienas puses, šāda norma rada subjektīvas tiesības privātpersonai prasīt izdevējvalstī izdotu administratīvā akta atzīšanu Latvijā, no otras puses, tā kalpo kā piešķirums Latvijas iestādei atzīt citā valstī izdotu administratīvo aktu un uzskatīt to par spēkā esošu Latvijas teritorijā. Turklāt Eiropas Savienībā un Eiropas Ekonomikas zonā piešķirums atzīt personai labvēlīgu tiesības radošu pārrobežu administratīvo aktu ir ne vien Latvijas iestādes tiesības, bet pat pienākums atzīt pārrobežu administratīvo aktu,²⁵⁶ jo nepienācīga Latvijas iestāžu pienākuma atzīt citas dalībvalsts administratīvo aktu neizpilde var apdraudēt savstarpējās atzīšanas mehānisma būtību un privātpersonas paļāvību uz šī starpvalstu mehānisma raitu darbību.

²⁵¹ Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 767.

²⁵² Della Cananea G. From the Recognition of Foreign Acts to Trans-national Administrative Procedures. In: Rodríguez-Arana Munoz J. (eds.). Recognition of Foreign Administrative Acts. Switzerland: Springer International Publishing Switzerland, 2016, p. 237.

²⁵³ Ibid., p. 235.

²⁵⁴ Sal. Potaičuks A. Administratīvā procesa tiesību eiroleģislācija: vienas pieturas aģentūras mehānisms datu aizsardzības tiesībās. Grām.: Centrālās un Austrumeiropas juridiskās tradīcijas un juridiskās identitātes jautājumi. Latvijas Universitātes 76. starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2018, 356.lpp.

²⁵⁵ Della Cananea G. From the Recognition of Foreign Acts to Trans-national Administrative Procedures. In: Rodríguez-Arana Munoz J. (eds.). Recognition of Foreign Administrative Acts. Switzerland: Springer International Publishing Switzerland, 2016, p. 232 – 233.

²⁵⁶ Sal. Eiropas Savienības Tiesas 2018.gada 6.decembra spriedums lietā: C-675/17 Preindl, 31.punkts, 2017.gada 26.oktobra spriedums lietā: C-195/16 I, 45.punkts, 2015.gada 23.aprīļa spriedums lietā: C-260/13 Aykul, 45.punkts, 2012.gada 1.marta spriedums lietā: C-467/10 Akyüz, 40.punkts, Eiropas Savienības Tiesas 2012.gada 26.aprīļa spriedums lietā: C-419/10 Hofmann, 43., 44.punkts, Eiropas Savienības (bij. Kopienas) 2003.gada 19.jūnija spriedums lietā: C-110/01 Tennah-Durez, ECR, p. I-06239, 30.punkts, 2000.gada 14.septembra spriedums lietā: C-238/98 Hocsmann, ECR, p. I-06623, 33.punkts.

Parasti pārrobežu administratīvo aktu var atpazīt pēc norādes tiesību normā, ka attiecīgā atļauja ir derīga²⁵⁷ visās dalībvalstīs vai ka atļaujas ir savstarpēji atzītas.²⁵⁸

Šāda atļauja ir derīga visās dalībvalstīs.²⁵⁹

Retākos gadījumos pārrobežu administratīvie akti var būt arī tiesiskās attiecības konstatējoši administratīvie akti,²⁶⁰ kas izpaužas kā reģistrācija²⁶¹ publiskā reģistrā.

Reģistrācija ir derīga visā Savienības teritorijā un ļauj kvalificēta riska kapitāla fondu pārvaldniekiem tirgot kvalificētus riska kapitāla fondus ar nosaukumu EuVECA visā Savienībā.²⁶²

Eiropas Savienības sekundārās tiesības var ietvert norādi uz pārrobežu administratīvā akta derīgumu visā Eiropas Savienībā (Eiropas Ekonomikas zonā), bet tikai attiecībā uz noteiktu pakalpojumu sniegšanu²⁶³ vai tikai īstenojot administratīvo aktu noteiktā formā, piemēram, veidojot uzņēmuma filiāli citas valsts teritorijā.²⁶⁴ Šāda veida atļauju formulējumi visbiežāk identificējami

²⁵⁷ Piemēram, Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 2018/1139 par kopīgiem noteikumiem civilās aviācijas jomā un ar ko izveido Eiropas Savienības Aviācijas drošības aģentūru, 67.panta pirmā daļa. Pieņemta 04.07.2018., Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 2017/1131 par naudas tirgus fondiem, 4.panta pirmā daļa. Pieņemta 14.06.2017., Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2015/760 par Eiropas ilgtermiņa ieguldījumu fondiem (ELTIF), 3.panta pirmā daļa. Pieņemta 29.04.2015., Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/65/EK par normatīvo un administratīvo aktu koordināciju attiecībā uz pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumiem (PVKIU), 5.panta pirmā daļa. Pieņemta 13.07.2009., Padomes Regula Nr. 428/2009, ar ko izveido Kopienas režīmu divējāda lietojuma preču eksporta, pārvadājumu, starpniecības un tranzīta kontrolei, 9.panta otrā daļa. Pieņemta 05.05.2009., Padomes Regula Nr. 428/2009, ar ko izveido Kopienas režīmu divējāda lietojuma preču eksporta, pārvadājumu, starpniecības un tranzīta kontrolei, 9.panta otrā daļa un 10.panta pirmā daļa. Pieņemta 05.05.2009., Padomes Regula Nr. 116/2009 par kultūras priekšmetu izvešanu, 2.panta trešā daļa. Pieņemta 18.12.2008., Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 810/2009, ar ko izveido Kopienas Vīzu kodeksu (Vīzu kodekss), 2.panta pirmās daļas 3.punkts. Pieņemta 13.07.2009., Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/57/EK par dzelzceļa sistēmas savstarpēju izmantojamību Kopienā, 21.panta piektā daļa. Pieņemta 17.06.2008. [04.08.2019. red.].

²⁵⁸ Piemēram, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/126/EK par vadītāju apliecībām, 2.panta pirmā daļa. Pieņemta 20.12.2006. [04.08.2019. red.].

²⁵⁹ Piemēram, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/65/EK par normatīvo un administratīvo aktu koordināciju attiecībā uz pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumiem (PVKIU), 5.panta pirmā daļa. Pieņemta 13.07.2009. [04.08.2019. red.].

²⁶⁰ Briede J., Danovskis E., Kovaļevska A. Administratīvās tiesības. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 100, 101.lpp.

²⁶¹ Piemēram, Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 345/2013 par Eiropas riska kapitāla fondiem (EuVECA), 14.panta trešā daļa. Pieņemta 17.04.2013., Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 346/2013 par Eiropas sociālās uzņēmējdarbības fondiem (EuSEF), 15.panta trešā daļa. Pieņemta 17.04.2013. [04.08.2019. red.].

²⁶² Piemēram, Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 345/2013 par Eiropas riska kapitāla fondiem (EuVECA), 14.panta trešā daļa. Pieņemta 17.04.2013. [04.08.2019. red.].

²⁶³ Piemēram, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2014/65/ES par finanšu instrumentu tirgiem, 6.panta trešā daļa. Pieņemta 15.05.2014., Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/138/EK par uzņēmējdarbības uzsākšanu un veikšanu apdrošināšanas un pārapsrošināšanas jomā, 15.panta pirmā daļa. Pieņemta 25.11.2009., Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2015/2366 par maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū, ar ko groza Direktīvas 2002/65/EK, 2009/110/EK un 2013/36/ES un Regulu (ES) Nr. 1093/2010 un atceļ Direktīvu 2007/64/EK, 11.panta devītā daļa. Pieņemta 25.11.2015., Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību likums, 77.panta pirmā daļa. LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1997. 30.decembris, nr. 342/345 [04.08.2019. red.].

²⁶⁴ Piemēram, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2014/65/ES par finanšu instrumentu tirgiem, 6.panta trešā daļa. Pieņemta 15.05.2014. Apdrošināšanas un pārapsrošināšanas likums, 4.panta pirmā daļa. LR likums. Latvijas

finanšu nozarē, kurā sabiedriskās intereses – finanšu sistēmas stabilitāte un patērētāju aizsardzība – prasa īstenot stingrāku atļaujas adresāta uzraudzību.

Atļauja ir derīga visā Savienībā, un tā ļauj ieguldījumu brokeru sabiedrībām sniegt pakalpojumus vai veikt darbības, attiecībā uz kurām tai ir piešķirta atļauja, visā Savienībā, vai nu izmantojot tiesības veikt uzņēmējdarbību, tostarp veidojot filiāles, vai izmantojot brīvību sniegt pakalpojumus.²⁶⁵

Līdzīgi pārrobežu efektu var konstatēt pēc norādes, ka uzņemošā valsts “atzīst”²⁶⁶ atļauju vai kvalifikāciju apliecinošo dokumentu, kas apliecina attiecīgo izdevējvalsts izsniegto atļauju, vai ka uzņemošā valsts nepieprasa atļauju, ja tā ir saņemta jau citā dalībvalstī.²⁶⁷ Tāpat tiesību norma var saturēt didaktisku norādi, ka persona var īstenot konkrētās tiesības citas valsts teritorijā, ja tai ir izsniegta citas valsts atļauja,²⁶⁸ tādējādi uzsvāru liekot nevis uz citas dalībvalsts pienākumu, bet privātpersonas tiesībām.

Atzīta uzņēmēja statusu, ņemot vērā 39., 40. un 41.pantu, atzīst muitas dienesti visās dalībvalstīs.²⁶⁹

Uzņēmējas dalībvalstis nepieprasa atļauju vai dotāciju kapitālu kredītiestāžu filiālēm, kuras ir saņēmušas atļauju citās dalībvalstīs.²⁷⁰

Ja iepriekš aplūkotās pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas klauzulas radīja priekšstatu, ka pārrobežu administratīvā akta atzīšana notiek bez jebkādiem papildu nosacījumiem, tad pastāv arī pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas formulējumi nosacījuma veidā. Piemēram, persona var

Vēstnesis, 2015. 30.jūnijs, nr. 124, Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību likums, 77.panta pirmā daļa. LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1997. 30.decembris, nr. 342/345 [04.08.2019. red.].

²⁶⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2014/65/ES par finanšu instrumentu tirgiem, 6.panta trešā daļa. Pieņemta 15.05.2014. [04.08.2019. red.].

²⁶⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2014/45/ES par mehānisko transportlīdzekļu un to piekabju periodiskajām tehniskajām apskatēm, 8.panta trešā daļa. Pieņemta 03.04.2014., Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 952/2013, ar ko izveido Savienības Muitas kodeksu, 38.panta ceturtdā daļa. Pieņemta 09.10.2013., Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2005/36/EK par profesionālo kvalifikāciju atzīšanu, 21.panta pirmā daļa. Pieņemta 07.09.2005., Noteikumi par Eiropas Savienības dalībvalstu un Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācijas dalībvalstu profesionālajām organizācijām, kuru izsniegtos profesionālās izglītības un kvalifikācijas dokumentus atzīst Latvijas Republikā; Ministru kabineta 2009.gada 30.novembra noteikumi nr. 1365. Latvijas Vēstnesis, 2009. 2.decembris, nr. 189, 3.punkts, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/106/EK par jūrnieku minimālo sagatavotības līmeni, 5.panta sestā daļa. Pieņemta 19.11.2008., Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2001/83/EK par Kopienas kodeksu, kas attiecas uz cilvēkiem paredzētām zālēm, 28.panta otrā daļa. Pieņemta 06.11.2001., Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2001/83/EK par Kopienas kodeksu, kas attiecas uz cilvēkiem paredzētām zālēm, 28.panta otrā daļa. Pieņemta 06.11.2001. [04.08.2019. red.].

²⁶⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/36/ES par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību prudenciālo uzraudzību, 17.panta pirmā daļa. Pieņemta 26.06.2013. [04.08.2019. red.].

²⁶⁸ Ceļu satiksmes likums, 47.panta pirmā daļa. LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2015. 27.jūnijs, nr. 122 [04.08.2019. red.].

²⁶⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 952/2013, ar ko izveido Savienības Muitas kodeksu, 38.panta ceturtdā daļa. Pieņemta 09.10.2013. [04.08.2019. red.].

²⁷⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/36/ES par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību prudenciālo uzraudzību, 17.panta pirmā daļa. Pieņemta 26.06.2013. [04.08.2019. red.].

pretendēt uz kvalifikācijas atzīšanu profesijā, bet tikai tādā profesijā, kurā ietvertās profesionālās darbības ir salīdzināmas ar profesionālajām darbībām, ko tā veikusi savā mītnes valstī.²⁷¹

Persona, kas profesionālo kvalifikāciju ieguvusi ārvalstīs, var pretendēt uz profesionālās kvalifikācijas atzīšanu tādā Latvijas Republikā reģlamentētajā profesijā, kurā ietvertās profesionālās darbības ir salīdzināmas ar profesionālajām darbībām, ko tā veikusi savā mītnes valstī.²⁷²

Šādā gadījumā dalībvalstij ir pienākums atzīt pārrobežu administratīvo aktu, taču šis pienākums ir pakārtots zināmiem priekšnoteikumiem. Jāņem vērā, ka arī gadījumos, ja pārrobežu administratīvā akta atzīšanas klauzula pirmšķietami ir formulēta beznosacījuma veidā “atļauja ir derīga visās dalībvalstīs”, atļaujas adresātam pirms savas darbības uzsākšanas citā dalībvalstī var tomēr nākties veikt zināmus sagatavošanās darbus. Piemēram, atļaujas maksājumu iestādei (Direktīvas Nr. 2015/2366 izpratnē) sniegt un izpildīt maksājumu pakalpojumus visā Eiropas Savienībā gadījumā pastāv iepriekšējs pienākums iesniegt kompetentajām iestādēm savā piederības dalībvalstī zināmus dokumentus.²⁷³ Tādējādi pārrobežu administratīvā akta raksturs nav novērtējams pārsteidzīgi, atļauja ir aplūkojama kopsakarā ar citiem priekšnoteikumiem darbības uzsākšanai citā dalībvalstī.

Visbeidzot, var būt izņēmuma gadījumi, ka normā netiek tieši noteikts, ka atļauja ir pārrobežu administratīvais akts un citas valstis to atzīst, taču tas izriet no normatīvā akta kopumā vai sistēmā ar citiem normatīvajiem aktiem.²⁷⁴ Tā tas ir ar gaisa pārvadātāju licenci, kura atļauj gaisa pārvadātājiem Eiropas Savienībā veikt pārvadājumus pēc tam, kad kādas dalībvalsts kompetentā licencētāja iestāde izsniedz šādu atļauju. Lai gan tiesību normās tiešā tekstā nav noteikts, ka citas dalībvalstis šo pārrobežu administratīvo aktu atzīst vai ka tas ir derīgs citu dalībvalstu teritorijā, tomēr no tiesību normām izriet, ka gaisa pārvadātājam nav jāsaņem atļauja no citām dalībvalstīm, lai tas Eiropas Savienības gaisa telpā varētu veikt gaisa pārvadājumus.²⁷⁵

Latvijas tiesību normu izpēte liecina, ka Eiropas Savienības direktīvās tieši noteiktais par atļaujas derīgumu visā Eiropas Savienībā ne vienmēr ir vienkārši un skaidri noteikts nacionālajās

²⁷¹ Par reģlamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu, 33.panta pirmā daļa. LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2001. 6.jūlijs, nr. 105 [04.08.2019. red.].

²⁷² Turpat, 33.panta pirmā daļa.

²⁷³ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2015/2366 par maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū, ar ko groza Direktīvas 2002/65/EK, 2009/110/EK un 2013/36/ES un Regulu (ES) Nr. 1093/2010 un atceļ Direktīvu 2007/64/EK, 11.panta devītā daļa un 28.panta pirmā daļa. Pieņemta 25.11.2015. [04.08.2019. red.].

²⁷⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/110/EK par elektroniskās naudas iestāžu darbības sākšanu, veikšanu un konsultatīvu uzraudzību, par grozījumiem Direktīvā 2005/60/EK un Direktīvā 2006/48/EK un par Direktīvas 2000/46/EK atcelšanu, 2.pants un 3.panta ceturtais daļa. Pieņemta 16.09.2009., Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 1008/2008 par kopīgiem noteikumiem gaisa pārvadājumu pakalpojumu sniegšanai Kopienā. Pieņemta 24.09.2008. [04.08.2019. red.].

²⁷⁵ Piemēram, Eiropas Savienības Tiesas 2014.gada 18.marta spriedums lietā C-628/11 International Jet Management, 77.punkts, 2011.gada 25.janvāra spriedums lietā: C-382/08 Neukirchinger, ECR, p. I-139, 38., 42.punkts.

tiesībās. Piemēram, Direktīvas 2009/65/EK par normatīvo un administratīvo aktu koordināciju attiecībā uz pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumiem 5.pantā vienkārši noteiktais, ka “atļauja ir derīga visās dalībvalstīs”, Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību likumā²⁷⁶ transponēts daudz sarežģītākā formulējumā – kā Latvijā licencētas sabiedrības tiesības sniegt pārvaldes pakalpojumus dalībvalstī (76.pants) un dalībvalstī licencētas sabiedrības tiesības sniegt pārvaldes pakalpojumus Latvijā (77.pants). Savukārt Direktīvas 2006/126/EK par vadītāju apliecībām²⁷⁷ 2.pantā noteiktais, ka “dalībvalstu izsniegtas vadītāju apliecības ir savstarpēji atzītas”, Ceļu satiksmes likumā ir transponēts nosacījumu veidā, norādot gadījumus, kad personai atļauts vadīt transportlīdzekli, šajā pašā normā iedzīvinot arī Latvijas starptautisko līgumu saistības.

Apstākļi, ka dalībvalstīm ir nepieciešams veikt šo atzīšanas klauzulu ieviešanu nacionālajā likumā, rada risku, ka valsts var ieviest savās tiesībās ārvalstu licenču turētājiem šaurākas vai plašākas tiesības, nekā tas ir paredzēts pašā direktīvā. Ja ir ieviests šaurāks tiesību apjoms, var būt pamats apsvērt direktīvu tiešo iedarbību, ļaujot ārvalstu licences turētājam atsaukties tieši uz direktīvas normām.²⁷⁸ Savukārt, ja ir ieviests plašāks atzīstamo tiesību apjoms, tad ir jāpatur prātā, ka pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas jomā dalībvalstis, ievērojot suverenitātes principu, var ieviest arī vienpusējas atzīšanas klauzulas. Tomēr šādā gadījumā jānovērtē, vai dalībvalsts vienpusējā atzīšanas klauzula nenonāk pretrunā direktīvā izvirzītajiem mērķiem. Problēmsituāciju ar pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas klauzulu formulēšanu var ilustrēt ar šādu izdomātu kāzusu direktīvas ieviešanai:

- 1) Likuma norma noteic, ka “Eiropas Savienības dalībvalstu” licence ir derīga Latvijas teritorijā.
- 2) Likuma norma noteic, ka “Igaunijas, Lietuvas, Apvienotās Karalistes [..]” licence ir derīga Latvijas teritorijā.

Pirmajā gadījumā, ja Apvienotā Karaliste izstājas no Eiropas Savienības, tad Apvienotās Karalistes iestāžu izsniegtā licence Latvijas teritorijā vairs netiek atzīta. Tā kā Apvienotā Karaliste konkrētajā situācijā vairs nav Eiropas Savienības dalībvalsts, tad konkrētā norma vairs nedod tiesisko pamatu Latvijā šīs licences atzīšanai. Savukārt otrajā gadījumā, ja Apvienotā Karaliste izstājas no Eiropas Savienības, tad tās licence turpina būt spēkā Latvijas teritorijā, jo nacionālās normas formulējums “turpina” dot tiesisko pamatu šīs licences atzīšanai. Pat ja šāda nacionālā norma sākotnēji ir ieviesta, pamatojoties uz Eiropas Savienības direktīvu, pēc Apvienotās Karalistes izstāšanās no Eiropas Savienības tā turpmāk ir uzskatāma par Latvijas vienpusēju atzīšanas klauzulu,

²⁷⁶ Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību likums. LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1997. 30.decembris, nr. 342/345 [09.02.2020. red.].

²⁷⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/126/EK par vadītāju apliecībām. Pieņemta 20.12.2006., [09.02.2020. red.].

²⁷⁸ Plašāk Gailītis K., Markus K. Eiropas Savienības tiesību avoti. Grām.: Gailītis K., Buka A., Schewe C (zina.red.). Eiropas Savienības tiesības I daļa. Institucionālās tiesības. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2020, 230.–249.lpp.

ja vien Latvija neveiks pasākumus, lai šo nacionālo normu atceltu. Tādējādi, arī mainoties apstākļiem, var izrādīties, ka nacionālā norma paredz plašāku tiesību apjomu, nekā tas paredzēts pašā direktīvā. Kā norādīts iepriekš, Latvija pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas jomā, ievērojot suverenitātes principu, drīkst ieviest arī vienpusējas atzīšanas klauzulas. Konkrētajā gadījumā nekas neliecina, ka šāda Latvijas vienpusēja administratīvā akta atzīšanas klauzula nonāktu pretrunā Eiropas Savienības tiesībās izvirzītajiem mērķiem.

Gadījumā, kad Latvijas likumdevējs nacionālajā regulējumā par pārrobežu administratīvo aktu atzīšanu ir izvēlējis lietot terminu “dalībvalsts”, šis jēdziens ir jātulko kopsakarā ar attiecīgās direktīvas vai regulas teritoriālo piemērošanas jomu. Proti, izņēmuma gadījumos dalībvalsts var izvēlēties nepiedalīties esošajos vai nākotnes sadarbības mehānismos, piemēram, Dānija neiesaistās atsevišķos Eiropas Savienības pārrobežu sadarbības mehānismos civillietās.²⁷⁹ Papildus norādāms, ka Eiropas Savienībā var būt pieņemtas atsevišķas direktīvas vai regulas, kas darbojas vienīgi starp tām (kā minimums deviņām) dalībvalstīm, kas ir izvēlējušās veidot ciešāku sadarbību konkrētā jomā,²⁸⁰ tādējādi veidojot “vairāku ātrumu Eiropu”. Tādēļ jēdziens “dalībvalsts” ir aplūkojams piesardzīgi un konkrētā sadarbības mehānisma ietvaros.

2.1.2. Administratīvo aktu atzīšana Eiropas Savienības primāro tiesību gaismā

Ievērojot, ka Eiropas Savienības sekundārajās tiesībās ir paredzēta virkne ārvalstu administratīvo aktu atzīšanas klauzulu, rodas jautājums, kāda ir Eiropas Savienības primāro tiesību nozīme administratīvo aktu atzīšanā un vai tās pašas par sevi var kalpot par pamatu ārvalstu administratīvo aktu atzīšanai. Pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas klauzulas ir cieši saistītas ar Eiropas Savienības iekšējā tirgus kustības brīvībām – personu, preču, pakalpojumu un kapitāla brīva aprīte –, kā arī Eiropas Savienības pilsonības institūtu.²⁸¹ Tomēr šajā sakarā vislielākā nozīme ir savstarpējās atzīšanas principam, kas attīstīts Eiropas Savienības Tiesas praksē, un vienlīdzīgas attieksmes principam,²⁸² kas atspoguļots, piemēram, Līguma par Eiropas Savienības darbību 18.pantā.

²⁷⁹ Līgums par Eiropas Savienības darbību. Oficiālais Vēstnesis, 2012. 26.oktobris, nr. 326, 22.protokols.

²⁸⁰ Līguma par Eiropas Savienību. Oficiālais Vēstnesis, 2008. 9.maijs, nr. 115/15, 20.pants, Līgums par Eiropas Savienības darbību. Oficiālais Vēstnesis, 2012. 26.oktobris, nr. 326, 326–334.pants.

²⁸¹ Wiegandt D. Recognition of administrative acts. In: Basedow J., Rühl G., Ferrari F, Miguel Asensio P. (Eds.). Encyclopedia of Private International Law. Cheltenham: Elgar, 2017, p.1489.

²⁸² Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 770, Wiegandt D. Recognition of administrative acts. In: Basedow J., Rühl G., Ferrari F, Miguel Asensio P. (Eds.). Encyclopedia of Private International Law. Cheltenham: Elgar, 2017, p.1490.

Tiesību zinātnē vienlīdzīgas attieksmes principa kontekstā atzīts,²⁸³ ka, ja viena Eiropas Savienības dalībvalsts pieprasa personai, kuras dzīvesvieta vai juridiskā adrese ir citā dalībvalstī un kurai šajā otrajā dalībvalstī ir izsniegta atļauja vai kvalifikācija, saņemt līdzvērtīgu atļauju uzņemošajā valstī, tas rada netiešu diskrimināciju. Lai šādā gadījumā atļaujas pieprasījumu uzskatītu par pamatotu saskaņā ar Eiropas Savienības kustības brīvībām, tam jāatbilst Eiropas Savienības Tiesas attīstītajai praksei, ka pasākumam ir jāpiemīt leģitīmam mērķim un jābūt proporcionālam.²⁸⁴ Pretējā gadījumā var tikt uzskatīts, ka dalībvalsts, neievērojot vienlīdzīgas attieksmes principu, ir nepamatoti atteikusies atzīt citas valsts administratīvo aktu.²⁸⁵

Savukārt savstarpējās atzīšanas principa kontekstā ir lietderīgi nošķirt jomas, kuras ir harmonizētas ar Eiropas Savienības tiesībām, un jomas, kuras nav harmonizētas. Neharmonizētajās jomās uzņemošās valsts likuma prasība iegūt atļauju šajā valstī ir vairāk pieļaujama un savstarpējā atzīšana ir vairāk pakārtota katras valsts noteikumiem.²⁸⁶ Tomēr šādā gadījumā, pat ja citas valsts iestādes atļauja vai sertifikāts nav ekvivalents, vienalga, būtu uzskatāms, ka tam ir pierādījuma spēks uzņemošajā valstī.²⁸⁷ Šajā sakarā neharmonizētajās jomās administratīvo aktu savstarpējās atzīšanas netiešai veicināšanai pieņemta Regula Nr. 764/2008, ar ko nosaka procedūras, lai dažus valstu tehniskos noteikumus piemērotu citā dalībvalstī likumīgi tirgotiem produktiem.²⁸⁸ Tā primāri attiecas uz preču, kuras likumīgi tirgo kādā citā dalībvalstī, aprites veicināšanu un arī nosaka sevišķi svarīgu sabiedrības interešu apsvērumu aizsardzības kārtību.²⁸⁹ Neharmonizētās jomas kontekstā Eiropas Savienības Tiesa ir izskatījusi lietu par atļaujas organizēt komerciālus lidojumus ar gaisa balonu atzīšanu.²⁹⁰ Šajā lietā persona, kurai Vācijā bija izsniegta atļauja lidojumiem ar gaisa baloniem, veica

²⁸³ Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 770.

²⁸⁴ Piemēram, Eiropas Savienības Tiesas 2011.gada 25.janvāra spriedums lietā: C-382/08 Neukirchinger, ECR, p. I-139, 38.–39.punkts.

²⁸⁵ Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 770.

²⁸⁶ Eiropas Savienības Tiesas ģenerālvokāta Paolo Mengoci 2010.gada 3.marta secinājumi lietā: C-46/08 Carmen Media Group, 48–52.punkts, Eiropas Savienības Tiesas 2010.gada 8.septembra spriedums apvienotajās lietās: C-316/07, C-358/07 līdz C-360/07, C-409/07 un C-410/07 Stoß, ECR, p. I-8069, 112.punkts, Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 2009.gada 8.septembra spriedums lietā: C-42/07 Bwin, ECR, p. I-7633, 69.punkts, Wiegandt D. Recognition of administrative acts. In: Basedow J., Rühl G., Ferrari F, Miguel Asensio P. (Eds.). Encyclopedia of Private International Law. Cheltenham: Elgar, 2017, p.1490, sal. Groussot X., Petursson G., Wenander H. Regulatory Trust in EU Free Movement Law: Adopting the Level of Protection of the Other? European Papers, 2016, Vol 1 (3), p. 882.

²⁸⁷ Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 771, sal. Paris T. La reconnaissance des actes administratifs étrangers. Revue internationale de droit comparé, 2014. Vol. 66, p. 638.

²⁸⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 764/2008, ar ko nosaka procedūras, lai dažus valstu tehniskos noteikumus piemērotu citā dalībvalstī likumīgi tirgotiem produktiem, un ar ko atceļ Lēmumu Nr. 3052/95/EK. Pieņemta 09.07.2008. [11.12.2019. red.].

²⁸⁹ Turpat, 22., 23.apsvērumi. Sk. arī Gulati O.P., Berry Ottaway P., Jennings S., Coppens P., Gulati N. Botanical nutraceuticals (food supplements and fortified and functional foods) and novel foods in the EU, with a main focus on legislative controls on safety aspects. In: Bagchi D. (ed.). Nutraceutical and Functional Food Regulations in the United States and around the World. London: Elsevier, 2019, p. 294.–295.

²⁹⁰ Eiropas Savienības Tiesas 2011.gada 25.janvāra spriedums lietā: C-382/08 Neukirchinger, ECR, p. I-139.

lidojumus Austrijas gaisa telpā. Austrijas iestādes uzskatīja, ka šai personai bija jāsaņem attiecīga atļauja arī Austrijā, tādēļ par šīs prasības neievērošanu uzlika sodu. Neraugoties uz to, ka šī bija dalībvalstu starpā neharmonizēta tiesību joma, Eiropas Savienības Tiesa lietā atzina, ka Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 12.pants (šobrīd – Līguma par Eiropas Savienības darbību 18.pants) par diskriminācijas aizliegumu nepieļauj šai personai uzlikt pienākumu saņemt jaunu atļauju, pienācīgi neņemot vērā, ka prasības atļaujas saņemšanai būtībā ir identiskas prasībām Vācijā.²⁹¹ Tādējādi šajā lietā Eiropas Savienības Tiesa atzina, ka šāda atļauja tomēr bija atzīstama otras valsts teritorijā. Turpretī harmonizētajās jomās citas dalībvalsts administratīvā akta līdzvērtīguma novērtēšana var biežāk novest pie secinājuma, ka administratīvo aktu tomēr uzņemošajā valstī ir jāatzīst.²⁹² Šajā ziņā Eiropas Savienības Tiesas prakse ir kazuistika, jo noteiktās jomās var tikt prezumēts citu valstu veikto pasākumu līdzvērtīgums,²⁹³ savukārt citās jomās dalībvalstu atšķirīgās ekonomiskās, sociālās un tiesību struktūras var būt arī vērā ņemami argumenti to administratīvo aktu neatzīšanai.²⁹⁴ Šajos gadījumos Latvijas tiesu praksē, ņemot vērā valstu drošības un kārtības intereses, vajadzētu svērt, no vienas puses, Latvijas pašnoteikšanās tiesības un, no otras puses, Eiropas Savienības dalībvalstu iestāžu sadarbības pienākumus noteiktā jomā.²⁹⁵ Papildus norādāms, ka, kamēr primārās tiesības var dot pamatu personai labvēlīgu administratīvo aktu atzīšanai, personu apgrūtinājošo administratīvo aktu atzīšanai pamatiem parasti jābūt noteiktiem daudz precīzāk – sekundārajās tiesībās,²⁹⁶ nevis jābūt atvasinātām no primārajām tiesībām.

Tādējādi ārvalstu administratīvo aktu atzīšana, pamatojoties uz primārajām tiesībām, ievērojot Eiropas Savienības Tiesas praksi, ir iespējama, tomēr līdzšinējā praksē tā ir kazuistika. Turpretī pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas klauzulas, kas ir noteiktas sekundārajās tiesībās, piemēram, direktīvā tieši paredzēt, ka “atļauja ir derīga arī citās dalībvalstīs”, personām nodrošina daudz liekāku pārskatāmību un paļāvību, ka viņu izcelsmes valstīs iegūtās atļaujas un licences būs derīgas arī citās dalībvalstīs un plānotā regulētās darbības veikšana netiks ierobežota.

Jebkurā gadījumā Eiropas Savienības primārās tiesības, tostarp dibināšanas līgumos nostiprinātās iekšējā tirgus kustības brīvības – Līguma par Eiropas Savienības darbību 21.pantā noteiktās tiesības brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, 45., 49. un 56.pantā garantētās

²⁹¹ Eiropas Savienības Tiesas 2011.gada 25.janvāra spriedums lietā: C-382/08 Neukirchinger, ECR, p. I-139, 44.punkts.

²⁹² Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 771.

²⁹³ Eiropas Savienības (bij. Kopienas) Tiesas 1983.gada 08.februāra spriedums lietā: C-124/81 Komisija/Apvienotā Karaliste, ECR, p. I-203, 30.punkts.

²⁹⁴ Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 771 ar atsauci uz Eiropas Savienības (bij. Kopienas) Tiesas 1994.gada 24.marta spriedumu lietā: C-275/92 Schindler, ECR, p. I-1039, 61.punkts, sal. arī 2006.gada 28.septembra spriedums lietā: C-434/04 Ahokainen un Leppik, ECR, p. I-9171, 32., 40.punkts.

²⁹⁵ Sal. Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 771.

²⁹⁶ Wiegandt D. Recognition of administrative acts. In: Basedow J., Rühl G., Ferrari F, Miguel Asensio P. (Eds.). Encyclopedia of Private International Law. Cheltenham: Elgar, 2017, p.1490.

pamatbrīvības (darba ņēmēju pārvietošanās brīvība, tiesības veikt uzņēmējdarbību, pakalpojumu sniegšanas brīvība), kā arī savstarpējās atzīšanas princips un vienlīdzīgas attieksmes princips – ir izmantojams vismaz kā ietvars pārrobežu atzīšanas klauzulu interpretēšanai. Citiem vārdiem, pārrobežu atzīšanas klauzulas, kas precīzi noteiktas Eiropas Savienības sekundārajās tiesībās, ir aplūkojamas arī primāro tiesību gaismā, lai nodrošinātu pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas efektīvu īstenošanu. Piemēram, atzīstot ārvalstu diplomu, pamatojoties uz sekundārajās tiesībās noteiktu atzīšanas klauzulu, ir jāpatur prātā, ka šis atzīšanas process kopumā nevar nonākt pretrunā, piemēram, darba ņēmēju pārvietošanās brīvībai un vienlīdzīgas attieksmes principam.

Ievērojot minēto, Eiropas Savienības primārās tiesības var teorētiski kalpot gan kā patstāvīgs ārvalstu administratīvā akta atzīšanas pamats, gan arī kā patstāvīgs ietvars pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas gadījumiem, kad to atzīšana ir stingri noteikta sekundārajās tiesībās. Tomēr norādāms, ka šī darba turpmākajās nodaļās tiek analizēta tāda ārvalstu administratīvo aktu atzīšana, kas pamatojas uz Eiropas Savienības sekundārajās tiesībās vai Latvijai starptautiskajās tiesībās noteiktajām ārvalstu administratīvo aktu atzīšanas klauzulām, nevis uz Eiropas Savienības primāro tiesību normām.

2.1.3. Latvijai no starptautiskajām tiesībām izrietošie atzīšanas pienākumi

Eiropas Savienības ietvaros pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas mehānisms palīdz līdzsvarot dalībvalstu nacionālās intereses iepretim Eiropas Savienības kopējām interesēm, turpretī starptautisko tiesību gadījumā šis mehānisms palīdz līdzsvarot dalībvalstu pašnoteikšanās un starptautiskās sadarbības intereses,²⁹⁷ un saskaņā ar Vīnes konvencijas par starptautisko līgumu tiesībām²⁹⁸ 18.pantu valstīm ir pienākums atturēties no rīcības, kas ir vērsta pret līguma objektu un mērķi.

Tiesību zinātnē dominē uzskats, ka pašreizējā starptautisko tiesību attīstības stadijā nepastāv vispārējs princips, kas starpvalstu attiecībās uzliek par pienākumu atzīt citu valstu administratīvos aktus. Līdz ar to katra valsts likumdošanas un līgumu slēgšanas ceļā izlemj, vai atļaut citu valstu administratīvajiem aktiem radīt tiesiskas sekas to teritorijā.²⁹⁹ Ievērojot minēto, pārrobežu administratīvo aktu atzīšana starpvalstu attiecībās notiek katrā gadījumā atsevišķi, vērtējot konkrētās valsts starptautiskās saistības.

²⁹⁷ Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 767.

²⁹⁸ Vīnes konvencija par starptautisko līgumu tiesībām. Parakstīta Vīnē 03.05.1969. [04.12.2019. red.].

²⁹⁹ Gerontas A. S. Deterritorialization in Administrative Law: Exploring Transnational Administrative Decisions. Columbia Journal of European Law, 12 December 2013, Vol. 19, No. 3, p. 446, Wiegandt D. Recognition of administrative acts. In: Basedow J., Rühl G., Ferrari F, Miguel Asensio P. (Eds.). Encyclopedia of Private International Law. Cheltenham: Elgar, 2017, p.1488.

Pārrobežu administratīvo aktu atzīšanai valstis var slēgt gan bilaterālus (divpusējus), gan multilaterālus (daudzpusējus) līgumus.³⁰⁰ Salīdzinot ar Eiropas Savienības sekundārajām tiesībām, starptautiskajās tiesībās pārrobežu administratīvo aktu visbiežāk var atpazīt pēc norādes, ka līgumslēdzēja puse “atzīst” citas valsts atļauju.

Līgumslēdzējas Puses atzīst ikvienu nacionālo vadītāja apliecību [...].³⁰¹

Lidotspējas sertifikātus un kvalifikācijas sertifikātus un licences [...] atzīst par derīgām citas Līgumslēdzējas valstis, ja prasības, saskaņā ar kurām šādi sertifikāti vai licences tikušas izdotas vai atzītas par derīgām, ir līdzvērtīgas obligātajām prasībām, kuras laiku pa laikam var noteikt atbilstoši šai Konvencijai, vai pārsniedz šīs prasības.³⁰²

Latvija starptautisko tiesību piemērošanā tiek uzskatīta par *de facto* monisma teorijas valsti,³⁰³ tādēļ pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas klauzulas, kas paredzētas Latvijai saistošajos starptautiskos nolīgumos var tikt piemērotas tieši, tās netransponējot³⁰⁴ Latvijas nacionālajās tiesībās.

Tāpat, salīdzinot ar Eiropas Savienības sekundārajām tiesībām, starptautiskajās tiesībās biežāk pastāv lielāka valstu rīcības brīvība pārrobežu administratīvo aktu atzīšanā. Tas nozīmē, ka citas valsts atļaujas tiek nevis automātiski atzītas, bet notiek to salīdzināšana. Tas ir saistīts ar lielāku savstarpējo standartu atšķirību un mazāku savstarpējo uzticību, nekā tas ir Eiropas Savienībā.

Arī starptautiskajās tiesībās Latvijai paredzēta virkne gadījumu, kad ir nodrošināma pārrobežu administratīvo aktu atzīšana. Daži no piemēriem ir lidotspējas sertifikātu, pilotu un ekspluatācijas apkalpes locekļu kvalifikācijas un licenču savstarpējā atzīšana,³⁰⁵ vadītāju tiesību atzīšana³⁰⁶ un augstākās izglītības grādu un diplomu (kvalifikācijas) atzīšana.³⁰⁷

Gaisa satiksmē gaisa kuģa pilotam un pārējiem ekspluatācijas apkalpes locekļiem uz katra gaisa kuģa, kas veic starptautisku aeronavigāciju, ir jābūt kvalifikācijas sertifikātiem un licencēm, kuras izdevusi vai par derīgām atzinusi gaisa kuģa reģistrācijas valsts. Šādus sertifikātus un licences, ko izdevusi vai par derīgām atzinusi gaisa kuģa reģistrācijas valsts, atzīst par derīgām citas valstis, ja prasības, saskaņā ar kurām šādi sertifikāti vai licences tikušas izdotas vai atzītas par derīgām, ir

³⁰⁰ Ruffert M. Recognition of Foreign Legislative and Administrative Acts. Max Planck Encyclopedia of Public International Law. (Ed) Wolfrum R. Oxford: Oxford University Press, 2015. Pieejams: <http://opil.puplaw.com> [skatīts: 22.01.2020.].

³⁰¹ Konvencija par ceļu satiksmi. Latvijas Vēstnesis, 2001. 7.februāris, nr. 21, 41.panta otrā daļa..

³⁰² Konvencija par starptautisko civilo aviāciju. Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs, 1992. 9.jūlijs, nr. 27/28, 32., 33.pants..

³⁰³ Krūma K., Statkus S. The Constitution of Latvia – A Bridge Between Traditions and Modernity. In: Albi A., Bardutzky S. (eds) National Constitutions in European and Global Governance: Democracy, Rights, the Rule of Law. The Hague: T.M.C. Asser Press, 2019, p. 987.

³⁰⁴ Sal. Gragl P. Legal Monism: Law, Philosophy, and Politics. Oxford: Oxford University Press, 2018, p. 29.

³⁰⁵ Konvencija par starptautisko civilo aviāciju. Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs, 1992. 9.jūlijs, nr. 27/28, 32., 33.pants.

³⁰⁶ Konvencija par ceļu satiksmi. Latvijas Vēstnesis, 2001. 7.februāris, nr. 21, 41.panta otrā daļa.

³⁰⁷ Eiropas reģiona konvencija par to kvalifikāciju atzīšanu, kas saistītas ar augstāko izglītību. Latvijas Vēstnesis, 1999. 26.maijs, nr. 171/172.

līdzvērtīgas obligātajām prasībām, kuras laiku pa laikam var noteikt atbilstoši Konvencijai par starptautisko civilo aviāciju, vai pārsniedz šīs prasības.³⁰⁸ Tas nodrošina drošību citu valstu gaisa telpā.³⁰⁹ Savukārt kustībai uz sauszemes ārpus Eiropas Savienības, pamatojoties uz Vīnes 1968.gada Konvenciju par ceļu satiksmi,³¹⁰ darbojas vadītāju tiesību atzīšana, kas ļauj atzīt un izmantot savā izcelsmes valstī iegūto vadītāja apliecību Konvencijas par ceļu satiksmi dalībvalstīs.³¹¹ Latvija atšķirībā no Lietuvas nav Ženēvas 1949.gada Konvencijas par ceļu satiksmi³¹² dalībniece, kurai ir pievienojušās ASV, Kanāda, Japāna un Austrālija, līdz ar to saistībā ar šīm valstīm nepastāv pienākums atzīt otras puses vadītāja tiesības. Tādējādi praksē var rasties neizpratne, ka persona ar ASV transportlīdzekļa vadītāja tiesībām var pārvietoties Lietuvā, taču, šķērsojot Latvijas robežu, šīs tiesības vairs nav derīgas. Šādā gadījumā personām, plānojot savus ceļojumus, ir pienākums rūpīgi pārbaudīt katras šķērsojamās valsts starptautiskās saistības, proti, vai attiecīgā valsts ir pievienojusies konvencijai, uz kuru pamatojoties varētu tikt atzīts konkrētās personas pārrobežu administratīvais akts – transportlīdzekļa vadītāja tiesības.

Neraugoties uz to, starptautisko tiesību jomā valstis var slēgt arī divpusējus saprašanās memorandus par atļauju savstarpēju atzīšanu. Tā, piemēram, Latvija ir noslēgusi saprašanās memorandu ar Apvienoto Arābu Emirātiem par abu valstu vadītāja apliecību savstarpēju atzīšanu.³¹³ Esošo vadītāju tiesību atzīšanas mehānismu ietvaros nav vērtēti bezpilota automašīnu vadīšanas jautājumi,³¹⁴ kas varētu būt nākotnes izaicinājums.

Tāpat Eiropas Padomes valstu ietvaros pastāv regulējums ārvalstīs iegūtu augstākās izglītības kvalifikāciju (grādu un diplomu) atzīšanai.³¹⁵

Kādā no Pusēm piešķirta kvalifikācijas dokumenta turētājam, ja viņš attiecīgajai iestādei iesniedzis šādu lūgumu, ir jānodrošina iespēja iegūt šīs kvalifikācijas vērtējumu.³¹⁶

³⁰⁸ Konvencija par starptautisko civilo aviāciju. Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs, 1992. 9.jūlijs, nr. 27/28, 32., 33.pants..

³⁰⁹ Havel B.F., Sanchez G.S. *The Principles and Practices of International Aviation Law*. New York: Cambridge University Press, 2014, p. 176.–176, Weber L. *International Civil Aviation Organization*. The Netherlands: Kluwer Law International BV, 2017, para. 157.

³¹⁰ Konvencija par ceļu satiksmi. Latvijas Vēstnesis, 2001. 7.februāris, nr. 21.

³¹¹ Turpat, 41.panta otrā daļa.

³¹² Turpat.

³¹³ Latvijas Republikas un Apvienoto Arābu Emirātu saprašanās memorands par abu valstu vadītāja apliecību savstarpēju atzīšanu. Paraksts 27.02.2017. [08.08.2019. red.].

³¹⁴ Plašāk lasīt Lipson H., Kurman M. *Driverless: Intelligent Cars and the Road Ahead*. Cambridge: The MIT Press, 2016.

³¹⁵ Eiropas reģiona konvencija par to kvalifikāciju atzīšanu, kas saistītas ar augstāko izglītību. Latvijas Vēstnesis, 1999. 26.maijs, nr. 171/172, Заплата Т. Режим взаимного признания профессиональных квалификаций как основа эффективности осуществления трудовой и академической мобильности граждан Европейского Союза. Вестник Университета имени О.Е. Кутафина, 2018, No. 5, с. 147.

³¹⁶ Eiropas reģiona konvencija par to kvalifikāciju atzīšanu, kas saistītas ar augstāko izglītību. Latvijas Vēstnesis, 1999. 26.maijs, nr. 171/172, III.1.

Šis mehānisms paredz, ka personas pieteikums atzīt viņa izglītību ir izvērtējams taisnīgā veidā un saprātīgā termiņā. Atzīšana var tikt atteikta vienīgi tad, ja kvalifikācija ir būtiski atšķirīga,³¹⁷ salīdzinot ar uzņemošās valsts izsniegtajām kvalifikācijām, un pienākums to pierādīt ir uzņemošajai valstij.³¹⁸ Šis starptautisko tiesību mehānisms, salīdzinot ar Eiropas Savienības sekundārajām tiesībām, ietver plašāku uzņemošās valsts rīcības brīvību pārrobežu administratīvo aktu līdzvērtības novērtēšanā. Tas ir saistīts ar to, ka Eiropas Savienības ietvaros starp dalībvalstīm pastāv augstākas pakāpes savstarpējā uzticība³¹⁹ un lielāka ticība kvalifikācijas līdzvērtībai. Līdzīgi atzīšanas mehānismi pastāv arī citos pasaules reģionos.³²⁰

Tiesību zinātnē ir atzīts, ka arī Pasaules tirdzniecības organizācijas ietvaros dalībvalstīm ir jāņem vērā, ka preces vai pakalpojumi ir atļauti saskaņā ar to izcelsmes valsts tiesībām.³²¹ Tā tas ir, piemēram, Līguma par sanitāro un fitosanitāro pasākumu piemērošanu gadījumā, ar kuru saskaņā dalībvalstīm ir jāatzīst citu dalībvalstu pamatotie sanitārie vai fitosanitārie pasākumi kā līdzvērtīgi uzņemošās valsts pasākumiem.³²² Tas secīgi nozīmē, ka importētājvalsts atzīst eksportētājvalsts izsniegtos administratīvos aktus preču un pakalpojumu ražotājiem.³²³ Līdzīgi tas notiek arī gadījumā, kad Eiropas Savienība noslēdz bilaterālus starptautiskās tirdzniecības līgumus ar trešajām valstīm, piemēram, Kanādu, Austrāliju, Japānu u.c.³²⁴

Arī pilsonības piešķiršana tiesību zinātnē tiek kvalificēta par pārrobežu administratīvo aktu, kuru valstis atzīst, pamatojoties uz paražu tiesībām.³²⁵ Tas savukārt nozīmē, ka izņēmuma gadījumā administratīvo aktu atzīšana var notikt arī saskaņā ar paražu tiesībām, kuru gadījumā nepastāv viegli identificējama atzīšanas klauzula, kā tas ir citu pārrobežu administratīvo aktu gadījumā. Šeit var

³¹⁷ Rauhvargers A., Rusakova A. Improving recognition in the European Higher Education Area: an analysis of national action plans. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2009, p. 119–120.

³¹⁸ Eiropas reģiona konvencija par to kvalifikāciju atzīšanu, kas saistītas ar augstāko izglītību. Latvijas Vēstnesis, 1999. 26.maijs, nr. 171/172, III.1.– III.5.pants, VI.1.pants.

³¹⁹ Klamert M. The Principle of Loyalty in EU Law. Oxford: Oxford University Press, 2014, p. 22–23.

³²⁰ UNESCO. Right to education handbook. Paris: UNESCO and Right to Education Initiative, 2019, p. 59.–60.

³²¹ Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 766, Ruffert M. Recognition of Foreign Legislative and Administrative Acts. Max Planck Encyclopedia of Public International Law. Ed. Wolfrum R. Oxford: Oxford University Press, 2015. Pieejams: <http://opil.puplaw.com> [skatīts: 22.01.2020].

³²² Līgums par sanitāro un fitosanitāro pasākumu piemērošanu. Latvijas Vēstnesis, 1998. 29.decembris, nr. 387, 4.pants.

³²³ Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 767, p. Trachtman J.P. Embedding mutual recognition at the WTO. Journal of European Public Policy, 2007, nr. 14:5, p. 784., 787, 788.

³²⁴ Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 130, Заплатаина Т. Режим взаимного признания профессиональных квалификаций как основа эффективности осуществления трудовой и академической мобильности граждан Европейского Союза. Вестник Университета имени О.Е. Кутафина, 2018, Но. 5, с. 149.

³²⁵ Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 30, 58, Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 765, Ruffert M. Recognition of Foreign Legislative and Administrative Acts. Max Planck Encyclopedia of Public International Law. Ed. Wolfrum R. Oxford: Oxford University Press, 2015. Pieejams: <http://opil.puplaw.com> [skatīts: 01.12.2019], Wiegandt D. Recognition of administrative acts. In: Basedow J., Rühl G., Ferrari F, Miguel Asensio P. (Eds.). Encyclopedia of Private International Law. Cheltenham: Elgar, 2017, p.1488.

rasties strīdus situācijas, ja kāda valsts šo paražu izmanto negodprātīgi, radot otrai valstij par to pamatodus iebildumus, piemēram, īstenojot iejaukšanos otras valsts iekšējās lietās. Šāda iejaukšanās var tikt saskatīta gadījumā, ja viena valsts piešķir lielai otras valsts pilsoņu grupai savu pilsonību nolūkā nostiprināt savas pozīcijas otras valsts teritorijā, piemēram, nostiprinot okupācijas varu kādā tās teritorijas daļā. Šādā gadījumā cietušajai valstij var būt pietiekams pamatojums atkāpties no paražas atzīt svešas valsts piešķirto pilsonību (tās iedzīvotājiem), ciktāl tas nav pretrunā citām starptautisko tiesību normām.

Ievērojot minēto, starptautisko tiesību jomā pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas pienākumu formulējumi var būt gan skaidri noteikti valstu nolīgumos, gan arī izrietēt no diskriminācijas aizlieguma pienākuma vai starptautisko tiesību paražas, kuru gadījumā nenoteiktība var apgrūtināt pārrobežu administratīvo aktu ātru un vieglu atzīšanu. Tai pašā laikā Eiropas Savienības tiesībās pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas pienākumi praktiski vienmēr ir skaidri formulēti direktīvās un regulās. Šajā ziņā ar Eiropas Savienību izveidotā jaunā starptautisko tiesību kārtība³²⁶ ir ieviesusi daudz lielāku noteiktību pārrobežu administratīvo aktu atzīšanā iepretim kārtībai, kā tas ir risināts starptautisko tiesību gadījumā. Atzīšanas klauzulas var tikt formulētas gan kā apgalvojums, ka šādi administratīvie akti ir derīgi citās valstīs, gan arī kā personas tiesības šādas atļaujas adresātam veikt zināmas darbības vai kā pienākums valstij nepieprasīt līdzvērtīgu atļauju savā teritorijā, ja tāda iegūta citā dalībvalstī. Tiesību piemērotājam ir jānovērtē, vai normas mērķis ir ļaut šādam administratīvajam aktam būt spēkā esošam tās teritorijā. Šādas klauzulas, no vienas puses, rada subjektīvas tiesības privātpersonai prasīt izdevējvalstī izdotu administratīvā akta atzīšanu uzņemošajā valstī, no otras puses, tās kalpo kā piešķirums uzņemošās valsts iestādēm atzīt citās valstīs izdotus administratīvos aktus un uzskatīt tos par spēkā esošiem savā teritorijā.

2.1.4. Baltijas valstu un Ziemeļvalstu perspektīva

Tiesību realitāte rāda, ka valstis ievieš pārrobežu atzīšanas mehānismus arī reģionālā līmenī, tostarp arī atsevišķu Eiropas Savienības dalībvalstu starpā. Šādos gadījumos reģionālie atzīšanas mehānismi tiek veidoti, izmantojot starptautisko tiesību perspektīvu, proti, slēdzot starptautiskus nolīgumus. Piemēram, Baltijas valstu starpā tiek veidota kopēja Baltijas izglītības telpa, kurā šo valstu starpā notiek kvalifikāciju savstarpēja atzīšana, pamatojoties uz īpašu līgumu par kvalifikāciju, kas saistīts ar augstāko izglītību, automātisku atzīšanu.³²⁷ Līgums paredz akadēmisko kvalifikāciju

³²⁶ Kochenov D., Amttenbrink F. Conclusion: messianism, mission, or Realpolitik? Some concluding observations on the EU's role in shaping the international legal order. In: Kochenov D., Amttenbrink F. (eds.). *The European Union's Shaping of the International Legal Order*. Cambridge: Cambridge University Press, 2014, p. 350.

³²⁷ Igaunijas Republikas valdības, Latvijas Republikas valdības un Lietuvas Republikas valdības līgums par kvalifikāciju, kas saistīta ar augstāko izglītību, automātisku atzīšanu. *Latvijas Vēstnesis*, 2018. 14.novembris, nr. 225.

automātisku atzīšanu pēc salīdzināmības tabulas, tādējādi atvieglot formālās izglītības dokumentu savstarpējo atzīšanas procedūru un veicinot studentu un citu iedzīvotāju brīvu pārvietošanos Baltijas valstīs. Tomēr līgums neskar reglamentēto profesiju atzīšanu.³²⁸

Arī Ziemeļvalstu – Zviedrijas, Dānijas, Somijas, Islandes un Norvēģijas – starpā pastāv vairāki nolīgumi, kas paredz pārrobežu administratīvo aktu atzīšanu un izpildi.³²⁹ Tostarp arī kvalifikācijas un diplomu atzīšanu.³³⁰ Reikjavīkas deklarācijā uzsvērts, ka Ziemeļvalstīm sevi jāpozicionē kā pionieriem kvalifikācijas automātiskā atzīšanā. Tas atvieglo vēl ciešāku sadarbību, un tādējādi Ziemeļvalstis kļūst par izglītībai atvērtu tirgu, un šī sadarbība kļūst plašāka, dziļāka un unikāla, tādēļ tā ir jāsauglabā un jāpaplašina.³³¹ Savukārt transporta jomā Ziemeļvalstīs pastāv padziļināta vadītāju tiesību atzīšana, kas aptver arī dalībvalstīs pastāvošo pagaidu apliecību un tūristu vadītāju apliecību atzīšanu, kā arī paredz dalībvalstu tiesības piekļūt informācijai, kas attiecas uz citu valstu vadītāju tiesībām.³³² Līdzīgi Ziemeļvalstu starpā pastāv saskaņots tiesiskais regulējums par administratīvo lēmumu attiecībā uz personu nodošanu un izvietošanu savstarpējo atzīšanu un izpildi. Šāds lēmums tiek izdots publisko tiesību jomā un ir uzskatāms par valsts rīcību, kuras mērķis ir izpildīt nepilngadīgo bērnu aizsardzības un palīdzības vajadzības.³³³

Gadījumā, ja valstis slēdz reģionālus pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas nolīgumus, bet Eiropas Savienības ietvaros, kā tas ir Baltijas valstu un Ziemeļvalstu gadījumā, pastāv risks, ka šādu nolīgumu normas var nonākt pretrunā Eiropas Savienības tiesībām. Dalībvalstīm jāreķinās, ka, īstenojot saistības, ko dalībvalstis ir uzņēmušās atbilstoši starptautiskiem nolīgumiem – vai nu nolīgumiem starp dalībvalstīm, vai starp kādu dalībvalsti un vienu vai vairākām trešajām valstīm –, tām, ņemot vērā Līguma par Eiropas Savienības darbību 351.pantu, ir jāievēro pienākumi, kas tām ir noteikti Eiropas Savienības tiesībās.³³⁴ Proti, dalībvalstis drīkst izveidot jaunus pārrobežu

³²⁸ Likumprojekta “Par Igaunijas Republikas valdības, Latvijas Republikas valdības un Lietuvas Republikas valdības līgumu par kvalifikāciju, kas saistīta ar augstāko izglītību, automātisku akadēmisko atzīšanu” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejama: <http://titania.saeima.lv> [aplūkota 11.08.2019.red.].

³²⁹ Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions in Sweden. In: Rodríguez-Arana Muñoz J. (eds.). Recognition of Foreign Administrative Acts. Switzerland: Springer International Publishing Switzerland, 2016, p. 313.–314.

³³⁰ Nolīgums starp Dāniju, Somiju, Islandi, Norvēģiju un Zviedriju par pieeju augstākajai izglītībai, 5.pants. Pieejams: <https://www.norden.org/en/declaration/agreement-concluded-denmark-finland-iceland-norway-and-sweden-admission-higher> [skatīts 2020.gada 1.maijs]. Pēdējā pieejamajā redakcijā norādīts, ka šis nolīgums pagarināts līdz 2018.gada beigām. Sk. arī Ziemeļvalstu deklarāciju par kvalifikāciju, kas attiecas uz augstāko izglītību, atzīšanu (Reikjavīkas deklarācija). Pieejams: <https://www.norden.org/en/node/4773> [skatīts 2020.gada 1.maijs].

³³¹ Ziemeļvalstu deklarāciju par kvalifikāciju, kas attiecas uz augstāko izglītību, atzīšanu (Reikjavīkas deklarācija). Pieejams: <https://www.norden.org/en/node/4773> [skatīts 2020.gada 1.maijs].

³³² Nolīgums starp Dāniju, Somiju, Norvēģiju un Zviedriju par vadītāja apliecību un transportlīdzekļu reģistrācijas savstarpēju atzīšanu, 1., 3., 5., 7., 8.pants. Pieejams: https://trafikksiden.motocross.io/regelverk/avtaler/overenskomst_forerkort_1986-07-01_EN.html [skatīts 2020.gada 1.maijs].

³³³ Eiropas Savienības (bij. Kopien) Tiesas 2007.gada 27.novembra spriedums lietā: C-435/06 C, ECR, p. I-10141, 32., 56.punkts.

³³⁴ Eiropas Savienības Tiesas 2019.gada 5.septembra spriedums lietā: C-801/18 Caisse pour l'avenir des enfants, 39.punkts, 2010.gada 21.janvāra spriedums lietā: C-546/07 Komisija/Vācija, ECR, p. I-439, 42.punkts, 2012.gada 9.februāra spriedums lietā: C-277/10 Luksan, 62.punkts, Kellerbauer M., Klamert M. Part Seven General and Final

administratīvo aktu atzīšanas mehānismus, taču tām ir jāreķinās, ka tie nedrīkst būt pretrunā Eiropas Savienības tiesībām. Tomēr, ja ir noslēgts līgums, kas ir pretrunā Eiropas Savienības tiesībām, dalībvalstīm ir jāveic visi vajadzīgie pasākumi, lai novērstu nesaderību.³³⁵ Vienlaikus Līguma par Eiropas Savienības darbību 351.pants nevar tikt aplūkots kā tāda norma, kas liedz dalībvalstu starpā veidot tādus reģionālus pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas mehānismus, kas ir vēl ciešāki nekā Eiropas Savienības ietvaros izveidotie, ciktāl tas nenonāk pretrunā esošajiem atzīšanas mehānismiem. Piemēram, ja dalībvalstis reģionālā līmenī vēlas vēl vairāk atvieglot profesionālo kvalifikāciju atzīšanu, nebūtu pamatoti uzskatīt, ka 351.pants to liegtu.

Tādējādi, lai gan pārrobežu administratīvo aktu atzīšana Baltijas valstīs un Ziemeļvalstīs notiek Eiropas Savienības kopējā ietvarā, tas neliedz valstīm veidot vēl ciešākas pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas ietvarus šaurākās valstu grupās, kas kopējo tradīciju ziņā ir vēl tuvākas un kuru starpā valda dziļāka savstarpējā uzticība. Šāda valstu prakse vēl vairāk veicina savstarpēju uzticību un reģionu padara konkurētspējīgāku. Tomēr dalībvalstīm šādā gadījumā jāraugās, lai to veidotie mehānismi nenonāktu pretrunā jau esošajiem atzīšanas mehānismiem Eiropas Savienībā. Alternatīvi Eiropas Savienības dalībvalstis var veidot vēl ciešāku sadarbību, arī izmantojot Eiropas Savienības tiesību mehānismus, piemēram, vismaz deviņas valstis var panākt direktīvas vai regulas pieņemšanu, kas būs piemērojama tikai starp šīm deviņām valstīm, tādējādi veidojot “vairāku ātrumu Eiropu”.³³⁶ Vēl ciešāka pārrobežu administratīvo aktu atzīšana mazākās valstu grupās – Baltijas valstu un Ziemeļvalstu starpā – ir aplūkojama kā iespēja, ko dalībvalstis varētu nākotnē izmantot plašāk.

2.2. Pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas metodika

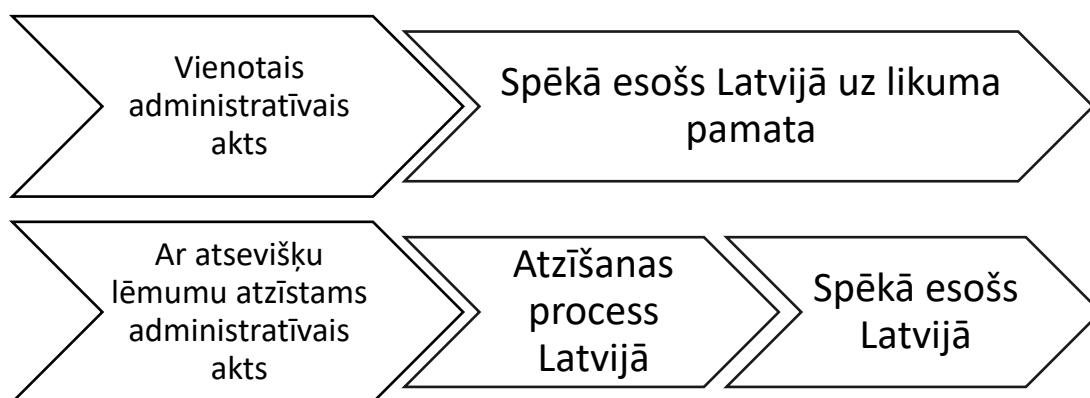
Iepriekš veiktā atzīšanas klauzulu plašāka analīze liecina, ka ir izšķiramas vismaz divas galvenās pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas metodes. Pirmā metode – pārrobežu administratīvā akta atzīšana ar atsevišķu lēmumu, kas ietver gadījumus, kad pārrobežu spēkā esība ir atkarīga no citu valstu tiesas atzīšanas procedūras, proti, administratīvais akts kļūst spēkā esošs uzņemošajā valstī ar atsevišķu šīs valsts iestādes lēmumu. Savukārt otrā metode – tūlītējā atzīšana jeb vienotā administratīvā akta savstarpējā atzīšana – ietver tādus gadījumus, kad pārrobežu spēks iestājas *ex lege*, proti, administratīvā akta spēkā esība citu valstu teritorijās izriet no uzņemošās valsts tiesību normas bez jebkādas formālas atzīšanas procedūras – nav nepieciešams atsevišķs uzņemošās valsts

Provisions. Article 351-352. In: Kellerbauer M., Klamert M. (eds.). The EU Treaties and the Charter of Fundamental Rights: A Commentary. Oxford: Oxford University Press, 2019, p. 2066.

³³⁵ Līguma par Eiropas Savienību. Oficiālais Vēstnesis, 2008. 9.maijs, nr. 115/15, 3.panta trešā daļa, Līgums par Eiropas Savienības darbību. Oficiālais Vēstnesis, 2012. 26.oktobris, nr. 326, 351.panta otrā daļa.

³³⁶ Līguma par Eiropas Savienību. Oficiālais Vēstnesis, 2008. 9.maijs, nr. 115/15, 20.pants, Līgums par Eiropas Savienības darbību. Oficiālais Vēstnesis, 2012. 26.oktobris, nr. 326, 326–334.pants.

lēmums, ko iestāde izdod attiecībā uz individuāli noteiktu personu.³³⁷ Abas iepriekš minētās atzīšanas metodes var attēlot šādā tabulā.

Abas pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas metodes ļauj uzņemošās valsts teritorijā ārvalstu administratīvajam aktam piešķirt tādas pašas saistošas sekas, kādas piemīt nacionālajam administratīvajam aktam, un savā būtībā ar to aizvieto līdzvērtīgu nacionālo administratīvo aktu, kādu būtu nepieciešams izdot, ja nepastāvētu atzīšanas mehānisms.³³⁸ Šādā ziņā var uzskatīt, ka viena valsts aizņemas citas valsts veiktās administratīvā akta izdošanas procedūras, piemēram, pārbaudes, ekspertīzes u.c., lai “dotu dzīvību” administratīvajam aktam savā teritorijā vai, citiem vārdiem, sasniegtu savus administratīvos kontroles mērķus “uz citas valsts rēķina”.³³⁹

Tas, kura no divām atzīšanas metodēm ir piemērojama konkrētā veida pārrobežu administratīvo aktu atzīšanai – atzīšana ar atsevišķu lēmumu vai vienotā administratīvā akta savstarpējā atzīšana –, ir atkarīgs nevis no administratīvā akta adresāta, izdevējvalsts iestādes vai uzņemošās valsts iestādes gribas, bet no normatīvā akta, kas ietver administratīvā akta atzīšanas iespēju un konkrētās atzīšanas metodes piemērošanu, noteikumiem. Tādēļ turpmākajās šīs nodaļas sadaļās katras metodes piemērošana tiek apskatīta savstarpēji pretnostatīti, norādot uz nozīmīgākajām šo metožu atšķirībām.

³³⁷ Piemēram, Wenander H. Erkännande av utländska förvaltningsbeslut. Lund : Juristförlaget i Lund, 2010, s. 20–21, sk. arī Paris T. La reconnaissance des actes administratifs étrangers. Revue internationale de droit comparé, 2014. Vol. 66, p. 644.–646, Gerontas A. S. Deterritorialization in Administrative Law: Exploring Transnational Administrative Decisions. Columbia Journal of European Law, 12 December 2013, Vol. 19, No. 3, p. 445, Biscottini G. L'efficacité des actes administratifs étrangers. Recueil des Cours de l'Académie de droit international de La Haye, 1961, Vol. 104, p. 664.

³³⁸ Biscottini G. L'efficacité des actes administratifs étrangers. Recueil des Cours de l'Académie de droit international de La Haye, 1961, Vol. 104, p. 654.

³³⁹ Ibid., p. 671.

2.2.1. Vienotā administratīvā akta atzīšana

Vienotā administratīvo aktu atzīšanas nozīmīgākā pazīme ir tā, ka šāda veida administratīvie akti ir spēkā esoši citas valsts teritorijā un rada tiesiskas sekas bez to pakļaušanas uzņemošās valsts iestāžu individuālam lēmumam.³⁴⁰ Tādējādi normatīvais akts, kas nosaka šīs metodes piemērošanu, neizvirza prasību saņemt Latvijas valsts iestāžu piekrišanu pārrobežu administratīvā akta spēkā esībai Latvijas teritorijā. Bet šādas prasības patvaļīga izvirzīšana no Latvijas iestādes puses var tikt uzskatīta kā šī normatīvā akta, no kura izriet atzīšanas pienākums, pārkāpšana³⁴¹ un var radīt Latvijas kā Eiropas Savienības dalībvalsts atbildību.³⁴²

Pārrobežu administratīvais akts, kas tiek atzīts Latvijā automātiski, sākotnēji savas izcelsmes valstī nav nekas vairāk par parastu administratīvo aktu. Tā sākotnējā nozīme izcelsmes valstī nav radīt tiesiskas sekas citā valstī.³⁴³ Piemēram, Latvijas autovadītāja tiesības tiek piešķirtas ar sākotnēju nolūku atļaut personai Latvijas teritorijā vadīt automašīnu. Savukārt kvalifikācijas piešķiršana arhitektam notiek ar sākotnēju nolūku atļaut viņam veikt profesionālu darbību Latvijā.³⁴⁴ Tomēr šo atziņu nevar pārmērīgi vispārināt, jo atsevišķi pārrobežu administratīvie akti var tikt izdoti jau ar sākotnēju nolūku ļaut īstenot pārrobežu mobilitāti. Piemēram, pilota tiesības visbiežāk ir saistītas ar pasažieru pārrobežu pārvadāšanu.

Neraugoties uz administratīvā akta izdošanas mērķi, tas Latvijā tiek izdots kārtībā, kāda noteikta citiem nacionālajiem administratīvajiem aktiem, tostarp ievērojot Administratīvā procesa likumu un tajā nostiprinātos principus. Šajā sakarā tiesību zinātnē ir pausts uzskats, ka starpvalstu attiecībās, izdodot administratīvos aktus, kam nākotnē var būt pārrobežu spēks, ir rūpīgi jāgādā par akta atbilstīgu kvalitāti.³⁴⁵ Šāds pārrobežu administratīvais akts un kļūdas tā izdošanas procesā ārvalstīs var radīt nepareizu priekšstatu par Latviju un citiem šā veida administratīvo aktu adresātiem. Tādēļ Latvijas administratīvo aktu un to izdošanas kvalitāte ir būtisks priekšnoteikums pārrobežu

³⁴⁰ Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 273, 45. Wenander H. A toolbox for administrative law cooperation beyond the state. In: Lind A.S., Reichel J. (eds.). Administrative law beyond the state. Nordic perspectives. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2013, p. 64, Luca De Lucia. Administrative Pluralism, Horizontal Cooperation and Transnational Administrative Acts. Review of European Administrative Law, 2012. Vol. 5, p. 24, Biscottini G. L'efficacité des actes administratifs étrangers. Recueil des Cours de l'Académie de droit international de La Haye, 1961, Vol. 104, p. 664.

³⁴¹ Sal. Eiropas Savienības Tiesas 2012.gada 1.marta spriedums lietā: C-467/10 Akyüz, 46.punkts, Luca De Lucia. Administrative Pluralism, Horizontal Cooperation and Transnational Administrative Acts. Review of European Administrative Law, 2012. Vol. 5, p. 25.

³⁴² Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 1991.gada 19.novembra spriedums apvienotajās lietās: C-6/90 un C-9/90 Francovich, ECR, p. I-5357, 33., 40.punkts, sal. Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 1996.gada 5.marta spriedums apvienotajās lietās: C- 46/93 un C-48/93 Brasserie du pêcheur / Factortame, ECR, p. I-1029, 18., 22., 29.punkts.

³⁴³ Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 274.

³⁴⁴ Ibid.

³⁴⁵ Wenander H. A toolbox for administrative law cooperation beyond the state. In: Lind A.S., Reichel J. (eds.). Administrative law beyond the state. Nordic perspectives. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2013, p. 61, Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 2000.gada 19.februāra spriedums lietā: C-202/97 FTS, ECR, p. I-883, 51.–54.punkts.

atzīšanas mehānisma labai funkcionēšanai un valstu savstarpējai uzticībai.³⁴⁶ Tomēr šeit arī norādāms, ka jebkāda veida administratīvā akta, tostarp tīri nacionālu Latvijas administratīvo aktu, atbilstīga kvalitāte ir jebkuras administratīvā akta izdošanas kārtības neatņemama sastāvdaļa.

Pamats vienotā administratīvā akta pārrobežu spēka atzīšanai ir meklējams uzņemošās valsts tiesībās, nevis izdevējvalsts tiesībās.³⁴⁷ Tas tā ir tādēļ, ka tieši uzņemošajai valstij piemīt ekskluzīvas tiesības atzīt citas valsts administratīvā akta spēkā esību savā tiesību sistēmā, nevis izdevējvalstij, un šis pamats administratīvā akta atzīšanai jeb tā atzīšanas piešķirums ir meklējams vispāršaistošā tiesību normā. Pamats administratīvā akta atzīšanai var izpausties kā princips vai uzņemošās valsts tiesību norma, kas ārvalstu administratīvajam aktam piešķir individuālam lēmumam raksturīgu spēku uzņemošās valsts teritorijā. Šāds pamats var būt atrodams kā Eiropas Savienības tiesībās, tā arī starptautiskajās tiesībās.³⁴⁸

Vienotā administratīvā akta atzīšanas metode nebalstās vienīgi uz atzīšanas klauzulu, kas piešķir administratīvajam aktam spēku citā valstī. Šī metode ietver arī to, ka administratīvā akta izdošanā ir jāievēro zināmi iesaistītajām valstīm kopīgi priekšnoteikumi, kas tiek paredzēti attiecīgās jomas regulējumā,³⁴⁹ tostarp arī noteikumi, kurai valstij ir tiesības šādu aktu izdot, kuru neievērošana var būt pamats pārrobežu administratīvā akta neatzīšanai.³⁵⁰ Tādēļ valstis tiecas saistošā nolīgumā vai Eiropas Savienības tiesībās paredzēt nepieciešamās prasības, kādām ir jāatbilst administratīvajam aktam, tā adresātam vai paredzētajai darbībai, ja tas vēlas gūt no šī administratīvā akta izrietošās pārrobežu priekšrocības.³⁵¹ Nepieciešamo prasību paredzēšana tiek īstenota valstu savstarpējo prasību tuvināšanas ceļā, kas var izpausties minimālās harmonizācijas veidā,³⁵² aprobežojoties vienīgi ar administratīvā akta izdošanai nepieciešamajām prasībām, kas nepieciešamas, lai nodrošinātu administratīvo aktu savstarpējo atzīšanu, un maksimālās harmonizācijas veidā, nosakot gan detalizētas prasības administratīvā akta izdošanai, gan arī nosakot administratīvā akta izdošanas

³⁴⁶ Sal. Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 769.

³⁴⁷ Gerontas A. S. Deterritorialization in Administrative Law: Exploring Transnational Administrative Decisions. Columbia Journal of European Law, 12 December 2013, Vol. 19, No. 3, p. 448, Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 274.

³⁴⁸ Wenander H. A toolbox for administrative law cooperation beyond the state. In: Lind A.S., Reichel J. (eds.). Administrative law beyond the state. Nordic perspectives. Leiden : Martinus Nijhoff Publishers, 2013, p. 62.

³⁴⁹ Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 281.

³⁵⁰ Plašāk par jurisdikcijas neievērošanu skatīt 2.3.3.apakšnodaļā "Neatzīšana sakarā ar pieļautu procesuālu vai materiālu kļūdu".

³⁵¹ Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 281, Biscottini G. L'efficacité des actes administratifs étrangers. Recueil des Cours de l'Académie de droit international de La Haye, 1961, Vol. 104, p. 664.

³⁵² Piemēram, Eiropas Savienības Tiesas 2017.gada 26.oktobra spriedums lietā: C-195/16 I, 57.punkts.

procesu.³⁵³ Šo kopīgo noteikumu vienveidīga piemērošana Eiropas Savienībā ir būtisks priekšnoteikums vienotā administratīvā akta atzīšanas metodes darbībai, jo vienotu noteikumu un vienotu standartu noteikšana dalībvalstīm nodrošina valstu savstarpējo uzticību,³⁵⁴ no vienas puses, un tiesisko noteiktību šādu administratīvo aktu adresātiem, no otras puses.

Viens no elementiem, kas parasti raksturo pārrobežu administratīvos aktus, kas tiek atzīti automātiski, ir vienādotas formas dokuments vai apliecība, kas apliecina personas tiesības veikt konkrētas darbības.³⁵⁵ Šāds apliecinājums ir, piemēram, autovadītāja apliecība,³⁵⁶ uzturēšanās atļauja,³⁵⁷ vienotā vīza,³⁵⁸ Eiropas šaujamo ierociu apliecība³⁵⁹ u.c. Tomēr šis raksturojošais elements nav absolūts, jo apliecinājumu forma var būt atstāta arī dalībvalstu ziņā. Tā tas ir, piemēram, transportlīdzekļa tehniskās apskates apliecinājuma gadījumā.³⁶⁰ Šādu standartizētu dokumentu ieviešana jebkurai iestādei jebkur ārvalstīs ļauj no administratīvā akta izrietošās tiesības nekavējoties un viegli atzīt,³⁶¹ tostarp palīdz novērst akta satura uztveršanas problēmas pilsoņiem, policijas darbiniekiem un citām institūcijām, kas ir atbildīgas par konkrēto tiesību pārbaudi, kā arī palīdz novērst dokumentu viltošanu un veiksmīgāk aizsargāt sabiedriskās intereses.³⁶² Latvijas tiesu praksē redzams, ka vienādotas formas dokumentu viltošana tomēr pastāv,³⁶³ līdz ar to uzraudzības iestādēm ir rūpīgi jāpārbauda dokumenta autentiskums. Latvijā šāda veida administratīvo aktu autentiskumu var pārbaudīt, veicot dokumenta vizuālu pārbaudi (un atzīt tā viltojumu, ja tā izskats neatbilst noteikta veida paraugam),³⁶⁴ pārbaudot tiesību esību datubāzēs, ja tāda pastāv, kā arī nepieciešamības gadījumā sazinoties ar konkrētās ārvalsts iestādēm, lai pārliecinātos par konkrēto tiesību esību. Šajā ziņā Eiropas Savienībā ir izveidots autentisku personu apliecināšanu un ceļošanas dokumentu

³⁵³ Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 281, 282, sal. Vīgante S. Eiropas Savienības tiesību ieviešanas rokasgrāmata. Rīga: Tieslietu ministrija, 2014, 25.lpp.

³⁵⁴ Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 281.

³⁵⁵ Ibid., p. 284.

³⁵⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/126/EK par vadītāju apliecībām, 1.pielikums. Pieņemta 20.12.2006., 2.pants [06.12.2019. red.].

³⁵⁷ Padomes regula Nr. 1030/2002, ar ko nosaka vienotu uzturēšanās atļauju formu trešo valstu pilsoņiem, 1.pielikums. Pieņemta 13.06.2002. [06.12.2019. red.].

³⁵⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula 2017/1370, ar kuru groza Padomes Regulu Nr. 1683/95, ar ko nosaka vienotu vīzu formu, 1.pielikums. Pieņemta 04.07.2017. [06.12.2019. red.].

³⁵⁹ Padomes Direktīva 91/477/EEK par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli, 2.pielikums. Pieņemta 18.06.1991. [06.12.2019. red.].

³⁶⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2014/45/ES par mehānisko transportlīdzekļu un to piekabju periodiskajām tehniskajām apskatēm, 10.pants. Pieņemta 03.04.2014. [06.12.2019. red.].

³⁶¹ Eiropas Savienības Tiesas ģenerāladvokāta Mihāla Bobeka 2017.gada 16.maija secinājumi lietā: C-195/16 I 56.punkts.

³⁶² Eiropas Savienības Tiesas 2017.gada 26.oktobra spriedums lietā: C-195/16 I, 51.punkts, sal. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/126/EK par vadītāju apliecībām, 3., 4. apsvērumi. Pieņemta 20.12.2006. [22.11.2019. red.].

³⁶³ Piemēram, Kurzemes rajona tiesas 2019.gada 8.jūlija spriedums lietā 11250006519, Rēzeknes tiesas 2019.gada 29.maija spriedums lietā 11823000819, Zemgales rajona tiesas 2019.gada 19.marta spriedums lietā 11221122518, Kurzemes rajona tiesas 2019.gada 18.marta spriedums lietā 11827000418.

³⁶⁴ Piemēram, Kurzemes rajona tiesas 2019.gada 18.marta spriedums lietā 11827000418, Zemgales rajona tiesas 2019.gada 19.marta spriedums lietā 11221122518, Rēzeknes tiesas 2019.gada 29.maija spriedums lietā 11823000819.

publiskais reģistrs tiešsaistē “Prado”,³⁶⁵ kurā ir apkopoti Eiropas Savienības dalībvalstu un trešo valstu dokumentu paraugi. Papildus norādāms, ka pārrobežu administratīvā akta atzīšana nav iespējama bez šī administratīvā akta izdevējvalsts noskaidrošanas. Šādu izcelsmi parasti apliecina iepriekš minētie vienotas formas dokumenti. Tikai zinot izdevējvalsti, Latvijas iestādes var pārliecināties, vai ar šo valsti pastāv pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas vienošanās.

Vienotā administratīvā akta savstarpēji automātiskai atzīšanai principā būtu jānodrošina tas, ka tam pēc izdošanas izcelsmes valstī automātiski būtu jābūt spēkā esošam arī Latvijā. Latvijai nevajadzētu savās tiesībās paredzēt jebkādas citas speciālas starpdarbības vai formalitātes šī pārrobežu administratīvā akta pilnīgai iedarbībai.³⁶⁶ No vienas puses, Latvijas iestādes vienmēr var saskarties ar problēmu, ka ārvalsts administratīvais akts ir svešvalodā, kas apgrūtina tā uztveramību, kā arī ar šaubām par to, vai aktu ir izdevusi kompetentā iestāde un vai ir ievērotas visas procesuālās un materiālās prasības šī akta izdošanai. No otras puses, ja šādu administratīvo aktu pakļautu Latvijas papildu pārbaudes prasībām, tas apdraudētu vienotā administratīvā akta atzīšanas iedarbību un mazinātu atzīšanas galvenās priekšrocības – vienkāršība, ātrums un automātiskums, kas ir šī atzīšanas principa pamats.³⁶⁷ Ievērojot minēto, šāda veida pārrobežu administratīvo aktu gadījumā Latvijas iestāžu veiktajai pārbaudei būtu jābūt ierobežotai vienīgi ar to neesības (tostarp autentiskuma) un spēkā neesības pārbaudi pamatotu šaubu gadījumā,³⁶⁸ nevis šī administratīvā akta izdošanas priekšnoteikumu pārbaudi. Tas nozīmē, ka, ja persona uzrāda ārvalstu vadītāja tiesības, Latvijas policists nevar pārbaudīt arī to, vai šī persona patiešām pārzina ceļu satiksmes noteikumus, vai tās veselības stāvoklis ir atbilstošs vadītāja tiesību izsniegšanai un vai persona spēj vadīt automašīnu atbilstošā kvalitātē. Derīgas apliecības uzrādīšana jau nozīmē attiecīgo tiesību esību. Šādā gadījumā kompetence pārbaudīt pārrobežu administratīvā akta izdošanas priekšnoteikumus ir tikai šo tiesību izdevējvalstij, nevis uzņemošās valsts amatpersonām. Ja policistam tomēr ir pamatotas aizdomas par vadītāja neatbilstību šo tiesību piešķiršanai, par to ir jāinformē attiecīgās izdevējvalsts iestādes, kuru kompetencē ir lemt par šī administratīvā akta atcelšanu vai grozīšanu. Tomēr šeit jānorāda, ka iepriekš minētās atziņas neattiecas uz gadījumu, kad personai tiek atņemtas tiesības sakarā ar normatīvo aktu pārkāpumiem.

Ar administratīvā akta izdošanu tiek ietekmēts personas tiesību apjoms, proti, parasti ar tā izdošanu personai rodas jaunas tiesības un pienākumi vai arī tie tiek samazināti. Pārrobežu jeb starpvalstu kontekstā, kad ar vienotā administratīvā akta atzīšanas metodes palīdzību bez kāda īpaša

³⁶⁵ Autentisku personu apliecinošu un ceļošanas dokumentu publiskais reģistrs tiešsaistē “PRADO”. Pieejams: <https://www.consilium.europa.eu/prado/lv/prado-start-page.html> [aplūkots 18.04.2020.].

³⁶⁶ Piemēram, Eiropas Savienības Tiesas 2012.gada 26.aprīļa spriedums lietā: C-419/10 Hofmann, 42.punkts.

³⁶⁷ Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 286.

³⁶⁸ Plašāk par pārbaudes robežām skatīt apakšnodaļā 3.1.3. “Pārrobežu administratīvā akta neesības un spēkā neesības kontrolēšana”.

Latvijas iestāžu akcepta šī veida administratīvā akta tiesiskās sekas tiek pārnestas uz Latvijas teritoriju, var rasties jautājumi par personas tiesību un pienākumu apjomu Latvijas teritorijā.

Tiesību zinātnē ir pausts, ka, pirmkārt, pārrobežu administratīvais akts varētu sniegt to tiesību un pienākumu apjomu, kāds tas ir izdevējvalsts teritorijā (izdevējvalsts likuma piemērošana administratīvā akta izpildei) (princips, ka “ja to var darīt izcelsmes valstī, tad var arī Latvijā”). Otrkārt, pārrobežu administratīvais akts nevar sniegt plašāku tiesību un pienākumu apjomu, kāds tas būtu līdzīgam uzņemošās valsts administratīvajam aktam (uzņemošās valsts likuma piemērošana administratīvā akta izpildei) (princips, ka “ja to nevar darīt Latvijas administratīvo aktu adresāti, nevar arī ārvalstu administratīvo aktu adresāti”).³⁶⁹ Ievērojot iespējamo pieeju dažādību, tiesību zinātnē ir pausts, ka tieši Eiropas Savienības tiesībām vai starptautisko tiesību nolīgumam būtu jānoteic konkrētā pārrobežu administratīvā akta tiesību apjoma noteikšanas kritēriji.³⁷⁰ Piemēram, Direktīvas 2006/126/EK³⁷¹ 4.pantā paredzēts, ka dalībvalstis var pazemināt minimālo vecumu vadītāja tiesībām, taču tās būs spēkā vienīgi izdevējvalstī līdz brīdim, kamēr persona sasniegs direktīvā noteikto minimālo vecumu. Tas nozīmē, ka šajā gadījumā Eiropas Savienības likumdevējs ir noteicis pats, ka, piemēram, 14 gadus veca persona nevarēs izmantot savas B kategorijas vadītāja tiesības citā dalībvalstī līdz brīdim, kad sasniegs 18 gadu vecumu. Tādējādi, analizējot iesību apjomu, Eiropas Savienības likumdevējs jau pats ir noteicis, ka šajā gadījumā citā valstī piešķirtas vadītāja tiesības personai, kas nav sasniegusi 18 gadu vecumu, Latvijā nesniegs tādu pašu tiesību apjomu, kāds tas ir izdevējvalstī. Šādā gadījumā personai vienkārši nebūs tiesības vadīt transportlīdzekli Latvijā, pat ja šādas tiesības tai ir piešķirtas un ir spēkā citā dalībvalstī.

Tomēr, ja regulējumā nav noteikts tiesību un pienākumu apjoms, būtu jāpieņem, ka citā valstī izdotā administratīvā akta adresāts var izmantot savas tiesības un īstenot savus pienākumus ne mazākā un lielākā apjomā, kāds tas ir Latvijas iestāžu identiska administratīvā akta adresātiem, tostarp pilnībā pakļaujoties Latvijas tiesiskajai kārtībai, ciktāl tā nav diskriminējoša pret šo administratīvā akta adresātu. Piemēram, ja izdevējvalstī un Latvijas teritorijā ir atšķirīgi braukšanas ātruma ierobežojumi, nav pamata ārvalstu vadītāja apliecības adresātam piešķirt citādākas tiesības Latvijas teritorijā vienīgi tādēļ, ka viņa vadītāja apliecība izdota citā valstī. Šajā gadījumā braukšanas ātruma ierobežojumus nosaka Latvijas likums, nevis citā valstī izdots administratīvais akts. Turklāt dažāda pieeja ātruma ierobežojumiem Latvijas un citu valstu autovadītāja tiesību adresātiem, pirmkārt, radītu neattaisnojamas grūtības Latvijas iestādēm kontrolēt likuma ievērošanu savā teritorijā. Otrkārt, ņemot vērā, ka ātruma ierobežojums tiek paredzēts likumā Latvijas teritorijai ar noteiktu mērķi, dažāda

³⁶⁹ Sal. Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 289.

³⁷⁰ Ibid.

³⁷¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/126/EK par vadītāju apliecībām. Pieņemta 20.12.2006. [22.11.2019. red.].

pieeja Latvijas un citu valstu autovadītāja tiesību adresātiem nonāktu pretrunā Latvijas likuma mērķim – nodrošināt ceļu satiksmes drošību –, kas ir attiecināms vienlīdzīgi uz pilnīgi visiem transportu vadītājiem.

Tomēr vienotā administratīvā akta atzīšanas kontekstā nepieciešamība atzīt pārrobežu administratīvo aktu var prevalēt pār zināmām atšķirībām dalībvalstu starpā attiecībā uz administratīvā akta izdošanas priekšnoteikumiem un/vai to novērtējumu, tostarp prasībām, kas pārsniedz direktīvā noteikto. Tas, ka valsts identiskos apstākļos savam rezidentam neizsniegtu konkrētu administratīvo aktu, var arī nebūt pamats vienotā administratīvā akta atzīšanas metodes gadījumā atteikt atzīt citas valsts administratīvo aktu savā teritorijā. Piemēram, tas, ka uzņemošā valsts vadītāja tiesību piešķiršanas procesā saviem rezidentiem izvērza stingrākas ārsta pārbaudes, nedod tiesības šai dalībvalstij neatzīt citas valsts piešķirtas vadītāja tiesības tikai tādēļ, ka pēdējā neizvirza identisku papildu prasību.³⁷² Tāpat arī tas, ka uzņemošā valsts atklāj, ka ārvalstu apdrošināšanas pakalpojumu sniegšanas licences turētājs (tā akcionārs) neatbilst kādai no subjektīvajām prasībām (piemēram, laba reputācija), lai uzņemošā valsts varētu izdot identisku licenci veikt uzņēmējdarbību apdrošināšanas jomā, piemēram, prasībai par reputāciju, nedod tiesības uzņemošajai valstij vienpusēji neatzīt šo pārrobežu administratīvo aktu, pat ja tā savam rezidentam šādu licenci uzreiz anulētu.³⁷³

Vienotā administratīvā akta atzīšanas metode būtu piemērojama arī tiem pārrobežu administratīvajiem aktiem, kas tiek izdoti kompozītā procedūrā (sk. šī darba 1.2.6.nodaļu), kuras ietvaros viena administratīvā akta izdošanā piedalās vairāku valstu iestādes. Šajā gadījumā būtu uzskatāms, ka tieši apstākļi, ka Latvija ir līdzdarbojusies šī administratīvā akta pieņemšanā, liedz šo lēmumu padarīt atkarīgu no kāda Latvijas iestāžu atzīšanas lēmuma. Piemēram, Regulas 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti³⁷⁴ 60.panta 6.punktā ir noteikts, ka, ja iesaistītā uzraudzības iestāde lēmuma izdošanas procesā nav iebildusi pret šo lēmuma projektu, tad uzskata, ka vadošā uzraudzības iestāde, kas izdod gala lēmumu, un citu valstu iesaistītās uzraudzības iestādes ir vienojušās par minēto lēmuma projektu un tas viņām ir saistošs. Tādējādi būtu uzskatāms, ka šādā procedūrā pieņemts lēmums ir vērtējams kā vienotais administratīvais akts.

Atšķirībā no ar atsevišķu lēmumu atzīšanas metodes, kuras gadījumā ir divi lēmumi – izdevējvalsts administratīvais akts un uzņemošās valsts atzīšanas lēmums –, vienotā administratīvā akta atzīšanas gadījumā ir tikai viens administratīvais akts – izdevējvalsts administratīvais akts –, kas ir derīgs arī uzņemošajā valstī. Ievērojot šī akta spēka automātisko raksturu attiecībā uz citas valsts

³⁷² Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 2008.gada 26.jūnija spriedums lietā: C-329/06 Wiedemann and Funk, ECR, p. I-4635, 53.punkts.

³⁷³ Eiropas Savienības Tiesas 2017.gada 27.aprīļa spriedums lietā: C 559/15 Onix Asigurări., 53.punkts.

³⁷⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK. Pieņemta 27.04.2016. [08.02.2020. red.].

teritoriju, arī sekām, kas rodas no šī akta atcelšanas vai grozīšanas, būtu jāiestājas uzņemošās valsts teritorijā.³⁷⁵ Proti, ja ir veikta pārrobežu administratīvā akta atzīšana ar atsevišķu lēmumu, piemēram, ārvalsts kvalifikācijas atzīšana, tad administratīvā akta atcelšana vai kādas citas izmaiņas tā sākotnējās izcelsmes valstī nerada automātiskas sekas Latvijā³⁷⁶ – Latvijas iestādēm tas ir jāatceļ pašām.³⁷⁷ Turklāt šī vienotā administratīvā akta atzīšanas gadījumā, piemēram, autovadītāja tiesību gadījumā, pārrobežu administratīvā akta atcelšana tā izcelsmes valstī rada sekas arī Latvijā – šo tiesību spēkā esība ir tieši pakārtota tā spēkā esībai izcelsmes valstī.³⁷⁸ Tādā veidā tiek nodrošināta iekšējā tirgus vienotība un sabiedrisko interešu aizsardzība, jo netiek pieļauts, ka persona vienā valstī var veikt konkrētas darbības, citā – nevar. Lai šādas sekas iestātos visās Eiropas Savienības dalībvalstīs vienlaikus, dalībvalstu starpā ir svarīgi veidot savstarpējās informācijas apmaiņas tīklus, piemēram, datubāzes vai normatīvajos aktos paredzētus citas dalībvalsts vai personu informēšanas pienākumus. Tas nodrošinātu to, ka informācija par administratīvā akta atcelšanu vai grozīšanu tiek nodota arī citu dalībvalstu iestādēm un personām, kuras šāda atcelta vai grozīta vienotā administratīvā akta adresāts var nepamatoti maldināt. Tā, piemēram, informāciju par ārvalstu finanšu pakalpojumu sniedzēju licenču spēkā esību ir iespējams norādīt uzraudzības iestādes mājaslapā, no kuras personas var uzzināt, vai attiecīgais pakalpojumu sniedzējs ir tiesīgs sniegt attiecīgos pakalpojumus. Piemēram, Latvijas Finanšu un kapitāla tirgus komisijas mājaslapā tiek ietverta informācija par licencētiem pakalpojumu sniedzējiem no Eiropas Ekonomikas zonas.

2.2.2. Atzīšana ar atsevišķu lēmumu

Atzīšanas ar atsevišķu lēmumu metodikas nozīmīgākā pazīme ir tā, ka šo veida administratīvo aktu spēkā esība citas valsts teritorijā ir pakārtota uzņemošās valsts individuālam atzīšanas lēmumam.³⁷⁹ Šāds Latvijas iestāžu atzīšanas vai neatzīšanas lēmums ir vērtējams kā patstāvīgs administratīvais akts Administratīvā procesa likuma 1.panta trešās daļas izpratnē un uz to ir

³⁷⁵ Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 774.

³⁷⁶ Ibid., p. 774.

³⁷⁷ Plašāk par tiesiskajām sekām, ja pārrobežu administratīvais akts atcelts tā izcelsmes valstī skatīt apakšnodaļā 2.3.1. "Neatzīšana sakarā ar atcelšanu vai atzīšanu par spēkā neesošu izcelsmes valstī".

³⁷⁸ Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 775, Biscottini G. L'efficacité des actes administratifs étrangers. Recueil des Cours de l'Académie de droit international de La Haye, 1961, Vol. 104, p. 641, 659.

³⁷⁹ Gerontas A. S. Deterritorialization in Administrative Law: Exploring Transnational Administrative Decisions. Columbia Journal of European Law, 12 December 2013, Vol. 19, No. 3, p. 445, Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 295, Biscottini G. L'efficacité des actes administratifs étrangers. Recueil des Cours de l'Académie de droit international de La Haye, 1961, Vol. 104, p. 664.

attiecināma šajā likumā noteiktā kārtība, kādā izdodams Latvijas administratīvais akts, tostarp pienākums konstatēt visus nepieciešamos faktus un uzklaut administratīvā procesa dalībniekus.

Normatīvais akts, kas paredz šīs metodes piemērošanu, izvirza prasību saņemt uzņemošās valsts iestādes individuālu lēmumu pārrobežu administratīvā akta spēkā esībai tās teritorijā. Piemēram, likums "Par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu" noteic, ka persona, kas profesionālo kvalifikāciju ieguvusi ārvalstīs, var pretendēt uz ārvalstu kvalifikācijas atzīšanu, nosaka nepieciešamos dokumentus atzīšanai, atzīšanas nosacījumus un arī nacionālo institūciju, kas veic šo atzīšanu, un pretendenta iesnieguma izskatīšanas kārtību.³⁸⁰ Izglītības likumā paredzēts, ka ārvalstīs iegūto izglītības dokumentu un akadēmiskos grādus apliecinājošu dokumentu atzīšanas ietvaros tiek veikta ekspertīze un izsniegta Akadēmiskās informācijas centra izziņa, uz kuru pamatojoties tālāk augstskola, darba devējs, valsts institūcijas vai Izglītības un zinātnes ministrija pieņem lēmumu par izglītības dokumentu atzīšanu.³⁸¹ Savukārt zāļu tirdzniecības atļaujas gadījumā uzņemošā valsts novērtē atsauces dalībvalsts (citas valsts) sagatavoto zāļu novērtējuma ziņojumu, produkta apraksta kopsavilkumu, kā arī marķējumu un lietošanas pamācību un pieņem savu nacionālo lēmumu par zāļu tirdzniecību tās teritorijā,³⁸² ja vien nekonstatē, ka šīs zāles rada potenciālus nopietnus draudus sabiedrības veselības aizsardzībai.³⁸³

Svarīgi norādīt, ka šīs metodes ietvaros atzīšanai tiek pakļauts galīgs un spēkā stājies ārvalsts administratīvais akts. Tas nozīmē, ka, pirms administratīvais akts ir stājies spēkā izdevējvalstī, tostarp pirms beidzies tā pārsūdzēšanas termiņš vai, ja lietā par to ir strīds, lieta ir izskatīta tiesā, Latvijas iestādēm šis administratīvais akts principā nebūtu jāatzīst Latvijas teritorijā.³⁸⁴ Tomēr arī spēkā stājies pārrobežu administratīvais akts kā jebkurš parasts administratīvais akts izdevējvalstī var tikt pakļauts atcelšanai vai grozīšanai. Tādēļ šīs metode var radīt risku, ka šāds administratīvais akts ar Latvijas iestāžu atsevišķu lēmumu tiek atzīts Latvijas teritorijā, taču tiek atcelts vai tiek grozīts izdevējvalstī.

Ar atsevišķu lēmumu atzīšanas metodes būtība ir tajā, ka vienai valstij var nākties lemt par atļaujas izsniegšanu veikt tādu darbību Eiropas Savienības iekšējā tirgū, ko cita valsts ir jau izlēmusi agrāk. Lai izvairītos no riska, ka dažādu valstu veiktie novērtējumi nenonāktu savstarpējā pretrunā un personai netiktu radīts dubults slogs³⁸⁵ priekšnoteikumu atļaujas saņemšanas pierādīšanai, ar atsevišķu lēmumu atzīšanas metodika paredz pienākumu valstīm, kas izlemj līdzīgus personu

³⁸⁰ Par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2001. 6.jūlijs, nr. 105 [05.12.2019. red.].

³⁸¹ Izglītības likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 29.oktobris, nr. 343/344 (1404/1405), 11. pants.

³⁸² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2001/83/EK par Kopienas kodeksu, kas attiecas uz cilvēkiem paredzētām zālēm, 28.pants. Pieņemta 06.11.2001. [17.01.2020. red.].

³⁸³ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2001/83/EK par Kopienas kodeksu, kas attiecas uz cilvēkiem paredzētām zālēm, 29.panta 1.punkts. Pieņemta 06.11.2001. [17.01.2020. red.].

³⁸⁴ Sal. Wright K. The Ambit of Judicial Competence after the EU Antitrust Damages Directive. Legal Issues of Economic Integration, 2016, Vol. 43, p. 27.

³⁸⁵ Wenander H. A toolbox for administrative law cooperation beyond the state. In: Lind A.S., Reichel J. (eds.). Administrative law beyond the state. Nordic perspectives. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2013, p. 62.

pieteikumus, ņemt vērā savā lēmumu pieņemšanas procesā jau iepriekš citā valstī izdotu administratīvo aktu.³⁸⁶ Savā būtībā šim mehānismam ir līdzīgas iezīmes kā starptautiskajās privāttiesībās pastāvošajam procesuālajam elementam – ārvalstu spriedumu atzīšanai un izpildei pārrobežu lietās.³⁸⁷ Ievērojot to, ka valstis savstarpēji paļaujas uz jau iepriekš veiktajām pārbaudēm, šādai procedūrai ir arī potenciāls paātrināt nepieciešamo preču pārdošanu vai pakalpojuma sniegšanu citā valstī. Piemēram, zāļu tirdzniecības atļauju savstarpējā atzīšana var paātrināti nodrošināt zāļu nonākšanu citās valstīs, lai cīnītos pret kādām specifiskām slimībām, epidēmijām vai pat pandēmijām, kas skar vienlaikus vairākas valstis. Šajā ziņā jānorāda, ka zāļu tirdzniecības atļaujas izsniegšanā pastāv dažādas procedūras un tirdzniecības atļauju savstarpējā atzīšana ir tikai viens no vairākiem veidiem,³⁸⁸ kā panākt noteiktu zāļu laišanu tirgū.

Pārrobežu administratīvo aktu atzīšana ar vienotā administratīvā akta atzīšanas metodi būtiski atšķiras no atzīšanas ar atsevišķu lēmumu. Pirmajā gadījumā ārvalstu administratīvajam aktam piemīt pārrobežu spēks *ipso jure* Latvijas teritorijā, taču otrajā gadījumā – atzīšanā ar atsevišķu lēmumu – administratīvā akta pārrobežu spēks ir pakārtots Latvijas iestāžu apstiprinošam lēmumam.³⁸⁹ Tādējādi, lai gan sekas pēc būtības rodas no ārvalstu lēmuma, formāli tās ir atkarīgas no šo spēku atzīšanas lēmuma Latvijā.³⁹⁰ Līdz ar to šajā gadījumā Latvijas iestādēm piešķirta lielāka izlemšanas brīvība, nekā tas ir vienotā administratīvā akta atzīšanas gadījumā, jo Latvijas iestādes var pārbaudīt ārvalsts lēmumu, pirms piešķirt tam spēkā esību Latvijas tiesību sistēmā.³⁹¹ Tomēr šeit norādāms, ka arī šī pārbaude notiek Eiropas Savienības normatīvajos aktos noteiktajā apjomā, nevis vienīgi pēc iestāžu ieskata.

Ar atsevišķu lēmumu atzīšanas metodes palīdzību Latvijas iestādes novērtē ārvalstu lēmuma, kas pakļauts atzīšanas procedūrai, un nacionālā lēmuma, kas tiktu izdots, ja persona sākotnēji būtu vērsusies Latvijas iestādē, savstarpējo atbilstību,³⁹² tādējādi šīs metodes piemērošanas gadījumā netiek sagaidīts pārrobežu administratīvo aktu pilnīgs identiskums, bet vienīgi atzīšanas regulējumā

³⁸⁶ Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 296.

³⁸⁷ Wiegandt D. Recognition of administrative acts. In: Basedow J., Rühl G., Ferrari F, Miguel Asensio P. (Eds.). Encyclopedia of Private International Law. Cheltenham: Elgar, 2017, p.1486, Ruffert M. Recognition of Foreign Legislative and Administrative Acts. In: Max Planck Encyclopedia of Public International Law. Ed. Wolfrum R. Oxford: Oxford University Press, 2015.

³⁸⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2001/83/EK par Kopienas kodeksu, kas attiecas uz cilvēkiem paredzētām zālēm. Pieņemta 06.11.2001. [16.12.2019. red.].

³⁸⁹ Sal. Gerontas A. S. Deterritorialization in Administrative Law: Exploring Transnational Administrative Decisions. Columbia Journal of European Law, 12 December 2013, Vol. 19, No. 3, p. 445.

³⁹⁰ Ibid., p. 445.

³⁹¹ Sal. Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 297, Gerontas A. S. Deterritorialization in Administrative Law: Exploring Transnational Administrative Decisions. Columbia Journal of European Law, 12 December 2013, Vol. 19, No. 3, p. 453.

³⁹² Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 300, Gerontas A. S. Deterritorialization in Administrative Law: Exploring Transnational Administrative Decisions. Columbia Journal of European Law, 12 December 2013, Vol. 19, No. 3, p. 445.

paredzētā līdzīguma pakāpe (administratīvā akta izdošanas priekšnoteikumi, standarti, procedūra u.tml.). Tostarp jāpatur prātā arī tas, ka šī atzīšanas metode nav viendabīga, proti, tā pēc savas būtības aptver dažāda veida atzīšanas modeļus, līdz ar to katra paveida pārrobežu administratīvajam aktam, kuram ir paredzēta šī atzīšanas metode, piemīt atšķirīgas pakāpes atzīšanas automātiskums, savstarpējās atbilstības pārbaudes dziļums un novērtējamie kritēriji.³⁹³ Lai ar atsevišķu lēmumu atzīšanas metodi Eiropas Savienībā padarītu paredzamāku un vienotāku, attiecīgajā tiesību regulējumā arvien biežāk tiek paredzēts stingri noteikts atzīšanas procedūras ietvars. Tostarp tiek noteikti dokumenti, kas pievienojami administratīvā akta atzīšanas lūgumam, procedūra, kādā tiek pieņemts atzīšanas lēmums, kā arī izsmēlošu to gadījumu uzskaitījums, kad valsts var neatzīt pārrobežu administratīvo aktu, un tā sekas.³⁹⁴ Piemēram, ārvalstu diploma gadījumā izdevējvalsts garantē mācāmās personas noteiktu zināšanu līmeni un sagatavotību konkrētu darbību veikšanai, ko apliecina kvalifikācijas piešķiršana un diploma izsniegšana, savukārt Latvijas valsts iestādes nevis vēlreiz pārbauda personas zināšanas un iemaņas, liekot tai kārtot eksāmenus, bet gan pārbauda ietvaru, kādā notika mācības – mācību programmu un tās īstenošanu.³⁹⁵ Ja personai liktu vēlreiz kārtot eksāmenus, veikt zinātniskos pētījumus vai eksperimentus, zustu jēga šai pārrobežu administratīvo aktu savstarpējās atzīšanas metodei.

Kā tas norādīts jau iepriekš, atšķirībā no vienotā administratīvā akta atzīšanas metodes šī atzīšana nenotiek automātiski, nonākot uzņemošās valsts teritorijā. Šāda tipa atļaujas vai diploma adresātam katru reizi, kad tas vēlas attiecināt no administratīvā akta izrietošās tiesības uz citas valsts teritoriju,³⁹⁶ ir jāvēršas uzņemošās valsts iestādēs un jālūdz atzīt administratīvo aktu.³⁹⁷ Šādā veidā, ļaujot uzņemošajai valstij lemt par administratīvā akta spēka attiecināšanu uz savu teritoriju, tiek atrisināta starpvalstu teritoriālās neatkarības konkurence,³⁹⁸ kad vienas valsts varas izpaušme – ārvalsts administratīvais akts – tiek atvietota ar uzņemošās valsts varas izpaušmes formu – nacionālo administratīvo aktu. Šāds lūgums tiek izskatīts katrā valstī, uz kuru ir nepieciešams attiecināt no esošās atļaujas izrietošās tiesības. Tādējādi ar atsevišķu lēmumu atzīšanas metode ietver kā minimums divus atsevišķus administratīvos procesus un divus lēmumus: procesu un lēmumu, kas

³⁹³ Nicolaidis K., Shaffer G. *Transnational Mutual Recognition Regimes: Governance without Global Government*. Law and Contemporary Problems, 2005, Vol. 68:263, p. 290, Biscottini G. *L'efficacité des actes administratifs étrangers*. Recueil des Cours de l'Académie de droit international de La Haye, 1961, Vol. 104, p. 664.

³⁹⁴ Sk. arī Elkind D. *L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne*. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 302.

³⁹⁵ Biscottini G. *L'efficacité des actes administratifs étrangers*. Recueil des Cours de l'Académie de droit international de La Haye, 1961, Vol. 104, p. 669–670.

³⁹⁶ Wiegandt D. *Recognition of administrative acts*. In: Basedow J., Rühl G., Ferrari F, Miguel Asensio P. (Eds.). *Encyclopedia of Private International Law*. Cheltenham: Elgar, 2017, p.1486.

³⁹⁷ Elkind D. *L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne*. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 301

³⁹⁸ Wiegandt D. *Recognition of administrative acts*. In: Basedow J., Rühl G., Ferrari F, Miguel Asensio P. (eds.). *Encyclopedia of Private International Law*. Cheltenham: Elgar, 2017, p.1486.

tiek izdots izdevējvalstī, un atzīšanas procesu un lēmumu uzņemošajā valstī.³⁹⁹ Šim procesam ir iespējami arī uzlabojumi. Piemēram, profesionālo kvalifikāciju atzīšanas jomā personai nākas iesniegt iestādei dažādus dokumentus un apliecinājumus, kas apstiprina ārvalstīs iegūto kvalifikāciju. Lai personai, kas atrodas ārvalstīs, atvieglotu iespējas uzsākt savu darbību Latvijā, kompetentajām iestādēm ir jāmeklē praktiski risinājumi, lai persona šo atzīšanu varētu veikt attālināti (piemēram, elektroniski), atrodoties ārvalstīs, un attiecīgi, ierodoties Latvijā, uzreiz varētu sākt savu profesionālo darbību. Šāds praktisks atzīšanas ar atsevišķu lēmumu izpildījums ir vienkāršs līdzeklis, kā var veicināt Latvijas diasporas atgriešanos un piesaistīt kvalificētus ārvalstu profesionāļus.

Izdevējvalsts administratīvais akts, ko šī akta adresāts iesniedz Latvijas iestādei, apliecina to, ka izdevējvalsts ir veikusi nepieciešamās pārbaudes un novērtējumus, lai šādu aktu izdotu, tādēļ Latvijas iestādēm tas jāņem vērā, izdodot savu administratīvo aktu. Proti, atbilstoši tiesību zinātnē izteiktajam viedoklim Latvijas iestādēm šādā gadījumā savā pārbaudes procedūrā būtu jāintegrē izdevējvalsts veiktās pārbaudes un novērtējumus, uz kuriem pamatojoties šis ārvalstu administratīvais akts ir izdots.⁴⁰⁰ Tas savukārt uzliek zināmus ierobežojumus Administratīvā procesa likuma 59.panta piemērošanai, saskaņā ar kuru iestāde iegūst informāciju, kas ir nepieciešama, lai pieņemtu attiecīgo lēmumu, un dod administratīvā procesa dalībniekiem norādījumus un ieteikumus, lai nodrošinātu attiecīgā lēmuma pieņemšanu. Proti, iestāde ir sasaistīta ar tiem pārbaudījumiem un novērtējumiem, ko ir veikusi izdevējvalsts iestāde, un tai principā būtu jāatturas no jebkādas papildu informācijas, pārbaudītu vai citas dokumentācijas pieprasīšanas, ja vien tas nav īpaši paredzēts Eiropas Savienības tiesībās. Piemēram, lietā Nr. C-675/17 par izglītības kvalifikāciju apliecināšanu dokumentu atzīšanu Eiropas Savienības Tiesa norādīja, ka uzņemošajai valstij ir liegts papildus pārbaudīt, vai ir ievērots nosacījums par to, ka nepilna laika studiju kopējais ilgums, līmenis un kvalitāte nav zemāka par nepārtrauktu pilna laika studiju kopējo ilgumu, līmeni un kvalitāti.⁴⁰¹ Tāpat tiesa uzsvēra, ka kvalifikāciju apliecināšanu dokumentu atzīšanas sistēma tiktu nopietni apdraudēta, ja dalībvalstīm būtu iespēja pēc saviem ieskatiem apšaubīt citas dalībvalsts kompetentās iestādes lēmuma piešķirt šādu kvalifikāciju pamatotību.⁴⁰² Tas, ka valsts iestāde ir sasaistīta ar tiem pārbaudījumiem un novērtējumiem, ko ir veikusi izdevējvalsts iestāde, ietver arī zināmu aizsardzību pašam administratīvā akta adresātam no nepamatotiem iestāžu pierādījumu pieprasījumiem.

³⁹⁹ Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 301, Gerontas A. S. Deterritorialization in Administrative Law: Exploring Transnational Administrative Decisions. Columbia Journal of European Law, 12 December 2013, Vol. 19, No. 3, p. 452.

⁴⁰⁰ Sal. Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 303, Wiegandt D. Recognition of administrative acts. In: Basedow J., Rühl G., Ferrari F, Miguel Asensio P. (Eds.). Encyclopedia of Private International Law. Cheltenham: Elgar, 2017, p.1486.

⁴⁰¹ Eiropas Savienības Tiesas 2018.gada 6.decembra spriedums lietā: C-675/17 Preindl, 36.punkts.

⁴⁰² Turpat, 40.punkts.

Ievērojot minēto, no vienas puses, pastāvot izdevējvalsts administratīvajam aktam, Latvijas valsts iestādēm nav atņemta kompetence regulējamo preču pārdošanas vai pakalpojumu sniegšanas tiesības padarīt atkarīgas no atļaujas saņemšanas.⁴⁰³ Tomēr, no otras puses, šīs metodes gadījumā kompetentajai Latvijas iestādei ir atņemtas tiesības neatkarīgi lemt par sava administratīvā akta izdošanu, neņemot vērā iepriekš izdoto izdevējvalsts lēmumu,⁴⁰⁴ un pēc būtības tai ir jāatturas no atkārtotu pārbaužu un novērtējumu veikšanas,⁴⁰⁵ kas attiecībā pret adresātu jau vienreiz veiktas izdevējvalstī. Tādējādi izdevējvalsts šīs metodes gadījumā uzņemas saistības veikt lielāko daļu pārbaužu un novērtējumu,⁴⁰⁶ bet Latvijas iestādes šo pārbaužu rezultātus pārņem no izdevējvalsts. Ievērojot to, ka viens lēmums tiek pieņemts uz otra pamata, šīs metodes piemērošanā ir ārkārtīgi svarīgi, ka valstu starpā pastāv līdzīgi standarti pārbaužu un novērtējumu veikšanai un pastāv savstarpējā uzticība.

Izdevējvalsts lēmums un uzņemošās valsts lēmums katrs rada saistošas sekas savā tiesību sistēmā.⁴⁰⁷ Tomēr tiesību zinātnē nav vienota viedokļa, vai atzīšanas ar atsevišķu lēmumu metodes gadījumā izdevējvalsts lēmumam pašam par sevi ir saistošas sekas uzņemošās valsts teritorijā.⁴⁰⁸ No vienas puses, var piekrist, ka izdevējvalsts lēmumam uzņemošajā valstī ir vismaz pierādījuma spēks. Tas domāts, lai tiktu ņemti vērā ārvalstu iestādes konstatējumi, veiktās kontroles⁴⁰⁹ un lai novērstu šo atļauju un no tām izrietošo tiesību nevienveidību citās valstīs. Tomēr, no otras puses, uzņemošās valsts iestāžu iespējas pārvērtēt konstatējumus un veiktās kontroles parasti būs ierobežotas. Proti, vispārīgos gadījumos uzņemošā valsts nevar prasīt veikt atkārtotu eksamināciju vai citas pārbaudes, jo tas apdraudētu šo atzīšanas mehānismu, kas ir balstīts uz valstu savstarpējās uzticības principu. Savukārt gadījumā, ja kādas trešās personas tiesības vai tiesiskās intereses tiktu aizskartas ar konkrēto ārvalstu atļauju un tiktu apstrīdēts vai pārsūdzēts tiesā vienīgi atzīšanas lēmums, iestāde vai tiesa, pārbaudot nacionālo atzīšanas lēmumu, nevarētu pārbaudīt ārvalstu iestāžu veikto eksamināciju vai

⁴⁰³ Sal. Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 303.

⁴⁰⁴ Gerontas A. S. Deterritorialization in Administrative Law: Exploring Transnational Administrative Decisions. *Columbia Journal of European Law*, 12 December 2013, Vol. 19, No. 3, p. 441, Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 303.

⁴⁰⁵ De Lucia L. Administrative Pluralism, Horizontal Cooperation and Transnational Administrative Acts. *Review of European Administrative Law*, 2012. Vol. 5, p. 31.

⁴⁰⁶ Ibid., p. 31.

⁴⁰⁷ Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 306.

⁴⁰⁸ Uzskats, ka saistošu seku nav: Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 306. Pretēji: Wiegandt D. Recognition of administrative acts. In: Basedow J., Rühl G., Ferrari F, Miguel Asensio P. (Eds.). *Encyclopedia of Private International Law*. Cheltenham: Elgar, 2017, p.1487.

⁴⁰⁹ Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 306, Paris T. La reconnaissance des actes administratifs étrangers. *Revue internationale de droit comparé*, 2014. Vol. 66, p. 638.

pārbaudes.⁴¹⁰ Proti, šāds vērtējums būtu nesaraunami saistīts ar ārvalstu iestādes darbības tiesiskuma izvērtēšanu, kas principā nav uzņemošās valsts iestāžu un tiesu kompetencē.⁴¹¹ Personai šādā gadījumā būs jāvēršas ārvalstu iestādē vai tiesā.⁴¹² Ievērojot minēto, ir sarežģīti novilkt skaidru līniju starp izdevējvalsts lēmuma saistošo raksturu vai pierādījuma spēku uzņemošās valsts teritorijā, tomēr ir skaidrs, ka uzņemošā valsts šādu lēmumu nevar ignorēt.

Kā iepriekš minēts, ja vienotā administratīvā akta atzīšanas gadījumā ir spēkā vienīgi viens administratīvais akts – izdevējvalsts administratīvais akts –, tad ar atsevišķu lēmumu atzīšanas metodes gadījumā pastāv divi lēmumi – izdevējvalsts administratīvais akts un uzņemošās valsts atzīšanas lēmums. Tas savukārt rada jautājumu, kas notiek, ja izdevējvalsts lēmums, kas kalpojis par pamatu atzīšanas lēmuma izdošanai, pēc tā atzīšanas citā valstī tomēr izdevējvalstī tiek atcelts vai grozīts. Šajā ziņā tiesību zinātnē pastāv vienprātība, ka uzņemošās valsts atzīšanas lēmums ir patstāvīgs lēmums un rada sekas neatkarīgi no lēmuma, kuru ievērojot tas taisīts. Tādēļ sākotnējā lēmuma atcelšana vai grozīšana neietekmē pastāvīgā atzīšanas lēmuma spēku uzņemošās valsts teritorijā.⁴¹³ Šajā gadījumā, ja, piemēram, personas administratīvais akts tiek atcelts izdevējvalstī, Latvijas iestādēm ir patstāvīgi jālemj⁴¹⁴ par sava iepriekš izdotā administratīvā akta atcelšanu vai grozīšanu.

Tas, ka izdevējvalsts lēmums neietekmē automātiski atzīšanas lēmumu, redzams arī tiesību normās. Piemēram, Regulas Nr. 1107/2009 par augu aizsardzības līdzekļu laišanu tirgū 44.pantā tiešā tekstā noteikts, ka izdevējvalsts regulā noteiktos gadījumos var atcelt vai grozīt savu izsniegto atļauju, par ko tā informē šīs atļaujas adresātu un pārējās dalībvalstis. Savukārt šīs pārējās dalībvalstis attiecīgi atceļ vai groza atļauju, ņemot vērā apstākļus valstī un riska samazināšanas pasākumus.⁴¹⁵

Apkopojot šajā apakšnodaļā analizēto, secināms, ka atkarībā no pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas metodes – vienotā administratīvā akta atzīšanas vai atzīšanas ar atsevišķu lēmumu – var būt dažādi priekšnoteikumi un atšķirīga kārtība šādu administratīvo aktu atzīšanai uzņemošās valsts

⁴¹⁰ Handrlica J. Revisiting International Administrative Law as a Legal Discipline. Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol. 39 No. 3, 2019, p. 1245, Gerontas A. S. Deterritorialization in Administrative Law: Exploring Transnational Administrative Decisions. Columbia Journal of European Law, 12 December 2013, Vol. 19, No. 3, p. 454, Eiropas Savienības (bij. Kopienas) Tiesas 2008.gada 26.jūnija spriedums lietā: C-329/06 Wiedemann and Funk, ECR, p. I-4635, 56.punkts.

⁴¹¹ Sal. Potaičuks A. OLAF ziņojuma ietekme uz lietu izskatīšanu administratīvajā tiesā. Grām.: Satversmē nostiprināto vērtību aizsardzība: dažādu tiesību nozaru perspektīva. Latvijas Universitātes 77.starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2019, 484.lpp.

⁴¹² Plašāk skatīt 4.nodaļu “Pārrobežu administratīvo aktu tiesiskuma pārbaude un izmantošana tiesā”.

⁴¹³ Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 774, Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 309.

⁴¹⁴ Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 774.

⁴¹⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1107/2009 par augu aizsardzības līdzekļu laišanu tirgū, ar ko atceļ Padomes Direktīvas 79/117/EEK un 91/414/EEK, 44.panta 3. un 4.punkts. Pieņemta 21.01.2019. [08.12.2019. red.].

teritorijā, tāpat arī dažādas tiesiskās sekas šāda pārrobežu administratīvā akta atcelšanai. Šo abu metožu atšķirības rada dažādas pieejas pārrobežu administratīvo aktu uzraudzībai un pārbaudē tiesā, tostarp personu tiesību aizsardzību, tādēļ šo abu metožu dalījums tiks piemērots nākamajās nodaļās, lai analizētu to ietekmi uz pārrobežu administratīvo aktu uzraudzību iestāžu līmenī (šī pētījuma 3.nodaļa) un lietu izskatīšanu tiesā (šī pētījuma 4.nodaļa).

2.2.3. Atzīšanas mehānismu darbības konstitucionālie aspekti

Pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas kontekstā ir iespējams izšķirt situācijas, pirmkārt, kad administratīvais akts ir nepareizi atzīts individuālā gadījumā (šī pētījuma 2.2.2., 2.2.3. un 2.3.apakšnodaļa) un, otrkārt, kad viss pārrobežu administratīvā akta atzīšanas mehānisms noteiktā jomā ir nepareizs vai tajā ir nozīmīgi trūkumi, kas liedz daudziem pārrobežu administratīvajiem aktiem būt efektīvi īstenotiem un spēkā esošiem uzņemošās valsts teritorijā. Pēdējos gadījumos it īpaši ir novērtējams, vai atzīšanas mehānisms ir izveidots tādējādi, ka tas atbilst Satversmei, it īpaši diskriminācijas aizliegumam, tiesībām brīvi izvēlēties nodarbošanos, tiesībām uz īpašumu, tiesībām uz izglītību u.c. Šādi gadījumi – kad problēma pastāv pašā pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas mehānismā – tiesību zinātnē nav aplūkoti, tomēr Latvijas tiesu praksē šajā sakarā nozīmīgu ieguldījumu devusi Latvijas Republikas Satversmes tiesa lietā Nr. 2001-16-01.⁴¹⁶

Šajā lietā Satversmes tiesa vētīja Prokuratūras likuma,⁴¹⁷ Latvijas Republikas Advokatūras likuma⁴¹⁸ un Notariāta likuma⁴¹⁹ normas, kurās bija ietverta prasība minēto juristu profesiju pārstāvjiem atzīt citās augstskolās iegūto juridiskās izglītības diploma atbilstību Latvijas Universitātes izsniegtajam diplomam. Novērtējuma veikšana bija uzticēta pašai Latvijas Universitātei. Lietā iezīmējās problēma, ka likumdevējs, piešķirot universitātei citu augstskolu diplomu pielīdzināšanu, nebija noteicis izvērtēšanas robežas un kārtību, kādā veicama novērtēšana. Līdz ar to šo kārtību noteica pati universitāte. Praksē izveidojās pieeja, ka tika vērtēts, vai pielīdzināmā universitāte ir universitātes tipa augstskola vai cita tipa augstskola, kas parasti netika uzskatīta par pielīdzināmu Latvijas Universitātes izsniegtajam diplomam. Līdz ar to juridiskās

⁴¹⁶ Par Prokuratūras likumā (33.panta pirmā daļa), Latvijas Republikas Advokatūras likumā (14.panta 3.punkts) un Notariāta likumā (9.panta 3.punkts) ietvertās prasības par Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes atzinuma nepieciešamību atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 106.pantam. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2002.gada 4.jūnija spriedums lietā 2001-16-01. Latvijas Vēstnesis, 2002. 5.jūnijs, nr. 84.

⁴¹⁷ Prokuratūras likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1994. 2.jūnijs, nr. 65 [04.06.2002. red.], 33.panta pirmā daļa.

⁴¹⁸ Latvijas Republikas Advokatūras likums: LR likums. Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 1993. 19.augusts, nr. 28 [04.06.2002. red.], 14.panta 3.punkts.

⁴¹⁹ Notariāta likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1993. 9.jūlijs, nr. 48 [04.06.2002. red.], 9.panta 3.punkts.

specialitātes neuniversitātes tipa augstskolu absolventi nevarēja pretendēt uz advokāta, notāra un prokurora amatiem, neraugoties uz to, ka viņu absolvētās programmas bija valstiski akreditētas.⁴²⁰

Iepriekš minētā situācija Latvijā bija izveidojusies vēsturiski, jo pēc 1918.gada 18.novembra pastāvēja tikai viena valstiski atzīta augstskola, kas sagatavoja jurista profesijas pārstāvjus, un valstī bija nepieciešama kontrole pār ārvalstu augstskolās iegūtajām izglītībām, sevišķi Padomju Krievijas augstskolās iegūtajām izglītībām, kas saturiski būtiski atšķīrās no citās valstīs iegūtās tiesību zinātņu izglītības. Lai nodrošinātu ārvalstu augstskolās skoloto personu iekļaušanos jaunajā tiesu sistēmā, tika izveidots augstākās izglītības diplomu atzīšanas mehānisms, kas ietvēra to, ka valdība deleģēja diplomu atzīšanas tiesības Latvijas Universitātes Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultātei. Savukārt pēc tam, kad Latvija atjaunoja neatkarību, vēl nebija izveidots normatīvo aktu ietvars un institūcijas, kas akreditētu augstskolas un to studiju programmas, kā arī nebija institūcijas, kas veiktu ārvalstīs iegūtu juridiskās izglītības diplomu atzīšanu. Ievērojot minēto, likumdevējs izveidoja sistēmu, ka Latvijas Universitāte nodrošina citās augstskolās iegūto juridiskās izglītības diplomu atzīšanu.⁴²¹

Šajā lietā Satversmes tiesa secināja, ka jau 2002.gadā valstī bija mainījušies apstākļi: bija izveidota bāze gan Latvijas, gan ārvalstu augstskolu diplomu valstiskai atzīšanai, ārvalstīs iegūto diplomu atzīšanai izveidota institūcija – Akadēmiskās informācijas centrs, kā arī mainījusies iepriekš pastāvējusī atšķirība starp universitātes un cita tipa augstskolām, kā rezultātā iepriekš noteiktā ierobežojuma sākotnējais leģitīmais mērķis vairs nebija nepieciešams šā mērķa sasniegšanai un ierobežojums nebija samērīgs, tādēļ Satversmes tiesa iepriekš pastāvējušo atzīšanas mehānismu atzina par neatbilstošu konstitūcijai.⁴²² Lai gan konkrētajā lietā strīdus puses izvirzīja tādus argumentus, kas bija vairāk vērsti uz nacionālo mēroga diplomu atzīšanu, turklāt tieši juridisko profesiju jomā, Satversmes tiesas atziņas šajā lietā ir daudz universālākas; tās var izmantot ne vien, lai veicinātu izpratni par nacionālo un ārvalstu diplomu atzīšanu, bet arī ārvalstu diplomu un vispār citu pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas mehānismu darbību, piemēram, ārstu un arhitektu profesionālo kvalifikāciju vai zāļu tirdzniecības atļauju atzīšanas mehānisma konstitucionalitātes pārbaudei.

Pienākums atzīt citā valstī izdotu administratīvo aktu uzņemošās valsts teritorijā ir aplūkojams ne vien kā administratīvajās tiesībās pastāvošās teritorialitātes principa dabiskais ierobežojums,⁴²³ bet

⁴²⁰ Par Prokuratūras likumā (33.panta pirmā daļa), Latvijas Republikas Advokatūras likumā (14.panta 3.punkts) un Notariāta likumā (9.panta 3.punkts) ietvertās prasības par Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes atzinuma nepieciešamību atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 106.pantam. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2002.gada 4.jūnija spriedums lietā 2001-16-01. Latvijas Vēstnesis, 2002. 5.jūnijs, nr. 84., 3.punkts.

⁴²¹ Turpat.

⁴²² Turpat.

⁴²³ Paris T. La reconnaissance des actes administratifs étrangers. *Revue internationale de droit comparé*, 2014. Vol. 66, p. 637, sal. Wenander H. A Network of Social Security Bodies – European Administrative Cooperation under Regulation (EC) No 883/2004. *Review of European Administrative Law*, 2013, Vol. 6, p. 57.

var izpausties arī kā personas pamattiesību ierobežojums, kuram ir jāatbilst zināmiem kritērijiem: 1) jābūt noteiktam ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu, 2) ar leģitīmu mērķi un 3) nepieciešamam demokrātiskā sabiedrībā.⁴²⁴ Turklāt ierobežojums var būt saskatāms gan pašā atzīšanas mehānismā kopumā, gan arī kādā nozīmīgā tā elementā, piemēram, atzīšanas pienākuma nodošanā konkrētai atzīšanas institūcijai vai caurskatāmu un pamatotu atzīšanas mehānisma procedūru nenoteikšanā.

Pirmkārt, pārrobežu administratīvais akts, ciktāl tas pēc savas būtības atļauj personai darboties noteiktā jomā, var tikt aplūkots Satversmes 106.panta tvērumā. Vārds “nodarbošanās” ir ar vairākām nozīmēm; tas ietver arī darba veidu, kas prasa atbilstošu sagatavotību, attiecīgas spējas un kvalifikāciju.⁴²⁵ Ņemot vērā, ka personas valstiski atzīts diploms ir uzskatāms par administratīvo aktu,⁴²⁶ kas ir priekšnoteikums personas darbībai noteiktā jomā,⁴²⁷ tas var tikt salīdzināts arī ar citām atļaujām, licencēm un reģistrācijām, tostarp ar ārvalstu izcelsmi, kas personai atļauj vai aizliedz zināmu nodarbošanos Latvijas teritorijā. Otrkārt, pārrobežu administratīvā akta atzīšanas mehānisms var tikt aplūkots arī Satversmes 91.panta tvērumā, kas aizliedz atšķirīgu attieksmi. Proti, diplomu kā valsts atzītu administratīvo aktu atzīšanas mehānisms pats par sevi nedrīkst saturēt tādas ierobežojošus elementus, kas rada atšķirīgu attieksmi pret personām, kas ir vienādos vai salīdzināmos apstākļos, un kas nav pieļaujami, proti, attaisnojami ar leģitīmu mērķi un samērīgi ar to.⁴²⁸ Iepriekš minētos apsvērumus var vienlīdz labi attiecināt arī uz citu pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas mehānismiem, tostarp atkarībā no pārrobežu administratīvā akta veida tos var aplūkot arī citu Satversmes normu kontekstā, piemēram, atļauju biocīdu piedāvāšanai tirgū⁴²⁹ un atļauju atkritumu pārvietošanai⁴³⁰ izdošanas un atzīšanas mehānismus var aplūkot arī Satversmes 115.panta tvērumā, kas aizsargā ikviena tiesības dzīvot labvēlīgā vidē.

Vienlaikus Satversmes tiesas spriedums atstāj vietu diskusijai, vai atzīšanas mehānisma īstenošana var tikt deleģēta institūcijai, kura pati par sevi vai kuras vienības var atrasties konkurējošā statusā ar to, kas prasa pārrobežu administratīvā akta izdošanu. Iepriekš aplūkotajā Satversmes tiesas

⁴²⁴ Par Prokuratūras likumā (33.panta pirmā daļa), Latvijas Republikas Advokatūras likumā (14.panta 3.punkts) un Notariāta likumā (9.panta 3.punkts) ietvertās prasības par Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes atzinuma nepieciešamību atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 106.pantam. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2002.gada 4.jūnija spriedums lietā 2001-16-01. Latvijas Vēstnesis, 2002. 5.jūnijs, nr. 84, 1. punkts.

⁴²⁵ Turpat, 2.1., 2.2.apakšpunkts.

⁴²⁶ 346. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 19.maija spriedums lietā SKA-207/2006. Pieejams: www.at.gov.lv [aplūkots 18.01.2020.].

⁴²⁷ Sal. Par Prokuratūras likumā (33.panta pirmā daļa), Latvijas Republikas Advokatūras likumā (14.panta 3.punkts) un Notariāta likumā (9.panta 3.punkts) ietvertās prasības par Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes atzinuma nepieciešamību atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 106.pantam. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2002.gada 4.jūnija spriedums lietā 2001-16-01. Latvijas Vēstnesis, 2002. 5.jūnijs, nr. 84, 2.2.apakšpunkts.

⁴²⁸ Turpat.

⁴²⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 528/2012 par biocīdu piedāvāšanu tirgū un lietošanu, 32. – 34.pants. Pieņemta 22.05.2012. [23.10.2019. red.].

⁴³⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 1013/2006 par atkritumu sūtījumiem 4., 7., 8., 9.pants. Pieņemta 14.06.2006. [25.11.2019. red.]. Sk. Eiropas Savienības Tiesas 2015.gada 26.novembra spriedumu lietā: C-487/14 Total Waste Recycling, 30.punkts.

spriedumā Latvijas Universitāte tik tiešām varēja tikt uzskatīta par institūciju, kas atradās konkurējošā statusā ar tām institūcijām, kas izdeva novērtējamus diplomus. Šajā ziņā pašreizējā pieeja profesionālo kvalifikāciju atzīšanā ir dažāda. Atsevišķās specialitātēs atzīšanas funkcija deleģēta valsts iestādēm vai ministrijām, piemēram, bīstamo kravu pārvadājumu drošības konsultanta kvalifikāciju atzīst Satversmes ministrija, pedagoga un reglamentēto profesiju civilās aviācijas jomā – attiecīgi Izglītības un zinātnes ministrija un valsts aģentūra “Civilās aviācijas aģentūra”. Savukārt, piemēram, arhitektiem, veterinārārstiem un farmaceitiem – attiecīgi biedrība “Latvijas Arhitektu savienība”, biedrība “Latvijas Veterinārārstu biedrība”, biedrība “Latvijas Farmaceitu biedrība”,⁴³¹ kuras ir privāto tiesību subjekti un kuru dalībnieki var atrasties konkurējošā statusā ar personu, kura prasa savas kvalifikācijas atzīšanu. No vienas puses, šādā gadījumā var pastāvēt lielākas šaubas par atzīšanas procesa objektivitāti, tomēr, no otras puses, šādā situācijā kvalifikācijas līdzvērtīguma novērtēšana tiek deleģēta viskompetentākajiem attiecīgās nozares pārstāvjiem. Jebkurā gadījumā, kā tas netieši izriet no Satversmes tiesas sprieduma lietā Nr. 2001-16-01,⁴³² atzīšanas pienākuma nodošana konkrētai atzīšanas institūcijai ir vienmēr aplūkojama kopsakarā ar to, cik likumdevējs ir caurskatāmi un skaidri noteicis atzīšanas mehānisma procedūru un atzīšanas kritērijus. Riska moments atzīšanas procedūrā var būt tas, ka konkrētās nozares likums neparedz skaidri, ka atzīšanas procesam ir piemērojams administratīvais process ar visām no tā izrietošajām garantijām, piemēram, iespēju noraidīt vai prasīt nomainīt atzīšanas institūciju pārstāvošo personu, institūcijas pienākums iegūt papildu informāciju vai dot personai norādījumus nepieciešamo dokumentu iesniegšanai utt. Tāpat arī risku var radīt neskaidri tiesību aizsardzības līdzekļi, piemēram, Izglītības likumā paredzēts, ka ārvalstīs iegūto izglītības dokumentu un akadēmiskos grādus apliecinošo dokumentu atzīšanas ietvaros tiek veikta ekspertīze un izsniegta Akadēmiskās informācijas centra izziņa, uz kuru pamatojoties tālāk augstskola, darba devējs, valsts institūcijas vai Izglītības un zinātnes ministrija pieņem lēmumu par izglītības dokumentu atzīšanu,⁴³³ taču nav noteikts pietiekami skaidri, kādus tiesību aizsardzības līdzekļus persona var izmantot, ja tā nepiekrīt izsniegtās izziņas vai darba devēja atzīšanas lēmumam. Ņemot vērā pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas mehānismu īpašo pārrobežu nozīmi, kā arī ietekmi uz dažādu valstu savstarpējo uzticību, likumdevējam ir īpaši jānovērtē tie riski nacionālajā regulējumā, kas var kavēt ātru un efektīvu pārrobežu administratīvo aktu atzīšanu. Turklāt šajā novērtējumā ir jāizmanto ne vien Satversmes normas, bet arī pārnacionālais ietvars: Eiropas

⁴³¹ Noteikumi par informācijas institūcijām un institūcijām, kas izsniedz ārvalstīs iegūtās profesionālās kvalifikācijas atzīšanas apliecības reglamentētajās profesijās; Ministru kabineta 2017.gada 19.septembra noteikumi nr. 566. Latvijas Vēstnesis, 2017. 21.septembris, nr. 188, 2.pielikums.

⁴³² Par Prokuratūras likumā (33.panta pirmā daļa), Latvijas Republikas Advokatūras likumā (14.panta 3.punkts) un Notariāta likumā (9.panta 3.punkts) ietvertās prasības par Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes atzinuma nepieciešamību atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 106.pantam. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2002.gada 4.jūnija spriedums lietā 2001-16-01. Latvijas Vēstnesis, 2002. 5.jūnijs, nr. 84.

⁴³³ Izglītības likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 29.oktobris, nr. 343/344 (1404/1405), 11.¹pants.

Savienības tiesības un Latvijas starptautiskās saistības, ciktāl tās attiecas uz pārrobežu administratīvajiem aktiem.

Pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas mehānismu mērķis, sevišķi profesionālo kvalifikāciju atzīšanas jomā, ir nodrošināt augstu sniegto pakalpojumu kvalitāti un atbilstošu uzraudzību. Tomēr COVID-19 pandēmija pasaulē ir parādījusi, ka ārkārtas situācijās var būt nepieciešami arī ārkārtas risinājumi. Šajā ziņā pandēmijas skartā valstī var būt nepieciešams importēt ārstniecības personālu no citām valstīm, taču viņu kvalifikācijas atzīšana uzņemošajā valstī var nebūt piemērots risinājums ārkārtas situācijā. Satversme, sevišķi tās 106.pants, neaizliedz Latvijā īslaicīgi atcelt vai grozīt pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas mehānismu noteiktā nozarē, ciktāl tas ir nepieciešams līdzeklis, lai risinātu ārkārtas stāvokli. Tomēr šādā gadījumā atkarībā no ārkārtas stāvokļa rakstura⁴³⁴ kvalifikācijas atzīšanas mehānismu ir jāatceļ vai jāgroza ar likumu. Pretējā gadījumā spēkā esošais regulējums Latvijā var pakļaut ārvalstu medicīnisko personālu atbildībai par neatļautu ārstniecību sakarā ar neregistrēšanos ārstniecības personu reģistrā un ārstniecību bez Latvijā derīgas kvalifikācijas. Tas var šķist formāli, taču šeit ir jāņem vērā, ka tikai Latvijas likumdevēja un izpildvaras kompetencē ir novērtēt ārkārtas stāvokļa raksturu un lemt, vai atļaut konkrētajā situācijā ārvalstu medicīnas personāla ieceļošanu Latvijas teritorijā, tostarp pieņemot atbilstošu regulējumu par profesionālās kvalifikācijas prasību vai to atzīšanas pagaidu apturēšanu Latvijā.

Ievērojot šajā sadaļā analizēto, pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas jomā kļūdas var pastāvēt ne vien vienā individuālā atzīšanas gadījumā, bet arī pašā pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas mehānismā *per se*. Turklāt šāda nepilnība var rasties, esošajam regulējumam novecojot, kā rezultātā tas vairs neatbilst mūsdienu prasībām. Tādēļ Latvijas izveidotajam pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas mehānismam ir jāatbilst arī Satversmei, sevišķi tās 91., 106., 115.pantā izvirzītajiem standartiem, kā arī, ņemot vērā administratīvo aktu atzīšanas īpašo pārrobežu raksturu, jābūt saskanīgam arī ar Latvijas pārnacionālajām⁴³⁵ saistībām. Turklāt šāda mehānisma efektivitātes pārvērtēšana ir jānodrošina arī gadījumā, ja mainās pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas standarti, piemēram, mainās Latvijas starptautiskās saistības, rodas ārkārtas situācija vai ir parādījies lielāks sabiedrības pieprasījums pēc vienkāršākas atzīšanas procedūras noteiktās profesijās.

⁴³⁴ Šajā ziņā autors vēlas nošķirt tādas ārkārtas stāvokļa veidus, kad nav iespējams nodrošināt likumdošanas un izpildvaras darbību, un lemšana par kvalifikācijas atzīšanas mehānismu atcelšanu vai grozīšanu nav iespējama vai nav nepieciešama.

⁴³⁵ Šajā ziņā sal. Načisčionis J., Skrastiņa U. Publiskās pārvaldes reformas pēckrīzes periodā. Grām.: Competitive Enterprises in Competitive Country. XVII Turība University Conference. Rīga: SIA "Biznesa augstskola "Turība"", 2016, 476.lpp.

2.3. Pārrobežu administratīvo aktu neatzīšanas robežas

Savstarpējā pārrobežu administratīvo aktu atzīšanā var būt arī atsevišķi darbības traucējumi, kuru dēļ uzņemošajai valstij var būt zināmas tiesiskas intereses šo administratīvo aktu neatzīt savā teritorijā. Ņemot vērā, ka pārrobežu administratīvo aktu neatzīšana individuālos gadījumos ir būtisks traucējums šāda mehānisma darbībai un valstu savstarpējai uzticībai, ir svarīgi aplūkot pārrobežu administratīvo aktu neatzīšanas robežas.

Šajā apakšnodaļā ar atzīšanu saprotams gan gadījums, kad ārvalstu administratīvais akts ir pakļauts uzņemošās valsts atzīšanas procedūrai, gan arī gadījums, kad pārrobežu administratīvais akts uzņemošajā valstī jau ir spēkā esošs un persona īsteno no tā izrietošās tiesības. Pārrobežu administratīvo aktu neatzīšana ir aplūkojama kā izņēmuma situācija, kurā valstij tiek dota neliela rīcības brīvība nepieļaut pārrobežu administratīvā akta tiesiskās sekas tās teritorijā, ievērojot šīs valsts legītīmās intereses,⁴³⁶ kuras prevalē pār savstarpējās atzīšanas pienākumu. Šajā nodaļā tiek sistematizētas tādas autora identificētas pārrobežu administratīvo aktu neatzīšanas problēmsituācijas kā: 1) administratīvā akta atcelšana vai atzīšana par spēkā neesošu izcelsmes valstī, 2) tiesiskā pamata, uz kuru pamatojoties administratīvais akts atzīts, zušana, 3) materiāla vai procesuāla kļūda akta izdošanā, 4) administratīvā akta neatbilstība vispārējām sabiedriskām interesēm, 5) administratīvā akta neatbilstība pamattiesībām un 6) izdevējvalsts valstiskuma neatzīšana.

2.3.1. Neatzīšana sakarā ar atcelšanu vai atzīšanu par spēkā neesošu izcelsmes valstī

Ja pārrobežu administratīvais akts tiek atcelts vai atzīts par spēkā neesošu izcelsmes valstī, šādām sekām šķietami vajadzētu pāriet arī uz uzņemošo valsti. Tomēr situācijā, kad saskaras divu suverēnu valstu jurisdikcijas, tas ne vienmēr tā notiek.⁴³⁷ Pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas tiesiskais ietvars, ar kuru persona Latvijā iegūst tās tiesības, kuras bija piešķirtas citā valstī, parasti ir orientēts uz situāciju, ka plānotā administratīvā akta izpilde notiks pareizi un izdoto administratīvo aktu nevajadzēs atcelt vai atzīt par spēkā neesošu. Tādēļ tiesiskajā regulējumā parasti netiek noteiktas sekas, kādas būs uzņemošajā valstī gadījumā, ja izdevējvalstī izdots pārrobežu administratīvais akts tiek atcelts vai atzīts par spēkā neesošu. Šāda situācija novērtējama pēc nacionālo administratīvo tiesību ietvara.

Retākos gadījumos tiesiskās sekas, kas iestājas uzņemošajā valstī pēc administratīvā akta atcelšanas izcelsmes valstī, ir noteiktas attiecīgajā normatīvajā aktā. Piemēram, Direktīvas

⁴³⁶ Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 371.

⁴³⁷ Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 774.

2006/126/EK par vadītāju apliecībām⁴³⁸ 11.panta 4.punktā noteikts, ka dalībvalsts atsakās atzīt jebkuras vadītāja apliecības derīgumu, ko izdevusi kāda cita dalībvalsts personai, kuras vadītāja apliecība izdevējas valsts teritorijā ir ierobežota, atņemta uz laiku vai atņemta pavisam. Direktīvas 2009/138/EK par uzņēmējdarbības uzsākšanu un veikšanu apdrošināšanas un pārapirošināšanas jomā⁴³⁹ 144.panta 2.punktā noteikts, ka, ja licenci anulē vai tā zaudējusi spēku, piederības dalībvalsts uzraudzības iestāde par to attiecīgi informē citu dalībvalstu kompetentās iestādes un minētās iestādes veic attiecīgus pasākumus, kas liedz apdrošināšanas vai pārapirošināšanas sabiedrībai to teritorijā sākt jaunus darījumus. Savukārt Regulas 1107/2009 par augu aizsardzības līdzekļu laišanu tirgū⁴⁴⁰ 44.panta 4.punktā noteikts, ka, ja dalībvalsts atsauc vai groza atļauju saskaņā ar 3.punktu, tā tūlīt informē šīs atļaujas adresātu, pārējās dalībvalstis, Eiropas Komisiju un Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestādi. Pārējās dalībvalstis, kuras atrodas tajā pašā zonā, attiecīgi atsauc vai groza atļauju, ņemot vērā apstākļus valstī un riska samazināšanas pasākumus [..].

Savukārt, piemēram, profesionālās kvalifikācijas anulēšanas gadījumā šādas tiesiskās sekas nav noteiktas normatīvajos aktus, tādējādi šādu pārrobežu administratīvo aktu gadījumā konkrētas tiesiskās sekas uzņemošajā valstī ne vienmēr ir acīmredzamas, tās faktiski ir atkarīgas no pašas uzņemošās valsts iestāžu rīcības.

Nepastāvot regulējumam, kas noteic tiesiskās sekas pārrobežu administratīvā akta atcelšanas vai atzīšanas par spēkā neesošu gadījumā, ir jāpiešķir vērība konkrētā veida pārrobežu administratīvā akta atzīšanas metodikai,⁴⁴¹ proti, vai konkrētais pārrobežu administratīvais akts Latvijā tiek atzīts:

- 1) ar atsevišķu Latvijas iestāžu lēmumu vai
- 2) kā vienotais administratīvais akts.

Pirmajā gadījumā, kad notikusi pārrobežu administratīvā akta atzīšana ar atsevišķu lēmumu, piemēram, ārvalsts profesionālās kvalifikācijas atzīšana, administratīvā akta atcelšana vai tā grozīšana, kas izdarītas izcelsmes valstī, tas nerada automātiskas sekas Latvijā.⁴⁴² Šādā situācijā Latvijas iestāžu atzīšanas lēmums, ar kuru iepriekš ārvalsts administratīvais akts Latvijā ir ticis atzīts, ir patstāvīgs Latvijas iestāžu administratīvais akts un šai iestādei ir jāveic patstāvīgas darbības, lai izmainītu Latvijas izdoto atzīšanas lēmumu, proti, Latvijas iestādei tas jāatceļ vai jāgroza. Tā tas varētu nebūt šādos izņēmuma gadījumos: 1) ja Eiropas Savienības vai starptautisko tiesību norma paredz, ka līdz ar izdevējvalsts administratīvā akta atcelšanu spēku zaudē arī Latvijas atzīšanas

⁴³⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/126/EK par vadītāju apliecībām. Pieņemta 20.12.2006. [22.11.2019. red.].

⁴³⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/138/EK par uzņēmējdarbības uzsākšanu un veikšanu apdrošināšanas un pārapirošināšanas jomā. Pieņemta 25.11.2009. [16.12.2019. red.].

⁴⁴⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 1107/2009 par augu aizsardzības līdzekļu laišanu tirgū. Pieņemta 21.10.2009. [14.12.2019. red.].

⁴⁴¹ Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 774.

⁴⁴² Ibid.

lēmums; 2) ja Latvijas normatīvajā aktā vienpusēji paredzēts, ka līdz ar izdevējvalsts pārrobežu administratīvā akta atcelšanu izdevējvalstī spēku zaudē arī Latvijas atzīšanas lēmums; vai 3) ja Latvijas atzīšanas lēmumā ir ierakstīts spēkā esības priekšnoteikums vai spēku zaudēšanas atruna, kas sasaistīta ar ārvalsts lēmuma spēkā esību, piemēram, Latvijas atzīšanas lēmums zaudē savu spēku, ja spēku zaudē sākotnējais diploms, kura atzīšana ir veikta Latvijā. Lai gan praksē un juridiskajā literatūrā autors nav identificējis šādus pārrobežu spēkā esības sasaistes gadījumus, tie tomēr būtu vērtējami kā labs risinājums tam, kā nodrošināt, lai Latvijas iestādēm nav jāveic patstāvīgas darbības, lai atceltu nacionālo administratīvo aktu, ar kuru atzīts ārvalsts administratīvais akts gadījumā, kad atzītais administratīvais akts tā izcelsmes valstī ir atcelts.

Tomēr vispārējos gadījumos, kā minēts iepriekš, Latvijas iestādēm ir patstāvīgi jāatceļ savs atzīšanas lēmums, ar kuru citas valsts administratīvā akta tiesiskās sekas ir attiecinātas uz Latviju. Tādēļ šādos gadījumos šīm iestādēm ir jāievēro procesuālajos likumos noteiktie ierobežojumi administratīvo aktu atcelšanai vai grozīšanai. Latvijā neapstrīdama administratīvā akta atcelšanai ierobežojumi noteikti Administratīvā procesa likuma 85.–88.pantā. Proti, iestāde pēc savas iniciatīvas var lemt par administratīvā akta atcelšanu vienīgi, ievērojot Administratīvā procesa likuma 85.–88.panta noteikumus. Turklāt, atceļot šādu personai labvēlīgu administratīvo aktu, personai var būt tiesības saņemt zaudējumu atlīdzinājumu.⁴⁴³ Tomēr šādā gadījumā ir arī jānovērtē, kāds bija sākotnējā administratīvā akta atcelšanas pamats. Ja sākotnējais administratīvais akts ir atcelts tāpēc, ka izdevējvalstī ir atzīts par prettiesisku un persona šajā gadījumā ir bijusi vainojama, tad šos apstākļus var ņemt vērā Latvijā, lemjot par personas tiesībām saņemt zaudējumu atlīdzinājumu sakarā ar Latvijas administratīvā akta atcelšanu.

Savukārt otrajā gadījumā, kad notiek vienotā administratīvā akta atzīšana, piemēram, autovadītāja tiesību gadījumā, pārrobežu administratīvā akta atcelšana vai tamlīdzīgas sekas automātiski iestājas arī uzņemošajā valstī. Proti, šāda administratīvā akta gadījumā tā spēkā esība ir tieši pakārtota tā spēkā esībai izcelsmes valstī.⁴⁴⁴ Tomēr šajā ziņā gan jānorāda, ka gadījumā, ja persona pēc atļaujas atcelšanas, piemēram, autovadītāja tiesību atņemšanas, ir ieguvusi alternatīvas tiesības citā valstī, kas pakļaujas savstarpējās atzīšanas pienākumam, šīs tiesības tiek atzītas Latvijā no jauna.⁴⁴⁵

⁴⁴³ Senāta 30.10.2019. lēmums lietā SKA-1409/2019 (670008719). Pieejams: www.at.gov.lv [aplūkots 11.12.2019.].

⁴⁴⁴ Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 775, Biscottini G. L'efficacit  des actes administratifs  trangers. Recueil des Cours de l'Acad mie de droit international de La Haye, 1961, Vol. 104, p. 641, 659.

⁴⁴⁵ Eiropas Savienības (bij. Kopienu) Tiesas 2004.gada 29.aprīļa spriedums lietā: C-476/01 Kapper, ECR, p. I-5205, 2006.gada 6.aprīļa spriedums lietā: C-227/05 Halbritter, ECR, p. I-49, 32.punkts, 2008.gada 26.jūnija spriedums apvienotajās lietās: C-334/06 līdz C-336/06 Zerche, ECR, p. I-4691, 70.punkts.

2.3.2. Neatzīšana sakarā ar atzīšanas tiesiskā pamata zudumu izcelsmes valstī

Ievērojot, ka pārrobežu administratīvie akti visbiežāk tiek izdoti, pamatojoties uz starptautisku līgumu vai Eiropas Savienības tiesībām, rodas jautājums, kas notiek ar iepriekš izdotu pārrobežu administratīvo aktu Latvijas teritorijā, ja tā izcelsmes valsts izstājas no šī līguma vai Eiropas Savienības. Tiesību zinātnē pārrobežu administratīvo aktu kontekstā šāds jautājums nav aplūkots, taču šobrīd šis jautājums ir kļuvis īpaši aktuāls saistībā ar Apvienotās Karalistes izstāšanos no Eiropas Savienības – breksitu.

Ņemot vērā, ka pārrobežu administratīvo aktu atzīšana notiek, pamatojoties uz starptautisko vienošanos vai Eiropas Savienības tiesībām, šim jautājumam būtu arī jābūt noregulētam šajās normās. Tomēr ne vienmēr šāds regulējums tiek paredzēts. Gadījumā, ja valsts izstājas no starptautiskā līguma vai tai vairs nav saistošas Eiropas Savienības tiesības, tā ir vērtējama kā trešā valsts attiecībā pret šo līgumu vai Eiropas Savienības tiesībām. Tas savukārt nozīmē, ka, pirmkārt, valstij var tikt piemērots tāds pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas režīms, kāds pastāv attiecībā uz trešajām valstīm, piemēram, autovadītāju tiesības var tikt atzītas, pamatojoties uz Vīnes 1968.gada Konvenciju par ceļu satiksmi,⁴⁴⁶ nevis Direktīvu 2006/126 par vadītāju apliecībām.⁴⁴⁷ Otrkārt, lai nodrošinātu pārrobežu administratīvo aktu turpmāku atzīšanu, valstis par to var noslēgt atsevišķu pārejas vai patstāvīgu vienošanos, kā tas bija paredzēts Apvienotās Karalistes izstāšanās no Eiropas Savienības gadījumā (Līgums par Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes izstāšanos no Eiropas Savienības un Eiropas Atomenerģijas kopienas).⁴⁴⁸

Latvijas tiesu praksē attiecībā uz nacionālajiem administratīvajiem aktiem ir atzīts, ka, ievērojot Administratīvā procesa likuma 70.panta trešajā daļā ietvertos noteikumus par administratīvā akta spēka zaudēšanu, tas vien, ka spēku ir zaudējusi tiesību norma, uz kuru pamatojoties administratīvais akts ir izdots, pats par sevi nevar būt par pamatu administratīvā akta spēkā neesībai.⁴⁴⁹ Tomēr pārrobežu administratīvo aktu kontekstā, piemēram, finanšu jomā, breksits ir parādījis, ka dalībvalstīm vairs nav saistošs atzīšanas pienākums attiecībā uz jau izdotajiem pārrobežu administratīvajiem aktiem un šādā gadījumā tā adresātiem, pirmkārt, vairs nav tiesību sniegt finanšu pakalpojumus Eiropas Savienības dalībvalstīs pēc vienotās pases jeb vienotā administratīvā akta atzīšanas principa, otrkārt, lai regulējamā darbība tiktu turpināta un pakalpojumi varētu tikt sniegti,

⁴⁴⁶ Konvencija par ceļu satiksmi. Latvijas Vēstnesis, 2001. 7.februāris, nr. 21

⁴⁴⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/126/EK par vadītāju apliecībām. Pieņemta 20.12.2006. [19.01.2020. red.], līdzīgi arī profesionālo kvalifikāciju jomā: Eiropas Komisijas 21.06.2018. paziņojums ieinteresētajām personām par Apvienotās Karalistes izstāšanās un ES noteikumi reglamentēto profesiju un profesionālo kvalifikāciju atzīšanas jomā. Pieejams: https://ec.europa.eu/info/brexit/brexit-preparedness/preparedness-notice_en [aplūkots 27.01.2020.],

⁴⁴⁸ Sal. Līgums par Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes izstāšanos no Eiropas Savienības un Eiropas Atomenerģijas kopienas. Oficiālais Vēstnesis, 2020. 31.janvāris, nr. 29.

⁴⁴⁹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 9.maija spriedums lietā SKA-52/2006, 10.punkts. Pieejams: www.at.gov.lv [aplūkots 26.01.2020.].

ir jāsaņem jauna licence kādā no Eiropas Savienības dalībvalstu uzraudzības iestādēm.⁴⁵⁰ Tādējādi pārrobežu gadījumā – attiecībā uz pārrobežu administratīvo aktu atzīšanu – Senāta iedibinātā pieeja attiecībā uz Administratīvā procesa likuma 70.panta trešās daļas piemērošanu nav izmantojama. Šo atšķirīgo pieeju iespējams aplūkot arī suverenitātes principa ietvaros, ko valsts ir brīvprātīgi ierobežojusi, ieviešot citu valstu administratīvo aktu atzīšanu savā teritorijā.⁴⁵¹ Proti, atkrītot pienākumam atzīt citas valsts administratīvo aktu par spēkā esošu savā teritorijā, uzņemošās valsts suverenitāte vairs nav ierobežota “paciest savā teritorijā” citu valstu administratīvos aktus kā publiskās varas izpausmi un ir tiesīga ierobežot ārvalstu subjektu darbības, kuras ir regulējamas uzņemošās valsts teritorijā, ja šis subjekts nav pakļāvies uzņemošās valsts tiesībām un ieguvis attiecīgu atļauju.

2.3.3. Neatzīšana sakarā ar pieļautu procesuālu vai materiālu kļūdu

Latvijas iestādes vispārīgi nevar pārvērtēt pārrobežu administratīvo aktu tiesiskumu. Proti, tās nevar pārvērtēt, 1) vai konkrētā administratīvā akta izdošana ir notikusi atbilstoši izdevējvalsts tiesībām, 2) vai Latvijas iestāde konkrētajā situācijā būtu izsniegusi identisku administratīvo aktu Latvijas teritorijā atbilstoši savām tiesībām un 3) vai konkrētā administratīvā akta izdošanas kārtība un secīgi spēkā esība Latvijas teritorijā nav pretrunā Latvijas tiesībām, ja vien šādas pārvērtēšanas tiesības nav tieši paredzētas normatīvajā aktā.⁴⁵² Faktiski attiecībā uz šādiem ārvalstu iestāžu izdotiem administratīvajiem aktiem darbojas to sākotnējās pareizības prezumpcija. Pretēja pieeja padarītu atzīšanas mehānismu par neefektīvu. Tomēr šim vispārējam pārvērtēšanas ierobežojumam ir šauri izņēmumi.

No starptautisko publisko tiesību skatupunkta pārrobežu administratīvais akts var netikt atzīts, ja, pirmkārt, izdevējvalsts, izdodot pārrobežu administratīvo aktu, ir pārkāpusi savu jurisdikciju un patiesībā kompetence izdot šādu administratīvo aktu bija citai valstij, tostarp Latvijas iestādēm. Otrkārt, ja izdevējvalsts ir atkāpusies no nozīmīgiem konvencijas, uz kuras pamata šāds akts tiek

⁴⁵⁰ Piemēram, Latvijas Finanšu un kapitāla tirgus komisijas paziņojums par finanšu pakalpojumu sniegšanu pēc Apvienotās Karalistes izstāšanās no ES. Pieejams: <https://www.fktk.lv/mediju-telpa/nozares-temati/brexit-apvienotas-karalistes-izstasanas-no-es/> [aplūkots 26.01.2020.], Eiropas Komisijas 08.02.2018. paziņojums ieinteresētajām personām par Apvienotās Karalistes izstāšanās un ES noteikumi finanšu instrumentu tirgus likumā. Pieejams: https://ec.europa.eu/info/brexit/brexit-preparedness/preparedness-notice_en [aplūkots 27.01.2020.], Eiropas Komisijas 08.02.2018. paziņojums ieinteresētajām personām par Apvienotās Karalistes izstāšanās un ES noteikumi banku un maksājumu pakalpojumu jomā. Pieejams: https://ec.europa.eu/info/brexit/brexit-preparedness/preparedness-notice_en [aplūkots 27.01.2020.], Eiropas Komisijas 08.02.2018. paziņojums ieinteresētajām personām par Apvienotās Karalistes izstāšanās un ES noteikumi apdrošināšanas un pārpadrošināšanas jomā. Pieejams: https://ec.europa.eu/info/brexit/brexit-preparedness/preparedness-notice_en [aplūkots 27.01.2020.].

⁴⁵¹ Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 53.

⁴⁵² Wiegandt D. Recognition of administrative acts. In: Basedow J., Rühl G., Ferrari F, Miguel Asensio P. (Eds.). Encyclopedia of Private International Law. Cheltenham: Elgar, 2017, p.1492.

izdots, noteikumiem.⁴⁵³ Šādā gadījumā svarīgs aspekts ir tas, ka Latvijas iestāde izvērtē nevis Latvijas vai izdevējvalsts nacionālo tiesību normu neievērošanu, bet gan abu valstu kopīgo normatīvo ietvaru – direktīvu, regulu un starptautisku nolīgumu noteikumu – neievērošanu, kuru dalībvalstis var interpretēt un izvērtēt vienlīdz efektīvi. To var ilustrēt ar piemēru par autovadītāju tiesību neatzīšanu Latvijā sakarā ar to, ka vadītāja tiesības ir piešķirtas nepareizā valstī (tās izdevējvalsts nav ievērojusi Latvijas jurisdikciju šo tiesību piešķiršanai (apliecības izdošanai)). Piemēram, Eiropas Savienības tiesības atļauj izdot vadītāja tiesības tikai tai valstij, kas ir vadītāja rezidences valsts.⁴⁵⁴ Šajā ziņā rezidences valsts kompetences neievērošana ir vērtējama kā būtiska procesuāla kļūda, kas dod tiesības Latvijas iestādēm neatzīt šo pārrobežu administratīvo aktu Latvijas teritorijā.

Neatzīšanas kontekstā norādāms, ka gadījumā, ja pārrobežu administratīvais akts – vadītāja tiesības – ir izdevusi valsts, kurai nav kompetences izdot šādu administratīvo aktu, tas Latvijas tiesībās ir vērtējams kā spēkā neesošs administratīvais akts Administratīvā procesa likuma 74.panta izpratnē. Šādam ārvalstu administratīvajam aktam Latvijā nav tiesiskas ietekmes, un tas nerada tā adresātam tiesības un pienākumus.⁴⁵⁵ Tomēr uz šo aktu darbojas spēkā esības prezumpcija, kas prasa, lai Latvijas iestāde vai tiesa spēkā neesību apstiprina.⁴⁵⁶ Turpretī, ja ārvalsts iestāde ir atkāpusies no nozīmīgiem konvencijas vai direktīvas, uz kuras pamata šāds akts tiek izdots, noteikumiem, piemēram, nav ievērojusi vecuma ierobežojumu šaujamo ierociņu apliecības izsniegšanai, tad pārrobežu administratīvais akts Latvijas tiesībās ir vērtējams kā spēkā esošs, bet (labvēlīgs) prettiesisks administratīvais akts Administratīvā procesa likuma 86.panta izpratnē, par kura atcelšanas nepieciešamību Latvijas iestādēm jāinformē izdevējvalsts. Neraugoties uz to, ka Latvijas iestāde šādu ārvalstu administratīvo aktu pati nevar atcelt, šī administratīvā akta ārvalsts piederība kopsakarā ar atkāpšanos no nozīmīgiem konvencijas vai direktīvas, uz kuras pamata šāds akts tiek izdots, noteikumiem ļauj Latvijas iestādēm neatzīt no šī administratīvā akta izrietošās tiesības.

Kļūdas kontekstā aplūkojami arī gadījumi, kad valsts izdod pārrobežu administratīvo aktu šī administratīvā akta adresāta īstenotas tiesību ļaunprātīgas izmantošanas rezultātā, tādējādi pēc būtības pieļaujot kļūdainu secinājumu par to, vai personai ir tiesības pretendēt uz administratīvā akta izdošanu. Eiropas Savienības Tiesas praksē atzīts, ka krāpšanas un ļaunprātīgas izmantošanas

⁴⁵³ Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 775, 776, sal. Weil P. Le contrôle par les tribunaux nationaux de la licéité des actes des gouvernements étrangers. Annuaire français de droit international, 1977, Vol. 23, p. 37–39, sal. Ruffert M. Recognition of Foreign Legislative and Administrative Acts. Max Planck Encyclopedia of Public International Law. Ed. Wolfrum R. Oxford: Oxford University Press, 2015. Pieejams: <http://opil.puplaw.com> [skatīts: 22.01.2020].

⁴⁵⁴ Eiropas Savienības Tiesas 2019.gada 28.februāra spriedums lietā: C-9/18 Meyn, 17.punkts.

⁴⁵⁵ Briede J. Spēkā neesošs administratīvais akts. Grām.: Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Briede J. (zin. red.). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 733.lpp.

⁴⁵⁶ Turpat.

aizlieguma princips ir Eiropas Savienības tiesību vispārējais princips.⁴⁵⁷ Iegūto tiesību atņemšana vai to atzīšanas atteikums ir sekas tam, ka personai krāpšanas gadījumā objektīvie apstākļi, kas ir nepieciešami, lai iegūtu šīs tiesības, nemaz nav izpildīti.⁴⁵⁸ Līdz ar to dalībvalstis var atteikties atzīt savā teritorijā tādu pārrobežu administratīvo aktu, pamatojoties uz krāpšanas un ļaunprātīgas izmantošanas aizlieguma principu,⁴⁵⁹ jo tiesiskais regulējums nav paplašināms tiktāl, ka tas pieļautu tādus darījumus, kas tiek veikti tikai tādēļ, lai ļaunprātīgi gūtu labumu no Eiropas Savienības tiesību sniegtajām priekšrocībām.⁴⁶⁰ Eiropas Savienības Tiesas praksē krāpšanas kontekstā aplūkots gadījums, kad persona iesniegusi valstij falsificētus dokumentus, lai sev un saviem ģimenes locekļiem iegūtu uzturēšanās atļauju,⁴⁶¹ kad valsts sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanas ietvaros sakarā ar uzņēmēju nepatiesi sniegto informāciju nepamatoti izsniegusi apliecību A1,⁴⁶² kā arī gadījums, kad Eiropas Savienības vadītāja apliecību izdod dalībvalsts apmaiņā pret citas dalībvalsts izdotu vadītāja apliecību, kura savukārt tikusi apmainīta pret trešās valsts izdotu viltotu vadītāja apliecību.⁴⁶³ Šādos gadījumos Līguma par Eiropas Savienības darbību 4.panta 3.punktā noteiktais lojālas sadarbības princips uzliek pienākumu izdevējvalstij rūpīgi izvērtēt visus apstākļus, lai nodrošinātu atbilstoša administratīvā akta izdošanu, no vienas puses,⁴⁶⁴ bet Latvijas iestādēm, pirms tās lemj par pārrobežu administratīvā akta atzīšanas atteikšanos, ir pienākums paust savas šaubas par administratīvā akta vai tā pamatā esošo faktu pareizību,⁴⁶⁵ lai izdevējvalstij būtu iespēja pārskatīt sava administratīvā akta izsniegšanas pamatotību un vajadzības gadījumā to atcelt.

2.3.4. Neatzīšana, pamatojoties uz vispārējām sabiedriskām interesēm

Pārrobežu attiecībās valstīm var būt ar leģitīmu interesi pamatoti iemesli ierobežot Eiropas Savienības personu ekonomiskās pamatbrīvības.⁴⁶⁶ Tā Latvijas iestādes var ierobežot preču brīvu

⁴⁵⁷ Eiropas Savienības Tiesas 2019.gada 14.marta spriedums lietā: C-557/17 Y.Z. u.c. (Fraude dans le regroupement familial), 62.punkts, Eiropas Savienības Tiesas 2018.gada 6.februāra spriedums lietā: C 359/16 Altun, 49.punkts.

⁴⁵⁸ Eiropas Savienības Tiesas 2019.gada 14.marta spriedums lietā: C-557/17 Y.Z. u.c. (Fraude dans le regroupement familial), 62.punkts.

⁴⁵⁹ Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 390, Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 777, Eiropas Savienības (bij. Kopienu) Tiesas 1979.gada 7.februāra spriedums lietā: C-115/78 Knoors, ECR, p. I-399, 25.punkts.

⁴⁶⁰ Eiropas Savienības Tiesas 2018.gada 6.februāra spriedums lietā: C 359/16 Altun, 49.punkts.

⁴⁶¹ Eiropas Savienības Tiesas 2019.gada 14.marta spriedums lietā: C-557/17 Y.Z. u.c. (Fraude dans le regroupement familial).

⁴⁶² Eiropas Savienības Tiesas 2018.gada 6.februāra spriedums lietā: C 359/16 Altun, 2018.gada 6.septembra spriedums lietā: C-527/16 Alpenrind.

⁴⁶³ Eiropas Savienības Tiesas 2019.gada 28.februāra spriedums lietā: C-9/18 Meyn.

⁴⁶⁴ Sal. Eiropas Savienības Tiesas 2018.gada 6.februāra spriedums lietā: C-359/16 Altun, 37.punkts.

⁴⁶⁵ Turpat, 43.punkts, Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 391.

⁴⁶⁶ Schewe C., Gailītis K. Iekšējā tirgus ekonomisko pamatbrīvību vispārējā struktūra. Grām.: Schewe C. Eiropas Savienības tiesības II daļa. Materiālās tiesības. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 186.lpp.

apriti vai pakalpojumu sniegšanas brīvību, piemēram, Latvijā netiek atļauts ievest no citas valsts gaļas produktus, ja ir pamatotas aizdomas, ka šajā valstī ir izplatījusies dzīvnieku saslimstība, kā rezultātā pārtikas produkti var būt kaitīgi Latvijas iedzīvotājiem. Tas tā var būt gadījumos, kad pārrobežu tiesiskā attiecība nepieļaujami ietekmē valstij būtiskus iekšējos aspektus, piemēram, sabiedrisko kārtību, vides aizsardzību vai sabiedrības veselību. Šādos gadījumos valsts, ievērojot zināmus nosacījumus, var attaisnot pamatbrīvības ierobežojumu, pamatojoties uz Eiropas Savienības esošajos līgumos, tostarp Līgumā par Eiropas Savienības darbību, noteiktajiem legītimajiem mērķiem vai tiesu praksē attīstītajiem pamatbrīvību ierobežojumu attaisnojumiem.⁴⁶⁷

Līdzīgi tas var būt arī pārrobežu administratīvo aktu neatzīšanas gadījumos. Proti, valsts var gribēt neatzīt pārrobežu administratīvo aktu, ievērojot normatīvajā aktā noteiktos gadījumus, kas pamatoti ar noteiktu vispārējo sabiedrības interešu aizsardzību, vai pamatojoties uz tiesu praksē noteiktajiem gadījumiem, kad noteiktu legītimo interešu aizsardzība attaisno pārrobežu administratīvā akta neatzīšanu uzņemošās valsts teritorijā.⁴⁶⁸ Piemēram, Latvijas iestāde var neatzīt zāļu tirdzniecības atļauju, ja tai ir pamats uzskatīt, ka šīs zāles var radīt nozīmīgu kaitējumu Latvijas iedzīvotājiem. Arī pārrobežu administratīvo aktu neatzīšanu, tāpat kā jebkuru Eiropas Savienības pamatbrīvības ierobežojumu, var aplūkot no diviem aspektiem: 1) neatzīšana, pamatojoties uz likumā noteiktajiem attaisnojumiem (rakstītie attaisnojumi); 2) tiesu praksē attīstītajiem attaisnojumiem (nerakstītie attaisnojumi).

Ja, nepastāvot normatīvajos aktos noteiktam pamatam atzīt ārvalstu administratīvo aktu, Latvija likumdošanas kārtībā var brīvi lemt par ārvalstu administratīvo aktu atzīšanu Latvijas teritorijā, tad gadījumā, ja šāds pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas regulējums ir ieviests – neatkarīgi, vai tas paredzēts direktīvās vai regulās –, valstij pārrobežu administratīvie akti ir jāatzīst. Proti, Latvijas iestādēm ir jānodrošina pārrobežu administratīvo aktu raita atzīšana, un tās nevar apgalvot, ka konkrētā pārrobežu administratīvā akta atzīšana būtu pretrunā ar valsts sabiedrisko kārtību, tādējādi vienpusēji ierobežojot šī administratīvā akta darbību Latvijas teritorijā.⁴⁶⁹ Lai nodrošinātu savstarpējas atzīšanas principa un pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas regulējuma efektīvu funkcionēšanu Eiropas Savienības tiesībās, ir jāakceptē, ka tieši Eiropas Savienības likumdevēja ziņā ir noteikt Eiropas Savienības normatīvajos aktos nepieciešamos līdzsvaru punktus

⁴⁶⁷ Plašāk Schewe C., Gailītis K. Iekšējā tirgus ekonomisko pamatbrīvību vispārējā struktūra. Grām.: Schewe C. Eiropas Savienības tiesības II daļa. Materiālās tiesības. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 186.–192.lpp.

⁴⁶⁸ Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 371, Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 776–777, Ruffert M. Recognition of Foreign Legislative and Administrative Acts. Max Planck Encyclopedia of Public International Law. Ed. Wolfrum R. Oxford: Oxford University Press, 2015. Pieejams: <http://opil.puplaw.com> [skatīts: 22.01.2020.].

⁴⁶⁹ Sal. Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 384.

starp dalībvalstu sadarbības pienākumu un neiejaukšanos dalībvalstu iekšējās lietās. Tas ietver arī likumdevēja tiesības paredzēt tos gadījumus, kad pārrobežu administratīvais akts var tikt neatzīts citas valsts teritorijā. Tādēļ būtu jāuzskata, ka, pieņemot normatīvos aktus – direktīvas un regulas – un nosakot gadījumus, kad citas valsts pārrobežu administratīvais akts var tikt neatzīts citas valsts teritorijā, Eiropas Savienības likumdevējs normatīvajos aktos jau ietvēris dalībvalstu sabiedriskās kārtības izņēmumus.⁴⁷⁰

Piemēram, Direktīvas 2001/83/EK par Kopienas kodeksu, kas attiecas uz cilvēkiem paredzētām zālēm, 29.pantā paredzētas dalībvalsts tiesības neatzīt zāļu tirdzniecības atļauju, pamatojoties uz potenciāli nopietnu draudu sabiedrības veselības aizsardzībai, savukārt šīs direktīvas 31. un 107.i pantā paredzētas dalībvalsts tiesības apturēt tirdzniecības atļauju un aizliegt attiecīgo zāļu lietošanu valsts teritorijā, ja ir steidzami jārikojas, lai aizsargātu sabiedrības veselību.⁴⁷¹ Direktīvas 2009/138/EK par uzņēmējdarbības uzsākšanu un veikšanu apdrošināšanas un pārapirošināšanas jomā⁴⁷² 155.pantā paredzētas uzņemošās valsts tiesības liegt sabiedrībai slēgt jaunus apdrošināšanas līgumus tās teritorijā, ja sabiedrība pieļauj pretlikumības (sabiedriskās kārtības interesēs), tādējādi savas valsts teritorijā faktiski apturot šo ārvalstu licenci. Savukārt Regulas 528/2012 par biocīdu piedāvāšanu tirgū un lietošanu⁴⁷³ 37.pantā izsmeļoši paredzēts, ka dalībvalsts var ierosināt atteikt atļaujas piešķiršanu vai pielāgot piešķiramās atļaujas noteikumus un nosacījumus (atkāpes no savstarpējās atzīšanas), ja šādu rīcību var pamatot ar tādiem apsvērumiem kā vides aizsardzība, sabiedriskā kārtība vai sabiedrības drošība, cilvēku, jo īpaši mazāk aizsargātu grupu, dzīvības un veselības, dzīvnieku vai augu aizsardzība, nacionālo mākslas, vēstures vai arheoloģijas bagātību aizsardzība, mērķorganismu neesamība kaitīgā daudzumā, kā arī dzīvnieku labturības apsvērumu dēļ.

Tāpat neatzīšanas tiesības var izrietēt ne vien no konkrēto administratīvo aktu regulējošā normatīvā akta, kā tas bija norādīts iepriekš, bet arī vispārējiem normatīvajiem aktiem. Piemēram, starptautisko sankciju gadījumā Latvijas iestādēm un tiesām, lemjot par pārrobežu administratīvajiem aktiem un to adresātiem, ir jāievēro Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likums,⁴⁷⁴ kas var tikt piemērots dažādās pārrobežu administratīvo aktu nozarēs. Šajā ziņā par starptautiskajām sankcijām tiek uzskatīti noteiktam subjektam noteikti ierobežojumi, kuras

⁴⁷⁰ Sal. Lenaerts K. La vie après l'avis: Exploring the principle of mutual (yet not blind) trust Common Market Law Review, 2017, vol. 54, no. 3, p. 822, Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 384.

⁴⁷¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2001/83/EK par Kopienas kodeksu, kas attiecas uz cilvēkiem paredzētām zālēm, 29.panta 1.punkts un 31.panta 3.punkts, 107. i panta 2.punkts. Pieņemta 06.11.2001. [16.12.2019. red.].

⁴⁷² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/138/EK par uzņēmējdarbības uzsākšanu un veikšanu apdrošināšanas un pārapirošināšanas jomā, 155.panta 3. un 4.punkts. Pieņemta 25.11.2009. [16.12.2019. red.].

⁴⁷³ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 528/2012 par biocīdu piedāvāšanu tirgū un lietošanu, 37.panta 1. un 4.punkts. Pieņemta 22.05.2012. [16.12.2019. red.].

⁴⁷⁴ Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likums. LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2016. 15.februāris, nr. 31 [03.02.2020. red.].

pieņēmusi Apvienoto Nāciju Organizācija vai Eiropas Savienība, vai cita starptautiskā organizācija, kuras dalībvalsts ir Latvija, un kuri ir tieši piemērojami vai ieviesti Latvijā šajā likumā noteiktajā kārtībā.⁴⁷⁵ Šādas sankcijas tostarp var ietvert finanšu ierobežojumus, civiltiesiskus ierobežojumus, ieceļošanas ierobežojumus, kā arī stratēģiskas nozīmes preču un citu preču aprites ierobežojumus.⁴⁷⁶ Sankcijas var tikt attiecinātas arī uz darbībām, ar ko tiek grauta vai apdraudēta citas valsts teritoriālā integritāte, suverenitāte un neatkarība⁴⁷⁷ un līdz ar to var sasaistīties arī ar valstiskuma neatzīšanas jautājumiem (sk. šī pētījuma 2.3.6.apakšnodaļu). Piemēram, ja citā valstī reģistrēts finanšu pakalpojumu sniedzējs, kas Latvijā darbojas, pamatojoties uz pārrobežu administratīvo aktu, ir starptautisko sankciju subjekts, Latvijas iestādes var liegt tam sniegt finanšu pakalpojumus Latvijas teritorijā. Savukārt, ja sankcijas ir saistītas ar ieceļošanas ierobežojumu, tas var būt pamats Eiropas Savienības vīzas atcelšanai vai darbības ierobežošanai. Šādā gadījumā starptautisko sankciju regulējums prevalē pār Latvijas starptautiskajām saistībām atzīt pārrobežu administratīvo aktu, proti, prevalē pār direktīvā vai regulā ietvertu citas valsts izdota administratīvā akta atzīšanas pienākumu. Tomēr šādā gadījumā ir novērtējams arī tas, vai konkrēts pārrobežu administratīvā akta darbības ierobežojums ir atbilstošs konkrētajam Latvijā ieviestajam starptautiskās vai nacionālās sankcijas veidam (Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likuma 4.pants). Piemēram, ja citā valstī reģistrēta finanšu pakalpojumu sniedzēja amatpersonai (valdes loceklis) ir noteikts ieceļošanas ierobežojums Latvijā, tas var nebūt atbilstošs pamats tam, lai liegtu pašam uzņēmumam sniegt savus pakalpojumus Latvijas teritorijā utt.

Tāpat arī pasaules Covid-19 pandēmija ir parādījusi, ka ārkārtas stāvokļa izsludināšana un robežu slēgšana var būt dabīgas sekas tam, ka citā valstī izdots pārrobežu administratīvais akts vairs īslaicīgi netiek atzīts vai arī tiek radītas sekas, kas ir līdzvērtīgas pārrobežu administratīvā akta neatzīšanai (tiesības nav praktiski īstenojamas sakarā ar izdevējvalsts vai uzņēmējs valsts piesardzības pasākumiem). Piemēram, sakarā ar Covid-19 pandēmiju un robežu slēgšanu Latvijā vīzu un uzturēšanās atļauju adresāti vairs nevarēja pilnvērtīgi ceļot uz citām Šengenas līguma dalībvalstīm,⁴⁷⁸ arī zāļu tirdzniecības atļaujas nevarēja tikt īstenotas pilnvērtīgi citās Eiropas Ekonomikas zonas valstīs, jo Latvijā zāļu vairumtirgotājiem tika aizliegts eksportēt zāles, kas bija paredzētas Latvijas tirgum,⁴⁷⁹ savukārt gaisa pārvadājumu pakalpojumu sniedzējiem nebija iespējams īstenot savu licenci, jo Latvijā tika atcelti starptautiskie pasažieru pārvadājumi caur lidostām.⁴⁸⁰

⁴⁷⁵ Turpat, 1.pants.

⁴⁷⁶ Turpat, 4.pants.

⁴⁷⁷ Padomes Regula (ES) Nr. 269/2014 par ierobežojošiem pasākumiem attiecībā uz darbībām, ar ko tiek grauta vai apdraudēta Ukrainas teritoriālā integritāte, suverenitāte un neatkarība. Pieņemta 17.03.2014. [03.02.2020. red.].

⁴⁷⁸ Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu; Ministru kabineta 2020.gada 12.marta rīkojums nr. 103. Latvijas Vēstnesis, 2020. 12.marts, nr. 51A, 4.16., 4.18.apakšpunkts.

⁴⁷⁹ Turpat, 2.12.apakšpunkts.

⁴⁸⁰ Turpat, 4.6., 4.16.apakšpunkts.

Eiropas Savienības tiesības, kas paredz iepriekš minēto pārrobežu administratīvo aktu atzīšanu, tiešā tekstā neparedz neatzīt vai ierobežot pārrobežu administratīvos aktus sakarā ar ārkārtas stāvokļa izsludināšanu dalībvalstī, tomēr tas nenozīmē, ka dalībvalsts šādus pasākumus nevarētu veikt. Latvijas tiesības izsludināt valstī ārkārtas stāvokli, sakarā ar to slēgt valsts robežas un tādējādi radīt ietekmi uz pārrobežu administratīvajiem aktiem izriet no suverenitātes principa, kas šajā gadījumā palīdz aizsargāt sabiedrības intereses, nevis no Eiropas Savienības tiesībām.⁴⁸¹ Tādējādi konkrētā Covid-19 pandēmijas ārkārtas situācija Latvijā un Eiropas Savienībā ir kalpojusi kā esošā pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas regulējuma tālākveidošana⁴⁸² un apliecina, ka arī cita veida ārkārtas situācijās atsevišķu pārrobežu administratīvo aktu atzīšana var būt būtiski ierobežota, ja tas nepieciešams, lai nodrošinātu nacionālo drošību valsts apdraudējuma gadījumā.⁴⁸³

Kas attiecas uz pārrobežu administratīvo aktu neatzīšanu, pamatojoties uz dalībvalstu nacionālajām sabiedriskās kārtības interesēm, kas nav paredzētas konkrētajā normatīvajā aktā, tiesību zinātnē pastāv viedokļu sadursme. Vieni uzskata, ka dalībvalstu nacionālās sabiedriskās kārtības intereses var būt pamats pārrobežu administratīvā akta neatzīšanai, lai nodrošinātu līdzsvaru starp dalībvalstu sadarbību un pašnoteikšanos.⁴⁸⁴ Otri uzskata, ka Eiropas Savienības harmonizēto tiesību jomā, kurā dalībvalstīm ir nodrošināts kopējs aizsardzības standarts, atsaukšanās uz šajās tiesībās neminētiem sabiedriskās kārtības izņēmumiem pārrobežu administratīvā akta neatzīšanai ir principā neiespējama. Šādā gadījumā prezumējams, ka Eiropas Savienības likumdevējs ir apsvēris dalībvalstu sabiedriskās kārtības izņēmumus šī normatīvā akta izstrādes procesā.⁴⁸⁵ Var piekrist, ka Eiropas Savienības ietvaros dalībvalstu starpā ir jāpastāv lielākai savstarpējai uzticībai un ka pārrobežu administratīvo aktu neatzīšana normatīvajos aktos neminētos gadījumos (neparedzētiem sabiedriskās kārtības izņēmumiem) apdraud savstarpējās atzīšanas mehānismu efektivitāti, kā arī var radīt uzticības mazinājumu valstu starpā. Tomēr absolūto prezumpciju, ka Eiropas Savienības likumdevējs ir apsvēris visus gadījumus, kad dalībvalstij varētu būt leģitīma interese neatzīt pārrobežu administratīvo aktu, var atspēkot, pierādot, ka pastāv likuma robs – likuma plānam pretēja nepilnība

⁴⁸¹ Sal. Potaičuks A. Pārrobežu administratīvo aktu atzīšana finanšu jomā. Grām.: Starptautisko un Eiropas Savienības tiesību piemērošana nacionālajās tiesās. Latvijas Universitātes 78.starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2020, 476.lpp.

⁴⁸² Sal. pandēmija ir kalpojusi kā katalizators daudziem attīstības pasākumiem Eiropas Savienībā. Šajā ziņā skatīt Zemskova A. Guest Note on the Impact of the COVID-19 Outbreak on EU Law. *Nordic Journal of European Law*, 2020. Vol. 3, p. III-IX.

⁴⁸³ Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2013. 27.marts, nr. 61 [02.04.2020. red.].

⁴⁸⁴ Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. *Heidelberg Journal of International Law*, 2011. Vol. 71, p. 775–776, Paris T. La reconnaissance des actes administratifs étrangers. *Revue internationale de droit comparé*, 2014. Vol. 66, p. 648, Wiegandt D. Recognition of administrative acts. In: Basedow J., Rühl G., Ferrari F, Miguel Asensio P. (Eds.). *Encyclopedia of Private International Law*. Cheltenham: Elgar, 2017, p.1492.

⁴⁸⁵ Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 371.

salīdzinājumā ar visu tiesību sistēmu kopumā.⁴⁸⁶ Piemēram, lai gan Eiropas Savienībā pastāv profesionālo kvalifikāciju savstarpējā atzīšana, dalībvalsts savā tiesību sistēmā, pamatojoties uz sabiedriskās kārtības interesēm, varētu neatzīt citas valsts piešķirtu kvalifikāciju, ja tā konstatē, ka kvalifikācija iegūta korupcijas vai krāpšanas rezultātā un to apliecina, piemēram, tiesas notiesājošs nolēmums. Salīdzinājumam Regulas Nr. 810/2009, ar ko izveido Kopienas Vīzu kodeksu,⁴⁸⁷ 34.panta 1.punktā ir tiešā tekstā paredzēts, ka cita valsts var anulēt vīzu, ja tai ir pamatots iemesls uzskatīt, ka vīza iegūta negodprātīgā ceļā. Līdzīga situācija var pastāvēt arī citu pārrobežu administratīvo aktu gadījumā. Pat tad, ja Eiropas Savienības likumdevējs šādu situāciju nav paredzējis kā pamatu pārrobežu administratīvā akta neatzīšanai, šādā izņēmuma situācijā nevarētu uzskatīt, ka savstarpējās atzīšanas pienākums varētu prevalēt pār uzņemošās valsts sabiedriskās kārtības interesēm.

Papildus norādāms, ka likuma robs var rasties arī pēc normatīvā akta pieņemšanas, mainoties sociālās dzīves vajadzībām.⁴⁸⁸ Šādos gadījumos valsts tiesai, no vienas puses, lai nodrošinātu nacionālās sabiedriskās kārtības izņēmuma ievērošanu un, no otras puses, lai mazinātu nelabvēlīgo ietekmi starpvalstu attiecībās, kāda var rasties pārrobežu administratīvā akta neatzīšanas gadījumā, ir jāuzdod prejudiciāls jautājums Eiropas Savienības Tiesai par nacionālā sabiedriskās kārtības izņēmuma piemērošanu lietā. Šāds izņēmuma gadījums var būt ierosme konkrētā normatīvā akta tālākveidošanai. Šāda iespēja nepastāv valsts iestādēm, tādēļ tām ir jāuzdod administratīvais akts (par pārrobežu administratīvā akta atzīšanu vai neatzīšanu) neatkarīgi no tā, vai piemērojamās Eiropas Savienības tiesību normas ir pietiekami skaidras vai nav.⁴⁸⁹ Savukārt starptautisko tiesību kontekstā, kad pārrobežu administratīvo aktu atzīšana notiek, ievērojot vispārīgāku starptautisko vienošanos, un valstu tiesību sistēmās ir lielākas atšķirības, šajā vienošanās neparedzētās nacionālās sabiedriskās kārtības intereses piemērošanai pārrobežu administratīvo aktu neatzīšanai varētu būt patiešām lielāka nozīme, salīdzinot ar Eiropas Savienības tiesībās paredzētajiem atzīšanas ietvariem.

⁴⁸⁶ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 14.februāra spriedums lietā SKA-34/2006, 11.2.apakšpunkts. Pieejams: www.at.gov.lv [aplūkots 17.12.2019.]. Lietā atzīts, ka šādam likuma robam ir jābūt: (a) atklātam, tas ir, pastāv pārāk šaurs likumdevēja noteikts regulējums; un (b) neapzinātam – likumdevēja kļūda attiecībā uz vajadzību regulēt noteiktu jautājumu vai kļūda par noteikta regulējuma pastāvēšanu – vai arī tādām robežām, kas radies vēlāk, mainoties tiesību normām vai sociālās dzīves vajadzībām.

⁴⁸⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 810/2009, ar ko izveido Kopienas Vīzu kodeksu (Vīzu kodekss), Pieņemta 13.07.2009. [01.08.2019. red.].

⁴⁸⁸ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 14.februāra spriedums lietā SKA-34/2006, 11.2.apakšpunkts. Pieejams: www.at.gov.lv [aplūkots 17.12.2019.]. Viens no piemēriem, kas parasti netiek paredzēti attiecīgās nozares normatīvajos aktos, ir pārrobežu administratīvā akta adresāta iekļaušana starptautisko sankciju sarakstā.

⁴⁸⁹ Briede J. Eiropas Savienības tiesību normu piemērošana administratīvajā procesā. Grām.: Starptautisko un Eiropas Savienības tiesību piemērošana nacionālajās tiesās. Latvijas Universitātes 78.starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2020, 24.lpp.

2.3.5. Neatzīšana Eiropas Savienības Pamattiesību hartas kontekstā

Tiesību zinātnē pastāv zināma vienprātība, ka izņēmuma gadījumā pārrobežu administratīvais akts var netikt atzīts citas valsts teritorijā, ja tas vai tā izdošanas process neatbilst dalībvalstu starpā esošajiem cilvēktiesību standartiem.⁴⁹⁰ Tas ir saistīts ar uzskatu, ka valsts suverēnās varas izmantošanu ierobežo pienākums ievērot cilvēktiesības.⁴⁹¹ Šāda pieeja gan ir vairāk atbalstāma attiecībā uz negatīvajiem administratīvajiem aktiem⁴⁹² un nelabvēlīgajiem administratīvajiem aktiem,⁴⁹³ kuru gadījumā sekas var būt pielīdzināmas administratīvajiem un kriminālsodiem un kuri pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas kontekstā sastopami reti. Lai gan šāda neatzīšana var tikt vērtēta arī kā neatzīšana sakarā ar pieļautu procesuālu vai materiālu kļūdu (2.3.3.apakšnodaļa), šī pētījuma ietvaros šis jautājums tiek aplūkots izvērstāk atsevišķi.

Šajā ziņā tiesību zinātnē paralēles tiek vilktas arī ar citiem pārrobežu sadarbības mehānismiem, piemēram, Eiropas apcietināšanas ordera izpildes atteikumu. Proti, Eiropas Savienības Tiesas praksē ir pieļauts, ka izņēmuma gadījumā⁴⁹⁴ viena dalībvalsts var pārbaudīt citas dalībvalsts rīcības atbilstību pamattiesībām, kas aizsargātas ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartu, ja tiek īstenots pārrobežu sadarbības mehānisms. Šādā gadījumā dalībvalsts var neievērot savstarpējas uzticības principu un atteikties izpildīt savu sadarbības pienākumu.⁴⁹⁵ Tā, piemēram, dalībvalsts var izņēmuma kārtā atteikties no sava sadarbības pienākuma, ja pastāv objektīva, ticama, precīza un aktualizēta informācija, kas liecina, ka, izpildot Eiropas apcietināšanas orderi, persona tiks pakļauta faktiskam necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās riskam Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 4.panta izpratnē tās apcietinājuma apstākļu šajā dalībvalstī dēļ.⁴⁹⁶

⁴⁹⁰ Paris T. La reconnaissance des actes administratifs étrangers. *Revue internationale de droit comparé*, 2014. Vol. 66, p. 648, Paris T. La reconnaissance des actes administratifs étrangers au droit français. In: Rodríguez-Arana Muñoz J. *Recognition of Foreign Administrative Acts*. Switzerland: Springer International Publishing Switzerland, 2016, p. 129, Wenander H. *Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights*. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 776, Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 385–389.

⁴⁹¹ Oxman B.H. *Jurisdiction of States*. Max Planck Encyclopedia of Public International Law. Ed. Wolfrum R. Oxford: Oxford University Press, 2015. Pieejams: <http://opil.puplaw.com> [skatīts: 21.01.2020], Slaughter A.-M. *Sovereignty and Power in a Networked World Order*. Stanford journal of international law, 2004, Vol. 40, p. 284.

⁴⁹² Piemēram, Padomes Regula Nr. 338/97 par savvaļas dzīvnieku un augu aizsardzību, reglamentējot to tirdzniecību, 6.pants. Pieņemta 09.12.1996. [07.12.2019. red.].

⁴⁹³ Piemēram, Eiropas Parlamenta un Padomes Regula 2016/399 par Savienības Kodeksu par noteikumiem, kas reglamentē personu pārvietošanos pār robežām (Šengenas Robežu kodekss), 6.panta 1.punkta “d” apakšpunkts. Pieņemta 09.03.2016. [07.12.2019. red.], Padomes Direktīva 2001/40/EK par tādu lēmumu savstarpēju atzīšanu, kas attiecas uz trešo valstu valstspiederīgo personu izraidīšanu. Pieņemta 28.05.2001. [09.12.2019. red.].

⁴⁹⁴ Eiropas Savienības Tiesas 2014.gada 18.decembra atzinums lietā: 2/13, 191.punkts.

⁴⁹⁵ Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 385, Eiropas Savienības Tiesas 2014.gada 18.decembra atzinums lietā: 2/13, 191.punkts, Lenaerts K. La vie après l'avis: Exploring the principle of mutual (yet not blind) trust *Common Market Law Review*, 2017, vol. 54, no. 3, p. 824.

⁴⁹⁶ Eiropas Savienības Tiesas 2016.gada 5.aprīļa spriedums apvienotajās lietās: C 404/15 un C 659/15 PPU Aranyosi and Căldăraru.

Latvijas tiesu praksei šajā kontekstā īpaši nozīmīga ir arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas lieta “Avotiņš v. Latvia”⁴⁹⁷ par savstarpējās atzīšanas principa darbību sprieduma atzīšanas un izpildes jomā Regulas Nr. 44/2001⁴⁹⁸ ietvaros. Šajā lietā persona iebilda pret Kipras sprieduma atzīšanu Latvijā, jo uzskatīja, ka Kipras tiesa nav pienācīgi uzaicinājusi ierasties uz tiesas sēdi un nenodrošināja viņa tiesības uz aizstāvību. No šīs lietas akcentējams, ka, pirmkārt, spriedumu atzīšanai un izpildei ir piemērojama arī Eiropas Cilvēktiesību konvencija, pat ja tas notiek Eiropas Savienības atzīšanas mehānismu ietvaros.⁴⁹⁹ Otrkārt, uzņemošās valsts nepietiekami veikta cilvēktiesību pārkāpuma analīze izcelsmes valsts tiesvedības procesā var tikt uzskatīta par Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 6.panta pārkāpumu, pat ja tas notiek savstarpējās atzīšanas kontekstā, balstoties uz Eiropas Savienības tiesību aktiem.⁵⁰⁰ Treškārt, personai ir primāri jāizmanto visi iespējamie tiesību aizsardzības līdzekļi sprieduma izcelsmes valstī, nevis jāiebilst *post factum* pret tā atzīšanu uzņemošajā valstī.⁵⁰¹ Lai gan konkrētās lietas atziņas primāri attiecas uz civillietu spriedumu savstarpējo atzīšanu, administratīvo aktu atzīšanas ietvaros pastāvošais savstarpējās atzīšanas princips ļauj šīs atziņas *mutatis mutandis* attiecināt arī uz pārrobežu administratīvo aktu atzīšanu.

Tāpat dalībvalsts kopējās Eiropas patvēruma sistēmas ietvaros var atkāpties no pienākuma nosūtīt patvēruma meklētāju uz valsti, kas ir atbildīga par trešās valsts pilsoņa patvēruma pieteikuma izskatīšanu, ja var uzskatīt, ka patvēruma meklētājam radīsies reāli draudi tikt pakļautam necilvēciskai rīcībai vai pazemojošai riskam Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 4.panta izpratnē.⁵⁰² Savukārt savstarpējās palīdzības prasījumu nodokļu piedziņas jomā dalībvalsts var izņēmuma kārtā atteikties izpildīt savstarpējās sadarbības pienākumu, ja lēmums, ar ko piemērots sods, nav pienācīgi paziņots ieinteresētajai personai, tādējādi neievērojot Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47.panta standartus.⁵⁰³ Tiesību zinātnē pausts, ka līdzīgi apgrūtinošu pārrobežu administratīvo aktu neatzīšana var būt apsverama arī, ja rupji pārkāpts labas pārvaldības princips⁵⁰⁴ vai tiesības uz privāto dzīvi⁵⁰⁵ (attiecīgi Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 41. un 7.pants).

⁴⁹⁷ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2016.gada 23.maija spriedums lietā: 17502/07 Avotiņš v. Latvia.

⁴⁹⁸ Padomes Regula Nr. 44/2001 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās. Pieņemta 22.12.2000. [09.01.2015. red.].

⁴⁹⁹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2016.gada 23.maija spriedums lietā: 17502/07 Avotiņš v. Latvia, 96.–98.punkts.

⁵⁰⁰ Turpat, 98.–100., 116.punkts, šim sprieduma kontrastē: Eiropas Savienības Tiesas 2016.gada 25.maija spriedums lietā: C-559/14 Meroni, īpaši 46.punkts.

⁵⁰¹ Turpat, 123., 124.punkts, Eiropas Savienības Tiesas 2016.gada 25.maija spriedums lietā: C-559/14 Meroni, 48.punkts.

⁵⁰² Eiropas Savienības Tiesas 2011.gada 21.decembra spriedums apvienotajās lietās: C 411/10 un C 493/10 N. S., ECR, p. I-13905. Šobrīd šis kritērijs ir ietverts Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) Nr. 604/2013, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm, 3.panta 2.punkts. Pieņemta 26.06.2013. [18.12.2019. red.].

⁵⁰³ Eiropas Savienības Tiesas 2018.gada 26.aprīļa spriedums lietā: C-34/17 Donnellan.

⁵⁰⁴ Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 389.

⁵⁰⁵ Paris T. La reconnaissance des actes administratifs étrangers. Revue internationale de droit comparé, 2014. Vol. 66, p. 649.

Ievērojot apakšnodaļā minēto, secināms, ka, lai gan pārrobežu administratīvo aktu atzīšana ir vērsta uz pārrobežu sadarbības vienkāršošanu un efektīvizēšanu administratīvajās lietās, kā arī brīvības, drošības un taisnīgas tiesiskās telpas veidošanu Eiropas Savienībā, Latvijas iestādēm, kas veic pārrobežu administratīvo aktu atzīšanu, tomēr būtu jāpatur prātā, ka metodes, kādā tiek nodrošināta pārrobežu administratīvo aktu atzīšana, nedrīkst pārkāpt to personu pamattiesības, ko ietekmē šie izveidotie atzīšanas mehānismi. To Eiropas Savienības ietvaros var netieši secināt arī no Līguma par Eiropas Savienības darbību 67.panta 1.punkta, kurā paredzēts, ka Eiropas Savienība veido brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, ievērojot pamattiesības un dalībvalstu atšķirīgās tiesību sistēmas un tradīcijas.⁵⁰⁶ Tas savukārt izņēmuma gadījumos attaisno atsevišķa veida pārrobežu administratīvo aktu neatzīšanu sakarā ar nozīmīgiem pamattiesību aizskārumiem administratīvā akta izdošanas procesā izdevējvalstī.

2.3.6. Valstiskuma neatzīšanas nozīme pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas kontekstā

Administratīvā akta izdošana – vai tā būtu pases izsniegšana, valsts atzīta diploma vai autovadītāja tiesību piešķiršana – ir uzskatāma par valsts varas izpausmes formu. Ievērojot minēto, valsts varas aktu atzīšana var būt cieši saistīta arī ar pašas valsts valstiskuma atzīšanu starpvalstu attiecībās.

Pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas kontekstā jautājums par citas valsts vai tās teritorijas pārmaiņu atzīšanu var rasties gadījumā, kad, piemēram, kādas iepriekš pastāvējušas valsts daļa prettiesiski atdalās vai tiek atdalīta no savas pamatvienības, vai šī valsts vai kāda tās neatņemama daļa pievienojas vai tiek pievienota kādai citai valstij, kā arī valstis tiek prettiesiski apvienotas, izveidojot jaunu valsti, vai sadalās daļās u.tml. Iemesli, kādēļ citas valstis var neatzīt citu valstu valstiskumu var būt dažādi, tomēr visbiežāk tas notiek tādēļ, ka jaunās valsts izveidošanai vai īstenotajai teritoriālajai izmaiņai ir trūkusī patstāvība jeb neatkarība no kādas citas valsts, kas to palīdzējusi nodrošināt ar prettiesisku aktu, vai arī tādēļ, ka jaunajai valstij acīmredzami trūkst pašnoteikšanās spējas.⁵⁰⁷ Šādos gadījumos šo pārmaiņu atzīšanai un atzīšanas nosacījumiem Eiropas Padomes ietvaros 1991.gadā tika izstrādātas vadlīnijas valstu atzīšanai Austrumeiropā un Padomju Savienībā,⁵⁰⁸ kurās citstarp paredzēts, ka kopienas valstis neatzīs veidojumus, kas ir agresijas rezultāts, un ka valstu atzīšana notiek, dibinot diplomātiskos sakarus.

⁵⁰⁶ Sal. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2016.gada 23.maija spriedums lietā: 17502/07 Avotiņš v. Latvia, 114.punkts.

⁵⁰⁷ Frowein J. A. Recognition. Max Planck Encyclopedia of Public International Law. Ed. Wolfrum R. Oxford: Oxford University Press, 2015. Pieejams: <http://opil.puplaw.com> [skatīts: 19.01.2020.].

⁵⁰⁸ Eiropas Padomes 1991.gada 16.decembra deklarācija "Par vadlīnijām jauno valstu atzīšanai Austrumeiropā un Padomju Savienībā", Frowein J. A. Recognition. Max Planck Encyclopedia of Public International Law. Ed. Wolfrum R. Oxford: Oxford University Press, 2015. Pieejams: <http://opil.puplaw.com> [skatīts: 19.01.2020.], Hannum H. Basic

Valsts atzīšanas kontekstā nedrīkst sajaukt valsts atzīšanu ar cita veida aktiem attiecībā uz nenoteikto veidojumu, kas nenorāda skaidru valsts gribu pieļaut atzīšanu. Proti, skaidrs atzīšanas akts var notikt ar aktu, no kura nepārprotami izriet griba šo veidojumu atzīt par valsti.⁵⁰⁹ Citi kontaktu veidi ar šo veidojumu ne vienmēr nozīmēs šī veidojuma atzīšanu par valsti, tādēļ *de jure* un *de facto* atzīšana bieži ir grūti nošķirama.⁵¹⁰ Kas attiecas uz pārrobežu administratīvo aktu atzīšanu, šajā ziņā pastāv dažādas pieejas. Piemēram, Lielbritānijas un Amerikas Savienoto Valstu tiesu praksē iezīmējas pieeja, ka tiesas nevar piemērot citas valsts likumu (izmantojot tās tiesību piemērošanas aktus), ja šī valsts viņu zemē netiek atzīta. Tas ir saistīts ar to, ka uzņemošās valsts tiesu pieeja nevar atšķirties no pašas valsts nostājas.⁵¹¹ Savukārt Šveices un Vācijas tiesu praksē iezīmējas pretēja pieeja – valsts neatzīšana neliedz piemērot šo neatzīto valstu likumu (izmantojot tās tiesību piemērošanas aktus).⁵¹² Jebkurā gadījumā valstis savstarpējo attiecību veidošanā parasti ir ļoti piesardzīgas, sevišķi tās, kas ir īpaši ietekmētas ar teritorijas izmaiņām un šo teritoriju pārvaldnieku rīcību, jo tiesību doktrīnā pastāv arī pieeja, ka valsts atzīšanai var būt konstitutīvs raksturs,⁵¹³ kas var novest pie tā, ka valsts atzīst⁵¹⁴ jauno valsts veidojumu vai teritorijas izmaiņu.

Latvijas tiesību piemērotājam, tostarp valsts iestādēm, šādā gadījumā ir jāseko valsts oficiālajai nostājai. Šajā ziņā Latvijā Ārlietu ministrija ir izstrādājusi informatīvu ziņojumu “Par dokumentu, kurus izdevuši starptautiski neatzīti valsts varas subjekti vai kur atspoguļo to realizēto kontroli, atzīšanu un juridisko statusu”,⁵¹⁵ kurā paredzēts, ka Latvija neatzīst prettiesiskā veidā izdarītas valstu teritoriju robežu izmaiņas, tostarp norādot konkrētas teritorijas.⁵¹⁶ Šāda neatzīšanas pieeja attiecas uz dokumentiem, kurus izdevušas neatzīto valstisko veidojumu un teritoriju varas iestādes vai kuros ir iekļauta informācija par starptautiski neatzītu pārvaldes struktūru realizēto kontroli. Šādi dokumenti Latvijā nevar tikt uzskatīti par derīgiem un tiesiskas sekas radošiem, tostarp tie nav atzīstami vai legalizējami.⁵¹⁷ Turklāt, ja parasti šādos gadījumos iestādēm ir savstarpēji jāsazinās (sk. šī pētījuma 2.3.7.nodaļu), tad neatzīšanas politikas ietvaros valsts iestādes pat nevar

Documents on Autonomy and Minority Rights. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 1993, p. 85, Hill C., Smith K.E. European Foreign Policy: Key Documents. Abingdon: Routledge, 2010, p. 282.

⁵⁰⁹ Frowein J. A. Recognition. Max Planck Encyclopedia of Public International Law. Ed. Wolfrum R. Oxford: Oxford University Press, 2015. Pieejams: <http://opil.puplaw.com> [skatīts: 19.01.2020.].

⁵¹⁰ Ibid.

⁵¹¹ Ibid.

⁵¹² Ibid.

⁵¹³ Kelsen H. Principles of International Law. Clark, New Jersey: The Lawbook Exchange, 2003, p. 267, Pavkovic A., Radan P. Creating New States: Theory and Practice of Secession. Abingdon: Routledge, 2007, p. 11, Peterson M.J. Recognition of Governments: Legal Doctrine and State Practice, 1815-1995. London: Palgrave Macmillan, 1997, p. 12, 22.

⁵¹⁴ Sal. Montevideo konvencija, 6., 7.pants. Pieejams: <https://treaties.un.org/pages/showDetails.aspx?objid=0800000280166aef> [skatīts 2020.gada 1.maijā].

⁵¹⁵ Ārlietu ministrijas Informatīvais ziņojumu “Par dokumentu, kurus izdevuši starptautiski neatzīti valsts varas subjekti vai kur atspoguļo to realizēto kontroli, atzīšanu un juridisko statusu”. Pieejams: <https://www.mfa.gov.lv/> [aplūkots 14.02.2020.].

⁵¹⁶ Turpat, 1.lpp.

⁵¹⁷ Turpat, 1., 3.lpp.

uzsākt saziņu ar minēto valstisko veidojumu statusu mainījušo teritoriju iestādēm.⁵¹⁸ Savukārt šo dokumentu neatzīšana Latvijā pati par sevi uzskatāma par administratīvo aktu, kas ir pārsūdzams tiesā.⁵¹⁹ Saistībā ar minēto Latvijas tiesu praksē ir izskatīta situācija, kurā Valsts ieņēmumu dienests Latvijas rezidentam veica iedzīvotāju ienākuma nodokļa auditu, kura rezultātā konstatēja, ka personai naudas līdzekļu izlietojuma apjoms pārsniedz līdzekļu avotu apjomu, tādējādi veidojot slēpto ienākumu, no kura aprēķināms nodoklis. Persona iesniedza iestādē un tiesā Doņeckas Tautas Republikas Ienākumu un nodokļu ministrijas izziņu, tādējādi daļēji izskaidrojot savu līdzekļu gūšanas avotus. Taču šie dokumenti tika atzīti par nederīgiem Latvijā.⁵²⁰ Šajā lietā starptautiski neatzītas iestādes izziņa tika aplūkota kā nepieļaujams pierādījums, nevis kā Valsts ieņēmumu dienesta atteikums atzīt starptautiski neatzītas pārvaldes iestādes dokumentu.⁵²¹ Šāda tiesas pieeja ir vērtējama kā pareiza, jo Valsts ieņēmumu dienesta neatzīšanas lēmuma pārsūdzība vien nedotu personai vēlamu rezultātu – atcelt lēmumu par aprēķināto nodokli. Ievērojot minēto, starptautiski neatzītas pārvaldes iestādes dokuments administratīvajā tiesvedībā var tikt vērtēts arī kā pierādījums, atsevišķi nepārvērtējot iestādes atteikumu atzīt šo dokumentu Latvijas teritorijā, ja vien šis pēdējais iestādes lēmums noregulē tiesisko attiecību galīgi un būtiski neapgrūtina personas tiesību īstenošanu.

ANO Starptautiskā tiesa šajā sakarā citstarp ir norādījusi, ka valsts neatzīšanai nevajadzētu radīt tādas sekas, ka parastajiem civiliedzīvotājiem tiek liegta pārrobežu sadarbība, proti, kamēr neatzīšana aptver arī valsts oficiālo aktu neatzīšanu, tam nevajadzētu attiekties arī uz tādiem valsts aktiem kā dzimšanas, miršanas un laulības reģistrācija, no kuru neatzīšanas cieš vienīgi iedzīvotāji.⁵²² Līdzīga nostāja akceptēta arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē.⁵²³ Piemēram, lietā “Cyprus v. Turkey”, kurā aplūkots Ziemeļkipras jautājums, Eiropas Cilvēktiesību tiesa atzina, ka Kipras grieķu kopiena nevar visā pilnībā noliegt turku kopienas izveidotās tiesību aizsardzības iestādes. Šādu iestāžu neesība kaitētu vienīgi šīs teritorijas iedzīvotāju interesēm. Tādēļ Kipras grieķiem tomēr vajadzētu vērsties šajās iestādēs, lai aizsargātu atsevišķas savas tiesības turku kopienas teritorijā, un šāda rīcība nebūtu uzskatāma par starptautiski neatzīto iestāžu eksistēšanas atzīšanu.⁵²⁴ Līdz ar to ne

⁵¹⁸ Turpat, 4.lpp.

⁵¹⁹ Turpat, 7.lpp.

⁵²⁰ Administratīvās rajona tiesas 2019.gada 2.septembra spriedums lietā Nr. A420313918, 18.punkts (spriedums nav stājies spēkā).

⁵²¹ Turpat.

⁵²² 232. ANO Starptautiskās tiesas 1971.gada 21.jūnija konsultatīvais atzinums par Dienvidāfrikas turpinātās klātbūtnes Namībijā (Dienvidrietumāfrikā) tiesiskajām sekām, neraugoties uz Drošības padomes Rezolūciju 276. Pieejams: https://www.icj-cij.org/files/permanent-court-of-international-justice/serie_A/A_10/30_Lotus_Arret.pdf [aplūkots: 19.01.2020.].

⁵²³ Eiropas Cilvēktiesību tiesas Lielās palātas 2010.gada 1.marta lēmums lietā: 46113/99 Demopoulos and others v. Turkey, 92.–98.punkts, Eiropas Cilvēktiesību tiesas Lielās palātas 2016.gada 23.februāra spriedums lietā: 11138/10 Mozer v. Moldova and Russia, 142.–144.punkts, Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2001.gada 10.maija spriedums lietā: 25781/94 Cyprus v. Turkey, 92., 96.punkts, Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1996.gada 18.decembra spriedums lietā: 15318/89 Loizidou v. Turkey, 45.punkts.

⁵²⁴ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2001.gada 10.maija spriedums lietā: 25781/94 Cyprus v. Turkey, 92.punkts.

iebkura starptautiski neatzītas valsts vai izmainītās teritorijas varas iestāžu izdotā oficiāla akta akceptēšana nozīmē šīs valsts vai tās struktūras atzīšanu. Šajā ziņā Eiropas Cilvēktiesību tiesa savā pieejā ir izvēlējusies līdzsvarot, no vienas puses, teritorijas iedzīvotāju cilvēktiesību ievērošanu un, no otras puses, valstu īstenoto neatzīšanas politisko nostāju, uzskatot, ka pēdējā nav absolūta. Šāda pieeja akceptēta arī Latvijas Ārlietu ministrijas informatīvajā paziņojumā.⁵²⁵ Papildus norādāms, ka arī starptautiskajās privāttiesībās tas, ka ārvalstu nolēmumu izdevusi neatzītas valsts tiesa, ne vienmēr novedīs līdz šī nolēmuma neatzīšanai.⁵²⁶ Proti, lietu kategorijās, kuras visvairāk ietekmē personu tiesības uz privāto dzīvi, privātpersonas nedrīkst ciest no tā, ka kāda valsts nav starptautiski atzīta.⁵²⁷

Ievērojot minēto, pirmkārt, uzņemošajai valstij saglabājas rīcības brīvība novērtēt neatzītas valsts administratīvo aktu, otrkārt, šādā gadījumā uzņemošās valsts iestādēm, lemjot par šī administratīvā akta ņemšanu vērā, ir jāvērtē, vai šī veida administratīvais akts var būt salīdzināms ar tādiem administratīvajiem aktiem kā dzimšanas, miršanas un laulības reģistrācija, kuru neatzīšana kaitē vienīgi šīs [neatzītas] teritorijas iedzīvotājiem⁵²⁸ un viņu cilvēktiesībām. Tomēr pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas kontekstā akcentējams, ka tiem atšķirībā no tādiem administratīvajiem aktiem kā dzimšanas, miršanas un laulības reģistrācija ir nepieciešams uzņemošās valsts noteikts atzīšanas piešķirums, kas paredzēts starptautiskos nolīgumos vai Eiropas Savienības tiesībās.⁵²⁹ Tādēļ pārrobežu administratīvo aktu gadījumos valsts jau būs paudusi savu novērtējumu attiecībā uz citu valsti, noslēdzot ar to, piemēram, starptautisku līgumu. Citiem vārdiem, pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas kontekstā citas valsts neatzīšana visbiežāk nozīmēs to, ka Latvija nebūs noteikusi attiecībā uz šo neatzīto teritoriju divpusējo pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas regulējumu (pamatu atzīt šādu administratīvo aktu).⁵³⁰

Tomēr pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas kontekstā uzņemošās valsts rīcības brīvību novērtēt neatzītas valsts pārrobežu administratīvo aktu var ietekmēt šādu administratīvo aktu divpakāpju atzīšana. Proti, neatzītas valsts vai teritorijas (A) izdots administratīvais akts var tikt atzīts valstī, ar kuru tai ir īpašas attiecības (B), un pēc tam šī atzītā administratīvā akta tiesības var tikt pieprasītas Latvijā (C), kurai var būt atzīšanas pienākums attiecībā uz iepriekšējo valsti (B), tādējādi

⁵²⁵ Ārlietu ministrijas Informatīvais ziņojums "Par dokumentu, kurus izdevuši starptautiski neatzīti valsts varas subjekti vai kur atspoguļo to realizēto kontroli, atzīšanu un juridisko statusu", 4.–9.lpp. Pieejams: <https://www.mfa.gov.lv/> [aplūkots 14.02.2020.].

⁵²⁶ Rudevska B. Krimas tiesu nolēmumu civillietās atzīšana un izpilde Latvijā. Grām.: Tiesību efektivitāte postmodernā sabiedrībā: Latvijas Universitātes 73.zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga : LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 253.lpp.

⁵²⁷ Turpat, 256.lpp.

⁵²⁸ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2001.gada 10.maija spriedums lietā: 25781/94 Cyprus v. Turkey, 93.punkts: [...] this invalidity cannot be extended to those acts, such as, for instance, the registration of births, deaths and marriages, the effects of which can be ignored only to the detriment of the inhabitants of the Territory.

⁵²⁹ Plašā skatīt 1.2.2.apakšnodaļu "Kritēriji administratīvā akta kvalificēšanai par pārrobežu administratīvo aktu".

⁵³⁰ Turpat.

faktiski apejot Latvijas oficiālo nostāju attiecībā uz pirmās valsts vai teritorijas (A) izdotiem administratīvajiem aktiem.

Tiesību zinātnē priekšlikums šādas situācijas risināšanai nav sniegts, tomēr praksē šāda situācija pārrobežu administratīvo aktu jomā ir iespējama, piemēram, autovadītāju tiesību atzīšanas jomā. Eiropas Savienības Tiesas praksē ir izskatīta lieta, kurā vadītāja apliecību izdevusi Eiropas Savienības dalībvalsts, apmainot to pret citas dalībvalsts izdotu vadītāja apliecību, kura savukārt tikusi apmainīta pret kādas trešās valsts izdotu vadītāja apliecību,⁵³¹ tādējādi faktiski notiekot vadītāja tiesību divkāršai atzīšanai. Tomēr šajā lietā tiesa atzina, ka vadītāju tiesību atzīšanas tiesiskais ietvars nepieļauj pēdējai valstij (C) pārvērtēt trešajā valstī (A) piešķirtas tiesības, proti, līdzko kādas dalībvalsts iestādes ir piešķirušas vadītāja tiesības, pārējām dalībvalstīm vairs nav iespējams vispusīgi pārbaudīt, vai ir ievēroti Direktīvas 2006/126 par vadītāju apliecībām⁵³² paredzētie izsniegšanas priekšnoteikumi. Tādēļ tas, ka personai ir dalībvalstī piešķirtas vadītāja tiesības, ir uzskatāms par pierādījumu, ka šīs apliecības adresāts tās izsniegšanas dienā atbilda minētajiem priekšnoteikumiem.⁵³³ Lai gan šajā konkrētajā lietā nav risināta neatzītas valsts problemātika, nebūtu akceptējama pieeja, ka savstarpējās atzīšanas princips uzliku pienākumu atzīt neatzītas valsts pārrobežu administratīvo aktu tikai tādēļ, ka atzīšanas otrajā pakāpē starp divām valstīm pastāv patstāvīgs atzīšanas pienākums.

Lai šādas situācijas nerastos arī citās jomās, piemēram, izglītības diplomu un profesionālo kvalifikāciju atzīšanā, kuru gadījumā valstīm var būt īpaši nozīmīgi vērtēšanas apsvērumi,⁵³⁴ pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas jomā būtu jāuzskata, ka atzīstamais administratīvais akts ir vienīgi sākotnējais jeb oriģinālais administratīvais akts, nevis vispārīgi būtu akceptējama divpakāpju atzīšanas pieeja, ja vien likumdevējs nav īpaši paredzējis divpakāpju atzīšanas pieeju un īpaši noteicis tās īstenošanas kārtību. Pretējā gadījumā divpakāpju atzīšanas pieeja var tikt izmantota, lai apietu uzņemošās valsts (C) kompetenci novērtēt pārrobežu administratīvā akta sākotnējo izdevēju (A).

Tomēr gadījumā, kad ir ieviesta divpakāpju atzīšanas kārtība, kā tas ir iespējams vadītāju tiesību atzīšanas gadījumā, uzņemošajai valstij (C) ir jānovērtē, vai atkāpšanās no savstarpējās atzīšanas pienākuma attiecībā uz atzīšanas valsti (B), ar kuru to saista starptautisks nolīgums vai Eiropas Savienības tiesību ietvars, attaisno attiecīgā pārrobežu administratīvā akta veids un šī akta adresāta cilvēktiesību ierobežojums (kā tas atzīts iepriekš minētajā Eiropas Cilvēktiesību tiesas

⁵³¹ Eiropas Savienības Tiesas 2019.gada 28.februāra spriedums lietā: C-9/18 Mejn.

⁵³² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/126/EK par vadītāju apliecībām. Pieņemta 20.12.2006. [19.01.2020. red.].

⁵³³ Eiropas Savienības Tiesas 2019.gada 28.februāra spriedums lietā: C-9/18 Mejn, 30.punkts.

⁵³⁴ Par Prokuratūras likumā (33.panta pirmā daļa), Latvijas Republikas Advokatūras likumā (14.panta 3.punkts) un Notariāta likumā (9.panta 3.punkts) ietvertās prasības par Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes atzinuma nepieciešamību atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 106.pantam. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2002.gada 4.jūnija spriedums lietā 2001-16-01. Latvijas Vēstnesis, 2002. 5.jūnijs, nr. 84, 3.punkts.

praksē). Tādējādi uzņemošajai valstij ir savstarpēji jālīdzsvaro, no vienas puses, šī veida administratīvā akta adresāta cilvēktiesību ierobežojums⁵³⁵ un, no otras puses, nepieciešamība īstenot savu neatzīšanas nostāju, pat ja uzņemošā valsts (C) nav noslēgusi starptautisku līgumu ar sākotnējo izdevējvalsti (A), tādējādi nosakot pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas piešķirumu un to abpusējo apriti.

2.3.7. Ar pārrobežu administratīvo aktu atzīšanu saistītās intereses un to izvērtēšana

Ievērojot pārrobežu administratīvo aktu neatzīšanas daudzējādos gadījumus, jebkuru neatzīšanas gadījumu būtu jāaplūko arī interešu, kas saduras pārrobežu administratīvo aktu neatzīšanas gadījumā, gaismā.

Pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas regulējumu izveidošanas gadījumā tiek savstarpēji līdzsvarotas, no vienas puses, divu vai vairāku valstu pašnoteikšanās tiesības, jo valstīm tiek noteikts skaidrs ietvars, kad tām ir pienākums atzīt un ir tiesības neatzīt šādus aktus, un, no otras puses, paša atzīšanas mehānisma darbības efektivitāte, uz kuru paļaujas privātpersonas, kas grib veikt uzņēmējdarbību citas valsts teritorijā.⁵³⁶ Ja starptautisko tiesību gadījumā valstis pašas brīvi nosaka pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas regulējuma ietvaru un atzīšanas nosacījumus, tad Eiropas Savienības tiesību ietvaros jebkura izdevējvalsts kļūda, kas var būt par pamatu pārrobežu administratīvā akta iespējamai neatzīšanai, ir aplūkojama dalībvalstu savstarpējas uzticības gaismā, kas izriet no lojālās sadarbības principa.⁵³⁷ Tas nozīmē, ka Latvijas iestādei primāri ir jāmeklē risinājumi, kā nodrošināt pārrobežu administratīvā akta atzīšanu, piemēram, jāpieprasa no privātpersonas papildu dokumenti, pašai pamatotu šaubu gadījumā par pierādījumu esību vai dokumentu autentiskumu jāsaazinās ar administratīvā akta izdevējvalsti u.tml., nevis jāiet vieglākais ceļš – jāatsaka atzīt šis administratīvais akts Latvijas teritorijā. Šādu lojālu sadarbību Latvijā palīdz nodrošināt Administratīvā procesa likuma 59.pants, kas paredz pienākumu iestādei pašai iegūt informāciju un dot privātpersonai norādījumus un ieteikumus, lai pieņemtu attiecīgo lēmumu.

Kā iepriekš norādīts, pārrobežu administratīvo aktu neatzīšana ir aplūkojama kā izņēmuma situācija, kurā Latvijas iestādei dota šaura rīcības brīvība neatzīt pārrobežu administratīvā akta tiesiskās sekas Latvijas teritorijā (ja nepieciešams ievērot šīs valsts legītimas intereses,⁵³⁸ kuras

⁵³⁵ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2001.gada 10.maija spriedums lietā: 25781/94 Cyprus v. Turkey, 93.punkts: [...] this invalidity cannot be extended to those acts, such as, for instance, the registration of births, deaths and marriages, the effects of which can be ignored only to the detriment of the inhabitants of the Territory.

⁵³⁶ Sal. Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 776

⁵³⁷ Ibid., p. 776, Eiropas Savienības Tiesas 2018.gada 6.februāra spriedums lietā: C-359/16 Altun, 40.punkts.

⁵³⁸ Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 371.

prevalē pār savstarpējās atzīšanas pienākumu). Šajā kontekstā būtu paturams prātā, ka starpvalstu attiecībās likumdevējam, kas savā regulējumā paredzējis pārrobežu administratīvā akta atzīšanas klauzulu ar citām valstīm, jau bija dota sākotnēja iespēja izvērtēt atzīšanas mehānisma ieviešanu ar konkrēto valsti. Tas, ka mehānisms ir ieviests, piemēram, starptautiskā nolīgumā vai nacionālā regulējumā paredzēta atļaujas atzīšana, bet nav noteikti kādi īpaši neatzīšanas gadījumi, būtu vērtējams kā situācija, ka likumdevējs varēja noteikt neatzīšanas gadījumus, taču ir izvēlējis to nedarīt. Šāda interpretācija starpvalstu attiecībās ir salīdzināma ar privāttiesībās pastāvošo *pacta sunt servanda* (līgumi ir jāpilda) principu un savā būtībā privātpersonām un citām valstīm rada lielāku paļāvību, ka viņu administratīvais akts citā valstī tiks atzīts un būs spēkā esošs. Tas ir aplūkojams kā papildu arguments, kas pamato to, ka jebkura neatzīšana ir aplūkojama kā izņēmuma gadījums.

Kā tas ir norādīts iepriekš, Līguma par Eiropas Savienības darbību 4.panta 3.punktā noteiktais lojālas sadarbības princips pieprasa no izdevējvalsts rūpīgi izvērtēt pilnīgi visus apstākļus, lai nodrošinātu atbilstošu administratīvā akta izdošanu, no vienas puses,⁵³⁹ bet Latvijas iestādei, pirms tā lemj neatzīt pārrobežu administratīvo aktu, ir pienākums norādīt savas šaubas par konkrētā akta vai tā pamatā esošo faktu nepareizību, lai izdevējvalsts varētu pārbaudīt sava izdotā administratīvā akta pamatotību un tā prettiesiskuma gadījumā to atcelt vai grozīt.⁵⁴⁰ Tas nozīmē, ka, kā minēts iepriekš, pārrobežu administratīvā akta neatzīšana ir aplūkojama kā absolūts izņēmuma gadījums, un pamatprincips ir tāds, ka Latvijas iestāde nevar neatzīt citu dalībvalstu pārrobežu administratīvos aktus, bet tā vietā sazinās ar šo dalībvalsti, lai kopīgi atrisinātu radušos pārkāpumu.⁵⁴¹ Tādējādi pārrobežu administratīvo aktu savstarpēja atzīšana prasa maksimālu dalībvalstu iestāžu savstarpēju sadarbību.⁵⁴²

Lai gan savstarpējās uzticēšanās princips nenozīmē aklu uzticēšanos,⁵⁴³ pārrobežu administratīvo aktu neatzīšanas kontekstā, dodot vienreizēju priekšroku valsts pašnoteikšanās tiesībām iepretim savstarpējai sadarbībai, tiek radīts risks, ka atzīšanas mehānisma efektivitāte var mazināties un citas valsts administratīvā akta neatzīšana (neievērojot valstu starpā pastāvošo atzīšanas vienošanos) var radīt valstu savstarpējās uzticēšanās un sadarbības mazināšanos, kas nav privātpersonu – administratīvo aktu adresātu – interesēs. Galējais līdzeklis pārrobežu administratīvo aktu neatzīšanas mehānisma apgrūtināšanai ir vēršanās Eiropas Savienības Tiesā.⁵⁴⁴ Tomēr tas būtu

⁵³⁹ Sal. Eiropas Savienības Tiesas 2018.gada 6.februāra spriedums lietā: C 359/16 Altun, 37.punkts.

⁵⁴⁰ Turpat, 43.punkts, Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 391.

⁵⁴¹ Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 776.

⁵⁴² Luca De Lucia. From Mutual Recognition to EU Authorization: A Decline of Transnational Administrative Acts. Italian Journal of Public Law, 2016. Vol. 8, p. 110.

⁵⁴³ Lenaerts K. La vie après l'avis: Exploring the principle of mutual (yet not blind) trust Common Market Law Review, 2017, vol. 54, no. 3, p. 805.

⁵⁴⁴ Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 776.

uzskatāms par lietderīgu valsts interešu aizsardzības līdzekli vienīgi tad, ja kādas dalībvalsts rīcība, neatzīstot pārrobežu administratīvos aktus, ir vairākkārtēja un sistemātiska.

2.4. Pārrobežu lēmumu savstarpējā atbilstība to atzīšanas kontekstā

Lielākā daļa tradicionālo pārrobežu administratīvo aktu, kas aplūkoti šajā darbā, dažādās valstīs vienmēr tiek kvalificēti kā administratīvie akti, tādēļ citās valstīs ir iespējams atrast to homologus un ir iespējams tos atzīt kā pārrobežu administratīvos aktus. Tomēr, kā norādīts sākotnēji (šī pētījuma 1.2.apakšnodaļā), katrā valstī tomēr ir sava izpratne par to, kas ir kvalificējams par administratīvo aktu to tiesību sistēmā un kas ne. Tas savukārt retākos gadījumos var radīt problēmas šādus administratīvos aktus savienot dažādu valstu starpā.

Tā, piemēram, vienā valstī dzīves situācija tiek uzskatīta par publisko tiesību jomu, citā – tā var būt civillietā. Piemēram, Ziemeļvalstu (Islandes, Norvēģijas, Zviedrijas, Dānijas un Somijas) starpā pastāv saskaņots valstu tiesiskais regulējums par administratīvo lēmumu attiecībā uz personu nodošanu un izvietošanu savstarpēju atzīšanu un izpildi. Šāds administratīvais akts tiek izdots publisko tiesību jomā un pēc savas dabas ir valsts rīcība, kuras mērķis citstarp ir izpildīt nepilngadīgo bērnu aizsardzības un palīdzības vajadzības.⁵⁴⁵ Tomēr Eiropas Savienībā, piemērojot Regulu 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību,⁵⁴⁶ šāds lēmums par bērna tūlītēju nodošanu aprūpē un ievietošanu no savas ģimenes audžuģimenē tiek uzskatīts par civillietu, neraugoties uz to, ka atsevišķās valstīs šāds lēmums tiek pieņemts saistībā ar publiskajām tiesībām par bērnu aizsardzību.⁵⁴⁷ Šajā gadījumā izšķiroša nozīme ir tam, ka, pirmkārt, Eiropas Savienības ietvaros Regulā 2201/2003 jēdziens “civillietā” ir uzskatāms par autonomu jēdzienu, otrkārt, ja piešķirtu izšķirošu nozīmi tam, ka atsevišķu dalībvalstu tiesībās šāda veida lēmums tiek pieņemts publisko tiesību jomā un tas izslēgtu Regulas 2201/2003 piemērošanu, regulas mērķis savstarpējās atzīšanas un izpildes lietās par vecāku atbildību acīmredzami tiktu apdraudēts.⁵⁴⁸ Tādējādi no konkrētā gadījuma var secināt, ka Eiropas Savienības atzīšanas mehānismi (to pārākuma princips⁵⁴⁹) var izslēgt dalībvalstu reģionālos pārrobežu

⁵⁴⁵ Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 2007.gada 27.novembra spriedums lietā: C-435/06 C, ECR, p. I-10141, 32., 56.punkts.

⁵⁴⁶ Padomes Regula (EK) Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu. Pieņemta 27.11.2003 [12.02.2020. red.].

⁵⁴⁷ Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 2007.gada 27.novembra spriedums lietā: C-435/06 C, ECR, p. I-10141, 54.punkts, Eiropas Savienības Tiesas ģenerāladvokātes Julianas Kokotes 2007.gada 20.septembra secinājumi lietā: C-435/06 C, 53.punkts, Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 2009.gada 2.aprīļa spriedums lietā: C-523/07 A, ECR, p. I-2805, 29.punkts, Eiropas Savienības Tiesas 2016.gada 27.oktobra spriedums lietā: C-428/15 D, 32.punkts.

⁵⁴⁸ Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 2007.gada 27.novembra spriedums lietā: C-435/06 C, ECR, p. I-10141, 40., 45.punkts.

⁵⁴⁹ Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 1964.gada 15.jūlija spriedums lietā: C-6/64 Costa v E.N.E.L., ECR, p. I-1141, 1978.gada 9.marta spriedums lietā: C-106/77 Amministrazione delle finanze dello Stato v Simmenthal, ECR, p. I-

administratīvo aktu atzīšanas mehānismus. Tomēr šajā gadījumā pārrobežu atzīšana tiek nodrošināta, neraugoties uz to, ka atsevišķās valstīs dzīves situācija var būt attiecināma uz publisko tiesību jomu, citā – tā var būt civillieta, tādējādi nodrošinot dzīves situāciju savstarpējo atbilstību.

Eiropas Savienībā saskaņā ar Direktīvas 2011/24/ES⁵⁵⁰ par pacientu tiesību piemērošanu pārrobežu veselības aprūpē 11.panta 1.punktu tiek īstenota citā dalībvalstī izsniegtu zāļu receptu atzīšana. Proti, saskaņā ar šo normu ir paredzēts, ka dalībvalstis nodrošina, ka to teritorijā var izmantot receptes, kas konkrētam pacientam attiecīgajām zālēm izrakstītas citā dalībvalstī. Šajā sakarā dalībvalstīs var pastāvēt dažādas pieejas, vai šāda rīcība tiek īstenota publisko tiesību jomā vai privāto tiesību jomā. Salīdzinājumam Latvijā pastāv uzskats, ka ārstniecības procesā ārsti vispārīgi neīsteno valsts pārvaldes pilnvaras, bet gan darbojas privāto tiesību jomā.⁵⁵¹ Tomēr, neraugoties uz to, ka dalībvalstīm var būt atšķirīgas izpratnes par to, vai šāds dokuments būtu uzskatāms par administratīvo aktu un vai līdz ar to šie akti būtu savstarpēji salīdzināmi, Direktīvā 2011/24/ES noteiktais atzīšanas pienākums prevalē pār valstu nacionālajām izpratnēm par to, vai šāds dokuments abās valstīs ir uzskatāms par administratīvo aktu. Turklāt šīs atzīšanas ietvaros pat netiek piešķirta nozīme, kādā jomā – publisko tiesību vai privāto tiesību jomā – notiek atzīšana, kā tas ir iepriekš minētās Regulas 2201/2003 gadījumā.

Latvijas tiesību sistēmā naturalizācijas gadījumā⁵⁵² pilsonības piešķiršanas lēmums neatbilst pārrobežu administratīvā akta izpratnei. Proti, ir valstis, kurās pilsonība ir pārrobežu administratīvais akts, kas valstu starpā tiek atzīts, pamatojoties uz paražu tiesību.⁵⁵³ Tomēr Latvijā jēdziens “pilsonība” tiek uzskatīta par tiesisko statusu – personas noturīga tiesiska saikne ar valsti,⁵⁵⁴ taču pats vārds “administratīvais akts” naturalizācijas gadījumā tiek attiecināts uz lēmuma pieņemšanas procesu. Proti, Naturalizācijas pārvaldes pieņemtais lēmums, ar kuru konstatē, vai persona atbilst pilsonības piešķiršanas priekšnoteikumiem, ir konstatējošais administratīvais akts, ko var pārsūdzēt administratīvajā tiesā. Savukārt secīgi nākamais solis – Ministru kabineta lēmums, kas pieņemts,

629, 21., 23.punkts, Claes M. The Primacy of EU Law in European and National Law. In: Arnulf A., Chalmers D. (eds.). The Oxford Handbook of European Union Law. Oxford: Oxford University Press, 2015, p. 182.

⁵⁵⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/24/ES par pacientu tiesību piemērošanu pārrobežu veselības aprūpē, 11.panta 1.punkts. Pieņemta 09.03.2011. [12.02.2020. red.].

⁵⁵¹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 1.novembra lēmums lietā SKA-1531/2017, 9.punkts. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/> [aplūkots 14.02.2020.], Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2017.gada 30.novembra lēmums lietā SKA-1568/2017, 6., 7.punkts. Pieejams: at.gov.lv [aplūkots 14.02.2020.]. Šis nevarētu tikt attiecināts uz kompensējamo zāļu jautājumiem, jo šis process noris publisko tiesību jomā.

⁵⁵² Šis piemērs pārrobežu administratīvo aktu savstarpējai atzīšanai ir nošķirams no gadījuma, kad bērns Latvijā pilsonību iegūst automatiski uz likuma pamata un Iedzīvotāju reģistrā tiek izdarīts ieraksts par bērna pilsonību.

⁵⁵³ Basedow J. The Law of Open Societies. Private Ordering and Public Regulation in the Conflict of Laws. Leiden: Brill Nijhoff, 2015., p. 324, Ruffert M. Recognition of Foreign Legislative and Administrative Acts. In: Max Planck Encyclopedia of Public International Law. Ed. Wolfrum R. Oxford: Oxford University Press, 2015. Pieejams: <http://opil.puplaw.com> [skatīts: 22.01.2020.], Wiegandt D. Recognition of administrative acts. In: Basedow J., Rühl G., Ferrari F, Miguel Asensio P. (eds.). Encyclopedia of Private International Law. Cheltenham: Elgar, 2017, p.1488.

⁵⁵⁴ Pilsonības likums, 1.¹.pant. LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1994. 11.augusts, nr. 93 [14.02.2020. red.].

pamatojoties uz Naturalizācijas pārvaldes sagatavoto rīkojuma projektu, – ir politisks lēmums, nevis administratīvais akts. Šajā gadījumā Ministru kabinetam ir piešķirta neierobežota rīcības brīvība uzņemt vai neuzņemt personu, kuras atbilstību naturalizācijas priekšnoteikumiem konstatējusi Naturalizācijas pārvalde. Ministru kabinets šādā gadījumā veic nevis valsts pārvaldes, bet gan konstitucionālu funkciju.⁵⁵⁵ Tādējādi pilsonības piešķiršanas process naturalizācijas gadījumā noslēdzas ar politisku lēmumu. Neraugoties uz šādu nacionālā lēmuma sistematizāciju, pārrobežu administratīvo aktu vajadzībām tas tiek pielīdzināts administratīvajam aktam un savstarpēji atzīts pārrobežu gadījumos.

Iepriekš minētās situācijas liecina, ka arī Latvijas tiesību sistēmā sarežģītākos gadījumos pārrobežu administratīvo aktu atzīšana var notikt, pat ja konkrētais lēmums netiek uzskatīts par administratīvo aktu nacionālo tiesību izpratnē. Šādā gadījumā pārrobežu mobilitāte tiek aplūkota pragmatiski un savstarpējās atzīšana *per se* prevalē pār valstu atšķirīgajām izpratnēm par to, kas būtu vai nebūtu uzskatāms par administratīvo aktu. Šajā sakarā, no vienas puses, atzīšanas process var tikt nodrošināts arī ārpus publisko tiesību ietvariem, kā to parāda Ziemeļvalstu piemērs, no otras puses, valsts nacionālais lēmums pārrobežu atzīšanas vajadzībām var tikt pielīdzināts par administratīvo aktu, pat ja nacionālo tiesību sistēmā tas netiek uzskatīts par administratīvo aktu. Iepriekš minētie piemēri apliecina, ka savstarpējās atzīšanas mehānismam ir jābūt pragmatiskam, jo tam ir jāpiemīt spējai savstarpēji savienot atšķirīgās valstu tiesību sistēmas un to dažādās valstiskās varas izpaušmes formas.

⁵⁵⁵ Par Personu apliecināšanu dokumentu likuma 16.panta pirmās daļas 4.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 98.panta pirmajam un otrajam teikumam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2011.gada 15.jūnija lēmums lietā 2010-64-01. Latvijas Vēstnesis, 2011. 17.jūnijas, nr. 95., 11.punkts, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 11.aprīļa spriedums lietā SKA-221/2006, 8.3.punkts. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedumi un lēmumi 2006. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007, 553.–554.lpp.

3. Iestāžu veikta pārrobežu administratīvo aktu uzraudzība un kontrole

Pārrobežu administratīvo aktu pārrobežu aprīte liek uzdot jautājumu par šādu aktu uzraudzību un to darbības tiesiskuma pārbaudi uzņemošās valsts teritorijā. Nacionālā administratīvā akta gadījumā valsts, kas šo administratīvo aktu ir izdevusi, ir arī atbildīga par šā administratīvā akta kontroli. Tā būvvalde, kas ir izdevusi būvatļauju, arī ir atbildīga par konkrētās būvatļaujas un tās īstenošanas uzraudzību.⁵⁵⁶ Turpretī pārrobežu administratīvā akta gadījumā ir izdevējvalsts, kas, izmantojot savu publisko varu, ir izdevusi konkrēto administratīvo aktu, un ir viena vai vairākas uzņemošās valstis, kuru teritorijā tiek īstenots pārrobežu administratīvais akts un kuras ir atbildīgas par jebkādu savā teritorijā īstenoto darbību kontroli. Šo valstu intereses administratīvo aktu izdošanā un kontrolē var nonākt savstarpējā sadursmē,⁵⁵⁷ tādēļ ir svarīgi noteikt pārrobežu administratīvo aktu tiesiskuma kontroles un administratīvā akta adresāta un tā īstenoto darbību uzraudzības robežas uzņemošajā valstī, proti, Latvijā.

Šajā nodaļā ar pārrobežu administratīvā akta kontroli tiek saprastas darbības, ar kurām var tikt novērtēts pārrobežu administratīvā akta tiesiskums vai spēkā esība, savukārt ar uzraudzību saprotams darbību kopums, kas ir vērsts uz pārrobežu administratīvā akta adresāta un šī administratīvā akta īstenošanas uzraudzību, kas cēloņsakarīgi var būt pamats zināmām izdevējvalsts vai Latvijas sankcijām. Šīs nodaļas pirmajā daļā tiks sākotnēji analizēta pārrobežu administratīvo aktu kontrole (I), savukārt tālāk, ievērojot pirmajā daļā secināto, tiks analizēti uzraudzības jautājumi (II). Šīs nodaļas ietvaros, ievērojot pētāmā jautājuma sarežģītības pakāpi, iepriekš analizētās dogmas tiek atkāroti atgādinātas tiktāl, ciktāl tas autora ieskatā nepieciešams, lai pārskatāmi analizētu un modelētu iestāžu veikto administratīvo aktu uzraudzību un kontroli pārrobežu gadījumos.

3.1. Uzņemošās valsts iestāžu tiesības kontrolēt pārrobežu administratīvo aktu tiesiskumu

Pārrobežu administratīvo aktu kontekstā atskaites punkts jebkāda veida kontroles darbību pieļaujamības novērtējumam ir suverenitātes un neiejaukšanās princips. Konkrēti uzraudzības un kontroles sakarā šis princips nozīmē, ka katra valsts, ievērojot starptautiskās tiesības un Eiropas Savienības tiesības, kontrolē savā teritorijā indivīdu, kas pamatojas uz administratīvo aktu, īstenotās darbības. Tā ir daļa no suverenitātes principa izpausmes administratīvajās tiesībās. Turpretī neiejaukšanās princips šajā kontekstā nozīmē to, ka valsts iestāžu un to amatpersonu īstenotā kontrole vai uzraudzība savā teritorijā ir pastāvīga un neatkarīga no citām valstīm un citas valsts iestāde nevar

⁵⁵⁶ Būvniecības likums, 14.panta trešā daļa, 18.pants. LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2013. 30.jūlijs, nr. 146 [15.02.2020. red.].

⁵⁵⁷ De Lucia. From Mutual Recognition to EU Authorization: A Decline of Transnational Administrative Acts. Italian Journal of Public Law, 2016. Vol. 8, p. 101.

īstenot jebkādas uzraudzības vai pārbaudes darbības citas valsts teritorijā, ja vien uzņemošā valsts tam nav viennozīmīgi piekritusi.⁵⁵⁸

Neatkarīgas valstis, ieviešot administratīvo aktu savstarpējās atzīšanas saistības pret citām pasaules valstīm, dod savu piekrišanu citu valstu administratīvo aktu spēkā esībai tās teritorijā, vienlaikus starptautiskos līgumos, kā arī Eiropas Savienības direktīvās un regulās paredzot arī to atzīšanas priekšnoteikumus, tostarp arī to uzraudzības un kontroles ietvarus, kam ir nozīme šīs nodaļas ietvaros. Tādējādi tas, vai valstis līdz ar vienošanos atzīt citas valsts administratīvos aktus ir pakārtoti nodevušas arī tiesības veikt to īstenošanas kontroli un uzraudzību, ir atkarīgs no valstu savstarpējās vienošanās, piemēram, starptautiska nolīguma vai Eiropas Savienības tiesību gadījumā – direktīvās vai regulās noteiktā. Gadījumā, ja līdz ar pārrobežu administratīvo aktu atzīšanu nav skaidri paredzētas tiesības veikt pārrobežu administratīvo aktu kontroli uzņemošajā valstī, attiecībā uz kontroles jautājumiem prevalē pārrobežu administratīvā akta izdevējvalsts suverenitātes un neiejaukšanās princips. Tas nozīmē, ka uzņemošās valsts iestādēm nav kompetences atcelt vai grozīt citas valsts izdoto pārrobežu administratīvo aktu, un šāda kompetence saglabājas vienīgi pārrobežu administratīvā akta izdevējvalsts iestādēm.

Pārrobežu administratīvo aktu spēkā esība bez tiesībām tos kontrolēt uzņemošajā valstī ir jo īpaši izplatīta Eiropas Savienības tiesībās,⁵⁵⁹ kur pārrobežu administratīvo aktu savstarpējā atzīšana ir plaši izmantots dalībvalstu sadarbības mehānisms. Tādējādi teritorija, kur pārrobežu administratīvais akts ir spēkā un rada tiesiskās sekas, var nesakrist ar teritoriju, kur atrodas uzraudzības iestādes, kas šos pārrobežu administratīvos aktus kontrolē.⁵⁶⁰ Iepriekš pausto uzskatu, ka gadījumā, ja uzraudzības kompetence nav skaidri nodota uzņemošajai valstij, prevalē izdevējvalsts suverenitātes un neiejaukšanās princips, apstiprina tiesību zinātnē atzītais – tas, ka uzņemošajai valstij nav kompetences kontrolēt citā valstī izdotus pārrobežu administratīvos aktus, ir pamatprincips (sk. 3.1.1.apakšnodaļu), savukārt tiesības kontrolēt – izņēmums no šī principa (sk. 3.1.2. un 3.1.3.apakšnodaļu).

⁵⁵⁸ Forteau M. À la recherche du droit applicable aux actes extraterritoriaux d'exécution : l'affaire R. C. Hape devant la Cour suprême du Canada. *Annuaire français de droit international*, vol. 53, 2007, p. 67, Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. *Heidelberg Journal of International Law*, 2011. Vol. 71, p. 780, Gautier M. Acte administratif transnational et droit communautaire. Rapport en séminaire "À propos de situations de transnationalité intéressant le droit administratif" en 8 juin 2007, p. 9. Pieejams: <http://www.sciencespo.fr/chaire-madp/content/seminaires-droit-public-compare-europeen-et-global> [aplūkots 01.12.2019.].

⁵⁵⁹ Sal. Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux : Université de Bordeaux, 2018, p. 355.

⁵⁶⁰ Ibid., p. 355.

3.1.1. Vispārējās kompetences kontrolēt pārrobežu administratīvos aktus neesība

Starpvalstu attiecībās ir akceptēts princips, ka uzņemošajai valstij nav ne kompetences atcelt vai grozīt personai labvēlīgu pārrobežu administratīvo aktu, ne arī likt nepamatotus šķēršļus tā īstenošanai savā teritorijā.⁵⁶¹ Pārrobežu administratīvā akta vienpusēja grozīšana no uzņemošās valsts iestāžu puses savas valsts teritorijā pārkāpj šī akta izdevējvalsts neiejaukšanās (jurisdikcijas imunitātes) principu. Šajā apakšnodaļā īpaši uzsverams, ka saskaņā ar šo principu katras valsts izdots administratīvais akts ir *acta iure imperii*, un to neviena citas valsts institūcija negroza un neatceļ.⁵⁶² Tas ir lielā mērā saistīts ar to, ka pārrobežu administratīvā akta pareizību – atbilstību tiesību normām – var pārbaudīt galvenokārt atbilstoši izdevējvalsts tiesību normām, ko viskompetentāk var izskatīt tieši šo aktu izdevusī valsts.⁵⁶³ Proti, no vienas puses, šo aktu uzņemošās valsts iestādes vispārīgi nepārzina konkrētā administratīvā akta izdošanas procedūru un, no otras puses, ir pilnvarotas kontrolēt savu teritoriju un tajā notiekošās darbības, nevis citu valstu iestāžu darbību. Tādēļ tiesību aizskāruma gadījumā tiesību aizsardzība ir nodrošināma, personai vēršoties administratīvā akta izdevējvalstī. Piemēram, Eiropas Savienības Tiesa transportlīdzekļu vadītāju tiesību atzīšanas jomā ir atzinusi, ka tieši izdevējvalstij ir ekskluzīva kompetence pārbaudīt (atņemt) šīs tiesības.⁵⁶⁴ Tas nozīmē, ka atbilstoši šai pieejai Latvijas iestādēm, konstatējot pārrobežu administratīvā akta būtiskas nepilnības, piemēram, izdevējvalsts kompetences neesību akta izdošanai vai būtiskas atkāpes no starptautiska līguma, regulas vai direktīvas noteikumiem, uz kuru pamata šāds administratīvais akts ir spēkā citā valstī, šis pārrobežu administratīvais akts ir nevis jāgroza vai jāatceļ, bet par trūkumiem ir jāinformē izdevējvalsts, dodot tai tiesības savu izdoto aktu pārskatīt.⁵⁶⁵ Tikai tad, ja izdevējvalsts neveic atbilstošus pasākumus, Latvija var izmantot galējo līdzekli Eiropas Savienības ietvaros šāda strīda risināšanai – iespēju vērsties Eiropas Savienības Tiesā pret

⁵⁶¹ Handrlica J. Revisiting International Administrative Law as a Legal Discipline. Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol. 39 No. 3, 2019, p. 1245, Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux : Université de Bordeaux, 2018, p. 360 – 362, Gerontas A. S. Deterritorialization in Administrative Law: Exploring Transnational Administrative Decisions. Columbia Journal of European Law, 12 December 2013, Vol. 19, No. 3, p. 454, Eiropas Savienības (bij. Kopienu) Tiesas 2008.gada 26.jūnija spriedums lietā: C-329/06 Wiedemann and Funk, ECR, p. I-4635, 56.punkts.

⁵⁶² Handrlica J. Revisiting International Administrative Law as a Legal Discipline. Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol. 39 No. 3, 2019, p. 1244.

⁵⁶³ Gerontas A. S. Deterritorialization in Administrative Law: Exploring Transnational Administrative Decisions. Columbia Journal of European Law, 12 December 2013, Vol. 19, No. 3, p. 454, Handrlica J. Revisiting International Administrative Law as a Legal Discipline. Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol. 39 No. 3, 2019, p. 1245, Handrlica J. Foreign Law as Applied by Administrative Authorities: Grenznormen Revisited. Zb/ornik PFZ, Vol. 68, 2018, p. 200.

⁵⁶⁴ Eiropas Savienības (bij. Kopienu) Tiesas 2008.gada 26.jūnija spriedums lietā: C-329/06 Wiedemann and Funk, ECR, p. I-4635, 56.punkts.

⁵⁶⁵ Sal. ar pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas procedūru: Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 775.

izdevējvalsti, lūdzot tiesu atzīt, ka nav izpildīti no Eiropas Savienības tiesībām – direktīvām vai regulām – izrietošie pienākumi.⁵⁶⁶

Tajā pašā laikā tiesību zinātnē ir pausta arī pretēja doktrīna, saskaņā ar kuru uzņemošā valsts var pārskatīt citas valsts izdotu pārrobežu administratīvo aktu.⁵⁶⁷ Šajā doktrīnā, neapšaubot suverenitātes principa nozīmīgumu, pausts, ka pārrobežu administratīvā akta pārskatīšana neietekmē citas valsts suverenitāti un neiejaukšanās principu, jo pārrobežu administratīvā akta pārskatīšana nerada sekas izdevējvalstī, bet gan tikai uzņemošajā valstī. Atbilstoši šai doktrīnai iespēju atcelt vai grozīt pārrobežu administratīvo aktu uzņemošajā valstī būtu jāuzskata par uzņemošās valsts kā suverenitātes principa izpausmi.⁵⁶⁸ Tomēr dominējošais vairākums tiesību zinātnieku atzīst, ka uzņemošajai valstij nav kompetences atcelt vai grozīt citas valsts izdotu pārrobežu administratīvo aktu.⁵⁶⁹ Jebkurā gadījumā, pat ja uzņemošā valsts atceltu pārrobežu administratīvo aktu, šādas atcelšanas sekas iestātos vienīgi pašā uzņemošajā valstī, bet izdevējvalstī akts būtu joprojām spēkā esošs.⁵⁷⁰ Tāpat tas būtu spēkā esošs arī citās valstīs, kur tas ir jau atzīts. Piemēram, ja Latvijas iestāde, pārkāpjot savu kompetenci, atceļ citā valstī izdotu diplomu vai kvalifikāciju, tad šāds lēmums rada sekas vienīgi Latvijā, bet ne citās Eiropas Savienības dalībvalstīs. Administratīvā akta adresātam šāds Latvijas iestādes *ultra vires* lēmums ir jāpārsūdz Latvijas tiesās, norādot uz kompetences neesību atcelt citas valsts izdotu administratīvo aktu.

Līdzīgi kā starptautiskajās privāttiesībās,⁵⁷¹ ja Latvija ir piekritusi pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas saistībām, tai tās ir jāievēro. Līdz ar to tāda pārrobežu administratīvā akta gadījumā, kas jau ir spēkā esošs Latvijas valsts teritorijā, valsts iestādes nevar savas kontroles un uzraudzības

⁵⁶⁶ Sal. Eiropas Savienības (bij. Kopienas) Tiesas 2008.gada 26.jūnija spriedums lietā: C-329/06 Wiedemann and Funk, ECR, p. I-4635, 57.punkts, sal. Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 775.

⁵⁶⁷ Handrlica J. Revisiting International Administrative Law as a Legal Discipline. Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol. 39 No. 3, 2019, p. 1245, Weil P. Le contrôle par les tribunaux nationaux de la licéité des actes des gouvernements étrangers. Annuaire français de droit international, 1977, Vol. 23, p. 44.

⁵⁶⁸ Handrlica J. Revisiting International Administrative Law as a Legal Discipline. Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol. 39 No. 3, 2019, p. 1245 ar atsauci uz Bassi N. Mutuo riconoscimento e tutela giurisdizionale. Milano: Giuffrè Editore, 2008, p. 87-91, Danwitz T. Europäisches Verwaltungsrecht. Heidelberg: Springer Verlag, 2008, p.646, sal. Weil P. Le contrôle par les tribunaux nationaux de la licéité des actes des gouvernements étrangers. Annuaire français de droit international, 1977, Vol. 23, p. 37–39.

⁵⁶⁹ Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 773, Handrlica J. Revisiting International Administrative Law as a Legal Discipline. Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol. 39 No. 3, 2019, p. 1244, Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux : Université de Bordeaux, 2018, p. 360, De Lucia. From Mutual Recognition to EU Authorization: A Decline of Transnational Administrative Acts. Italian Journal of Public Law, 2016. Vol. 8, p. 100–101,

⁵⁷⁰ Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 360, Handrlica J. Revisiting International Administrative Law as a Legal Discipline. Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol. 39 No. 3, 2019, p. 1247.

⁵⁷¹ Wiegandt D. Recognition of administrative acts. In: Basedow J., Rühl G., Ferrari F, Miguel Asensio P. (Eds.). Encyclopedia of Private International Law. Cheltenham: Elgar, 2017, p.1486.

ietvaros pakļaut to kādām papildu preventīvām pārbaudes prasībām,⁵⁷² lai pārliecinātos, ka šis pārrobežu administratīvais akts atbilst Latvijas likuma prasībām, ja vien tas nav speciāli paredzēts starpvalstu nolīgumā. Tāpat arī Latvijas iestādes nevar atsaukties uz trūkumiem pārrobežu administratīvā akta izdošanas procesā un izdevējvalsts iekšējo tiesību neievērošanu, lai attaisnotu šķēršļu likšanu pārrobežu administratīvā akta īstenošanai un savu atzīšanas saistību neizpildei.⁵⁷³

Arī starptautiskajās privāttiesībās saistībā ar ārvalstu sprieduma atzīšanu un izpildi mūsdienās tiek normatīvi nostiprināts princips, ka citā valstī pieņemts spriedums nav pārskatāms pēc būtības uzņemošajā valstī. Piemēram, Regulas Nr. 1215/2012 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās⁵⁷⁴ 52.pantā noteikts, ka citā dalībvalstī pieņemts spriedums nekādos apstākļos nav pārskatāms pēc būtības uzrunātajā dalībvalstī, savukārt Konvencijas par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās⁵⁷⁵ 36.pantā noteikts, ka ārvalstīs pieņemti spriedumi nekādos apstākļos nav pārskatāmi pēc būtības. Šis princips nostiprināts arī citos normatīvajos aktos.⁵⁷⁶ Salīdzinājumam norādāms, ka šāds princips starptautiskajās privāttiesībās ieviests, lai nepieļautu, ka uzņemošās valsts tiesa atvieto sprieduma izcelsmes valsts kompetenci, un lai tādējādi nevājinātu *exequatur* procedūras nozīmi, proti, nevājinātu sprieduma izpildi uzņemošajā valstī.⁵⁷⁷ Piemēram, uzņemošās valsts tiesa nevar atteikties atzīt vai izpildīt spriedumu vienīgi tādēļ, ka pastāv atšķirība starp izcelsmes valsts tiesas piemēroto tiesību normu un to tiesību normu, kuru būtu piemērojusi uzņemošā valsts, ja tā būtu izskatījusi minēto lietu,⁵⁷⁸ kā arī nedrīkst pārbaudīt, vai izcelsmes dalībvalsts tiesa ir pareizi izvērtējusi lietas juridiskos un faktiskos apstākļus.⁵⁷⁹

Tomēr tas, ka pārrobežu administratīvo aktu nav iespējams apstrīdēt un pārbaudīt tā tiesiskumu Latvijā, nenozīmē šī akta pilnīgu imunitāti. Neraugoties uz pārrobežu sekām, ko izraisa pārrobežu administratīvais akts, tas ir un paliek tīri nacionāls administratīvais akts tā izdevējvalstī, un tas ir pakļauts tā izdevējvalstī tieši tādai pašai tiesiskuma kontrolei kā jebkurš cits nacionālais

⁵⁷² Sal. par vadītāju apliecībām: Eiropas Savienības Tiesas ģenerāladvokāta F. Ležē 2003.gada 16.oktobra secinājumi lietā: C-476/01 Kapper, 41.punkts, Eiropas Savienības (bij. Kopienas) Tiesas 2003.gada 10.jūlija spriedums lietā: C-246/00 Eiropas Komisija pret Īriju, ECR, p. I-7485, 75.punkts.

⁵⁷³ Sal. Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 361, Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 777.

⁵⁷⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1215/2012 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās. Pieņemta 12.12.2012. [14.01.2020. red.]

⁵⁷⁵ Konvencija par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (Lugāno konvencija). Oficiālais Vēstnesis, 2009. 10.jūnijs, nr. 147

⁵⁷⁶ Līdzīgi: Eiropas konvencija par nolēmumu atzīšanu un izpildi par bērnu aizbildnību un bērnu aizbildnības atjaunošanu. Latvijas Vēstnesis, 2002. 20.marts, nr. 44, 9.panta trešā daļa, Padomes Regula Nr. 44/2001 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās, 36.pants. Pieņemta 22.12.2000. [09.01.2015. red.]

⁵⁷⁷ Magnus U., Mankowskip P. European Commentaries on Private International Law. Brussels Ibis Regulation. Munich: Sellier European Law Publishers, 2012, p. 287.

⁵⁷⁸ Eiropas Savienības Tiesas 2016.gada 25.maija spriedums lietā: C-559/14 Meroni, 41.punkts, 2015.gada 16.jūlija spriedums lietā: C-681/13 Diageo Brands, 43.punkts, 2012.gada 6.septembra spriedums lietā: C-619/10 Trade Agency, 50.punkts.

⁵⁷⁹ Turpat.

administratīvais akts.⁵⁸⁰ Pārrobežu administratīvā akta atzīšanas mehānisms nemaina klasisko principu, ar kuru saskaņā valstij ir monopola tiesības pār tās izdoto administratīvo aktu – publiskās varas izpausmes – tiesiskuma pārbaudi.⁵⁸¹ Tādēļ personām, kuru tiesības vai tiesiskās intereses ir aizskāris pārrobežu administratīvais akts, pret šo administratīvo aktu ir jāvērsas tā izcelsmes valstī.⁵⁸² Savukārt, ja Latvijas iestādei ir šaubas par pārrobežu administratīvā akta tiesiskumu tā spēkā esības laikā Latvijā, par šīm šaubām ir pienākums informēt savu homologu izdevējvalstī, lai tam būtu iespēja pārbaudīt sava administratīvā akta izsniegšanas pamatotību un vajadzības gadījumā to atcelt vai grozīt.⁵⁸³

Minētās atziņas ir ņemamas vērā, arī piemērojot Administratīvā procesa likuma 51.pantu. Proti, Administratīvā procesa likuma 51.pants, kurā paredzēts, ka administratīvo lietu izskata iestāde atbilstoši savai kompetencei, kas tai piešķirta ar normatīvo aktu, vispārīgi ir interpretējams tādējādi, ka Latvijas iestādēm nav kompetences atcelt vai grozīt citu valstu izdotus pārrobežu administratīvos aktus, ja vien tas nav īpaši noteikts ar normatīvo aktu – Eiropas Savienības tiesībām vai starptautisku nolīgumu.

3.1.2. Izņēmumi, kad uzņemošajai valstij ir kompetence kontrolēt administratīvo aktu

Normatīvajos aktos var būt noteikti izņēmumi no vispārējā principa, ka uzņemošā valsts nedrīkst kontrolēt pārrobežu administratīvo aktu, kas tomēr skaitliski ir sastopami reti.⁵⁸⁴ Viens no šādiem precedentiem ir uzņemošās valsts tiesības kontrolēt citas valsts izdotu vīzu. Proti, šajā sakarā Regulas Nr. 810/2009, ar ko izveido Kopienas Vīzu kodeksu,⁵⁸⁵ 34.panta 1.punktā paredzēts, ka, lai gan vīzu parasti anulē tās dalībvalsts kompetentās iestādes, kas to izsniegusi, ja konstatē, ka tās izsniegšanas laikā nebija izpildīti vīzas izsniegšanas noteikumi, jo īpaši, ja ir pamatots iemesls uzskatīt, ka vīza iegūta krāpnieciskā ceļā, vīzu var atcelt arī citas dalībvalsts kompetentās iestādes;

⁵⁸⁰ Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 366.

⁵⁸¹ Gautier M. Acte administratif transnational et droit communautaire. Rapport en séminaire "À propos de situations de transnationalité intéressant le droit administratif" en 8 juin 2007, p. 10. Pieejams: <http://www.sciencespo.fr/chaire-madp/content/seminaires-droit-public-compare-europeen-et-global> [aplūkots 01.12.2019.], Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 366.

⁵⁸² Luca De Lucia. From Mutual Recognition to EU Authorization: A Decline of Transnational Administrative Acts. Italian Journal of Public Law, 2016. Vol. 8, p. 102, Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 36, piemērs par zāļu tirdzniecības atļaujām: Eiropas Savienības Tiesas 2018.gada 14.marta spriedums lietā: C-557/16 Astellas Pharma, 40.punkts.

⁵⁸³ Sal. Eiropas Savienības Tiesas 2018.gada 6.februāra spriedums lietā: C 359/16 Altun, 43.punkts, Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 391.

⁵⁸⁴ Handrlica J. Revisiting International Administrative Law as a Legal Discipline. Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol. 39 No. 3, 2018, p. 1246.

⁵⁸⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 810/2009, ar ko izveido Kopienas Vīzu kodeksu (Vīzu kodekss), Pieņemta 13.07.2009. [01.08.2019. red.].

tomēr šādā gadījumā par atcelšanu informē tās dalībvalsts kompetentās iestādes, kas izsniegušas vīzu. Tāpat saskaņā ar šīs regulas 34.panta 2. un 3.punktu uzņemošās valsts kompetentās iestādes var atcelt vīzu, ja konstatē, ka tās izsniegšanas nosacījumi vairs netiek pildīti, vai ja to ir pieprasījis pats vīzas adresāts; arī šādos gadījumos par atcelšanu informē tās dalībvalsts kompetentās iestādes, kas izsniegušas vīzu.

Tāpat arī zāļu tirdzniecības jomā pastāv izņēmums, ka uzņemošā valsts var veikt pagaidu pasākumus, proti, saskaņā ar Direktīvas 2001/83/EK par Kopienas kodeksu, kas attiecas uz cilvēkiem paredzētām zālēm,⁵⁸⁶ 31.panta 3.punktu var apturēt zāļu tirdzniecības atļauju un aizliegt attiecīgo zāļu lietošanu valsts teritorijā, ja ir steidzami jārīkojas, lai aizsargātu sabiedrības veselību; arī šādā gadījumā uzņemošajai valstij ir jāinformē par šādu gadījumu pārējās valstis, tostarp izdevējvalsti. Citos gadījumos zināmas kontrolēšanas iezīmes novērojamas tad, kad uzņemošās valstis atsakās atzīt administratīvo aktu savā teritorijā, pamatojoties uz vispārējām sabiedriskām interesēm (sk. šā pētījuma 2.3.4.apakšnodaļu). Tiesību zinātnē arī pausts, ka uzņemošā valsts varētu kontrolēt citas valsts aktu atbilstību starptautiskajām tiesībām,⁵⁸⁷ tomēr šī pieeja vairāk ir attiecināta uz tiesu kompetenci, kas ir aplūkota šī darba turpmākajās nodaļās (sk. šā pētījuma 4.nodaļu).

Tomēr, kā norādīts iepriekš, šie ir reti normatīvajos aktos paredzēti izņēmumi no vispārējā principa, ka uzņemošā valsts nedrīkst atcelt vai grozīt pārrobežu administratīvo aktu. Turklāt šī principa īpaši sensitīvo raksturu iezīmē tas, ka šādos gadījumos likumā ir paredzēts, ka uzņemošajai valstij ir jāinformē izdevējvalsts par apstākļiem, kuru dēļ tās administratīvais akts tika atcelts.⁵⁸⁸

3.1.3. Pārrobežu administratīvā akta neesība un spēkā neesības konstatēšana

Gadījumā, ja persona ar ārvalstu piederību vēlas īstenot regulētu darbību, kuras veikšanai ir jāsaņem administratīvais akts, indivīda ārvalstu piederība neatbrīvo viņu no pienākuma iegūt šādu administratīvo aktu Latvijā. Ja personai nav Latvijā derīgs ārvalstu administratīvais akts, tad tai ir jālūdz attiecīga administratīvā akta izdošana Latvijā. Problēma rodas gadījumā, kad Latvijas iestādēm rodas pamatotas šaubas par konkrēta ārvalstu pārrobežu administratīvā akta spēkā esību. Tiesību zinātnē pastāv strīds par to, vai uzņemošās valsts iestādes ir tiesīgas pārbaudīt tāda pārrobežu administratīvā akta spēkā esību, kas ir tiesiski atzīts uzņemošajā valstī, bet kura prettiesiskuma pakāpe ir tāda, ka tas būtu uzskatāms par spēkā neesošu. Šādai pārbaudei var būt nozīme, jo pārrobežu

⁵⁸⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2001/83/EK par Kopienas kodeksu, kas attiecas uz cilvēkiem paredzētām zālēm. Pieņemta 06.11.2001. [16.12.2019. red.].

⁵⁸⁷ Weil P. Le contrôle par les tribunaux nationaux de la licéité des actes des gouvernements étrangers. *Annuaire français de droit international*, 1977, Vol. 23, p. 37.–39, Ruffert M. Recognition of Foreign Legislative and Administrative Acts. In: Max Planck Encyclopedia of Public International Law. Ed. Wolfrum R. Oxford: Oxford University Press, 2015.

⁵⁸⁸ Handrlica J. Revisiting International Administrative Law as a Legal Discipline. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, Vol. 39 No. 3, 2018, p. 1246.

administratīvā akta spēkā neesība var kalpot par pamatu secinājumam, ka persona veic regulētas darbības bez nepieciešamās atļaujas saņemšanas un tādējādi var iestāties pamats pat kriminālatbildībai.

Tiesību zinātnē ir viens viedoklis, saskaņā ar kuru pārrobežu administratīvo aktu gadījumā nav pamata vērtējumu par to, vai pārrobežu administratīvais akts ir spēkā, nošķirt no vērtējuma par to, vai tas ir vienkārši prettiesisks. Uzņemošā valsts nevar pārskatīt nedz pārrobežu administratīvā akta tiesiskumu, nedz arī tā spēkā esību. Prettiesiskums un spēkā neesība nav divas dažādas kategorijas, bet gan vienas skalas divas prettiesiskuma pakāpes.⁵⁸⁹ Savukārt saskaņā ar otru viedokli, kas skaitliski ir pārstāvēts daudz plašāk, valstis var pārbaudīt citas valsts izdota pārrobežu administratīvā akta spēkā esību, ja tā prettiesiskums ir tik acīmredzams, ka to varētu uzskatīt par spēkā neesošu.⁵⁹⁰ Pirmās pieejas trūkums ir tas, ka tādējādi tiek radīta paradoksāla situācija, ka Latvijas iestādēm ir jāpacieš acīmredzami prettiesisks administratīvais akts līdz brīdim, kamēr kāds cits to atceļ izdevējvalstī. Savukārt otrās pieejas trūkums ir tajā, ka Latvijas iestādes ir spiestas vērtēt citas valsts rīcību, kas vispārīgi būtu nesaderīgi ar neiejaukšanās principu, un turklāt Latvijas iestādes var kļūdīties secinājumā par konkrētā administratīvā akta spēkā esību un tādējādi mazināt pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas efektivitāti, tostarp valstu savstarpējo uzticību.

Izpratne par to, kad administratīvais akts būtu uzskatāms par spēkā neesošu, var būtiski atšķirties no vienas valsts uz citu.⁵⁹¹ Latvijā administratīvais akts var tikt uzskatīts par spēkā neesošu, ja 1) objektīvi nav saprotams, kas to izdevis; 2) to ir izdevusi iestāde, kurai konkrētā administratīvā akta izdošana nav piekritīga (izņemot gadījumu, ja teritoriālās piekritības jautājumam ir gūta iestāžu un iesniedzēja iepriekšēja rakstveida piekrišana); 3) tas pieprasa no adresāta tiesību normu pārkāpumu vai rīcību, kas faktiski vai tiesiski nav iespējama.⁵⁹² Latvijas Administratīvā procesa likuma 74.pantā, salīdzinot ar Vācijas Administratīvā procesa likuma⁵⁹³ 44.panta pirmo daļu, ietverti absolūtie spēkā neesības gadījumi. Turpretī Vācijas likumā ģenerālklausulas veidā paredzēts, ka Vācijas administratīvais akts ir nederīgs, ja tajā pieļauta ļoti nozīmīga kļūda un tā ir acīmredzama,

⁵⁸⁹ Ruffert M. Recognition of Foreign Legislative and Administrative Acts. Max Planck Encyclopedia of Public International Law. Ed. Wolfrum R. Oxford: Oxford University Press, 2015. Pieejams: <http://opil.puplaw.com> [skatīts: 01.12.2019], Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 382.

⁵⁹⁰ Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 776, Gerontas A. S. Deterritorialization in Administrative Law: Exploring Transnational Administrative Decisions. Columbia Journal of European Law, 12 December 2013, Vol. 19, No. 3, p. 457, Handrlica J. Revisiting International Administrative Law as a Legal Discipline. Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol. 39 No. 3, 2018, p. 1243.

⁵⁹¹ Luca De Lucia. From Mutual Recognition to EU Authorization: A Decline of Transnational Administrative Acts. Italian Journal of Public Law, 2016. Vol. 8, p. 34.

⁵⁹² Administratīvā procesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2001. 14.novembris, nr. 164, 74.pants. [22.10.2019. red.].

⁵⁹³ Vācijas Administratīvā procesa likums. Pieejams: <https://germanlawarchive.iuscomp.org/?p=289> [aplūkots 03.04.2020.].

kas pēc savas būtības ir relatīvais spēkā neesības gadījums.⁵⁹⁴ Tādējādi Latvijas Administratīvā procesa likuma 74.pants, salīdzinot ar Vācijas regulējumu, satur atšķirīgu administratīvā akta spēkā esības vērtēšanas pieeju, un Latvijas regulējums iestādēm dod daudz ierobežotākas iespējas atzīt administratīvo aktu par spēkā neesošu. Šāda Latvijas likuma normas noteiktība (pārrobežu administratīvā akta atzīšanai par spēkā neesošu) padara Latvijas iestādes lēmumu mazāk strīdīgu starpvalstu attiecībās.

Tādu pārrobežu administratīvo aktu, kas parasti ir tā adresātam tiesības piešķiroši akti, pārbaudes kontekstā lielāka nozīme var būt tieši Administratīvā procesa likuma 74.panta pirmās daļas diviem pirmajiem pamatiem – nav saprotams, kas ir izdevis administratīvo aktu, un nav ievērota jurisdikcija jeb administratīvo aktu izdevusi cita valsts ārpus savas kompetences.⁵⁹⁵ Šie administratīvo aktu novērtēšanas pamati atspoguļo to, kas Latvijas tiesiskajā sistēmā uzskatāmas par būtiskākajām kļūdām administratīvā akta izdošanā. Tādēļ citu valstu iestādēm, kas izdod pārrobežu administratīvos aktus, kas būs spēkā esoši Latvijā, ir jāreķinās ar iepriekšminēto administratīvo aktu spēkā esības prasību minimumu Latvijā.

Arī Eiropas Savienības Tiesas praksē jurisdikcijas neievērošana, izdodot pārrobežu administratīvo aktu, ir atzīta par pietiekamu pamatu, lai atkāptos no principa, ka uzņemošajai valstij nav kompetences vērtēt pārrobežu administratīvo aktu.⁵⁹⁶ Proti, sākotnēji tiesu praksē bija atzīts, ka savstarpējās atzīšanas princips liedz dalībvalstij neatzīt transportlīdzekļa vadītāja tiesības, kas piešķirtas citā dalībvalstī, pamatojoties uz to, ka tiesību piešķiršanas brīdī vadītājs bija uzņemošās valsts rezidents, nevis tiesību piešķirējas valsts rezidents.⁵⁹⁷ Taču vēlāk, lai apkarotu tā saukto “vadītāja apliecību tūrismu” (labvēlīgākās tiesību sistēmas izvēli),⁵⁹⁸ kura gadījumā personas izvēlas kārtot vadītāja tiesības valstī, kurā prasības ir zemākas, tiesu praksē tika nostiprinātas plašākas uzņemošās dalībvalsts tiesības pārbaudīt, vai apliecības īpašnieks bija uzskatāms par izdevējvalsts rezidentu un līdz ar to ir ieguvis tiesības citā valstī, ievērojot rezidences prasību, kas noteikta direktīvā.⁵⁹⁹ Tādējādi, ja dalībvalsts neievēro rezidences prasību vadītāju tiesību piešķiršanā, tā pārkāpj pārrobežu administratīvā akta izdošanas jurisdikciju, kas noved pie šī akta spēkā neesības un neatzīšanas uzņemošajā valstī.⁶⁰⁰ Savukārt tas, ka objektīvi nav saprotams, kura valsts ir izdevusi

⁵⁹⁴ Sal. Briede J. Spēkā neesoš administratīvais akts. Grām.: Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Briede J. (zin. red.). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 727.lpp.

⁵⁹⁵ Turpat, 728.lpp.

⁵⁹⁶ Eiropas Savienības Tiesas 2011.gada 19.maija spriedums lietā: C-184/10 Grasser, ECR, p. I-4057, 19. un 21.punkts kopsakarā ar 22. un 23.punktu.

⁵⁹⁷ Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 2004.gada 29.aprīļa spriedums lietā: C-476/01 Kapper, ECR, p. I-5205, 47.punkts.

⁵⁹⁸ Eiropas Savienības Tiesas 2011.gada 19.maija spriedums lietā: C-184/10 Grasser, ECR, p. I-4057, 27.punkts.

⁵⁹⁹ Turpat, 24., 28., 33.punkts, Luca De Lucia. From Mutual Recognition to EU Authorization: A Decline of Transnational Administrative Acts. Italian Journal of Public Law, 2016. Vol. 8, p. 106.

⁶⁰⁰ Eiropas Savienības Tiesas 2019.gada 28.februāra spriedums lietā: C-9/18 Mejn, 32.punkts, 2012.gada 26.aprīļa spriedums lietā: C-419/10 Hofmann, 48.punkts, 2012.gada 1.marta spriedums lietā: C-467/10 Akyüz, 41., 62.punkts, 2011.gada 13.oktobra spriedums lietā: C-224/10 Apelt, ECR, p. I-09601, 34.punkts, 2011.gada 19.maija spriedums lietā:

pārrobežu administratīvo aktu, radītu šķērsli šo pārrobežu administratīvo aktu atzīt Latvijā. Tas saistīts ar to, ka Latvijā pārrobežu administratīvo aktu var atzīt tikai no tām valstīm, ar kurām Latvijai pastāv savstarpējās atzīšanas saistības. Ja nevar konstatēt šādas saistības esību tādēļ, ka nevar identificēt konkrētu valsti, tas izslēdz pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas mehānisma darbību pašu par sevi. Tādēļ arī tas būtu acīmredzams gadījums pārrobežu administratīvā akta neatzīšanai.

Ievērojot Latvijā nostiprināto pamatu administratīvā akta atzīšanai par spēkā neesošu nopietno raksturu, kā arī tiesu praksi par jurisdikcijas ievērošanu pārrobežu administratīvā akta izdošanā, vispārēji var pieņemt, ka Latvijas iestādes drīkstētu izņēmuma kārtā atkāpties no vispārīgā principa, ka uzņemošajai valstij nav kompetences vērtēt citas valsts izdotu pārrobežu administratīvo aktu un pieņemt lēmumu par tā atzīšanu par spēkā neesošu. Tomēr šāds lēmums ir izdarāms, pirmkārt, pamatojoties uz neapstrīdamas informācijas pamata,⁶⁰¹ otrkārt, novērtējumā izmantojot Eiropas Savienības vai starptautisko tiesību neievērošanas ietvaru, nevis izdevējvalsts nacionālo tiesību neievērošanu. Protams, var būt arī reti gadījumi, kad Latvijas iestādēm varētu šķist viegli novērtēt citas valsts nacionālās tiesību normas neievērošanu, piemēram, pārrobežu administratīvo aktu bija jāizdod imigrācijas iestādei, bet ir izdevusi pašvaldība. Tomēr šādā gadījumā no Latvijas iestādes nevar sagaidīt, ka tā pārzina citas valsts nacionālās tiesību normas un to piemērošanas praksi. Ievērojot citas valsts administratīvā akta atzīšanas par spēkā neesošu sensitīvo raksturu starpvalstu attiecībās, Latvijas iestādēm būtu jāatturas no citas valsts nacionālo tiesību normu piemērošanas pareizības pārbaudes nolūkā atzīt pārrobežu administratīvo aktu par spēkā neesošu. Tā vietā Latvijas iestādei pamatojums tam, ka, piemēram, izdevējvalsts nav ievērojusi administratīvā akta izdošanas jurisdikciju, ir jāmeklē Eiropas Savienības tiesībās vai starptautiskā nolīgumā.

Lai to nodrošinātu un vienlaikus ievērotu savstarpējās uzticēšanas un lojālās sadarbības principu, Latvijas iestādei ir jāsažinās ar izdevējvalsts iestādi, jāvērs tās uzmanība uz pārrobežu administratīvā akta spēkā neesību,⁶⁰² kā arī no tās jāiegūst visi nepieciešamie pierādījumi secinājuma par spēkā neesību izdarīšanai.⁶⁰³ Šādā gadījumā arī izcelsmes valsts, ja to pieļauj tās procesuālās normas, visticamāk, lems par sava administratīvā akta spēkā esību, tādā veidā atrisinot strīdu arī pārrobežu administratīvo aktu uzņemošajā dalībvalstī. Kā alternatīva un galējais līdzeklis šādam

C-184/10 Grasser, ECR, p. I-4057, 33.punkts, Eiropas Savienības (bij. Kopienu) Tiesas 2009.gada 9.jūlija rīkojums lietā: C-445/08 Wierer, ECR, p. I-119, 51.punkts, 2008.gada 26.jūnija spriedums lietā: C-329/06 Wiedemann and Funk, ECR, p. I-4635, 72.punkts.

⁶⁰¹ Sal. Eiropas Savienības Tiesas 2012.gada 1.marta spriedums lietā: C-467/10 Akyüz, 62.punkts.

⁶⁰² Sal. Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 776, De Lucia L. Administrative Pluralism, Horizontal Cooperation and Transnational Administrative Acts. Review of European Administrative Law, 2012. Vol. 5, p. 35.

⁶⁰³ Sal. Eiropas Savienības Tiesas 2012.gada 1.marta spriedums lietā: C-467/10 Akyüz, 67.punkts.

procesam Eiropas Savienības ietvaros ir dalībvalsts vēršanās Eiropas Savienības Tiesā pret citu dalībvalsti⁶⁰⁴ saistībā ar Eiropas Savienības tiesību neievērošanu.⁶⁰⁵

Ņemot vērā apakšnodaļā analizēto, secināms, ka, ievērojot suverenitātes un neiejaukšanās principu, citas valsts izdotu pārobežu administratīvo aktu kā *acta iure imperii* kontrolēšana – atcelšana vai atzīšana par spēkā neesošu – no uzņemošās valsts iestāžu puses vispārīgi nav pieļaujama. Tomēr šis princips nav absolūts. Pirmkārt, var pastāvēt izņēmuma gadījumi, kad starpvalstu normatīvajā aktā paredzēts normatīvs pamats, šāda kontrole ir pieļaujama. Otrkārt, Latvijas tiesību sistēmā varētu pieņemt, ka iestādes drīkstētu izņēmuma kārtā atkāpties no vispārīgā principa, ka uzņemošajai valstij nav kompetences vērtēt citas valsts izdotu pārobežu administratīvo aktu, ja šāds administratīvais akts uzskatāms par spēkā neesošu saistībā ar to, ka nav saprotams, kas to ir izdevis, vai nav ievērota jurisdikcija, proti, šo administratīvo aktu izdevusi ārvalsts iestāde ārpus savas kompetences. Tomēr šādā gadījumā primāri būtu jādod priekšroka alternatīvai – sazināties ar izdevējvalsts iestādēm un ļaut tām šādu pārobežu administratīvo aktu atcelt pašām. Ievērojot iepriekš secināto par valstu ierobežoto kompetenci pārobežu administratīvo aktu kontrolē, secīgi tiek aplūkots jautājums par šādu administratīvo aktu adresātu un viņu īstenoto darbību uzraudzību uzņemošās valsts teritorijā, kuru var raksturot piederības valsts īstenotas uzraudzības princips un uzņemošās valsts īstenotas uzraudzības princips.

3.2. Pārobežu administratīvā akta adresāta un akta īstenošanas uzraudzība

Šajā apakšnodaļā ar uzraudzību tiek saprasts darbību kopums, kas ir vērsts uz to, lai noskaidrotu, vai administratīvā akta adresāts un viņa veiktā administratīvā akta īstenošana atbilst likuma prasībām. Latvijā pārobežu administratīvo aktu uzraudzības ietvaros var piemērot gan Administratīvā procesa likuma⁶⁰⁶ un administratīvā procesa speciālās normas, gan Administratīvās atbildības likuma⁶⁰⁷ un administratīvo pārkāpumu lietvedības speciālās normas, kas aizvietoja Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksu,⁶⁰⁸ gan arī īpaši smagos gadījumos – Kriminālprocesa likumu⁶⁰⁹ un Krimināllikumu.⁶¹⁰ Līdz ar to gadījumā, ja pārobežu administratīvais akts tiek izdots

⁶⁰⁴ Līgums par Eiropas Savienības darbību. Oficiālais Vēstnesis, 2012. 26.oktobris, nr. 326, 259.pants.

⁶⁰⁵ Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 776.

⁶⁰⁶ Administratīvā procesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2001. 14.novembris, nr. 164 [22.10.2019. red.], piemēram, 84.–86.pants.

⁶⁰⁷ Administratīvās atbildības likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2018. 14.novembris, nr. 225 [01.07.2020. red.].

⁶⁰⁸ Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss: LR likums. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs, 1984. 20.decembris, nr. 51 [22.10.2019. red.], III–V nodaļa.

⁶⁰⁹ Kriminālprocesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2005. 11.maijs, nr. 74 [20.12.2019. red.].

⁶¹⁰ Krimināllikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998 8.jūlijs, nr. 199/200 [20.12.2019. red.].

vienā valstī, bet tiek īstenots citā, rodas jautājums par to, kas šo pārrobežu administratīvo aktu ir kompetents uzraudzīt – izdevējvalsts, uzņemošā valsts vai abas divas valstis kopā.

Tiesību zinātnē un tiesu praksē tiek izšķirtas divas galvenās pieejas, kā tiek nodrošināta pārrobežu administratīvo aktu adresātu un viņu īstenoto darbību uzraudzība. No vienas puses, pārrobežu administratīvo aktu adresātu un viņu īstenoto darbību uzraudzību var nodrošināt uzņemošās valsts iestādes, kas īsteno publisko varu savā teritorijā, pamatojoties uz teritoriālās suverenitātes principu (uzņemošās valsts īstenotas uzraudzības princips).⁶¹¹ Šāda pieeja pastāv, piemēram, autovadītāju tiesībām, šaujamo atļaujām, augu aizsardzības līdzekļu atļaujām u.c. No otras puses, administratīvā akta adresāta un administratīvā akta īstenošanas uzraudzības kompetence var tikt atstāta arī izcelsmes valsts ziņā, pat ja administratīvā akta adresāts īsteno šo aktu citas valsts teritorijā (piederības valsts īstenotas uzraudzības princips). Šo principu ir iespējams nosaukt arī par izdevējvalsts īstenotas uzraudzības principu, taču tiesu praksē un Eiropas Savienības normatīvajos aktos, kad runa ir par uzraudzību, princips tiek konsekventi saukts par piederības valsts īstenotas uzraudzības principu. Ievērojot minēto, šajā nodaļā autors atkāpjas no termina “izdevējvalsts” par labu plaši lietotajam terminam “piederības valsts”. Piederības valsts īstenotas uzraudzības principa pieeja pamatojas uzskatā, ka tieši izcelsmes valsts ir vislabāk piemērota uzraudzības īstenošanai un šī akta adresāts bauda zināmu imunitāti citas valsts teritorijā.⁶¹² Šī principa esību autors ir konstatējis galvenokārt finanšu jomas uzraudzībā: finanšu tirgus,⁶¹³ kredītiestāžu⁶¹⁴ un apdrošināšanas⁶¹⁵ jomā.

⁶¹¹ Handrlica J. Foreign Law as Applied by Administrative Authorities: Grenznormen Revisited. Zb/ornik PFZ, Vol. 68, 2018, p. 200, Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 780.

⁶¹² Handrlica J. Foreign Law as Applied by Administrative Authorities: Grenznormen Revisited. Zbornik PFZ, Vol. 68, 2018, p. 200, Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 781.

⁶¹³ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2015/2366 par maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū, ar ko groza Direktīvas 2002/65/EK, 2009/110/EK un 2013/36/ES un Regulu (ES) Nr. 1093/2010 un atceļ Direktīvu 2007/64/EK, 22.panta 4.punkts, 29.pants. Pieņemta 25.11.2015. [29.07.2019. red.], Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/65/EK par normatīvo un administratīvo aktu koordināciju attiecībā uz pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumiem (PVKIU), 11.apsvēruma, 97.pants. Pieņemta 13.07.2009. [30.07.2019. red.], Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2014/65/ES par finanšu instrumentu tirgiem, 46.apsvēruma, II nodaļa. Pieņemta 15.05.2014. [08.11.2019. red.], Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 346/2013 par Eiropas sociālās uzņēmējdarbības fondiem, 41.apsvēruma. Pieņemta 17.04.2013. [06.08.2019. red.], Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 345/2013 par Eiropas riska kapitāla fondiem, 38.apsvēruma. Pieņemta 17.04.2013. [21.12.2019. red.], u.c.

⁶¹⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/36/ES par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību prudenciālo uzraudzību, 41., 49., 153.pants. Pieņemta 26.06.2013. [21.12.2019. red.], Eiropas Savienības Tiesas 2018.gada 13.septembra spriedums lietā: C-594/16 Enzo Buccioli.

⁶¹⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/138/EK par uzņēmējdarbības uzsākšanu un veikšanu apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas jomā, 11., 14.apsvēruma, 30., 155.pants. Pieņemta 25.11.2009. [21.12.2019. red.], Eiropas Savienības Tiesas 2017.gada 27.aprīļa spriedums lietā: C 559/15 Onix Asigurări, 42.punkts.

3.2.1. Piederības valsts īstenotas uzraudzības princips

Piederības valsts īstenotas uzraudzības princips nozīmē, ka dalībvalsts, kas ir izdevusi licenci kādu regulētu darbību veikšanai, turpina būt atbildīga par pastāvīgu šīs licences adresāta uzraudzību, pat ja šī licence tiek atzīta par spēkā esošu citā valstī un licences adresāts izvērš savu darbību citā Eiropas Savienības dalībvalstī, izmantojot uzņēmējdarbības brīvību (nodibinot filiāles) vai pakalpojumu sniegšanas brīvību.⁶¹⁶ Piederības valsts īstenotas uzraudzības princips ir likumdevēja veikta jurisdikcijas izvēle, saskaņā ar kuru primārā uzraudzības loma tiek atstāta izcelsmes valstij.⁶¹⁷ No vienas puses, šis princips palīdz veidot vienotu tirgu un labāk īstenot iekšējā tirgus kustības brīvības, no otras puses, šāds vienas valsts uzraudzības mehānisms novērš divu valstu iestāžu uzraudzības pārklāšanos attiecībā uz vienu adresātu.⁶¹⁸ Princips pirmo reizi ieviests 1985.gadā finanšu uzraudzības jomā⁶¹⁹ un iezīmē jaunu pieeju administratīvo aktu uzraudzībā, kas ir atkāpe no tradicionālās pieejas, ka katra valsts patstāvīgi kontrolē savā teritorijā notiekošās darbības. Proti, līdz ar šo principu Latvijas iestādes ieguva tiesības uzraudzīt savus administratīvos aktus un to adresātus arī citu valstu teritorijās.

Piederības valsts īstenotas uzraudzības princips ir atkarīgs no Eiropas Savienības tiesību tvēruma (koordinācijas jomas), harmonizācijas līmeņa (minimālā vai pilnīgā harmonizācija), uzņemošās valsts iespējām izmantot vispārējās sabiedriskās intereses, lai īstenotu nepieciešamos ierobežojumus, un uzraudzības kompetenču sadalījumu starp uzņemošo valsti un piederības valsti.⁶²⁰ Tiesību piemērotājam ir jāņem vērā, ka piederības valsts īstenotas uzraudzības princips nav vienmērīgs. Katras nozares normatīvajos aktos var tikt paredzētas maigākas un stingrākas piederības valsts īstenotas uzraudzības principa izpausmes,⁶²¹ tomēr šis princips jebkurā gadījumā nav uzskatāms par tādu, kas pilnībā izslēgtu uzņemošās valsts uzraudzības kompetenci, dažkārt tas vienīgi kalpo kompetences *prima facie* noteikšanai.⁶²² Jo mazāks ir Eiropas Savienības tiesību harmonizācijas līmenis noteiktā nozarē, jo plašāku uzraudzību pār pārrobežu administratīvajiem aktiem var veikt Latvijas iestādes kā uzņemošā valsts pārstāves.⁶²³

Ņemot vērā iepriekš minēto un to, ka piederības valsts īstenotas uzraudzības principa nozīmīgās iezīmes – ka tas ir vērtējams kā atkāpe no Latvijas ekskluzīvās kompetences kontrolēt savā

⁶¹⁶ Dragomir L. *European Prudential Banking Regulation and Supervision: The Legal Dimension*. Abingdon: Routledge, 2010, p. 165.

⁶¹⁷ *Ibid.*, p. 166.

⁶¹⁸ *Ibid.*, p. 165., 166.

⁶¹⁹ Janssens K. *The Principle of Mutual Recognition in EU Law*. Oxford: Oxford University Press, 2013, p. 68.

⁶²⁰ *Ibid.*, p. 73.

⁶²¹ *Ibid.*

⁶²² Dragomir L. *European Prudential Banking Regulation and Supervision: The Legal Dimension*. Abingdon: Routledge, 2010, p. 165., 166.

⁶²³ *Sal.* Dragomir L. *European Prudential Banking Regulation and Supervision: The Legal Dimension*. Abingdon: Routledge, 2010, p. 165., 166, 173.

teritorijā notiekošo par labu izcelsmes valstij –, Latvijā piederības valsts īstenotas uzraudzības princips būtu aplūkojams kā tāds, kas vispārīgi nav atvasināms no Eiropas Savienības primārajām tiesībām,⁶²⁴ bet gan konkretizējams, ievērojot normatīvajos aktos tieši un nepārprotami noteiktās uzraudzības darbības.⁶²⁵ Proti, šis princips nav tulkojams plašāk, nekā tas noteikts normatīvajos aktos.

Piemēram, saskaņā ar Direktīvas 2015/2366 par maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū⁶²⁶ 22.panta 4.punktu kompetento iestāžu uzdevumus pilda piederības dalībvalsts kompetentās iestādes. Šī uzraudzība sevī ietver tādas darbības kā pieprasīt administratīvā akta adresātam sniegt visu informāciju, kas nepieciešama uzraudzībai, veikt pārbaudes uz vietas maksājuma iestādē, izdot ieteikumus un saistošus norādījumus, apturēt vai atcelt izsniegto atļauju, kā arī normatīvo aktu pārkāpumu gadījumā piemērot sodus vai pasākumus, kas īpaši paredzēti, lai izskaustu konstatētos pārkāpumus vai šādu pārkāpumu cēloņus.⁶²⁷ Līdzīgi arī Direktīvas 2009/138/EK par uzņēmējdarbības uzsākšanu un veikšanu apdrošināšanas un pārapdrošināšanas jomā 30.panta 1.punktā noteikts, ka par apdrošināšanas un pārapdrošināšanas sabiedrību finanšu uzraudzību, ietverot darījumus, ko tās veic ar filiāļu palīdzību vai izmantojot pakalpojumu sniegšanas brīvību, atbild vienīgi piederības dalībvalsts.⁶²⁸ Šī finanšu uzraudzība tostarp ietver tādas darbības kā pārbaudīt apdrošināšanas un pārapdrošināšanas sabiedrības visu uzņēmējdarbību, tās maksātspēju, tehnisko rezervju izveidošanu, tās aktīvus un izmantojamo pašu kapitālu saskaņā ar piederības dalībvalsts noteikumiem vai praksi atbilstīgi Kopienas mērogā pieņemtiem noteikumiem.⁶²⁹ Tomēr šajā direktīvā piederības valsts īstenotas uzraudzības princips nenozīmē to, ka administratīvā akta adresāts ir pilnīgi imūns no uzņemošās valsts kompetento iestāžu uzraudzības. Proti, ja uzņēmējas dalībvalsts uzraudzības iestāde konstatē, ka apdrošināšanas sabiedrība ar filiāli vai sabiedrība, kas izmanto pakalpojumu sniegšanas brīvību, šīs valsts teritorijā neievēro tiesību normas, kas šajā dalībvalstī uz to attiecas, tās liek apdrošināšanas sabiedrībai novērst šo pārkāpumu.⁶³⁰

Tomēr piederības valsts īstenotas uzraudzības princips normatīvajā aktā var nebūt definēts izsmeltoši un to arī nevar vienpusēji absolutizēt par labu vienīgi izdevējvalstij. Piemēram, piederības

⁶²⁴ Sal. Roth W.H. Mutual Recognition. In: Koutrakos P., Snell J. (eds.). Research Handbook on the Law of the EU's Internal Market. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017, p. 433, Janssens K. The Principle of Mutual Recognition in EU Law. Oxford: Oxford University Press, 2013, p. 71, Eiropas Savienības (bij. Kopienas) Tiesas 1997.gada 13.maija spriedums lietā: C-233/94 Vācija/Parlaments un Padome, ECR, p. I-2405, 64.punkts.

⁶²⁵ Roth W.H. Mutual Recognition. In: Koutrakos P., Snell J. (eds.). Research Handbook on the Law of the EU's Internal Market. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017, p. 433.

⁶²⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2015/2366 par maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū, ar ko groza Direktīvas 2002/65/EK, 2009/110/EK un 2013/36/ES un Regulu (ES) Nr. 1093/2010 un atceļ Direktīvu 2007/64/EK. Pieņemta 25.11.2015. [22.12.2019. red.].

⁶²⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2015/2366 par maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū, ar ko groza Direktīvas 2002/65/EK, 2009/110/EK un 2013/36/ES un Regulu (ES) Nr. 1093/2010 un atceļ Direktīvu 2007/64/EK, 23.pants. Pieņemta 25.11.2015. [22.12.2019. red.].

⁶²⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/138/EK par uzņēmējdarbības uzsākšanu un veikšanu apdrošināšanas un pārapdrošināšanas jomā. Pieņemta 25.11.2009. [21.12.2019. red.].

⁶²⁹ Turpat, 30.panta 2.punkts.

⁶³⁰ Turpat, 155.panta 1.punkts.

valstij piešķirtā finanšu uzraudzība nebūt ne vienmēr var aptvert arī uzņēmuma komercdarbības uzraudzību. Līdz ar to, ja Latvijas iestādes rīkojas kā piederības valsts, tās var paļauties vienīgi uz to pilnvaru apjomu, kas tām piešķirts ar normatīvajiem aktiem.⁶³¹

Turpmākajās rindkopās piederības valsts īstenotas uzraudzības principa gaismā tiek aplūkoti tādi nozīmīgi jautājumi kā uzņemošās valsts pienākums informēt piederības valsti pastāvīgu pārbaužu veikšanas vietā (I) un piederības valstu tiesības veikt pārrobežu administratīvā akta adresāta pārbaudi uz vietas uzņemošās valsts teritorijā (II), īpašu vērību pievēršot jautājumam par to, kuras valsts likums piemērojams šāda veida pārbaudes pasākumiem, kā arī atbildības jautājumiem, kas var rasties šādu pārbaužu veikšanas gadījumā svešas valsts teritorijā.

No Direktīvas 2009/138/EK par uzņēmējdarbības uzsākšanu un veikšanu apdrošināšanas un pārapirošināšanas jomā⁶³² redzams, ka gadījumā, ja administratīvā akta adresāts nepilda noteiktos pienākumus, piederības valsts īstenotas uzraudzības princips nozīmē, ka uzņemošajai valstij ir pienākums visupirms informēt par pārkāpumiem piederības dalībvalsts uzraudzības iestādes. Tas ļauj piederības valsts iestādēm veikt vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka, piemēram, attiecīgā apdrošināšanas sabiedrība novērš pārkāpumu. Un tikai gadījumā, ja pretēji piederības dalībvalsts veiktajiem uzraudzības pasākumiem vai tādēļ, ka šie pasākumi šajā valstī ir neatbilstīgi vai tādu vispār nav, administratīvā akta adresāts turpina pārkāpt uzņēmējā dalībvalstī spēkā esošās tiesību normas, uzņēmējas dalībvalsts uzraudzības iestādes, informējušas piederības dalībvalsts uzraudzības iestādes, var veikt piemērotus pasākumus, lai novērstu turpmākas nelikumības vai sodītu par tām, piemēram, ja tas noteikti nepieciešams, liedz apdrošināšanas sabiedrībai turpmāk slēgt jaunus apdrošināšanas līgumus uzņēmējas dalībvalsts teritorijā.⁶³³ Līdzīgi tas ir arī, piemēram, Direktīvā 2013/36/ES par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību prudenciālo uzraudzību,⁶³⁴ kurā citstarp piederības valsts īstenotas uzraudzības principa saturs atklāts, norādot gan uzņemošās valsts uzraudzības kompetenci, gan arī piederības valsts īstenotas uzraudzības kompetenci, tādējādi faktiski mīkstinot piederības valsts īstenotas uzraudzības principa stingro raksturu un līdzsvarojot uzņemošās un izdevējvalsts intereses.

Pienākums informēt izdevējvalsti piederības valsts īstenotas uzraudzības principa kontekstā ir aplūkots Eiropas Savienības Tiesas lietā, kurā apdrošināšanas uzņēmums, izmantojot brīvību sniegt pakalpojumus, sniedza pakalpojumus citā dalībvalstī, kuras iestādes konstatēja, ka uzņēmuma galvenajam akcionāram nav atbilstošas reputācijas, jo viņš ir bijis vairākkārt tiesāts. Tādēļ uzņēmējas

⁶³¹ Sal. Eiropas Savienības (bij. Kopienu) Tiesas 2009.gada 28.aprīļa spriedums lietā: C 518/06 Komisija/Itālija, ECR, p. I-3491, 115.–117.punkts.

⁶³² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/138/EK par uzņēmējdarbības uzsākšanu un veikšanu apdrošināšanas un pārapirošināšanas jomā, 155.pants. Pieņemta 25.11.2009. [21.12.2019. red.].

⁶³³ Turpat, 155.panta 1., 2., 3.punkts.

⁶³⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/36/ES par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību prudenciālo uzraudzību, 40., 41.pants. Pieņemta 26.06.2013. [04.08.2019. red.].

valsts iestādes, lai aizsargātu apdrošināmos, noteica aizliegumu apdrošināšanas uzņēmumam slēgt jaunus apdrošināšanas līgumus uzņemošās valsts teritorijā. Lietā atzīts, ka vienīgi piederības dalībvalsts kompetentās iestādes, tādējādi izslēdzot citu dalībvalstu iestādes, var pārbaudīt, vai uzņēmums atbilst likuma prasībām saistībā ar tā vadītāju reputāciju. Tomēr šajā kontekstā pastāv arī divas dažādas procedūras, ar kuru palīdzību pakalpojumu sniegšanas vietas dalībvalsts kompetentās iestādes pārkāpumu vai pārkāpumu riska gadījumā var veikt pasākumus attiecībā uz konkrēto uzņēmumu. Pirmkārt, uzņemošajai valstij ir jāvērsas pie piederības valsts iestādēm un jādod tām iespēja pēc iespējas ātrāk veikt pasākumus pārkāpumu novēršanai. Otrkārt, uzņemošajai valstij tomēr pastāv kompetence ārkārtas situācijās veikt aizsardzības pasākumus, piemēram, noteikt aizliegumu slēgt jaunus pakalpojuma līgumus nolūkā novērst pārkāpumus savā teritorijā.⁶³⁵ Šādā gadījumā no uzņemošās valsts nevar prasīt, lai ārkārtējas situācijas gadījumā tā vispirms uzsāktu piederības dalībvalsts informēšanas procedūru, kas var aizkavēt steidzamo pasākumu veikšanu, kaitējot apdrošināto personu un personu, kam ir tiesības uz attiecīgo apdrošināšanas segumu, interesēm. Priekšnoteikums ārkārtas pasākumu īstenošanai ir atkarīgs no tā, vai neatbilstība rada reālu un tūlītēju risku, ka varētu rasties apdrošināto personu vai personu, kam var būt tiesības uz attiecīgo apdrošināšanas segumu, interešu apdraudējums.⁶³⁶

Saskaņā ar Direktīvas 2015/2366 par maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū⁶³⁷ 29.panta 1.punktu piederības dalībvalsts kompetentās iestādes var deleģēt uzņēmējas dalībvalsts kompetentajām iestādēm uzdevumu veikt pārbaudes uz vietas. Tādējādi piederības valsts īstenošanas uzraudzības principa ietvaros pārbaudžu veikšana iespējama 1) gan ar piederības valsts līdzdalību, 2) gan arī bez tās, ja uzņemošā valsts saņēmusi šādu deleģējumu un tam piekritusi. Šādā gadījumā uzraudzības iestādes savstarpēji apmainās ar visu svarīgo informāciju, kas nepieciešama secinājuma par pārkāpumu izdarīšanai,⁶³⁸ un tādējādi nodrošina sabiedrisko interešu aizsardzību.

Saskaņā ar Direktīvas 2015/2366 par maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū⁶³⁹ 29.panta 1.punktu, ja piederības dalībvalsts gatavojas veikt pārbaudi uz vietas uzņēmējas dalībvalsts teritorijā, tai ir pienākums par to informēt uzņēmējas dalībvalsts kompetentās iestādes katru reizi. Līdzīgi arī Direktīvas 2013/36/ES par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru

⁶³⁵ Eiropas Savienības Tiesas 2017.gada 27.aprīļa spriedums lietā: C-559/15 Onix Asigurări, 46., 47.punkts. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/138/EK par uzņēmējdarbības uzsākšanu un veikšanu apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas jomā, 155.panta 3., 4.punkts. Pieņemta 25.11.2009. [21.12.2019. red.].

⁶³⁶ Eiropas Savienības Tiesas 2017.gada 27.aprīļa spriedums lietā: C-559/15 Onix Asigurări, 47.–53.punkts.

⁶³⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2015/2366 par maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū, ar ko groza Direktīvas 2002/65/EK, 2009/110/EK un 2013/36/ES un Regulu (ES) Nr. 1093/2010 un atceļ Direktīvu 2007/64/EK. Pieņemta 25.11.2015. [22.12.2019. red.].

⁶³⁸ Siclari D. Anti-Money Laundering EU Law and Networks of Agents. In: Siclari D. The New Anti-Money Laundering Law: First Perspectives on the 4th European Union Directive. Switzerland: Springer International Publishing Switzerland, 2016, p. 47.

⁶³⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2015/2366 par maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū, ar ko groza Direktīvas 2002/65/EK, 2009/110/EK un 2013/36/ES un Regulu (ES) Nr. 1093/2010 un atceļ Direktīvu 2007/64/EK. Pieņemta 25.11.2015. [22.12.2019. red.].

sabiedrību prudenciālo uzraudzību⁶⁴⁰ 52.panta 1.punktā paredzēts, ka piederības dalībvalsts kompetentās iestādes var pēc uzņēmējas dalībvalsts kompetento iestāžu informēšanas pašas vai ar to personu starpniecību, kuras tās norīko šim nolūkam, veikt pārbaudes un inspekcijas. Šāds pārrobežu administratīvo aktu adresātu uzraudzības princips nostiprināts arī citos normatīvajos aktos⁶⁴¹ un ir vērtējams kā lojālās sadarbības principa neatņemams elements.⁶⁴² Princips, ka piederības valstij ir pienākums par savas publiskās varas izmantošanu citas valsts teritorijā – pārbaudes veikšanu uz vietas – informēt uzņemošās valsts iestādes, sasaucas ar starptautisko tiesību principu, ka neviena valsts nevar citas suverēnas valsts teritorijā izmantot savu publisko varu, ja vien pretējais nav paredzēts tiesību normās.⁶⁴³ Tādēļ šāda Eiropas Savienības sekundāro tiesību normas atruna ir nevis formāla prasība, bet gan aplūkojama plašāk – kā valsts tiesību kontrolēt savā teritorijā notiekošo cienišana no citas suverēnas valsts puses. Turklāt arī Eiropas Savienības valstu ietvaros nav izslēgts, ka uzņemošā valsts pamatotu iemeslu gadījumā, piemēram, ja svešas valsts iestāžu izmeklēšanas darbības tās teritorijā var nelabvēlīgi ietekmēt tās suverenitāti, drošību vai sabiedrisko kārtību,⁶⁴⁴ var neļaut citu valstu iestādēm veikt pārbaudes tās teritorijā. Tādēļ, piemēram, Direktīvā 2009/138/EK par uzņēmējdarbības uzsākšanu un veikšanu apdrošināšanas un pārapirošināšanas jomā paredzēts, ka šādā gadījumā domstarpību izšķiršanā starp kompetentajām iestādēm pārrobežu gadījumos var tikt iesaistīta kompetenta Eiropas Savienības institūcija.⁶⁴⁵ Tomēr nav izslēgts, ka šādu strīdu gadījumā kā galējais līdzeklis var būt arī tiesību aizsardzība Eiropas Savienības Tiesā, kas izskatītu strīdu starp divām dalībvalstīm.⁶⁴⁶

⁶⁴⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/36/ES par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību prudenciālo uzraudzību. Pieņemta 26.06.2013. [04.08.2019. red.].

⁶⁴¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/138/EK par uzņēmējdarbības uzsākšanu un veikšanu apdrošināšanas un pārapirošināšanas jomā, 33.panta 1.punkts. Pieņemta 25.11.2009. [21.12.2019. red.], Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2014/65/ES par finanšu instrumentu tirgiem, 35.panta 9.punkts. Pieņemta 15.05.2014. [07.12.2019. red.].

⁶⁴² Craig P., Della Cananea G., Mir O., Schneider P.-J., Tüsmeyer V., Wierzbowski M. Book III. Single Case Decision-Making. In: Hofmann H. C. H., Schneider P.-J., Ziller J., Auby J.B., Craig P., Curtin D., Della Cananea G., Galetta D.U., Mendes J., Mir O., Stelkens U., Wierzbowski M (eds.). ReNEUAL Model Rules on EU Administrative Procedure. Research Network on EU Administrative Law, 2014, p. 84., 120., 121. Pieejams: <http://www.renewal.eu/> [aplūkots 26.12.2019.].

⁶⁴³ Pastāvīgās starptautiskās tiesas 1927.gada 7.septembra spriedums lietā: Lotus (France / Turquie), 18.lpp. Pieejams: https://www.icj-cij.org/files/permanent-court-of-international-justice/serie_A/A_10/30_Lotus_Arret.pdf [aplūkots 25.01.2020.], sal. Della Cananea G. The European administration: imperium and dominium. In: Harlow C., Leino P., Della Cananea G. (eds). Research Handbook on EU Administrative Law. Cheltenham: Elgar, 2017, p. 56.

⁶⁴⁴ Piemēram, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/138/EK par uzņēmējdarbības uzsākšanu un veikšanu apdrošināšanas un pārapirošināšanas jomā, 101.panta 5.punkts. Pieņemta 25.11.2009. [21.12.2019. red.], Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/61/ES par alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldniekiem un par grozījumiem Direktīvā 2003/41/EK, Direktīvā 2009/65/EK, Regulā (EK) Nr. 1060/2009 un Regulā (ES) Nr. 1095/2010, 54.panta 3.punkts. Pieņemta 08.06.2011. [26.12.2019. red.].

⁶⁴⁵ Piemēram, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/138/EK par uzņēmējdarbības uzsākšanu un veikšanu apdrošināšanas un pārapirošināšanas jomā, 33.panta 3.punkts. Pieņemta 25.11.2009. [21.12.2019. red.] un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/61/ES par alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldniekiem un par grozījumiem Direktīvā 2003/41/EK, Direktīvā 2009/65/EK, Regulā (EK) Nr. 1060/2009 un Regulā (ES) Nr. 1095/2010, 45.panta 10.punkts, 55.pants. Pieņemta 08.06.2011. [26.12.2019. red.] ar atsauci uz Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1094/2010, ar ko izveido Eiropas Uzraudzības iestādi, 19.pantu. Pieņemta 24.11.2010. [25.12.2019. red.].

⁶⁴⁶ Līgums par Eiropas Savienības darbību. Oficiālais Vēstnesis, 2012. 26.oktobris, nr. 326, 259.pants.

Tomēr norādāms, ka tiesību zinātnē ir pausts arī atšķirīgs viedoklis, proti, iepriekšējās informēšanas mehānisma nepieciešamība ir apšaubīta, norādot, ka šāds pienākums ir nesaskanīgs ar Eiropas Savienības administratīvo telpu, kurā uzraudzības iestādes kopīgi īsteno uzraudzības nastu.⁶⁴⁷ Pašreizējā Eiropas Savienības attīstības stadijā šāda viedokļa atbalstam ir nepieciešama dalībvalstu politiska izšķiršanās un grozījumi esošajos normatīvajos aktos. Tādēļ pašreiz tas ir aplūkojams vienīgi kā normatīvo aktu grozījumu priekšlikums, un tas neatceļ pastāvošo iepriekšējās informēšanas pienākumu. Neraugoties uz minēto, iestāžu praksē iepriekšējās informēšanas pienākums starpvalstu attiecībās tiek nodrošināts tādējādi, ka pārrobežu pārbaudes tiek veiktas, pamatojoties uz savstarpēju vienošanos un ciešu abu iesaistīto valstu uzraudzības iestāžu sadarbību, kuras ietvaros izdevējvalsts un uzņemošās valsts uzraudzības iestādes noslēdz savstarpēju vienošanos, kas noteic ietvaru un kārtību, kādā pārbaudes tiek veiktas katru reizi.⁶⁴⁸

Gadījumā, kad piederības valsts īsteno uzraudzības principa ietvaros vienas valsts uzraudzības iestādes darbinieki dodas veikt pārbaudes uz vietas un inspekcijas citas valsts teritorijā, var rasties jautājums par to, kuras valsts likums nosaka ietvaru šo darbinieku veiktajām darbībām un kura valsts atbild par civiltiesisko kaitējumu uzņemošās valsts teritorijā. Šajā ziņā, piemēram, Direktīvas 2013/36/ES par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību prudenciālo uzraudzību⁶⁴⁹ 52.panta 4.punktā paredzēts princips, ka pārbaudes uz vietas un inspekcijas filiālēs veic saskaņā ar tās dalībvalsts tiesību aktiem, kurā tiek veikta pārbaude vai inspekcija. Līdzīgs princips paredzēts arī Konvencijā, ar ko īsteno Šengenas nolīgumu, gadījumā, kad vienas valsts amatpersonas veic kriminālizmeklēšanas un vajāšanas darbības svešas valsts teritorijā, proti, darbiniekiem, kas veic novērošanu, jāievēro tās valsts tiesību akti, kuras teritorijā viņi darbojas, kā arī jāievēro kompetentu vietējo iestāžu norādījumi.⁶⁵⁰ Princips, ka šādos gadījumos ir ievērojams uzņemošās valsts likums, ir atzīts arī autoritatīvu zinātnieku pētījumos,⁶⁵¹ tas tostarp ietver arī

⁶⁴⁷ Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 345.

⁶⁴⁸ Ibid., p. 346, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2014/65/ES par finanšu instrumentu tirgiem, 80.panta 3.punkts. Pieņemta 15.05.2014. [25.12.2019. red.], Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/65/EK par normatīvo un administratīvo aktu koordināciju attiecībā uz pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumiem, 101.panta 9.punkts. Pieņemta 13.07.2009. [25.12.2019. red.], Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādes 2014.gada 27.marta Pamatnostādnes par sadarbības kārtību un informācijas apmaiņu starp kompetentajām iestādēm un starp kompetentajām iestādēm un ESMA Nr. ESMA/2014/298, 6.pants. Pieejamas: www.esma.europa.eu [aplūkotas 25.12.2019.].

⁶⁴⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/36/ES par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību prudenciālo uzraudzību. Pieņemta 26.06.2013. [26.12.2019. red.].

⁶⁵⁰ Konvencija, ar ko īsteno Šengenas nolīgumu. Oficiālais Vēstnesis, 2000. 22.septembris, nr. 239, 40.panta 3.punkts un 41.panta 5.punkts, sal. Craig P., Della Cananea G., Mir O., Schneider P.-J., Tümsmeyer V., Wierzbowski M. Book III. Single Case Decision-Making. In: Hofmann H. C. H., Schneider P.-J., Ziller J., Auby J.B., Craig P., Curtin D., Della Cananea G., Galetta D.U., Mendes J., Mir O., Stelkens U., Wierzbowski M (eds.). ReNEUAL Model Rules on EU Administrative Procedure. Research Network on EU Administrative Law, 2014, p. 120., 121. Pieejams: <http://www.reneual.eu/> [aplūkots 26.12.2019.].

⁶⁵¹ Craig P., Della Cananea G., Mir O., Schneider P.-J., Tümsmeyer V., Wierzbowski M. Book III. Single Case Decision-Making. In: Hofmann H. C. H., Schneider P.-J., Ziller J., Auby J.B., Craig P., Curtin D., Della Cananea G., Galetta D.U., Mendes J., Mir O., Stelkens U., Wierzbowski M (eds.). ReNEUAL Model Rules on EU Administrative Procedure. Research Network on EU Administrative Law, 2014, p. 123. Pieejams: <http://www.reneual.eu/> [aplūkots 26.12.2019.].

pienākumu lūgt uzņemošās valsts policijas iestāžu palīdzību un, ja nepieciešams, saņemt arī izmeklēšanas tiesneša atļauju piespiedu līdzekļu piemērošanai un speciālo izmeklēšanas darbību veikšanai uzņemošās valsts teritorijā.⁶⁵² Šādā gadījumā izmeklēšanas tiesnesis kontrolē cilvēktiesību ierobežojumus⁶⁵³ iepretim nepieciešamībai sabiedrības drošības interesēs ierobežot kādas personas tiesības⁶⁵⁴ Latvijas teritorijā. Gadījumā, ja šādas pārbaudes un inspekcijas darbības ir ar kriminālprocesuālu raksturu, nevis administratīvi tiesisku raksturu, tās Latvijā tiek īstenotas kā palīdzība ārvalstij procesuālo darbību veikšanai (Kriminālprocesa likuma 82.nodaļa).⁶⁵⁵

Tomēr, kas attiecas uz šo amatpersonu nodarīto kaitējumu, salīdzinājumam norādāms, ka, piemēram, Konvencijas, ar ko īsteno Šengenas nolīgumu, 43.panta 1.punktā paredzēts princips, ka piederības valsts atbild par tās darbinieku uzdevuma izpildes laikā nodarīto kaitējumu saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kuras teritorijā viņi darbojas. Šāda pieeja atbalstīta arī tiesību zinātnē.⁶⁵⁶ Šādā gadījumā šo kaitējumu atlīdzina atbilstoši subrogācijas principam, proti, citas valsts amatpersonu radīto kaitējumu sākotnēji atlīdzina uzņemošā valsts, bet pēc tam šī uzņemošā valsts šo kaitējumu atgūst no tās valsts, kuras amatpersonas konkrēto kaitējumu radījušas.⁶⁵⁷ Šāda veida subrogācijas principa piemērošana pārrobežu jautājumos Eiropas Savienības tiesībās ir izplatīta prakse.⁶⁵⁸ Tas ļauj daļēji tiesību aizsardzības nastu pārņest no privātpersonas uz uzņemošo valsti, proti, personai, kas aizskarta uzņemošajā valstī, nav jāvēršas citas valsts tiesību aizsardzības iestādēs, kā tas ir pamatā visu pārrobežu administratīvo aktu apstrīdēšanas gadījumā, bet var savas tiesības aizstāvēt valstī, kur tā ir aizskarta sakarā ar veiktajām inspekcijām. Šī principa būtību var attēlot šādā kāzusā: Vācijas iestāžu amatpersonas ar Latvijas iestāžu piekrišanu veic pārbaudes darbības Vācijā licencētā uzņēmumā, kas atrodas Latvijā, bet šīs pārbaudes rezultātā nodara kaitējumu šī uzņēmuma darbiniekiem. Šādā gadījumā kompensācija šī uzņēmuma darbiniekiem tiks piešķirta Latvijā saskaņā ar Latvijas likumiem, taču vēlāk Latvijas iestādes izmaksātās naudas summas atprasīs no Vācijas.

Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 348.

⁶⁵² Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 351.

⁶⁵³ Groma J. Kriminālprocesuālie piespiedu līdzekļi: aktuālie problēmjaudājumi un tiesiskā regulējuma pilnveidošanas perspektīvas. Promocijas darbs: Rīgas Stradiņa Universitāte, 2015, 186.lpp.,

⁶⁵⁴ Kūtris G. Izmeklēšanas tiesneši: jauns institūts kriminālprocesā. Jurista Vārds, 2016. 10.janvāris, nr. 2 (405).

⁶⁵⁵ Kriminālprocesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2005. 11.maijs, nr. 74 [20.12.2019. red.].

⁶⁵⁶ Craig P., Della Cananea G., Mir O., Schneider P.-J., Tümsmeyer V., Wierzbowski M. Book III. Single Case Decision-Making. In: Hofmann H. C. H., Schneider P.-J., Ziller J., Auby J.B., Craig P., Curtin D., Della Cananea G., Galetta D.U., Mendes J., Mir O., Stelkens U., Wierzbowski M (eds.). ReNEUAL Model Rules on EU Administrative Procedure. Research Network on EU Administrative Law, 2014, p. 86., 123. Pieejams: <http://www.reneual.eu/> [aplūkots 26.12.2019.], Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 348.

⁶⁵⁷ Konvencija, ar ko īsteno Šengenas nolīgumu. Oficiālais Vēstnesis, 2000. 22.septembris, nr. 239, 43.panta 1.–3.punkts.

⁶⁵⁸ Piemēram, Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1987/2006 par otrās paaudzes Šengenas Informācijas sistēmas (SIS II) izveidi, darbību un izmantošanu, 48.pants. Pieņemta 20.12.2006. [26.12.2019. red.], Padomes Regula (EK) Nr. 515/97 par dalībvalstu pārvaldes iestāžu savstarpēju palīdzību un šo iestāžu un Komisijas sadarbību, lai nodrošinātu muitas un lauksaimniecības tiesību aktu pareizu piemērošanu, 40.panta 2., 3.punkts. Pieņemta 13.03.1997. [26.12.2019. red.], Konvencija, ar ko īsteno Šengenas nolīgumu. Oficiālais Vēstnesis, 2000. 22.septembris, nr. 239.

Aizskartajiem Latvijas rezidenti, kas strādāja šajā uzņēmumā, nebūs pašiem jāvērsas Vācijas iestādēs un tiesās. Šāda veida atlīdzināšanas regulējums, ieviešot subrogācijas principu, atvieglo tiesību aizsardzību privātpersonām, jo tām nav jāvērsas ar kompensācijas pieprasījumu citas valsts iestādēs.

Savukārt gadījumā, ja starp Latviju un citu valsti nav identificējams normatīvo aktu ietvars tam, kuras valsts likums un kādā apmērā piemērojams tādām iestāžu darbībām, ar kurām īsteno pārrobežu administratīvā akta adresāta un viņa īstenoto darbību uzraudzību citas valsts teritorijā, Latvijai un pārējām iesaistītajām valstīm, pirms veikt jebkādas darbības, ir katrā gadījumā atsevišķi jāvienojas par piemērojamo likumu uzraudzības darbību īstenošanai un atbildības noteikšanai.⁶⁵⁹ Finanšu jomā tas savukārt nozīmē, ka tiesību piemērotājam visupirms ir jākonstatē, vai jautājumu, kas saistīts ar pārrobežu uzraudzības pasākumu, neregulē kāda iesaistītajām valstīm saistoša tiesību norma, bet, ja tādas nav vai tā jautājumu neregulē pilnvērtīgi, šo jautājumu var regulēt daudzpusējās saprašanās memorandi, kurus kompetentās iestādes noslēdz, ievērojot Eiropas Uzraudzības iestādes pamatnostādnes un ieteikumus, kas adresēti kompetentām iestādēm vai finanšu tirgu dalībniekiem.⁶⁶⁰ Tas ir mehānisms, kā tiek noteikts saturs piederības valsts īstenotas uzraudzības principam. Tomēr neatkarīgi no valstu starpā panāktās vienošanās un uzņemošās valsts tiesībām uzraudzības darbību un valsts varas īstenošanai citas valsts teritorijā ir piemērojama arī Eiropas Savienības Pamattiesību harta un Eiropas Savienības vispārējo tiesību principi.⁶⁶¹ Šāda sarežģīta pieeja piemērojamā likuma noteikšanai ir saistīta ar to, ka piederības valsts īstenotas uzraudzības princips Eiropas Savienībā ir attīstības stadijā un tā saturs daudzos jautājumos, tostarp, kuras valsts likums piemērojams vienas valsts amatpersonu veiktām pārbaudes darbībām citas valsts teritorijā, vēl arvien nav skaidrs. Latvija proaktīvi, nosakot piemērojamo likumu šādu darbību veikšanai savā teritorijā, pakļauj potenciāli aizskartās personas lielākai tiesiskajai noteiktībai un aizsargā tās no iespējamās amatpersonu patvaļas vai strīdīgas rīcības.

Apkopojot apakšnodaļā analizēto, secināms, ka katras nozares normatīvajos aktos var tikt paredzētas dažādas pakāpes piederības valsts īstenotas uzraudzības principa izpausmes, tomēr šis princips Latvijas tiesību sistēmā nav aplūkojams kā tāds, kas pilnībā izslēgtu Latvijas iestāžu

⁶⁵⁹ Sal. Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 347, 349.

⁶⁶⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1095/2010, ar ko izveido Eiropas Uzraudzības iestādi (Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādi), groza Lēmumu Nr. 716/2009/EK un atceļ Komisijas Lēmumu 2009/77/EK, 16.panta 3.punkts. Pieņemta 24.11.2010. [26.12.2019. red.], Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādes 2014.gada 27.marta Pamatnostādnes par sadarbības kārtību un informācijas apmaiņu starp kompetentajām iestādēm un starp kompetentajām iestādēm un ESMA Nr. ESMA/2014/298, 5.sadaļas 1.punkts. Pieejamas: www.esma.europa.eu [aplūkotas 25.12.2019.]. Uz to norādīts arī: Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 349.

⁶⁶¹ Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 350, sal. Eiropas Savienības Tiesas 2013.gada 22.oktobra spriedums lietā: C-276/12 Sabou, 28.punkts.

uzraudzības kompetenci, tas vienīgi kalpo kompetences *prima facie* noteikšanai. Proti, piederības valsts, īstenojot savu izdoto administratīvo aktu un to adresātu uzraudzību Latvijā, var izmantot vienīgi tās pilnvaras, kas tai piešķirtas ar normatīvajiem aktiem. Savu pilnvaru paplašināšana ārpus normatīvajos aktos noteiktā var tikt aplūkota kā iejaukšanās Latvijas suverenitātes un neiejaukšanās principā. Tomēr piederības valsts īstenotas uzraudzības principa ietvaros var paļauties uz to, ka pārrobežu administratīvo aktu uzņemošā valsts to informēs par tās veiktajiem pasākumiem, kas varētu skart izdevējvalsts izdotos administratīvos aktus un to īstenošanu ārvalstīs.

3.2.2. Uzņemošās valsts īstenotas uzraudzības princips

Uzņemošās valsts īstenotas uzraudzības princips ir princips, kas visvairāk sasaucas ar valsts interesi un pienākumu kontrolēt savā teritorijā notiekošos procesus, tostarp arī kontrolēt indivīdus, kas, pamatojoties uz administratīvo aktu, veic regulētas darbības šīs valsts teritorijā. Šī principa ietvaros uzskatāms, ka uzņemošās valsts veiktā uzraudzība savā teritorijā ir pastāvīga un neatkarīga, un citas valsts iestāde nevar īstenot uzraudzības vai pārbaudes darbības uzņemošās valsts teritorijā, ja vien uzņemošā valsts tam nav piekritusi.⁶⁶² Ņemot vērā valsts visaptverošās tiesības kontrolēt savā teritorijā notiekošās darbības, piederības valsts īstenotas uzraudzības principam iepretim uzņemošās valsts īstenotas uzraudzības principam ir izņēmuma raksturs, un Eiropas Savienības tiesības nekādā veidā neatceļ pamatnostādni, ka katra valsts ir atbildīga par savā teritorijā īstenoto regulēto darbību uzraudzību.⁶⁶³ Tāpat arī jo mazāk Eiropas Savienības ietvaros ir harmonizēti uzraudzības noteikumi noteiktā jomā, jo lielāka vara uzņemošajai valstij noteikt uzraudzības kārtību.⁶⁶⁴ Šādas uzraudzības ietvaros valsts nodrošina savā teritorijā visdažādāko vispārējo sabiedrisko interešu aizsardzību konkrētajā jomā, piemēram, vadītāju tiesību gadījumā – ceļu satiksmes drošību,⁶⁶⁵ apdrošināšanas licences gadījumā – finanšu sistēmas stabilitāti un apdrošinājuma ņēmēju un atlīdzības saņēmēju

⁶⁶² Forteau M. À la recherche du droit applicable aux actes extraterritoriaux d'exécution : l'affaire R. C. Hape devant la Cour suprême du Canada. *Annuaire français de droit international*, vol. 53, 2007, p. 67, Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. *Heidelberg Journal of International Law*, 2011. Vol. 71, p. 780, Gautier M. Acte administratif transnational et droit communautaire. Rapport en séminaire "À propos de situations de transnationalité intéressant le droit administratif" en 8 juin 2007, p. 9. Pieejams: <http://www.sciencespo.fr/chaire-madp/content/seminaires-droit-public-compare-europeen-et-global> [aplūkots 01.12.2019.].

⁶⁶³ Sal. Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 339.

⁶⁶⁴ Dragomir L. *European Prudential Banking Regulation and Supervision: The Legal Dimension*. Abingdon: Routledge, 2010, p. 173.

⁶⁶⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/126/EK par vadītāju apliecībām, 8. apsvēruma. Pieņemta 20.12.2006. [28.12.2019. red.].

aizsardzību,⁶⁶⁶ kredītiestāžu licences gadījumā – finanšu sistēmas stabilitāti un noguldītāju vai ieguldītāju aizsardzību.⁶⁶⁷

Latvijas iestāžu veiktās uzraudzības ietvaros dažādu sabiedrisko interešu aizsardzība var ietvert dažādas uzraudzības intensitātes pakāpes. Piemēram, vispārējās sabiedrisko interešu aizsardzības uzraudzības kontekstā Senāts, izskatot lietu par pilotskolu apmācības procesu uzraudzību, ir īpaši uzsvēris, ka transporta nozarē, kā arī gaisa satiksmē drošības prasībām iesaistīto risku dēļ (galvenokārt cilvēku veselībai un dzīvībai) ir jābūt augstā līmenī, kas savukārt nozīmē, ka uzraudzībai ir jābūt stingrai, bet reakcijai neatbilstības gadījumā – neatliekamai un adekvātai.⁶⁶⁸ Šajā ziņā sākotnēji varētu kritizēt Senāta atziņu, norādot, ka jebkurai Latvijas iestāžu īstenotai uzraudzībai ir jābūt stingrai, neatliekamai un adekvātai, taču šajā ziņā jāpatur prātā, ka, piemēram, Latvijā administratīvo pārkāpumu tiesībās atšķirībā no Krimināltiesībām nav nostiprināts soda neizbēgamības princips.⁶⁶⁹ Šeit personas sodīšana ir mehānisms, lai valsts pārvalde varētu efektīvi veikt savas funkcijas un tai ir rīcības brīvība vērtēt lietvedības uzsākšanas lietderīgumu.⁶⁷⁰ Tādējādi šeit var redzēt, ka uzraudzība patiešām var ietvert dažādas intensitātes pakāpes. Tomēr tādas vispārējās intereses kā cilvēku veselība un dzīvība, vides aizsardzība, gaisa satiksmes drošības aizsardzība, finanšu sistēmas stabilitāte un ieguldītāju aizsardzība pārrobežu jomā būtu patiešām vērtējamas kā īpaši nozīmīgas intereses, kuru aizsardzībai iestādes pievērš ļoti īpašu rūpību.

Uzņemošās valsts īstenošanas uzraudzības principa ietvaros ir savstarpēji nodalāmas pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas metodes: vienotā administratīvā akta atzīšanas metode un ar atsevišķu lēmumu atzīšanas metode.⁶⁷¹ Ar atsevišķu lēmumu atzīšanas metodes gadījumā (sk. šī pētījuma 2.2.2.apakšnodaļu) lēmums, ar kuru ir atzīts citas valsts administratīvais akts, ir patstāvīgs administratīvais akts un tas savā būtībā ir neatkarīgs no izcelsmes valsts lēmuma.⁶⁷² Līdz ar to šī administratīvā akta adresāts un viņa īstenošana darbība būs uzraugāma tieši tāpat kā nacionālā administratīvā akta gadījumā, ja vien tiesību normas neparedz izņēmumus no šī principa. Tādējādi, kolīdz uzņemošās valsts iestāde atzīst citas valsts administratīvo aktu, tā to uzrauga kā savējo.

⁶⁶⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/138/EK par uzņēmējdarbības uzsākšanu un veikšanu apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas jomā, 27., 28.pants. Pieņemta 25.11.2009. [21.12.2019. red.].

⁶⁶⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/36/ES par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību prudenciālo uzraudzību, 7.pants, 50.panta 2.punkts. Pieņemta 26.06.2013. [04.08.2019. red.].

⁶⁶⁸ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2020.gada 28.februāra spriedums lietā SKA-113/2020, 9.punkts.

⁶⁶⁹ Danovskis E. Administratīvās atbildības likuma pamatnoteikumu svarīgākās nostādnes. Jurista Vārds, 2019. 17.decembris, nr. 50/51/52 (1108/1109/1110), 29.lpp.

⁶⁷⁰ Turpat.

⁶⁷¹ Plašāk skatīt 2.2.apakšnodaļu "Pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas metodika".

⁶⁷² Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2001. Vol. 71, p. 774, De Lucia L. Administrative Pluralism, Horizontal Cooperation and Transnational Administrative Acts. Review of European Administrative Law, 2012. Vol. 5, p. 31.

Piemēram, Direktīvas 2005/36/EK par profesionālo kvalifikāciju atzīšanu⁶⁷³ 4.panta 1.punktā ir noteikts, ka profesionālās kvalifikācijas atzīšana no uzņēmējas dalībvalsts puses ļauj attiecīgajai personai šajā dalībvalstī sākt darbību tajā pašā profesijā, kurai viņš kvalificēts izcelsmes dalībvalstī, un veikt to uzņēmējā dalībvalstī atbilstoši tādiem pašiem noteikumiem kā uzņēmējas dalībvalsts pilsoņiem. Šādā gadījumā personas, kuras kvalifikācija (piemēram, ārsta kvalifikācija) atzīta Latvijā, darbība tiek uzraudzīta tieši tāpat kā jebkura cita šīs profesijas pārstāvja darbība Latvijā, nešķirotot personas pēc tā, kurā valstī tās ir ieguvušas savu profesionālo kvalifikāciju.

Tomēr arī gadījumos, kad attiecīgo pārrobežu administratīvo aktu uzraudzībā ieviests piederības valsts īstenotas uzraudzības princips, uzņemošajai valstij dažkārt tiek saglabātas pietiekami plašas iespējas nodrošināt savu sabiedrisko interešu aizsardzību. Piemēram, finanšu tirgus, kredītiestāžu un apdrošināšanas jomās, kurās tradicionāli pastāv izteiktas piederības valsts īstenotas uzraudzības principa iezīmes, uzņemošajai valstij tiek saglabātas tiesības 1) izteikt administratīvā akta adresātam iepriekšēju brīdinājumu par pārkāpumu, 2) informēt par pārkāpumiem piederības valsti un 3) gadījumā, ja tas nenodrošina pārkāpumu novēršanu, izņēmuma kārtā patstāvīgi veikt piemērotus pasākumus, lai novērstu turpmākus pārkāpumus,⁶⁷⁴ kā arī pieprasīt no pārrobežu administratīvā akta adresāta informāciju, kas nepieciešama uzņemošās valsts kompetencē esošās uzraudzības īstenošanai.⁶⁷⁵ Tāpat uzņemošās valsts īstenotas uzraudzības princips uz Latvijas iestādēm attiecas arī noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas jomā, kurā Latvijas iestādes uzrauga arī citā valstī licencētu finanšu iestāžu filiāles.⁶⁷⁶

Viens no nozīmīgākajiem principiem, kas uzņemošajai valstij jāievēro, īstenojot ārvalstu administratīvo aktu adresātu un viņu darbību uzraudzību, ir diskriminācijas aizlieguma princips. Proti, Latvija kā uzņemošā valsts, īstenojot uzraudzību, nevar izvirzīt stingrākas prasības par tām, ko Latvija ir noteikusi savā teritorijā saņēmušajiem licenču turētājiem.⁶⁷⁷ Tostarp arī īstenojot pagaidu

⁶⁷³ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2005/36/EK par profesionālo kvalifikāciju atzīšanu, 21.pants. Pieņemta 07.09.2005. [28.12.2019. red.].

⁶⁷⁴ Piemēram, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/138/EK par uzņēmējdarbības uzsākšanu un veikšanu apdrošināšanas un pārapsdrošināšanas jomā, 155.panta 1.–3.punkts. Pieņemta 25.11.2009. [21.12.2019. red.], Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/61/ES par alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldniekiem un par grozījumiem Direktīvā 2003/41/EK, Direktīvā 2009/65/EK, Regulā (EK) Nr. 1060/2009 un Regulā (ES) Nr. 1095/2010, 45.panta 4.–8.punkts. Pieņemta 08.06.2011. [26.12.2019. red.], Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2015/2366 par maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū, ar ko groza Direktīvas 2002/65/EK, 2009/110/EK un 2013/36/ES un Regulu (ES) Nr. 1093/2010 un atceļ Direktīvu 2007/64/EK, 30.pants. Pieņemta 25.11.2015. [29.07.2019. red.].

⁶⁷⁵ Piemēram, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2014/65/ES par finanšu instrumentu tirgiem, 85.pants. Pieņemta 15.05.2014. [08.11.2019. red.].

⁶⁷⁶ Sal. Bušs K. Sankciju regulējuma piemērošana pārrobežu finanšu pakalpojumu sniedzējiem. Jurista Vārds, 2020. 14.janvāris, nr. 2 (1112), 20.lpp., Eiropas Komisijas 2019.gada 24.jūlija ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par neseno nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas lietu, kurās iesaistītas Eiropas Savienības kredītiestādes, novērtējumu. COM(2019) 373 final, 12.lpp. Pieejams: <https://ec.europa.eu/aplūkots> 14.01.2020.].

⁶⁷⁷ Piemēram, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2014/65/ES par finanšu instrumentu tirgiem, 85.panta 2.punkts. Pieņemta 15.05.2014. [08.11.2019. red.], Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/61/ES par alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldniekiem un par grozījumiem Direktīvā 2003/41/EK, Direktīvā 2009/65/EK, Regulā (EK) Nr. 1060/2009 un Regulā (ES) Nr. 1095/2010, 45.panta 3.punkts. Pieņemta 08.06.2011. [26.12.2019. red.].

un piesardzības pasākumus, Latvijas iestādes nevar dot priekšrocības savā teritorijā reģistrēto pakalpojumu sniedzēju lietotājiem attiecībā pret citās dalībvalstīs esošiem pakalpojumu sniedzēju lietotājiem.⁶⁷⁸ Pat ja šis princips nav tieši paredzēts attiecīgās jomas normatīvajos aktos, tas Eiropas Savienības tiesību jomā piemērojams kā vispārējo tiesību princips. Šis princips izriet arī no Eiropas Savienības iekšējā tirgus kustības brīvībām – personu, preču, pakalpojumu un kapitāla brīvas aprites, kuras iestājas par brīvības īstenošanu citā dalībvalstī ar tādiem pašiem nosacījumiem, kādi šīs dalībvalsts tiesību aktos paredzēti tās pilsoņiem,⁶⁷⁹ kā arī no Eiropas Savienības Pamattiesību hartas.

Viens no elementiem, kas parasti ir visciešāk saistīts ar uzņemošās valsts īstenoto uzraudzības principu, ir kompetence uzraudzīt, kā pārrobežu administratīvā akta adresāts tās teritorijā ievēro tiesību normas, kuras aizsargā nozīmīgākās sabiedrības intereses un par kurām paredzēti smagākie juridiskās atbildības veidi, – krimināltiesību un administratīvo pārkāpumu tiesību ievērošanu. Salīdzinoši vadītāju tiesību jomā nebūtu loģiski atbrīvot citu valstu transportlīdzekļa vadītāju tiesību adresātus no pakļaušanās Latvijas kā uzņemošās valsts ceļa satiksmes noteikumiem. Tas radītu neattaisnojumus apgrūtinājumus ceļu satiksmes noteikumu ievērošanas kontrolē un rezultātā vairāk apdraudētu ceļu satiksmes drošību. Šajā ziņā saskaņā ar krimināltiesību un policijas tiesību normu teritorialitātes principu personai, kas pārvietojas kādas dalībvalsts teritorijā, ir jāievēro šīs valsts likumi.⁶⁸⁰ Piemēram, autovadītāju lietās Eiropas Savienības Tiesa ir atzinusi, ka, ja dalībvalsts teritorijā tiek izdarīts pārkāpums, tad tikai tās kompetencē ir noteikt sodu par šo pārkāpumu, attiecīgā gadījumā atņemot vadītāja tiesības vadīt transportlīdzekli un nosakot vai nenosakot laika posmu, kurā ir aizliegts atjaunot šīs tiesības,⁶⁸¹ kas ir salīdzināms ar pārrobežu administratīvā akta atcelšanu un savā būtībā uzraudzības aizsegā ietiecas izdevējvalsts kompetencē lemt par tās izdoto administratīvo aktu atcelšanu. Protams, ka krimināltiesiskās vai administratīvās atbildības piemērošana, piemēram, vadītāja tiesību atņemšana, ir savstarpējās atzīšanas principa ierobežojums, tomēr šāds ierobežojums, kas ļauj samazināt, piemēram, ceļu satiksmes negadījumu rašanās risku, var nostiprināt ceļu satiksmes drošību, kas ir visu pilsoņu interesēs.⁶⁸² Līdz ar to valsts likumdevējam, paredzot atbildību, kas var tikt piemērota pārrobežu administratīvā akta adresātam, ir savstarpēji jālīdzsvaro valsts pienākums nodrošināt savstarpējās atzīšanas principa ievērošanu, no vienas puses, un vispārējo sabiedrības

⁶⁷⁸ Piemēram, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2015/2366 par maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū, ar ko groza Direktīvas 2002/65/EK, 2009/110/EK un 2013/36/ES un Regulu (ES) Nr. 1093/2010 un atceļ Direktīvu 2007/64/EK, 30.pants. Pieņemta 25.11.2015. [30.12.2019. red.].

⁶⁷⁹ Līgums par Eiropas Savienības darbību. Oficiālais Vēstnesis, 2012. 26.oktobris, nr. 326, 45., 49., 57., 63.pants, Potaičuks A. Brīvība veikt uzņēmējdarbību. Grām.: Schewe C. (ed.). Eiropas Savienības tiesības. II daļa. Materiālās tiesības. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016., 259.lpp.

⁶⁸⁰ Eiropas Savienības Tiesas ģenerālvokāta Īva Bota 2014.gada 4.septembra secinājumi lietā: C-260/13 Aykul, 109.punkts.

⁶⁸¹ Eiropas Savienības Tiesas 2015.gada 23.aprīļa spriedums lietā: C-260/13 Aykul, 62.punkts, Eiropas Savienības Tiesas ģenerālvokāta Īva Bota 2014.gada 4.septembra secinājumi lietā: C-260/13 Aykul, 110.punkts, Eiropas Savienības (bij. Kopienas) Tiesas 2008.gada 20.novembra spriedums lietā: C-1/07 Weber, ECR, p. I-8571, 38.punkts, Eiropas Savienības Tiesas ģenerālvokāta Īva Bota 2008.gada 17.jūlija secinājumi lietā: C-1/07 Weber, 42., 43.punkts.

⁶⁸² Sal. Eiropas Savienības Tiesas 2015.gada 23.aprīļa spriedums lietā: C-260/13 Aykul, 69., 70.punkts.

interesu, piemēram, ceļu satiksmes drošības, finanšu stabilitātes un vides aizsardzības ievērošanu, no otras puses.

Līdzīgi arī finanšu tirgus un apdrošināšanas jomās, kurās tradicionāli ieviests piederības valsts īstenotas uzraudzības princips, uzņemošajai valstij tiek saglabātas vispārējās pilnvaras piemērot sankcijas citu valstu licenču turētājiem par vissmagākajiem pārkāpumiem uzņemošās valsts teritorijā.⁶⁸³ Gadījumā, ja noteikumi par sankciju uzlikšanu indivīdam par noteikumu neievērošanu nav paredzēti Eiropas Savienības tiesībās, tad šādas sankcijas savās tiesībās var noteikt pārrobežu administratīvo aktu uzņemošās dalībvalstis, tomēr sankcijām būtu jābūt atbilstošām.⁶⁸⁴ Šajā ziņā nedz Eiropas Savienības tiesībās, nedz tiesību zinātnē nav skaidri atbildēts, vai uzņemošā valsts uzņemošās valsts īstenotas uzraudzības principa ietvaros var piemērot tādas sodu sankcijas citu valstu licenču adresātiem kā licences atcelšana vai aizliegums licences turētājam veikt noteiktas darbības. Šajā ziņā jāatgādina, ka viena valsts nevar atcelt vai grozīt citas valsts izdotu pārrobežu administratīvo aktu, ja vien tas nav tieši paredzēts starpvalstu regulējumā, kas nosaka šo administratīvo aktu atzīšanu valstu starpā. Tas būtu pretrunā valstu suverenitātes un neiejaukšanās principiem. Līdz ar to arī vispārējos gadījumos krimināltiesību un cita veida sodu mēriem attiecībā uz citu valstu izdotiem pārrobežu administratīvajiem aktiem nevajadzētu būt tādiem, kas pieļauj apiet principu “viena valsts neatceļ citas valsts administratīvo aktu”, ja vien tas nav atļauts starpvalstu regulējumā (direktīva, regula vai starptautiska vienošanās). Tādējādi Latvijas iestādēm būtu jāatturas no tādu soda mēru piemērošanas pārrobežu administratīvo aktu adresātiem, kas būtu pielīdzināmi šī administratīvā akta atcelšanai Latvijas teritorijā.

Tāpat arī uzņemošajai valstij ir jāraugās, lai pārkāpumi tiktu sodīti atbilstoši materiālajiem un procesuālajiem nosacījumiem, kas ir analogi tiem, kuri tiek piemēroti līdzīga veida un nozīmīguma valsts tiesību pārkāpumu gadījumos, un kas sodu padara efektīvu, samērīgu un atturošu,⁶⁸⁵ sankciju piemērošana nevar būt diskriminējoša, un tai jābūt iedarbīgai. Tāpat dalībvalsts nevar paredzēt tādu sankciju, kas ir tik nesamērīga, ka varētu apdraudēt licenču turētāju iekšējā tirgū garantētās kustības brīvības – Līguma par Eiropas Savienības darbību 21.pantā noteiktās tiesības brīvi pārvietoties un

⁶⁸³ Piemēram, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2014/65/ES par finanšu instrumentu tirgiem, 86.panta 2.punkts. Pieņemta 15.05.2014. [08.11.2019. red.], Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/138/EK par uzņēmējdarbības uzsākšanu un veikšanu apdrošināšanas un pārastrošināšanas jomā, 155.panta 5.punkts. Pieņemta 25.11.2009. [21.12.2019. red.], Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/61/ES par alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldniekiem un par grozījumiem Direktīvā 2003/41/EK, Direktīvā 2009/65/EK, Regulā (EK) Nr. 1060/2009 un Regulā (ES) Nr. 1095/2010, 45.panta 6.punkts. Pieņemta 08.06.2011. [26.12.2019. red.].

⁶⁸⁴ Sal. Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 1977.gada 2.februāra spriedums lietā: C-50/76 Amsterdam Bulb, ECR, p. I-137, 32., 33.punkts, Eiropas Savienības Tiesas 2018.gada 2.maija spriedums lietā: C-574/15 Scialdone, 28.punkts, France R. The Influence of European Community Law on the Criminal Law of the Member States. In: Albrecht H.J., Klip A. (eds.). Crime, Criminal Law and Criminal Justice in Europe. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2013, p.168.–169. Mitsilegas V. EU Criminal Law. Oxford: Hart Publishing, 2009, p. 62–63.

⁶⁸⁵ Eiropas Savienības Tiesas 2018.gada 2.maija spriedums lietā: C 574/15 Scialdone, 28.punkts, France R. The Influence of European Community Law on the Criminal Law of the Member States. In: Albrecht H.J., Klip A. (eds.). Crime, Criminal Law and Criminal Justice in Europe. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2013, p.168.–169.

uzturēties dalībvalstu teritorijā, kā arī 45., 49. un 56.pantā garantētās pamatbrīvības.⁶⁸⁶ Sodi par pārkāpumu, kas ir izdarīts kādas dalībvalsts teritorijā, var būt dažādi atkarībā no tā rakstura un smaguma, kā arī atkarībā no šīs valsts tiesu organizatoriskās uzbūves.⁶⁸⁷ Tādējādi viena no iezīmēm, kas var būt raksturīga dažādiem pārrobežu administratīvajiem aktiem, ir tā, ka tiek ieviesta pārrobežu administratīvo aktu savstarpēja atzīšana, taču krimināltiesību un administratīvo pārkāpumu tiesību normas tiek atstātas uzņemošo dalībvalstu ziņā.

Tomēr pat tad, ja uzņemošajai valstij piemīt pilnīga kompetence patstāvīgi piemērot sankcijas citā valstī izdota administratīvā akta adresātiem (šī kompetence ar normatīvajiem aktiem nav pārvirzīta uz izdevējvalsti), būtu uzskatāms, ka izdevējvalstij saglabājas tiesības zināt par tās administratīvo aktu adresātu sodīšanu ārvalstīs. Tā, piemēram, vadītāju tiesību gadījumā, kur pastāv apliecību savstarpējā atzīšana, ir ieviesti detalizēti normatīvie regulējumi, ar ko veicina pārrobežu apmaiņu ar informāciju par ceļu satiksmes drošības noteikumu pārkāpumiem.⁶⁸⁸ Arī finanšu jomā pirms vai pēc sankcijas piemērošanas uzņemošā dalībvalsts par šādu situāciju informē izdevējvalsti.⁶⁸⁹ Informācijas sniegšana izdevējvalstij ļauj novērtēt savu administratīvo aktu adresātu disciplīnu ārvalstīs un nepieciešamības gadījumā pārskatīt administratīvā akta izsniegšanas pieļaujamību, ja tam ir attiecīgs pamats. Tādēļ uzņemošās valsts kompetence sodīt pārrobežu administratīvo aktu adresātus ir aplūkojama kopsakarā ar izdevējvalsts tiesībām tikt informētai par tās administratīvo aktu adresātu sodīšanu ārvalstīs.

Otrs nozīmīgais elements, kuram Eiropas Savienības tiesiskajā regulējumā ir tendence tikt uzskatītam kā uzņemošās valsts kompetencei, ir uzņemošās valsts tiesības rīkoties ārkārtas apstākļos, pat ja tas saistīts ar ārvalstu administratīvo aktu adresātu uzraudzību.⁶⁹⁰ Šādās situācijās uzņemošā valsts, ievērojot radušos apstākļu raksturu, rīkojas neatliekami un visbiežāk bez administratīvā akta adresāta piederības valsts ziņas. Tomēr, lai mazinātu patvaļas iespējamību ārkārtas pasākumu

⁶⁸⁶ Eiropas Savienības Tiesas 2017.gada 26.oktobra spriedums lietā: C-195/16 I, 69.punkts, Eiropas Savienības (bij. Kopienas) Tiesas 1996.gada 29.februāra spriedums lietā: C-193/94 Skanavi un Chryssanthakopoulos, ECR, p. I-929, 1998.gada 29.oktobra spriedums lietā: C-230/97 Awoyemi, ECR, p. I-6781, 26.punkts, 2012.gada 26.aprīļa spriedums lietā: C-419/10 Hofmann, 77.punkts.

⁶⁸⁷ Eiropas Savienības Tiesas 2015.gada 23.aprīļa spriedums lietā: C 260/13 Aykul, 66.punkts.

⁶⁸⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2015/413, ar ko veicina pārrobežu apmaiņu ar informāciju par ceļu satiksmes drošības noteikumu pārkāpumiem. Pieņemta 11.03.2015. [30.12.2019. red.].

⁶⁸⁹ Piemēram, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2014/65/ES par finanšu instrumentu tirgiem, 86.panta 2.punkts. Pieņemta 15.05.2014. [08.11.2019. red.], Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/61/ES par alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldniekiem un par grozījumiem Direktīvā 2003/41/EK, Direktīvā 2009/65/EK, Regulā (EK) Nr. 1060/2009 un Regulā (ES) Nr. 1095/2010, 45.panta 6.punkts. Pieņemta 08.06.2011. [26.12.2019. red.].

⁶⁹⁰ Piemēram, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2015/2366 par maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū, ar ko groza Direktīvas 2002/65/EK, 2009/110/EK un 2013/36/ES un Regulu (ES) Nr. 1093/2010 un atceļ Direktīvu 2007/64/EK, 30.pants. Pieņemta 25.11.2015. [06.01.2020. red.], Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/138/EK par uzņēmējdarbības uzsākšanu un veikšanu apdrošināšanas un pārapsdrošināšanas jomā, 155.panta 4.punkts. Pieņemta 25.11.2009. [06.01.2020. red.], Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/65/EK par normatīvo un administratīvo aktu koordināciju attiecībā uz pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumiem, 21.panta 7.punkts. Pieņemta 13.07.2009. [06.01.2020. red.], Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/36/ES par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību prudenciālo uzraudzību, 43.panta 1.punkts. Pieņemta 26.06.2013. [06.01.2020. red.].

izmantošanai, tiesu praksē ir attīstīts uzskats, ka priekšnoteikums ārkārtas pasākumu īstenošanai ir atkarīgs no tā, vai administratīvā akta adresāta rīcība rada reālu un tūlītēju risku, ka varētu rasties tādi pārkāpumi vai kaitējums, kas var būtiski aizskart nozīmīgas sabiedriskās intereses, piemēram, patērētāju tiesības vai apdrošināto personu vai personu, kam var būt tiesības uz attiecīgo apdrošināšanas segumu, intereses.⁶⁹¹ Uzņemošās valsts kompetence rīkoties ārkārtas apstākļos, lai aizsargātu nozīmīgas sabiedrības intereses, ir vērtējams kā viens no svarīgākajiem uzņemošās valsts īstenotas uzraudzības principa elementiem, tādēļ to nav iespējams pārvirzīt kādai citai valstij

Apkopojot šajā apakšnodaļā aplūkoto, secināms, ka piederības valsts īstenotas uzraudzības princips iepretim uzņemošās valsts īstenotas uzraudzības principam Latvijas tiesību sistēmā ir aplūkojams kā tāds, kam ir izņēmuma raksturs, un Eiropas Savienības tiesības neatceļ pamatnostādni, ka Latvija ir atbildīga par savā teritorijā īstenoto regulēto darbību, tostarp pārrobežu administratīvo aktu īstenošanas uzraudzību. Arī gadījumos, kad konkrētajā pārrobežu administratīvo aktu veidu uzraudzībā ieviests piederības valsts īstenotas uzraudzības princips, Latvijas iestādēm saglabājas plašas iespējas nodrošināt savu sabiedrisko interešu aizsardzību. Tas jo īpaši attiecas uz uzņemošās valsts krimināltiesību un administratīvo pārkāpumu tiesību piemērošanu, kā arī uzņemošās valsts kompetenci rīkoties ārkārtas apstākļos, lai aizsargātu nozīmīgas sabiedrības intereses, kas ir vērtējams kā viens no nozīmīgākajiem uzņemošās valsts īstenotas uzraudzības principa elementiem, ko nevajadzētu uzskatīt par pārvirzāmu kādai citai valstij.

⁶⁹¹ Eiropas Savienības Tiesas 2017.gada 27.aprīļa spriedums lietā: C 559/15 Onix Asigurări, 47.–53.punkts.

4. Pārrobežu administratīvo aktu tiesiskuma pārbaude un izmantošana tiesā

Pārrobežu administratīvo aktu pārrobežu aprīte liek uzdot jautājumu par šādu aktu kontroli un izmantošanu Latvijas tiesās. No vienas puses, izšķirama situācija, ka valsts tiesai, piemēram, administratīvajai tiesai, ir iesniegts pieteikums pārbaudīt pārrobežu administratīvā akta tiesiskumu. No otras puses, arī vispārējās jurisdikcijas tiesas, spriežot tiesu, var saskarties ar situāciju, ka tām ir jāvērtē pārrobežu administratīvais akts, piemēram, izlemjot jautājumu krimināllietā par to, vai transportlīdzekļa vadītājam Latvijā ir derīgas transportlīdzekļa vadīšanas tiesības,⁶⁹² ja tās izdotas citā valstī, un vai personai, kas nodarbojas ar ārstniecību, ir Latvijā derīga medicīniskā izglītība,⁶⁹³ vai izlemjot strīdu civilprocesā, kas saistīts ar personas ārvalstīs iegūta diploma derīgumu Latvijā.⁶⁹⁴ Pirmā situācija ir vērtējama kā pārrobežu administratīvā akta tiešā pārbaude, otrā – netiešā pārbaude.

Šajā nodaļā tiek raksturotas daudzdimensionālās sekas, kādas var radīt pārrobežu administratīvie akti nacionālajās tiesvedībās, tostarp kādu kategoriju lietās nacionālajām tiesām var nākties pārbaudīt pārrobežu administratīvā akta spēkā esību, kādos gadījumos privātpersona var vērsties tiesā, kā arī kā notiek trešo personu aizsardzība gadījumā, ja tās ietekmē citā valstī izdots administratīvais akts, un visbeidzot, kur novelkamas pārrobežu administratīvo aktu pārbaudes robežas uzņemošās valsts tiesās.

4.1. Tiešā pārbaude

Administratīvā akta tiešā pārbaude ir saistīta ar valsts tiesas tiesībām pārbaudīt administratīvo aktu un to atcelt. Administratīvā procesa likuma⁶⁹⁵ 103.panta pirmā daļa noteic, ka administratīvā procesa tiesā būtība ir tiesas kontrole pār iestādes izdota administratīvā akta tiesiskumu vai lietderības apsvērumiem rīcības brīvības ietvaros, kā arī privātpersonas publiski tiesisko pienākumu vai tiesību noskaidrošana. Savukārt šā panta trešā daļa noteic, ka tiesa administratīvajā procesā noskaidro, vai administratīvais akts atbilst šā likuma noteikumiem un citām tiesību normām. Minētās normas nesniedz tiešā tekstā atbildi uz jautājumu, vai tās aptver arī tādus administratīvos aktus, kurus ir izdevušas ārvalstu iestādes un kas ir spēkā Latvijas teritorijā. Tomēr šajā gadījumā jautājums par

⁶⁹² Krimināllikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998 8.jūlijs, nr. 199/200 [22.10.2019. red.], 262.pants.

⁶⁹³ Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss: LR likums. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs, 1984. 20.decembris, nr. 51 [22.10.2019. red.], 45.pants.

⁶⁹⁴ Darba likums. LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2001. 6.jūlijs, nr. 105 [22.10.2019. red.], 95.pants, 101.panta pirmās daļas 6.punkts.

⁶⁹⁵ Administratīvā procesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2001. 14.novembris, nr. 164 [22.10.2019. red.].

valsts tiesas kompetenci pārbaudīt pārrobežu administratīvos aktus ir aplūkojams kopsakarā ar valsts suverenitātes, neiejaukšanās principu un administratīvo tiesu izveidošanas mērķi.

Pirmkārt, lai gan tas nav tiešā tekstā norādīts likumā, Latvijas administratīvo tiesu uzdevums ir kontrolēt Latvijas valsts iestāžu izdoto administratīvo aktu tiesiskumu vai lietderības apsvērumus rīcības brīvības ietvaros. To apstiprina arī likumā noteiktais, ka atbildētājs Latvijas administratīvajās tiesās ir Latvijas Republika, pašvaldības vai cita atvasināta publisko tiesību juridiskā persona,⁶⁹⁶ un arī tas, ka atlīdzinājumu administratīvajā tiesā var prasīt no Latvijas Republikas, pašvaldības vai citas atvasinātas publisko tiesību juridiskās personas.⁶⁹⁷ Tas, ka likumā nav norādīts tieši, ka administratīvo tiesu mērķis ir kontrolēt Latvijas valsts iestāžu darbību, ir saistīts ar to, ka likumdevējam likuma izstrādes brīdī bija pašsaprotami, ka administratīvās tiesas kontrolē vienīgi savas valsts administratīvos aktus, nevis citu valstu izdotus administratīvos aktus. Šo iepriekš minēto pamatojumu Latvijas tiesu kompetences ierobežojumam Latvijas tiesību zinātnē varētu uzskatīt par valsts tiesu kompetences iekšējo jeb nacionālo ierobežojumu.

Otrkārt, kā tas ir norādīts iepriekš, pārrobežu administratīvā akta tiesiskuma pārbaude ir pakārtota starptautiskajās tiesībās pastāvošajam suverenitātes un neiejaukšanās principam, saskaņā ar kuru viena valsts nevar iejaukties citas neatkarīgas valsts lietās. Šo Latvijas tiesu kompetences ierobežojumu Latvijas tiesību zinātnē varētu uzskatīt par valsts tiesu kompetences ārējo jeb starptautisko ierobežojumu. Proti, saskaņā ar suverenitātes principu valsts var īstenot savu publisko varu neatkarīgi no citām valstīm, tostarp arī izdot administratīvos aktus, ciktāl to neierobežo šīs valsts starptautiskās saistības. Savukārt saskaņā ar neiejaukšanās principu valstij ir pienākums atturēties no iejaukšanās citas valsts iekšējos jautājumos.⁶⁹⁸ Šo principu ievērošana ir attiecināma arī uz lietu izskatīšanu Latvijas tiesās, kurās var rasties jautājums par pārrobežu administratīvo aktu tiesiskuma pārbaudi.

Tiesību zinātnē ir pausts arī pretējs uzskats, ar kuru saskaņā nacionālā tiesa tomēr izņēmuma gadījumā varētu pārskatīt citas valsts aktu tiesā, ja nepieciešams novērtēt tā atbilstību starptautiskajām tiesībām.⁶⁹⁹ Šāda pieeja tiek pamatota ar to, ka citas valsts akts, kas ir pretrunā starptautiskajām tiesībām, nevar būt spēkā esošs un radīt tiesiskas sekas uzņemošās valsts teritorijā; nav tolerējams tas, ka cita valsts bez jebkādas kontroles negodprātīgi izmanto savas tiesības citu valstu teritorijā;

⁶⁹⁶ Administratīvā procesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2001. 14.novembris, nr. 164 [22.10.2019. red.], 34.panta pirmā daļa.

⁶⁹⁷ Turpat, 94.pants.

⁶⁹⁸ Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2001. Vol. 71, p. 760, 762, Potaičuks A. Pārrobežu lēmums, ko pieņem datu aizsardzības vienas pieturas aģentūras mehānisma ietvaros. Latvijas Republikas Augstākās tiesas biļetens, 2018. Nr. 17, 85.lpp., sal. Herdegen M. Bankenaufsicht im Europäischen Verbund. Berlin: De Gruyter, 2010, p. 95.

⁶⁹⁹ Weil P. Le contrôle par les tribunaux nationaux de la licéité des actes des gouvernements étrangers. Annuaire français de droit international, 1977, Vol. 23, p. 37.–39, Ruffert M. Recognition of Foreign Legislative and Administrative Acts. In: Max Planck Encyclopedia of Public International Law. Ed. Wolfrum R. Oxford: Oxford University Press, 2015.

šāda kontrole ļautu attīstīties starptautiskajām tiesībām.⁷⁰⁰ Tomēr šīs pieejas atbalstītāji arī norāda, ka, lai izvairītos no nevēlamām konfliktsituācijām, ir labāk radīt starptautisku institūciju, kas izskatītu šādu strīdus situāciju atbilstību starptautiskajām tiesībām,⁷⁰¹ nacionālā tiesa nevar uzņemties starptautiskās tiesas lomu.⁷⁰²

Princips, ka Latvijas administratīvās tiesas saturiski nepārskata citu valsts iestāžu un tiesu lēmumu tiesiskumu un pamatotību, netieši atklājies arī Latvijas tiesu praksē. Piemēram, lietā A420267618 persona ar Latvijā izdotu autovadītāja apliecību alkohola reibumā vadīja transportlīdzekli Polijas teritorijā. Tā rezultātā ar Polijas iestāžu (tiesas) lēmumu personai noteikts transportlīdzekļu vadīšanas tiesību izmantošanas aizliegums, kas nosūtīts Latvijas iestādēm. Pamatojoties uz šo lēmumu un ievērojot Direktīvas 2006/126/EK un Ceļu satiksmes likuma normas, Latvijas iestāde izdarīja ierakstu par vadītāja apliecības nederīgumu arī Latvijā. Vadītājs vērsās tiesā, bet tiesa atzina, ka tā nevar pārvērtēt Polijā pieņemto lēmumu tiesiskumu un pamatotību. Tāpat arī tiesas spriedumā norādīts, ka Ceļu satiksmes drošības direkcija nepārvērtē piemēroto ierobežojumu, ja ir saņemta informācija no citas valsts par transportlīdzekļa vadīšanas tiesību izmantošanas ierobežošanu. Ja persona nepiekrīt konstatējam pārkāpumam, tai tas jāapstrīd Polijā normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā.⁷⁰³ Šāda nacionālo tiesu pieeja balstās ne vien apstākļi, ka ārvalstu iestādes ir labākā pozīcijā novērtēt to teritorijā notikušo gadījumu, bet arī tajā, ka vienas valsts tiesas vispārīgi nevarētu iejaukties citu valstu iestāžu neatkarībā un iekšējās lietās. Tomēr šādās situācijās nacionālās tiesas, novērtējot savu iestāžu lēmuma tiesiskumu, var pārbaudīt, vai lietā patiešām eksistē konkrētais ārvalsts lēmums, kas ir pamats noteiktajiem ierobežojumiem, un vai normatīvie akti paredz šāda lēmuma izmantošanu nacionālā lēmuma pieņemšanai.⁷⁰⁴ Nacionālā tiesa var, nepārbaudot paša ārvalstu nolēmuma tiesiskumu, pārbaudīt tā pieļaujamās sekas Latvijas tiesību sistēmā, tādējādi faktiski veicot šāda administratīvā akta atzīšanu konkrētās tiesvedības ietvaros. Ja konkrētais administratīvais akts kvalificējas kā pārobežu administratīvais akts Latvijas tiesību sistēmā (sk. šā pētījuma 1.2.apakšnodaļu), tiesa var novērtēt arī šī akta neatzīšanas robežas (sk. šā pētījuma

⁷⁰⁰ Weil P. Le contrôle par les tribunaux nationaux de la licéité des actes des gouvernements étrangers. *Annuaire français de droit international*, 1977, Vol. 23, p. 37.–42.

⁷⁰¹ Ruffert M. Recognition of Foreign Legislative and Administrative Acts. In: *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*. Ed. Wolfrum R. Oxford: Oxford University Press, 2015.

⁷⁰² Weil P. Le contrôle par les tribunaux nationaux de la licéité des actes des gouvernements étrangers. *Annuaire français de droit international*, 1977, Vol. 23, p. 39.

⁷⁰³ Administratīvās rajona tiesas 2019.gada 30.janvāra spriedums lietā A420267618, 10.punkts kopsakarā ar Administratīvās apgabaltiesas 2019.gada 30.oktobra spriedums lietā A420267618, 7.punkts. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 22.11.2019.], sal. Administratīvās rajona tiesas 2014.gada 20.janvāra spriedums lietā A420430413, 11.punkts kopsakarā ar Administratīvās apgabaltiesas 2015.gada 11.maija spriedums lietā A420430413, 8.punkts. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 22.11.2019.], Administratīvās rajona tiesas 2014.gada 10.jūlija spriedums lietā A420537313 kopsakarā ar Administratīvās apgabaltiesas 2016.gada 30.marta spriedums lietā A420537313. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 22.11.2019.].

⁷⁰⁴ Sal. Administratīvās apgabaltiesas 2019.gada 25.jūnija spriedums lietā A420321917, 12.–15.punkts. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 22.11.2019.].

2.3.apakšnodaļu), piemēram, vai šādu aktu izdevusi Latvijā atzīta valsts, vai tā atzīšanai Latvijā nepastāv sabiedriskās kārtības ierobežojumi utt. Šādā situācijā pārrobežu administratīvā akta atzīšana notiek ne vien iestādes ietvaros administratīvajā procesā, bet arī tiesvedībā, tiesai pārbaudot šī administratīvā akta pieļaujamību.

Ievērojot minēto, nacionālā tiesu prakse sasaucas ar tiesību zinātnē pausto, ka pārrobežu administratīvais akts ir pārsūdzams un tā tiesiskums ir pārbaudāms tajā valstī, kurā šis administratīvais akts ir izdots.⁷⁰⁵ Tas pats attiecas arī uz šo administratīvo aktu darbības ierobežojumiem – tie sākotnēji pārsūdzami tur, kur tie uzlikti, pat ja tie rada secīgas sekas arī pārrobežu administratīvā akta izcelsmes valstī. Tādējādi vispārīgi Latvijas administratīvās tiesas, kas parasti pārbauda administratīvos aktus, nav kompetentas pārvērtēt citu valstu izdotus administratīvos aktus vai aktu darbības ierobežojumus, tieši tāpat kā ārvalstu tiesas nevar pārbaudīt un atcelt Latvijas iestāžu izdotus administratīvos aktus, kuriem piemīt pārrobežu spēks. Tas ir saistīts ar to, ka, pirmkārt, administratīvā akta izdevējvalstij piemīt labākas iespējas novērtēt attiecīgās tiesiskās situācijas apstākļus un, otrkārt, tās labāk pārzina nacionālo tiesisko regulējumu, atbilstoši kuram izdots tās administratīvais akts.

Saistībā ar administratīvo tiesu kompetenci pārbaudīt pārrobežu administratīvos aktus papildus norādāms, ka mūsdienās, pieaugot pārrobežu kustībai, administratīvās tiesas arvien biežāk saskarsies ar jauniem izaicinājumiem to kompetencei. Piemēram, līdz ar Vispārīgās datu aizsardzības regulas⁷⁰⁶ spēkā stāšanos Eiropas Savienības tiesībās ir paredzēta pārrobežu administratīvā akta izdošana vienas pieturas aģentūras mehānisma ietvaros,⁷⁰⁷ kas ir vērtējama kā pārrobežu administratīvā akta izdošana kompozītā procedūrā.⁷⁰⁸ Šajā procesā vairākas dažādu valstu iestādes līdzdarbojas viena kopīga pārrobežu administratīvā akta izdošanā, kas ir pārsūdzams tikai vienā no dalībvalstīm – vadošās uzraudzības iestādes valsts tiesā.⁷⁰⁹ Tādējādi arī Latvijas administratīvās tiesas var būt iesaistītas tādu administratīvo aktu pārbaudē, kura izdošanā ir piedalījušās arī citu valstu iestādes, kuru suverenitāte ir ņemama vērā. Tas savukārt liek uzdot jautājumu par to, ciktāl

⁷⁰⁵ Luca De Lucia. From Mutual Recognition to EU Authorization: A Decline of Transnational Administrative Acts. *Italian Journal of Public Law*, 2016. Vol. 8, p. 102, Gerontas A. S. Deterritorialization in Administrative Law: Exploring Transnational Administrative Decisions. *Columbia Journal of European Law*, 12 December 2013, Vol. 19, No. 3, p. 454, Pernas Gracia J.J. The EU's Role in the Progress Towards the Recognition and Execution of Foreign Administrative Acts: The Principle of Mutual Recognition and the Transactional Nature of Certain Administrative Acts. In: Rodríguez-Arana Munoz J. *Recognition of Foreign Administrative Acts*. Switzerland: Springer International Publishing Switzerland, 2016, p. 26.

⁷⁰⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula). Pieņemta 27.04.2016. [22.10.2019. red.].

⁷⁰⁷ Turpat, 56.panta trešā un ceturrtā daļa, 60.pants.

⁷⁰⁸ Plašāk par pārrobežu akta izdošanu kompozītā procedūrā un to atzīšanu skatīt 1.2.6.apakšnodaļā "Kompozītā procedūrā izdots administratīvais akts" un 2.2.1. apakšnodaļā "Vienotā administratīvā akta atzīšanas metodika".

⁷⁰⁹ Turpat, 78.pants, Potaičuks A. Pārrobežu lēmums, ko pieņem datu aizsardzības vienas pieturas aģentūras mehānisma ietvaros. *Latvijas Republikas Augstākās tiesas biļetens*, 2018. Nr. 17, 84., 85.lpp.

administratīvā tiesa var pārbaudīt tāda administratīvā akta tiesiskumu, kura izdošana ir bijusi atkarīga no citu valstu ieskata ņemšanas vērā, lai nodrošinātu konsensusu konkrēta lēmuma pieņemšanai.

Šādā kompozītās procedūras situācijā jāpatur prātā, ka administratīvais process Latvijas administratīvajās tiesās ir atvērts mūsdienu izaicinājumiem. Proti, process tiesā vispārīgi notiek saskaņā ar Administratīvā procesa likumu, tomēr, ja cita likuma speciālā tiesību norma, piemēram, Eiropas Savienības tiesību (Vispārīgās datu aizsardzības regulas) speciālā tiesību norma, nosaka citu kārtību, kas nav pretrunā ar Administratīvā procesa likuma pamatmērķiem un principiem, Latvijas administratīvajās tiesās piemēro šī cita likuma speciālo tiesību normu (Administratīvā procesa likuma 3.panta otrā daļa).⁷¹⁰ Šādos kompetenču sadursmes gadījumos – kad lēmuma pieņemšanā piedalījušās arī citu valstu iestādes un šis lēmums atspoguļo vairāku valstu sniegtus apsvērumus un sasniegtu konsensusu – administratīvo tiesu uzdevums ir vienā svaru kausā svērt ārvalsts suverenitāti, piedaloties konkrētā pārrobežu administratīvā akta pieņemšanā, un otros svaru kausos svērt Latvijas procesuālā likuma pamatmērķus un principus. Ievērojot minēto, lai gan Latvijas administratīvās tiesas vispārīgi nevar pārbaudīt citas valsts izdota administratīvā akta tiesiskumu, tās tomēr var saskarties ar situācijām, kad tās ir spiestas vērtēt šāda Latvijas pārrobežu administratīvā akta pamatā iekļautus citu valstu iestāžu apsvērumus,⁷¹¹ kas ir nodrošinājuši šī pārrobežu administratīvā akta pieņemšanu (konsensa panākšanu). Ņemot vērā, ka šie apsvērumi ir nodrošinājuši konsensa panākšanu, tie ir respektējami, izskatot lietu saistībā ar šo pārrobežu administratīvo aktu Latvijas administratīvajā tiesā.

Tomēr tiesās pārbaudes kontekstā no visa pārrobežu administratīvo aktu kopuma jāizdala tie Latvijas iestāžu administratīvie akti, ar kuriem tiek atzīti ārvalstu administratīvie akti ar pārrobežu spēku.⁷¹² Kā jau tika norādīts iepriekš, šādā gadījumā Latvijas iestādes lēmums, ar kuru atzīst vai neatzīst ārvalstu administratīvo aktu, ir patstāvīgs administratīvais akts, kura tiesiskums var tikt pārbaudīts administratīvajā tiesā.⁷¹³ Šajā kontekstā ir izdalāmas divas situācijas: 1) kad pārrobežu administratīvā akta neatzīšana ir pastāvīgs administratīvajā tiesā pārbaudāms administratīvais akts,⁷¹⁴ piemēram, institūcija, kas izsniedz kvalifikācijas atzīšanas apliecības attiecīgajā profesijā,⁷¹⁵ atsaka

⁷¹⁰ Administratīvā procesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2001. 14.novembris, nr. 164 [22.10.2019. red.].

⁷¹¹ Vispārīgās datu aizsardzības regulas 60.panta trešajā daļā noteikts: vadošā uzraudzības iestāde nekavējoties nosūta attiecīgo informāciju par lietu citām attiecīgajām uzraudzības iestādēm. Tā nekavējoties nosūta citām attiecīgajām uzraudzības iestādēm lēmuma projektu, lai saņemtu to atzinumu un pienācīgi ņemtu vērā to viedokli.

⁷¹² Plašāk skatīt 2.2.2.apakšnodaļu "Ar atsevišķu lēmumu atzīšanas metodika".

⁷¹³ Sal. Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux: Université de Bordeaux, 2018, p. 368.

⁷¹⁴ Par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2001. 6.jūlijs, nr. 105 [17.11.2019. red.], 43.panta piektā daļa.

⁷¹⁵ Noteikumi par informācijas institūcijām un institūcijām, kas izsniedz ārvalstīs iegūtās profesionālās kvalifikācijas atzīšanas apliecības reglamentētajās profesijās; Ministru kabineta 2017.gada 19.septembra noteikumi nr. 566. Latvijas Vēstnesis, 2017. 21.septembris, nr. 188, 2.pielikums.

atzīt personas ārvalstīs iegūto kvalifikāciju⁷¹⁶ vai iestāde prasa personai saņemt licenci Latvijā, neraugoties uz to, ka šai personai jau ir Latvijā derīga ārvalstīs iegūta licence.⁷¹⁷ Tomēr ir iespējama arī situācija, 2) kad pārrobežu administratīvā akta atzīšana ir starplēmums kopējā procesā, piemēram, amatu konkursā netiek atzīta personas kvalifikācija⁷¹⁸ vai publisko iepirkumu konkursā pasūtītājs neatzīst citas valsts izsniegtās licences, kurām ir pārrobežu spēks,⁷¹⁹ vai pretendenta ārvalstu kvalifikāciju.⁷²⁰ Šāda veida pakārtota rakstura strīdi iespējami arī cita veida lietās.⁷²¹ Ja pirmajā strīdu kategorijā persona vērsas tieši pret iestādes lēmumu neatzīt ārvalsts administratīvā akta spēku Latvijā, tad otrajā strīdu kategorijā persona ārvalstu administratīvā akta spēka neatzīšanu pārsūdz, vērsoties pret procesu noslēdzošo iestādes lēmumu. Šādā gadījumā pieteikuma priekšmets ir, piemēram, Iepirkumu uzraudzības biroja lēmuma atzīšana par prettiesisku, taču tam pakārtotā pārbaude – licences vai kvalifikācijas neatzīšanas pamatotības pārbaude – domāta tam, lai pārbaudītu, vai iestādes galīgais administratīvais akts – personas izslēgšana no konkursa – ir tiesisks.⁷²² Šādā gadījumā ārvalstu akts tiek izmantots kā pierādījums lietā.

Gadījumos, kad citas valsts administratīvais akts, tostarp pārrobežu administratīvais akts, ir ņemams vērā citā procesā, tostarp citā administratīvā akta izdošanas procesā, var rasties jautājums par to, vai šāda cita (citas valsts) izpildvaras lēmuma obligāta ņemšana vērā ir saskanīga ar tiesu neatkarīgas principu. Šajā ziņā, piemēram, Direktīvas 2014/104/ES par zaudējumu atlīdzināšanu konkurences tiesību pārkāpumu lietās⁷²³ sākotnējā versijā bija paredzēts, ka spēkā stāties citas valsts konkurences uzraudzības iestādes lēmums būs saistošs citās valstīs izskatāmajās lietās par zaudējumu

⁷¹⁶ Sal. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 14.11.2018. spriedums lietā SKA-137/2018. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 17.11.2019.], Administratīvās apgabaltiesas 2016.gada 15.novembra spriedums lietā A420179715. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 17.11.2019.].

⁷¹⁷ Sal. Administratīvās apgabaltiesas 2019.gada 15.jūlija spriedums lietā A420267318 (spriedums nav stājies spēkā). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 20.11.2019.].

⁷¹⁸ Sal. Administratīvās rajona tiesas 2019.gada 5.marta spriedums lietā A420178418, 9.punkts. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 17.11.2019.], Administratīvās apgabaltiesas 2016.gada 13.aprīļa spriedums lietā A420273714, 16.punkts, Administratīvās apgabaltiesas 2016.gada 30.augusta spriedums lietā A420419014. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 17.11.2019.], Administratīvās apgabaltiesas 2016.gada 8.janvāra spriedums lietā A420586112. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 20.11.2019.].

⁷¹⁹ Administratīvās rajona tiesas 2012.gada 14.novembra spriedums lietā A420573011. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 23.11.2019.] (lietā strīds par iepirkuma nolikuma prasību, ka piedāvājuma nodrošinājums drīkst būt tikai Latvijas Republikā reģistrētas bankas izdots galvojums).

⁷²⁰ Administratīvās rajona tiesas 2014.gada 10.novembra spriedums lietā A420531013. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 20.11.2019.], Administratīvās rajona tiesas 2014.gada 3.oktobra spriedums lietā A420530913. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 20.11.2019.], Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2014.gada 19.decembra spriedums lietā SKA-957/2014. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 20.11.2019.].

⁷²¹ Administratīvās rajona tiesas 2015.gada 21.decembra spriedums lietā A420231815. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 20.11.2019.] (strīds par lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegūšanu), Administratīvās apgabaltiesas 2013.gada 2.oktobra spriedums lietā A420498311.

⁷²² Sal. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2010.gada 16.jūlija spriedums lietā Nr. SKA-296/2010. Pieejams: www.at.gov.lv [aplūkots 13.11.2019.]. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 20.11.2019.] (strīds par personas iekļaušanu mantisko ieguldījumu vērtētāju sarakstā).

⁷²³ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/104/ES par atsevišķiem noteikumiem, kuri valstu tiesībās reglamentē zaudējumu atlīdzināšanas prasības par dalībvalstu un Eiropas Savienības konkurences tiesību pārkāpumiem. Pieņemta 26.11.2014. [21.01.2020. red.].

atlīdzināšanu sakarā ar konkurences tiesību pārkāpumu. Tomēr pret šādu citas valsts lēmuma saistošo raksturu iebilda vairākas Eiropas Savienības dalībvalstis, norādot, ka tas ir pretrunā tiesu neatkarības principam. Tādēļ direktīvā tika ietverts kompromisa formulējums, ka “konkurences iestādes lēmumu, kas pieņemts citā dalībvalstī, var iesniegt tiesā vismaz kā pirmšķietamu pierādījumu par to, ka ir noticis konkurences tiesību pārkāpums, un vajadzības gadījumā var izvērtēt kopā ar citiem pušu iesniegtajiem pierādījumiem”.⁷²⁴ Šādās situācijās arī pārrobežu administratīvā akta obligāta ņemšana vērā citā izskatāmā lietā var tikt aplūkota kā neatbilstoša tiesu neatkarības principam. Tomēr šajā ziņā pārrobežu administratīvo aktu kontekstā jānošķir tiesas neatkarības princips un tiesas jurisdikcijas tvērums jeb kompetence. Šajā gadījumā tiesas kompetence netiek ierobežota, bet gan tiek īstenota kompetenču sadalījuma ietvaros starp pārrobežu administratīvā akta izdevējvalsti un uzņemošo valsti.⁷²⁵ Tieši izdevējvalsts tiesa ir kompetenta pārbaudīt to iestāžu izdoto administratīvo aktu tiesiskumu un nepieciešamības gadījumā to atcelt, tādēļ šeit nav pamata uzskatīt, ka pārrobežu administratīvā akta obligāta ņemšana vērā (bez iespējas to pārvērtēt) būtu pretrunā tiesas neatkarības principam.

Tiesas veiktās pārbaudes kontekstā ir svarīgi nošķirt, vai strīdus pārrobežu administratīvais akts pieder to administratīvo aktu grupai, kas 1) Latvijā ir atzīstami ar atsevišķu lēmumu vai 2) ir atzīstami automātiski bez kādas Latvijas iestādes īpaša akcepta.⁷²⁶ Ja pārrobežu administratīvais akts pieder to administratīvo aktu grupai, kas ir atzīstami ar atsevišķu lēmumu, iestāde, kas izlemj kādu konkrētu lietu, piemēram, amatu konkursā vai publisko iepirkumu konkursā, un vēlāk arī lietu izskatošā tiesa, pati neveic šī pārrobežu administratīvā akta patstāvīgu atzīšanu, bet gan respektē to institūciju lēmumu, kurām ir piešķirtas tiesības atzīt konkrēto pārrobežu administratīvo aktu. Piemēram, Ministru kabineta 2017.gada 19.septembra noteikumu Nr. 566 „Noteikumi par informācijas institūcijām un institūcijām, kas izsniedz ārvalstīs iegūtās profesionālās kvalifikācijas atzīšanas apliecības reglamentētajās profesijās” 2.pielikumā noteikts, ka biedrība “Latvijas Arhitektu savienība” ir institūcija, kas izsniedz ārvalstīs iegūtās profesionālās kvalifikācijas atzīšanas apliecības

⁷²⁴ Wright K. The Ambit of Judicial Competence after the EU Antitrust Damages Directive. Legal Issues of Economic Integration, 2016, Vol. 43, p. 20, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/104/ES par atsevišķiem noteikumiem, kuri valstu tiesībās reglamentē zaudējumu atlīdzināšanas prasības par dalībvalstu un Eiropas Savienības konkurences tiesību pārkāpumiem, 9.panta 2.punkts. Pieņemta 26.11.2014. [21.01.2020. red.]: « «lorsqu'une décision définitive [...] est prise dans un autre État membre, cette décision finale puisse [...] être présentée devant leurs juridictions nationales au moins en tant que preuve prima facie du fait qu'une infraction au droit de la concurrence a été commise et, comme il convient, puisse être examinée avec les autres éléments de preuve apportés par les parties. » Salīdzinājumam Civilprocesa likumā minētais ir noteikts tādējādi, ka konkurences tiesību pārkāpums, kas konstatēts ar spēkā stājušos citas dalībvalsts konkurences iestādes lēmumu, tiek uzskatīts par pierādītu, ja lietas dalībnieks neiesniedz tiesai pierādījumus par konkurences tiesību pārkāpuma neesamību.

⁷²⁵ Sal. Wright K. The Ambit of Judicial Competence after the EU Antitrust Damages Directive. Legal Issues of Economic Integration, 2016, Vol. 43, p. 20, sal. Eiropas Savienības Tiesas ģenerālvokāta Pedro Krusa Viljalona 2012.gada 26.jūnija secinājumi lietā: C-199/11 Otis un citi, 43.punkts.

⁷²⁶ Plašāk skatīt attiecīgi 2.2.1.apakšnodaļu “Vienotā administratīvā akta atzīšanas metodika” vai attiecīgi 2.2.2.apakšnodaļu “Ar atsevišķu lēmumu atzīšanas metodika”.

arhitektiem. Tādēļ iestāde, kas pieņem lēmumu, piemēram, publisko iepirkumu konkursā, pati neveic arhitektu kvalifikācijas atzīšanu, bet ņem vērā kompetentās institūcijas,⁷²⁷ kas ir pārbaudījusi akta atbilstību normatīvajos aktos noteiktajām prasībām, izdoto administratīvo aktu.⁷²⁸ Savukārt tiesa pārbauda, vai atzītā pārrobežu administratīvā akta adresātam bija nodrošināta iespēja vienlīdzīgi ar citiem pretendentiem piedalīties konkursā un vai attiecībā pret personu nav pieļauta atšķirīga attieksme un patvaļīgas darbības,⁷²⁹ taču, pārbaudot konkursa tiesiskumu, neveic pārrobežu administratīvā akta adresāta atkārtotu pārvērtēšanu institūcijas, kurai piešķirtas tiesības atzīt konkrēto pārrobežu administratīvo aktu Latvijā, vietā.⁷³⁰

Ievērojot minēto, ja pārrobežu administratīvā akta atzīšana ir viens no vērtējamiem apstākļiem kopējā procesā, piemēram, amatu konkursā, un šis pārrobežu administratīvais akts pieder to administratīvo aktu grupai, kas Latvijā ir atzīstami ar atsevišķu administratīvo aktu, iestādei, kas pieņem galīgo administratīvo aktu, piemēram, amatu konkursā, un secīgi tiesai, kas pārbauda šo galīgo procesa administratīvo aktu, ir nepieciešams iegūt Latvijas kompetentās institūcijas atzīšanas lēmumu.

Strīds var rasties arī par to, kam ir pienākums iniciēt pārrobežu administratīvā akta atzīšanu kompetentajā institūcijā, lai tā pārrobežu sekas tiktu ievērotas cita administratīvā akta izdošanā,⁷³¹ un vai apstākļi, ka pārrobežu administratīvais akts tiek atzīts Latvijā tiesvedības laikā, var tikt ņemts vērā.

Latvijas tiesu praksē ir atzīts, ka, piemēram, procesa par personas zinātniskā grāda pielīdzināšanu ierosināšana ir personas ziņā.⁷³² Savukārt ārvalstu tiesību zinātnē ir atzīts, ka iniciatīva atzīt pārrobežu administratīvo aktu kompetentajā institūcijā var nākt gan no privātpersonas, gan no iestādes, kas plāno šo pārrobežu administratīvo aktu ņemt vērā.⁷³³ Tiesību normas, kas noteic tiesības atzīt pārrobežu administratīvo aktu ar atsevišķu atzīšanas lēmumu, primāri ietver norādi uz personas iniciatīvu.⁷³⁴ Tomēr šīs normas neliedz atzīšanas procedūru iniciēt arī kādai citai valsts iestādei, kas

⁷²⁷ Institūcijas, kas izsniedz ārvalstīs iegūtās profesionālās kvalifikācijas atzīšanas apliecības reglamentētajās profesijās vairumā gadījumu ir tās pašas institūcijas, kas veic sertifikāciju personām, kas profesionālo kvalifikāciju ieguvušas Latvijā: Ministru kabineta noteikumu projekta "Noteikumi par informācijas institūcijām un institūcijām, kas izsniedz ārvalstīs iegūtās profesionālās kvalifikācijas atzīšanas apliecības reglamentētajās profesijās" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejama: <http://titania.saeima.lv> [aplūkots 20.11.2019.].

⁷²⁸ Sal. Administratīvās rajona tiesas 2014.gada 10.novembra spriedums lietā A420531013. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 20.11.2019.].

⁷²⁹ Administratīvās apgabaltiesas 2016.gada 8.janvāra spriedums lietā A420586112, 17.punkts. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 20.11.2019.].

⁷³⁰ Turpat, 19.punkts, sal. Eiropas Savienības (bij. Kopienu) Tiesas 2008.gada 16.oktobra spriedums lietā: C-452/06 Synthon, ECR, p. I-7681, 32.punkts.

⁷³¹ Administratīvās apgabaltiesas 2016.gada 8.janvāra spriedums lietā A420586112, 19.punkts. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 20.11.2019.].

⁷³² Turpat.

⁷³³ Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. Heidelberg Journal of International Law, 2011. Vol. 71, p. 778.

⁷³⁴ Piemēram, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2001/83/EK par Kopienas kodeksu, kas attiecas uz cilvēkiem paredzētām zālēm, 28.pants. Pieņemta 06.11.2001. [21.11.2019. red.], Kārtība, kādā atzīst profesionālo kvalifikāciju

plāno šo pārrobežu administratīvo aktu ņemt vērā, proti, Latvijas kompetentajā institūcijā vērsties arī valsts iestāde, lai, pirmkārt, veiktu strīdus pārrobežu administratīvā akta atzīšanu vai, otrkārt, iegūtu kādu papildu informāciju par jau atzītu pārrobežu administratīvo aktu, ja tas nepieciešams cita administratīvā akta pieņemšanai. Šādas tiesības iestādei izriet no objektīvās izmeklēšanas principa un procesuālā taisnīguma principa, kas paredz, ka administratīvais akts ir izdodams, ievērojot visus objektīvi svarīgos apstākļus.⁷³⁵ Iestādei administratīvajā procesā ir gan pašai jāiegūst nepieciešamie pierādījumi, gan arī jādod norādījumi personām, kādas ziņas ir nepieciešams iesniegt iestādei.⁷³⁶ Noskaidrojot visu būtisko informāciju, iestādes lēmums pakļauts mazākam riskam, ka vēlāk varētu tikt atcelts⁷³⁷ vai ka iestādei nāksies atkārtoti izskatīt identisku personas iesniegumu.

Pārrobežu administratīvie akti, kas atzīstami ar atsevišķu lēmumu, rada jautājumu par to, kurā administratīvā procesa stadijā pieļaujama tā atzīšana. Latvijas tiesu praksē iezīmējas uzskats, ka tieši personai ir pienākums nodrošināt administratīvā akta atzīšanu kompetentajā institūcijā un tas ir jādara, pirms pieņemts lēmums citā administratīvajā procesā, kurā šis pārrobežu administratīvais akts ir viens no vērtējamajiem apstākļiem.⁷³⁸ Ja persona ir panākusi savu pārrobežu administratīvo aktu atzīšanu novēloti, nebūs konstatējama iestādes prettiesiska rīcība, neņemot vērā neatzīto administratīvo aktu.⁷³⁹ Gadījumā, ja administratīvais process ir saistīts ar konkursa procedūru, tad konkursa nolikumā var tikt paredzēta prasība iesniegt jau atzītu administratīvo aktu⁷⁴⁰ (ja pārrobežu administratīvais akts vispār pieder to administratīvo aktu grupai, kas Latvijā ir atzīstami ar atsevišķu

pastāvīgai profesionālajai darbībai Latvijas Republikā; Ministru kabineta 2016.gada 20.decembra noteikumi Nr. 827. Latvijas Vēstnesis, 2016. 22.decembris, nr. 250., 3.punkts, Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 1107/2009 par augu aizsardzības līdzekļu laišanu tirgū, 40.pants. Pieņemta 21.10.2009. [21.11.2019. red.].

⁷³⁵ Briede J., Višķere I. 59.pants. Informācijas iegūšana. Grām.: Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Briede J. (zin. red.). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 555.lpp.

⁷³⁶ Turpat.

⁷³⁷ Turpat.

⁷³⁸ Administratīvās apgabaltiesas 2016.gada 8.janvāra spriedums lietā A420586112, 19.punkts. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 20.11.2019.], Administratīvās apgabaltiesas 2016.gada 13.aprīļa spriedums lietā A420273714, 16.punkts. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 20.11.2019.], sal. Administratīvās rajona tiesas 2014.gada 10.novembra spriedums lietā A420531013, 15., 16.punkts. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 20.11.2019.], Administratīvās rajona tiesas 2014.gada 3.oktobra spriedums lietā A420530913, 16., 17.punkts. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 20.11.2019.]

⁷³⁹ Sal. Administratīvās apgabaltiesas 2016.gada 8.janvāra spriedums lietā A420586112, 19.punkts. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 20.11.2019.], Administratīvās apgabaltiesas 2016.gada 13.aprīļa spriedums lietā A420273714, 16.punkts. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 20.11.2019.], sal. Administratīvās rajona tiesas 2014.gada 10.novembra spriedums lietā A420531013, 15., 16.punkts. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 20.11.2019.].

⁷⁴⁰ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2014.gada 19.decembra spriedums lietā SKA-957/2014. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 20.11.2019.], sal. Administratīvās rajona tiesas 2014.gada 10.novembra spriedums lietā A420531013. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 20.11.2019.], Administratīvās rajona tiesas 2014.gada 3.oktobra spriedums lietā A420530913. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 20.11.2019.].

lēmumu⁷⁴¹). Tas nozīmēs, ka personai ir jārēķinās ar konkrētajām nolikumā ietvertajām prasībām un jā sagatavo tām atbilstošs pieteikums.⁷⁴²

Tomēr tiesu praksē identificējami arī gadījumi, kad tiesa, izskatot pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, iepriekš uzklautot atbildētāju, tomēr ņem vērā arī tiesvedības ietvaros iesniegtu pārrobežu administratīvā akta atzīšanas lēmumu, neraugoties uz to, ka tas sākotnēji nebija iesniegts iestādē.⁷⁴³ Šajā sakarā norādāms, ka iestādei, lai iegūtu lietas izlemšanai nepieciešamo informāciju un panāktu tiesisku, taisnīgu un efektīvu lietas izskatīšanu, tomēr ir jādod administratīvā procesa dalībniekam norādījumus un ieteikumus⁷⁴⁴ pārrobežu administratīvo aktu atzīšanai. Ievērojot minēto, pieņemams, ka pārrobežu administratīvā akta atzīšanas piemērotākais brīdis ir pirms pieņemts lēmums citā administratīvajā procesā, kurā šis pārrobežu administratīvais akts ir viens no vērtējamajiem apstākļiem. Tomēr, ja iestāde administratīvā akta izdošanas procesā nav veicinājusi efektīvu un taisnīgu lietas izskatīšanu un devusi norādījumus atzīt pārrobežu administratīvo aktu, persona atzīšanas lēmumu var iesniegt arī tiesvedības stadijā. Tiesa šādā gadījumā, no vienas puses, apsver pieteicēja tiesā interešu aizsardzību, no otras puses, apsver, vai šāda personas rīcība nav pretrunā konkrētajā tiesību nozarē, piemēram, publisko iepirkumu jomā, nostiprinātajiem principiem – nolikuma prasību ievērošanai, vienlīdzīgas attieksmes principam un pārskatāmības pienākumam.⁷⁴⁵

Salīdzinot ar pārrobežu administratīvajiem aktiem, kas Latvijā ir atzīstami ar atsevišķu lēmumu, citādāk ir automātiski atzīstamo pārrobežu administratīvo aktu, piemēram, transportlīdzekļa vadītāja tiesību, pilota tiesību, gaisa satiksmes vadības dispečera licences u.c. gadījumā. Šādas kategorijas pārrobežu administratīvo aktu gadījumā valsts iestādes un secīgi tiesa vispārīgi neprasa to atzīšanu Latvijā, bet gan tieši paļaujas uz šādu citā valstī izdotu administratīvo aktu.⁷⁴⁶ Latvijas tiesas nedrīkst izvirzīt patvaļīgu prasību iegūt līdzvērtīgu nacionālu administratīvo aktu savā teritorijā.⁷⁴⁷ Šāda tieša vai netieša pārrobežu administratīvā akta neatzīšana vispārīgos gadījumos var tikt uzskatīta par šķēršļu likšanu no pārrobežu administratīvā akta izrietošo tiesību īstenošanai un secīgi tiesību – Eiropas Savienības tiesību⁷⁴⁸ vai starptautisko tiesību –, no kurām izriet pārrobežu

⁷⁴¹ Skatīt attiecīgi 2.2.2.apakšnodaļu “Ar atsevišķu lēmumu atzīšanas metodika”.

⁷⁴² Sal. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2014.gada 19.decembra spriedums lietā SKA-957/2014, 11.punkts. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 20.11.2019.].

⁷⁴³ Administratīvās rajona tiesas 2015.gada 21.decembra spriedums lietā A420231815, 7.punkts. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 20.11.2019.].

⁷⁴⁴ Administratīvā procesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2001. 14.novembris, nr. 164, 59.panta pirmā daļa. [21.11.2019. red.].

⁷⁴⁵ Sal. Administratīvās rajona tiesas 2014.gada 10.novembra spriedums lietā A420531013, 15., 16.punkts. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 20.11.2019.].

⁷⁴⁶ Plašāk skatīt attiecīgi 2.2.1.apakšnodaļu “Vienotā administratīvā akta atzīšanas metodika”.

⁷⁴⁷ Sal. Luca De Lucia. Administrative Pluralism, Horizontal Cooperation and Transnational Administrative Acts. Review of European Administrative Law, 2012. Vol. 5, p. 25.

⁷⁴⁸ Eiropas Savienības (bij. Kopienu) Tiesas 2008.gada 16.oktobra spriedums lietā: C-452/06 Synthon, ECR, p. I-7681, 43.punkts, 2012.gada 9.jūlija spriedums lietā: C-145/11 Komisija/Frāncija, 2012.gada 1.marta spriedums lietā: C-467/10 Akyüz, 57.punkts.

administratīvā akta atzīšanas pienākums, pārkāpumu. Automātiski atzīstamajam pārrobežu administratīvajam aktam, piemēram, vadītāja tiesībām, pašam par sevi administratīvajā procesā ir pierādījuma spēks, un tas apliecina, ka šī administratīvā akta adresāts izcelsmes valstī un izdošanas brīdī atbilda akta izdošanas priekšnoteikumiem.⁷⁴⁹ Šāda pārrobežu administratīvo aktu neatzīšana tiesvedības procesā var apdraudēt valstu savstarpējās atzīšanas principu⁷⁵⁰ un mazināt starpvalstu uzticību, tādēļ šāda akta neatzīšana tiesvedībā vienmēr ir izņēmuma gadījums, piemēram, ja tiesa konstatē, ka akta izdevējvalsts ir acīmredzami pārkāpusi nozīmīgus valstīm kopīgo normatīvo aktu (direktīvas, regulas vai starptautiska nolīguma) noteikumus, piemēram, nav ievērojusi administratīvā akta izdošanas jurisdikciju.⁷⁵¹

Papildus norādāms, ka, piemēram, publisko iepirkumu jomā nolūkā veicināt konkurenci ir paredzēts speciāls atvieglojošs regulējums ārvalstu administratīvo aktu atzīšanai, proti, saskaņā ar Direktīvas 2014/24/ES 64.panta 7.punktu citu dalībvalstu komersantiem nedrīkst likt reģistrēties oficiāli apstiprinātā sarakstā vai sertificēties tālab, lai tie varētu piedalīties iepirkuma procedūrā. Pasūtītājiem ir jāatzīst līdzvērtīgi sertifikāti, ko izdevušas citu dalībvalstu struktūras.⁷⁵² Šādā gadījumā pasūtītājs un tiesa, pārbaudot ārvalstu administratīvā akta derīgumu, var vienīgi pārbaudīt (pieprasīt pierādījumus tam), vai attiecīgais pretendents ir reģistrēts, licencēts vai sertificēts atbilstoši izcelsmes valsts normatīvo aktu prasībām.⁷⁵³ Šādā gadījumā pārrobežu administratīvajam aktam – ārvalstu reģistrācija, licence vai sertifikāts – lietā piemīt tiesību akta spēks, kuram ir tādas saistošas sekas,⁷⁵⁴ ko ne iestāde, ne tiesa nevar ignorēt.

⁷⁴⁹ Sal. Eiropas Savienības Tiesas 2012.gada 1.marta spriedums lietā: C-467/10 Akyüz, 42.punkts.

⁷⁵⁰ Eiropas Savienības Tiesas 2011.gada 19.maija spriedums lietā: C-184/10 Grasser, ECR, p. I-4057, 24.punkts.

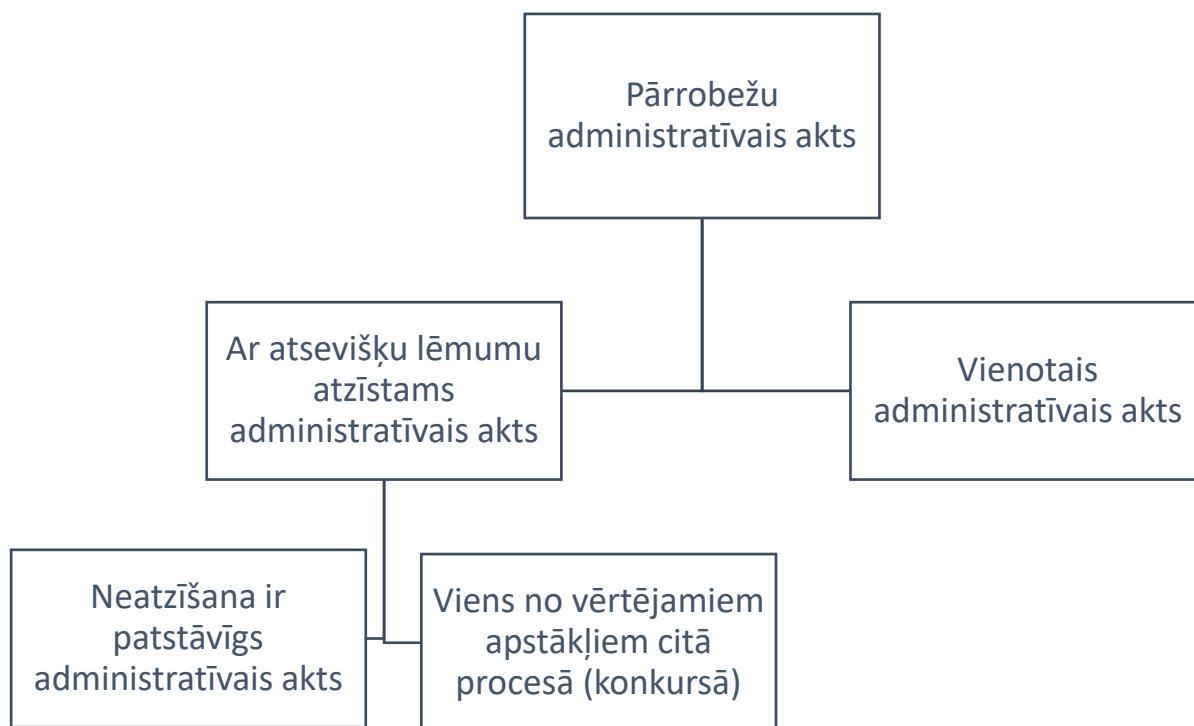
⁷⁵¹ Turpat, 28. – 33.punkts, sal. Weil P. Le contrôle par les tribunaux nationaux de la licéité des actes des gouvernements étrangers. *Annuaire français de droit international*, 1977, Vol. 23.

⁷⁵² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/24/ES par publisko iepirkumu un ar ko atceļ Direktīvu 2004/18/EK, 64.panta 7.punkts. Pieņemta 26.02.2014. [13.11.2019. red.].

⁷⁵³ Turpat, 64.panta 8.punkts, Publisko iepirkumu likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2016. 29.decembris, nr. 254 [13.11.2019. red.], 44.panta pirmā daļa, Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2017. 16.februāris, nr. 36 [13.11.2019. red.], 50.panta pirmā daļa, Iepirkumu uzraudzības biroja skaidrojums par būtiskākajām un biežāk konstatētajām neatbilstībām iepirkuma procedūru dokumentācijā un norisē. Pieejams <https://www.iub.gov.lv/> [aplūkots 13.11.2019.].

⁷⁵⁴ Briede J. *Administratīvais akts*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2003, 40., 41.lpp.

Raugoties uz to, kādu spriedumu administratīvā tiesa var taisīt, lietderīgi visu iepriekš minēto par dažādu pārobežu administratīvo aktu izpaušmēm un pārbaudi administratīvajā tiesā ilustrēt šādā vienotā tabulā.

Ja iestāde atsaka atzīt ārvalsts vienoto administratīvo aktu, kas Latvijā ir atzīstams automātiski, piemēram, uzliek pienākumu privātpersonai saņemt līdzvērtīgu administratīvo aktu no Latvijas iestādes vai, pārkāpjot savu kompetenci, atceļ šādu ārvalstu administratīvo aktu, Latvijas administratīvā tiesa taisha spriedumu par šāda iestādes lēmuma atcelšanu (Administratīvā procesa likuma 253.pants). Šādā gadījumā administratīvajai tiesai nav jātaisha spriedums par pienākuma uzlikšanu iestādei izdot privātpersonai labvēlīgu administratīvo aktu, jo iepriekš minētais ārvalstu administratīvais akts Latvijas teritorijā bija spēkā esošs automātiski. Savukārt, ja iestāde ir atteikusies atzīt Latvijas teritorijā pārobežu administratīvo aktu, kas atzīstams ar atsevišķu Latvijas iestādes lēmumu, kura neatzīšana ir bijis patstāvīgs administratīvais akts, administratīvā tiesa taisha spriedumu, ar kuru uzdod iestādei izdot labvēlīgu administratīvo aktu (Administratīvā procesa likuma 254.pants). Turpretī, ja ar atsevišķu lēmumu atzīstama administratīvā akta neatzīšana nav bijis patstāvīgs administratīvais akts, bet gan ir kalpojis par vienu no vērtējamajiem apstākļiem citā lietā, tiesa lemj par šī pārkāpuma ietekmi uz visas šīs lietas iznākumu kopumā.

Ievērojot apakšnodaļā analizēto, secināms, ka pārobežu administratīvā akta tiesiskuma pārbaude tiesā ir pakārtota starptautiskajās tiesībās pastāvošajam suverenitātes un neiejaukšanās principam, saskaņā ar kuru viena valsts nevar iejaukties citas neatkarīgas valsts lietās. Tādēļ pārobežu administratīvais akts ir pārsūdzams un tā tiesiskums ir pārbaudāms tajā valstī, kurā šis

administratīvais akts ir izdots. Tomēr Latvijas tiesa var, nepārbaudot paša ārvalstu lēmuma tiesiskumu, pārbaudīt tā pieļaujamās sekas Latvijā, tādējādi faktiski veicot šāda administratīvā akta atzīšanu konkrētās tiesvedības ietvaros. Šajā ziņā, ja konkrētais administratīvais akts kvalificējas kā pārrobežu administratīvais akts Latvijas tiesību sistēmā, Latvijas tiesa var novērtēt arī šī akta neatzīšanas robežas – piemēram, pārbaudīt, vai ārvalstu iestāde administratīvā akta izdošanā ir ievērojusi Latvijas izņēmuma jurisdikciju, kas šādu aktu ļautu izdot vienīgi Latvijas iestādēm. Tomēr šajā kontekstā nošķiramas situācijas, kad pārrobežu administratīvais akts Latvijas tiesību sistēmā tiek atzīts ar atsevišķu nacionālās iestādes lēmumu. Šādā gadījumā tiesa var pārbaudīt nacionālo atzīšanas lēmumu, kā arī nepieciešamības gadījumā iegūst šādu lēmumu no kompetentās valsts iestādes.

4.2. Netiešā pārbaude

Netiešā pārbaude šajā apakšnodaļā ir attiecināta uz gadījumu, kad tiesa var saskarties ar pārrobežu administratīvo aktu krimināllietas, administratīvo pārkāpumu lietas vai civillietas ietvaros. Šajā ziņā pārrobežu administratīvā akta netiešā pārbaude pastāv gadījumā, kad konkrētais pārrobežu administratīvais akts nav pieteikuma tiesai pamatā esošās prasības priekšmets, bet tomēr ietekmē vai var ietekmēt izskatāmās lietas iznākumu jeb, citiem vārdiem, tam var būt izšķiroša nozīme lietā. Šajā apakšnodaļā pārskatāmības labad savstarpēji tiek pretstatītas krimināllietas un civillietas, tomēr šī pretstatījuma mērķis nav pamatot, ka pārrobežu administratīvo aktu nozīme šo lietu kategorijās ir būtiski atšķirīga. Šajā apakšnodaļā analizētā informācija par pārrobežu administratīvo aktu esību soda tiesībās un privāttiesībās būs nepieciešama, lai nākamajā solī varētu veikt analīzi par tiesas kompetences robežām vērtēt administratīvo aktu netiešās pārbaudes ietvaros (sk. šī pētījuma 4.3.apakšnodaļu).

4.2.1. Krimināllietas un administratīvo pārkāpumu lietas

Pārrobežu administratīvā akta spēkā esība var būt izšķiroša sodu tiesību piemērošanā. Piemēram, ārvalstu vadītāju licences atzīšana vai neatzīšana Latvijas teritorijā⁷⁵⁵ var ietekmēt Krimināllikuma 262.panta pirmās daļas piemērošanu, kurā paredzēta personas saukšana pie kriminālatbildības par transportlīdzekļa vadīšanu, ja nav transportlīdzekļa vadīšanas tiesību (transportlīdzekļa vadīšanas tiesības noteiktā kārtībā nav iegūtas vai ir atņemtas) un ja vadītājs atrodas alkohola, narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošu vielu ietekmē. Līdzīgi cita veida pārrobežu administratīvie akti var būt izšķiroši arī Krimināllikuma 99.panta trešās daļas (atkritumu

⁷⁵⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/126/EK par vadītāju apliecībām. Pieņemta 20.12.2006. [08.11.2019. red.], 2.panta pirmā daļa.

ievešana un pārvadāšana tranzītā),⁷⁵⁶ 137.panta (neatļauta ārstniecība),⁷⁵⁷ 190.¹panta (preču un vielu, kuru aprīte ir aizliegta vai speciāli reglamentēta, pārvietošana pāri Latvijas Republikas valsts robežai),⁷⁵⁸ 194.panta (neatļauta finanšu instrumentu izlaišana),⁷⁵⁹ 205.panta (tirdzniecības noteikumu pārkāpšana),⁷⁶⁰ 207.panta (uzņēmējdarbība bez reģistrēšanas un bez atļaujas),⁷⁶¹ 229.panta (valsts aizsardzībā esošu kultūras pieminekļu izvešana),⁷⁶² 237¹.panta (stratēģiskas nozīmes preču aprītes noteikumu pārkāpšana),⁷⁶³ 280.panta otrās daļas (personas nodarbināšana, ja tā nav tiesīga valstī uzturēties)⁷⁶⁴ piemērošanā. Tāpat arī attiecīgo nozari regulējošajā likumā vai pašvaldību saistošajos noteikumos var tikt paredzēta personas saukšana pie atbildības, kuras pieļaujamība var būt atkarīga no pārrobežu administratīvā akta spēkā esības vai neesības.⁷⁶⁵ No minētajiem piemēriem soda tiesībās redzams, ka tiesiskajā sastāvā: 1) var būt tieša atsauce uz konkrētas licences vai atļaujas nepieciešamību, piemēram, transportlīdzekļa vadīšana, ja nav transportlīdzekļa vadīšanas tiesību,⁷⁶⁶ vai finanšu instrumentu laišana apgrozībā bez likumā noteiktās

⁷⁵⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 1013/2006 par atkritumu sūtījumiem. Pieņemta 14.06.2006. [08.11.2019. red.] 7., 8., 9.pants, sal. Rīgas apgabaltiesas 2019.gada 9.augusta spriedums lietā 1A30054718. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 26.11.2019.].

⁷⁵⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2005/36/EK par profesionālo kvalifikāciju atzīšanu. Pieņemta 07.09.2005. [08.11.2019. red.], 21.panta pirmā daļa, arī Ārstniecības likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1997. 1.jūlijs, nr. 167/168, 12.pants.

⁷⁵⁸ Padomes Direktīva par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli. Pieņemta 18.06.1991. [08.11.2019. red.], 1.panta trešā daļa, 7.panta pirmā daļa.

⁷⁵⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2014/65/ES par finanšu instrumentu tirgiem. Pieņemta 15.05.2014. [08.11.2019. red.], 6.pants.

⁷⁶⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2001/83/EK par Kopienas kodeksu, kas attiecas uz cilvēkiem paredzētām zālēm. Pieņemta 06.11.2001. [08.11.2019. red.], 28., 29.pants.

⁷⁶¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 1008/2008 par kopīgiem noteikumiem gaisa pārvadājumu pakalpojumu sniegšanai Kopienā. Pieņemta 24.09.2008. [08.11.2019. red.], 3.panta pirmā daļa, 15.pants. Par nošķiršanu no Krimināllikuma 208.panta skatīt Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2019.gada 4.jūnija spriedumu lietā SKK-111/2019.

⁷⁶² Padomes Regula Nr. 116/2009 par kultūras priekšmetu izvešanu. Pieņemta 18.12.2008. [08.11.2019. red.], 2.panta pirmā un trešā daļa.

⁷⁶³ Padomes Regula Nr. 428/2009, ar ko izveido Kopienas režīmu divējāda lietojuma preču eksporta, pārvadājumu, starpniecības un tranzīta kontrolei, 9., 10., 11.pants. Pieņemta 05.05.2009. [08.02.2020. red.], Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2018.gada 26.janvāra spriedums lietā SKK-17/2018.

⁷⁶⁴ Konvencija, ar ko īsteno Šengenas nolīgumu. Oficiālais Vēstnesis, 2000. 22.septembris, nr. 239, 21.panta 1. un 2.punkts.

⁷⁶⁵ Piemēram, neatļauta ārstniecība: Ārstniecības likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1997. 1.jūlijs, nr. 167/168 [22.10.2019. red.], 12.pants kopsakarā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2005/36/EK par profesionālo kvalifikāciju atzīšanu. Pieņemta 07.09.2005. [08.11.2019. red.], 21.panta pirmo daļu. Augu aizsardzības līdzekļu laišana tirgū: Augu aizsardzības likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 30.decembris, nr. 388/399 [22.10.2019. red.] kopsakarā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu Nr. 1107/2009 par augu aizsardzības līdzekļu laišanu tirgū. Pieņemta 21.10.2009. [08.11.2019. red.], 29., 40.pants. Ģenētiski modificēto organismu ierobežotās izmantošanas noteikumu pārkāpšana: Ģenētiski modificēto organismu aprītes likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007. 5.decembris, nr. 195 [22.10.2019. red.] kopsakarā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu Nr. 2001/18/EK par ģenētiski modificētu organismu apzinātu izplatīšanu vidē. Pieņemta 12.03.2001. [08.11.2019. red.], 18., 19.pants. Uzturēšanās atļauju noteikumu pārkāpšana: Imigrācijas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2002. 20.novembris, nr. 169, 68²pants kopsakarā ar Konvenciju, ar ko īsteno Šengenas nolīgumu. Oficiālais Vēstnesis, 2000. 22.septembris, nr. 239, 21.panta 1. un 2.punkts, Personu pārvadāšana bez ceļošanas dokumentiem: Imigrācijas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2002. 20.novembris, nr. 169, 21.pants [26.11.2019. red.] kopsakarā ar Konvenciju, ar ko īsteno Šengenas nolīgumu. Oficiālais Vēstnesis, 2000. 22.septembris, nr. 239, 21.panta 1. un 2.punkts, Rīgas rajona tiesas 2018.gada 5.aprīļa spriedums lietā 1A33017817. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 26.11.2019.].

⁷⁶⁶ Krimināllikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998 8.jūlijs, nr. 199/200 [22.10.2019. red.], 262.pants.

finanšu instrumentu reģistrācijas;⁷⁶⁷ 2) var būt norāde uz konkrētām tiesībām, kuras izriet no noteikta veida valsts atļaujas vai licences, piemēram, tādas personas nodarbināšana, kura nav tiesīga uzturēties Latvijas Republikā,⁷⁶⁸ vai neatļauta ārstniecība;⁷⁶⁹ 3) var būt norāde uz vispārīgu tiesiskā regulējuma ievērošanu, kas pastarpināti ietver pienākumu saņemt un darboties saskaņā ar konkrētu atļauju, piemēram, atbildība par valsts institūciju izdoto tirdzniecības noteikumu apzinātu pārkāpšanu⁷⁷⁰ vai atbildība par atkritumu tranzītpārvadāšanu cauri Latvijas teritorijai, pārkāpjot noteikumus.⁷⁷¹

Latvijā tiesas netiešās pārbaudes kontekstā ir risinājušas divu paralēlo pārrobežu atļauju problēmu. Proti, lietā 1A29005218 persona tika saukta pie administratīvās atbildības par to, ka transportlīdzekļa vadītājam nebija klāt vadītāja apliecība un bija stājies spēkā transportlīdzekļu vadīšanas tiesību izmantošanas aizliegums, jo normatīvajos aktos noteiktā termiņā Latvijā nebija veikta kārtējā veselības pārbaude. Turpretī tiesa, izskatot lēmumu par personas saukšanu pie atbildības, konstatēja, ka personai 2009.gadā izsniegta vadītāja apliecība Latvijā, savukārt vēlāk – 2011.gadā – Vācijā. Tā kā jaunākā vadītāja apliecība⁷⁷² – Vācijas izsniegtā – bija derīga un vadītāju apliecības saskaņā ar Direktīvas 2006/126/EK⁷⁷³ 2.panta 1.punktu Eiropas Savienībā ir savstarpēji atzīstamas, tiesa atzina, ka personas saukšana pie atbildības daļā par transportlīdzekļa vadīšanu, ja ir spēkā transportlīdzekļu vadīšanas tiesību izmantošanas aizliegums, bija nepamatota.⁷⁷⁴ Tādējādi lietā pakārtotais jautājums – ārvalstu administratīvā akta atzīšana – izslēdza personas saukšanu pie atbildības.

Šādos gadījumos soda tiesību norma parasti nenoteic, ka attiecīgā licence vai atļauja varētu būt arī pārrobežu administratīvais akts jeb citā valstī izdota atļauja, kas ir derīga Latvijā, tādēļ tas var radīt izaicinājumus tiesību piemērotājam. Tomēr tas, ka ārvalstu administratīvais akts ir derīgs arī Latvijā, ir jāzina attiecīgās atļaujas adresātam. Tādēļ, ja tas ietekmē attiecīgās lietas iznākumu, tieši atļaujas adresātam ir jāinformē tiesa par šādas atļaujas esību.

Krimināllietās un administratīvo pārkāpumu lietās, nosakot personas atbildību, nacionālā soda norma tiek piemērota kopsakarā ar Eiropas Savienības tiesībām vai Latvijai saistošajām starptautiskajām tiesībām, kas paredz valstij saistību atzīt citas valsts izdotu administratīvo aktu

⁷⁶⁷ Turpat, 194.panta pirmā daļa.

⁷⁶⁸ Turpat, 280.panta otrās daļa.

⁷⁶⁹ Turpat, 137.pants, Ārstniecības likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1997. 1.jūlijs, nr. 167/168 [22.10.2019. red.], 12.pants.

⁷⁷⁰ Krimināllikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998 8.jūlijs, nr. 199/200 [22.10.2019. red.], 205.pants.

⁷⁷¹ Turpat, 99.panta trešā daļa.

⁷⁷² Atbilstoši Ministru kabineta 2010.gada 13.februāra noteikumu Nr.103 "Transportlīdzekļa vadītāja tiesību iegūšanas un atjaunošanas kārtība un vadītāja apliecības izsniegšanas apmaiņas, atjaunošanas un iznīcināšanas kārtība" 8.pantam personai var būt tikai viena lietošanai derīga vadītāja apliecība, karte vai atļauja. Par spēkā esošu tiek uzskatīta tā vadītāja apliecība, karte vai atļauja, kas personai izsniegta pēdējā.

⁷⁷³ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/126/EK par vadītāju apliecībām. Pieņemta 20.12.2006. [22.11.2019. red.].

⁷⁷⁴ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2018.gada 23.maija spriedums lietā 1A29005218. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 22.11.2019.]

(licenci, atļauju, reģistrāciju u.c.). Tiesa šajā gadījumā pārbauda, pirmkārt, vai atļaujai saskaņā ar tiesību normām ir nozīme attiecīgās sodu tiesību normas piemērošanai, otrkārt, vai konkrētā atļauja ir vai bija derīga Latvijas teritorijā, treškārt, vai bija veiktas visas darbības šīs atļaujas atzīšanai Latvijā, ja tas bija nepieciešams priekšnoteikums pārrobežu administratīvā akta spēkā esībai Latvijas teritorijā.

4.2.2. Civiltiesas

Līdzīgi pārrobežu administratīvā akta spēkā esība (tā atzīšana) Latvijā var būt nozīmīga arī civiltiesisku strīdu izšķiršanā. Tiesiskās sekas, kas privāttiesiskās attiecībās iestājas no pārrobežu administratīvā akta, var būt atkarīgas gan 1) no likumdevēja gribas, gan arī 2) no tiesiskā darījuma dalībnieku gribas. Turpmāk norādīti daži ilustratīvi piemēri iepriekš minētajam.

Pirmkārt, pārrobežu atļauja vai licence var būt priekšnoteikums privāttiesisku attiecību nodibināšanai, savukārt šīs atļaujas vai licences atcelšana var izbeigt vai aizliegt pastāvošu privāttiesisku attiecību.⁷⁷⁵ Piemēram, gaisa pārvadājumu pakalpojumu sniedzēja licence atļauj sniegt gaisa pārvadājumu pakalpojumus, apdrošināšanas licence – sniegt pārrobežu apdrošināšanas pakalpojumus, zāļu tirdzniecības atļauja – tirgot zāles, savukārt šo atļauju atcelšana var padarīt šo pakalpojumu sniegšanu vai preču pārdošanu par nepieļaujamu un attiecīgo darījumu par spēkā neesošu. Latvijas administratīvo tiesību zinātnē atzīts, ka šāda veida administratīvie akti ir konstatējoši administratīvie akti, kas saistoši nostiprina konkrētas tiesiskās attiecības vai faktisko situāciju, no kuras, ievērojot tiesību normas, indivīdam izriet zināmas tiesības un pienākumi,⁷⁷⁶ taču šie administratīvie akti paši par sevi neietekmē privāttiesisko attiecību – šādu atļauju ietekme uz privāttiesisko darījumu ir vērtējama. Proti, pirmkārt, ir apsverams, kāds ir tiesiskā regulējuma mērķis (kādas intereses tas aizsargā), otrkārt, ir apsverams, vai bez attiecīgās atļaujas vai licences noslēgts vai turpināts darījums varētu būt uzskatāms par pretēju likumam vai vērstu uz likuma apiešanu Civillikuma 1415.panta izpratnē.⁷⁷⁷ Tādējādi tas, ka pārrobežu atļauja vai licence tiek atcelta vai atzīta par spēkā neesošu, automātiski neatceļ arī konkrēto tiesisko darījumu, tomēr šī ietekme novērtējama

⁷⁷⁵ Sal. Danovskis E. Publisko un privāto tiesību dalījuma nozīme un piemērošanas problēmas Latvijā. Promocijas darbs: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2012, 91., 93.lpp., sal. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2018.gada 11.decembra spriedums lietā SKC-138/2018, 10.punkts. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 16.11.2019.], sal. Daugavpils tiesas 2019.gada 23.septembra spriedums lietā C12162119. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 22.11.2019.].

⁷⁷⁶ Danovskis E. Publisko un privāto tiesību dalījuma nozīme un piemērošanas problēmas Latvijā. Promocijas darbs: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2012, 91.lpp. ar atsauci uz Višķere I., Briede J. IV nodaļa. Administratīvā procesa kārtībā izskatāmie pieteikuma priekšmeti. Grām.: Administratīvais process tiesā. Briede J. (zin. red.). Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2008, 174.lpp.

⁷⁷⁷ Danovskis E. Publisko un privāto tiesību dalījuma nozīme un piemērošanas problēmas Latvijā. Promocijas darbs. : Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2012, 90.–93.lpp., sal. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2019.gada 23.septembra spriedums lietā SKC-289/2019, Civillikums: LR likums. Valdības Vēstnesis, 1937. 20.februāris, nr. 41 [13.01.2020. red.], 494., 500. un 504.pants.

katras atļaujas vai licences gadījumā, ievērojot iepriekš minētos kritērijus. Turklāt, lai konstatētu darījuma absolūtu spēkā neesību, gan tā dalībnieki, gan arī ieinteresētās personas var celt prasību tiesā.⁷⁷⁸ Uz darījuma nederīgumu (ierunas veidā vai ceļot atsevišķu prasību) var atsaukties ikviena persona, kurai ir pamatota interese par šā darījuma spēkā neesību, turklāt tiesa šo darījumu var atzīt par spēkā neesošu arī pēc savas iniciatīvas. Turpretī apstrīdamu darījumu var apstrīdēt vienīgi ieinteresētais darījuma dalībnieks.⁷⁷⁹

Otrkārt, civiltiesiskās attiecībās pārrobežu administratīvais akts var ietekmēt tiesisko darījumu ne vien ar likumdevēja gribu, bet arī tiesiskā darījuma dalībnieku gribu.⁷⁸⁰ Piemēram, ieguldījumu brokeru pakalpojumu sniegšanas līgumā var tikt paredzēts, ka puse var tikt atbrīvota no kādām saistībām vai tai jāveic kādi zināmi pasākumi, ja valsts iestāde atceļ ieguldījumu brokeru atļauju; testamentā var novēlēt legātu sniegt finansiālu atbalstu personai līdz brīdim, kad legatārs ieguvusi diplomu vai kādu noteiktu kvalifikāciju⁷⁸¹ vai vienošanās par to, ka personai tiek izmaksāta stipendija vai kāds cits finansiāls atbalsts līdz brīdim, kad tā ieguvusi Latvijā atzīstamu augstāko izglītību. Šādos gadījumos pārrobežu administratīvais akts uzskatāms par tiesiskā darījuma nosacījumu. Lai pārbaudītu nosacījuma iestāšanos, tiesa var apsvērt, vai administratīvais akts ir spēkā un kāda ir tā nozīme tiesiskajā darījumā, tomēr šī pārbaude neaptver tiesības vērtēt pārrobežu administratīvā akta tiesiskumu.⁷⁸² Tas attiecas gan uz gadījumu, kad administratīvais akts ir izdots Latvijā, gan arī gadījumu, kad to ir izdevusi cita valsts, taču tas ir spēkā Latvijā.

Tas, ka puses brīvprātīgi tiesiskajā darījumā ir noteikušas kā nosacījumu pārrobežu administratīvo aktu vai šāds nosacījums paredzēts ar likumu, nemaina atziņu, ka kompetence pārbaudīt administratīvā akta tiesiskumu ir vienīgi pārrobežu administratīvā akta izcelsmes valsts tiesai,⁷⁸³ ja vien uzņemošās valsts tiesai nav īpaši ar likumu vai starptautisku līgumu noteikta šāda kompetence. Turklāt šajā sakarā jāņem vērā, ka privāttiesību strīdu gadījumā, kas saistīti ar pārrobežu administratīvajiem aktiem, var būt pamats apsvērt starptautisko privāttiesību piemērošanu. Piemēram, ja līgums zaudē spēku sakarā ar Latvijas iestāžu iepriekš izdotās licences atcelšanu,

⁷⁷⁸ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2018.gada 29.jūnija spriedums lietā SKC-203/2018, 8.3.apakšpunkts. Pieejams: www.at.gov.lv [aplūkots 16.01.2020.].

⁷⁷⁹ Grūtups A., Kalniņš E. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 217.lpp.

⁷⁸⁰ Sal. Danovskis E. Publisko un privāto tiesību dalījuma nozīme un piemērošanas problēmas Latvijā. Promocijas darbs: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2012, 94.lpp., Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2018.gada 11.decembra spriedums lietā SKC-138/2018, 10.punkts. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 16.11.2019.].

⁷⁸¹ Danovskis E. Publisko un privāto tiesību dalījuma nozīme un piemērošanas problēmas Latvijā. Promocijas darbs: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2012, 94.lpp.

⁷⁸² Turpat, 94.lpp.

⁷⁸³ Plašāk skatīt 3.1.apakšnodalu "Uzņemošās valsts iestāžu tiesības kontrolēt pārrobežu administratīvo aktu tiesiskumu", Eiropas Savienības (bij. Kopienas) Tiesas 2008.gada 16.oktobra spriedums lietā: C-452/06 Synthon, ECR, p. I-7681, 32.punkts.

darījuma pusēm ir jāraugās, piemēram, kur ir līguma puses domicils, attiecīgās saistības izpildes vieta utt.

4.3. Tiesas kompetences robežas vērtēt administratīvo aktu netiešās pārbaudes ietvaros

Ievērojot iepriekš minēto, pārrobežu administratīvais akts var būt viens no tiesiskajiem un faktiskajiem apstākļiem citā lietā – krimināllietā, administratīvo pārkāpumu lietā, civillietā un arī administratīvajā lietā, ja tas nav pieteikuma priekšmets konkrētajā lietā. Šajā apakšnodaļā tiek analizēts, cik tāl tiesa var vērtēt pārrobežu administratīvo aktu netiešās pārbaudes ietvaros.

Latvijas tiesību sistēmā principā netiek atzīta vispārējās jurisdikcijas tiesu kompetence lemt par administratīvā akta tiesiskumu un to atcelšanu.⁷⁸⁴ Proti, vispārīgi vispārējās jurisdikcijas tiesām nevajadzētu pārvērtēt tos apstākļus, kas jau ir izlemti administratīvajā aktā, jo tādējādi šī tiesa var iejaukties izpildvaras kompetencē.⁷⁸⁵ Tomēr minētajam principam, ka vispārējās jurisdikcijas tiesa nevar lemt par administratīvā akta tiesiskumu un tā atcelšanu, pastāv vismaz divi izņēmumi. Pirmkārt, tiesu praksē ir atzīts, ka vispārējās jurisdikcijas tiesa var izņēmuma gadījumā procesuālās efektivitātes labad vērtēt administratīvā akta tiesiskumu, ja saskaņā ar šo administratīvo aktu nodibinātās privāttiesiskās attiecības un tā sekas ir apstrīdētas vispārējās jurisdikcijas tiesā.⁷⁸⁶ Tiesību zinātnē atzīts, ka šo tiesas atziņu nevar vispārināt, un secināts, ka civilprocesa kārtībā administratīvā akta tiesiskumu varētu vērtēt tikai tad, ja kumulatīvi ir iestājušies šādi apstākļi: 1) lieta ierosināta pēc prokurora protesta; 2) administratīvā akta atcelšanas pamatojums ir fakts, ka tā adresāts administratīvā akta izdošanu panācis ar prettiesiskām darbībām; 3) administratīvais akts ir prettiesisks, un tā palikšana spēkā skar būtiskas sabiedrības intereses vai administratīvais akts ir spēkā neesošs.⁷⁸⁷ Otrkārt, lieta var tikt izskatīta citā tiesu atzarā, ja kumulatīvi iestājušies šādi apstākļi: 1)

⁷⁸⁴ Civilprocesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 3.novembris, nr. 326/330 [16.11.2019. red.], pārejas noteikumu 1.punkts, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2017.gada 29.decembra spriedums lietā SKC-274/2017, 6.4.apakšpunkts, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2019.gada 14.februāra spriedums lietā SKC-34/2019, 12.punkts. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 16.11.2019.], Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2018.gada 5.decembra spriedums lietā SKC-283/2018. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 16.11.2019.], 331. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2017.gada 29.decembra spriedums lietā SKC-274/2017. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 16.11.2019.].

⁷⁸⁵ Danovskis E. Publisko un privāto tiesību dalījuma nozīme un piemērošanas problēmas Latvijā. Promocijas darbs. : Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2012, 105.lpp. ar atsauci uz Аэдмаа А., Лопман Э., Паррэст Н., Пилвинг И., Вэне Э. Руководство по административному производству. Тарту: Издательство Тартуского университета, 2005., с. 395-396.

⁷⁸⁶ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2017.gada 21.jūnija spriedums lietā SKC-210/2017, 8.2.apakšpunkts. Pieejams: <http://at.gov.lv/> [aplūkots 16.01.2020.], Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2010.gada 24.februāra spriedums lietā SKC-42/2010, 19.punkts. Pieejams: <http://at.gov.lv/> [aplūkots 16.01.2020.], Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2008.gada 4.jūnija spriedums lietā SKC-176/2008. Pieejams: <http://at.gov.lv/> [aplūkots 16.11.2019.].

⁷⁸⁷ Danovskis E. Publisko un privāto tiesību dalījuma nozīme un piemērošanas problēmas Latvijā. Promocijas darbs. : Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2012, 101.lpp. ar atsauci uz Аэдмаа А., Лопман Э., Паррэст Н., Пилвинг И.,

tiesu atzarā, kuram lieta patiesībā pakļauta, ar spēkā stājušos tiesas nolēmumu atteikts lietu izskatīts, tādējādi liedzot personai atkārtoti iesniegt pieteikumu un 2) Augstākās tiesas departamentu priekšsēdētāju sēde likuma „Par tiesu varu” 50.panta piektās daļas kārtībā pieņēmusi lēmumu, kurā izšķirts jautājums par lietas pakļautību, nododot šo lietu otram tiesu atzaram, šādā veidā nodrošinot personas tiesības uz pieeju tiesai.⁷⁸⁸ Tādējādi vismaz divos izņēmuma gadījumos arī vispārējās jurisdikcijas tiesas nolūkā garantēt procesuālo ekonomiju vai tiesības uz pieeju tiesai varētu lemt par administratīvo aktu tiesiskumu un to atcelšanu.

Tā kā tiesas nevar lemt par pārrobežu administratīvā akta atcelšanu tiešās pārbaudes ietvaros, tiesas vēl jo vairāk nevar lemt par pārrobežu administratīvo aktu atcelšanu netiešās pārbaudes ietvaros – kad konkrētā pārrobežu administratīvā akta atcelšana nav pieteikuma tiesā priekšmets, bet gan viens no izšķirošajiem apstākļiem lietā. Tomēr netiešās pārbaudes ietvaros, ņemot vērā to, ka šāds ārvalstu administratīvais akts var izšķirt lietas iznākumu, tiesa var pārbaudīt šī konkrētā administratīvā akta esību – tā autentiskumu un tajā ietvertās informācijas precizitāti un saistošo raksturu konkrētās lietas iznākumam –, bet nevar pārbaudīt šī ārvalstu administratīvā akta izdošanas procedūras un satura pareizību, ja vien šādas tiesības nav paredzētas normatīvajā aktā.⁷⁸⁹ Piemēram, lemjot par personas saukšanu pie atbildības par transportlīdzekļa vadīšanu bez derīgām autovadītāja tiesībām, tiesa ir kompetenta pārbaudīt citā valstī piešķirtu vadītāja tiesību esību, tostarp uzrādītās vadītāja apliecības autentiskumu, vai, pārbaudot iepirkuma konkursa rezultātu, novērtēt personas kvalifikācijas esību – ārvalstu diploma autentiskumu, ja tas ir izšķiroši lietas iznākumam. Tomēr, kā norādīts iepriekš, šāds novērtējums neaptver ārvalstu administratīvā akta izdošanas procedūras un satura pareizības pārbaudi.

Izņēmuma gadījums, kad būtu iespējams apsvērt atkāpšanos no vispārējā principa, ka nacionālā tiesa nepārbauda ārvalsts iestādes izdota administratīvā akta izdošanas procedūru un tā izdošanas pamatotību, ir tādā gadījumā, ja tiesību norma, kas tiesību normu hierarhijā ir līdzvērtīga tai, kas paredz konkrētās kategorijas ārvalsts izdota administratīvā akta tiesisko seku attiecināšanu uz ārvalsts teritoriju, paredz tiesības šādu kontroli veikt.⁷⁹⁰ Šāda situācija aplūkota Francijas Valsts

Вэне Э. Руководство по административному производству. Тарту: Издательство Тартуского университета, 2005., с. 395-396.

⁷⁸⁸ Sal. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta departamentu priekšsēdētāju sēdes 2009.gada 10.marta lēmums. Pieejams: <http://at.gov.lv> [aplūkots 16.11.2019.], Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta departamentu priekšsēdētāju sēdes 2010.gada 17.septembra lēmums. Pieejams: <http://at.gov.lv> [aplūkots 16.11.2019.], Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta departamentu priekšsēdētāju sēdes 2011.gada 25.februāra lēmums. Pieejams: <http://at.gov.lv>, Administratīvās rajona tiesas 2019.gada 5.marta spriedums lietā A420178418, 6.punkts. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 17.11.2019.].

⁷⁸⁹ Paris T. La reconnaissance des actes administratifs étrangers. *Revue internationale de droit comparé*, 2014. Vol. 66, p. 647, Gautier M. Acte administratif transnational et droit communautaire. Rapport en séminaire “À propos de situations de transnationalité intéressant le droit administratif” en 8 juin 2007, p. 11. Pieejams: <http://www.sciencespo.fr/chaire-madp/content/seminaires-droit-public-compare-europeen-et-global> [aplūkots 11.12.2019.].

⁷⁹⁰ Paris T. La reconnaissance des actes administratifs étrangers. *Revue internationale de droit comparé*, 2014. Vol. 66, p. 648, Paris T. La reconnaissance des actes administratifs étrangers au droit français. In: Rodríguez-Arana Munoz J.

padomes lietā, kurā par personu tika ziņots Šengenas informācijas sistēmā nolūkā liegt tai ieceļošanu Šengenas zonā.⁷⁹¹ Šajā lietā pieteicējai atteikta vīza iebraukšanai Francijā tādēļ, ka Vācijas iestādes ziņoja par pieteicēju Šengenas informācijas sistēmā nolūkā tai liegt ieceļošanu. Pieteicēja Francijā pārsūdzēja atteikumu izsniegt vīzu, norādot uz viņas iekļaušanas Šengenas informācijas sistēmā prettiesiskumu. Lietā Francijas Valsts padome atzina, ka nacionālajai administratīvajai tiesai, pārbaudot nacionālā īstenošanas pasākuma tiesiskumu, tostarp bija jāvērtē arī ziņošanas par personu Šengenas informācijas sistēmā pamatotību, neraugoties uz to, ka šo ziņojumu ir veikušas ārvalstu iestādes.⁷⁹² Tiesību zinātnē šis gadījums aplūkots kā piemērs citas valsts administratīvā akta pamatotības pārvērtēšanai.⁷⁹³ Konkrētajā gadījumā atkāpšanās no vispārējā principa, ka nacionālā tiesa nepārbauda ārvalsts iestādes izdotu administratīvo aktu, pamatota ar Konvencijas, ar ko īsteno Šengenas nolīgumu,⁷⁹⁴ 116.pantu, kas noteic atbildību par Šengenas informācijas sistēmas datu izmantošanu. Tomēr lietā pārbaudāmais pamats ziņojumam bija šaurs – persona sistēmā tika iekļauta sakarā ar to, ka Vācijā tika noraidīts pieteicējas patvēruma pieteikums, tomēr lietā secināts, ka patvēruma pieteikuma noraidīšana nav uzskatāma par tādu pamatu Konvencijas, ar ko īsteno Šengenas nolīgumu, 96.panta izpratnē, lai par to ziņotu Šengenas informācijas sistēmā nolūkā tai liegt ieceļošanu.⁷⁹⁵ Šobrīd, lai novērstu līdzīgu gadījumu atkārtosanos, līdz ar ziņojuma iesniegšanu jānorāda uz tāda pamatota iemesla pastāvēšanu, kāpēc konkrētai personai ieceļošana Šengenas valstīs ir liegta, nostiprinot to ar informāciju, kas valstij, kura saņem uzziņas no sistēmas, pirms tā liedz ieceļošanu Šengenas valstīs, ļauj konstatēt, ka personas klātbūtne šajā gadījumā rada reālus, faktiskus un pietiekami nopietnus draudus sabiedrības pamatinteresēm.⁷⁹⁶

Līdzīgi tiesību zinātnē pastāv diskusija saistībā ar tiesu kompetenci vērtēt citas valsts izdotu izpildāmu administratīvo aktu (piemēram, personai nelabvēlīgu vai negatīvu administratīvo aktu)

Recognition of Foreign Administrative Acts. Switzerland: Springer International Publishing Switzerland, 2016, p. 129, sal. Oxman B.H. Jurisdiction of States. Max Planck Encyclopedia of Public International Law. Ed. Wolfrum R. Oxford: Oxford University Press, 2015. Pieejams: <http://opil.puplaw.com> [skatīts: 21.01.2020].

⁷⁹¹ Francijas Valsts padomes 1999.gada 9.jūnija lēmums lietā 190384. Pieejams: <https://www.legifrance.gouv.fr/> [aplūkots 11.12.2019.].

⁷⁹² [...] qu'il appartient au juge administratif, saisi de conclusions dirigées contre une décision administrative fondée sur le signalement d'une personne aux fins de non-admission, de se prononcer sur le bien-fondé du moyen tiré du caractère injustifié de ce signalement alors même qu'il a été prononcé par une autorité administrative étrangère.

⁷⁹³ Paris T. La reconnaissance des actes administratifs étrangers. Revue internationale de droit comparé, 2014. Vol. 66, p. 648, Elkind D. L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne. Thésis de Doctorat. Bordeaux : Université de Bordeaux, 2018, p. 380, Gautier M. Acte administratif transnational et droit communautaire. Rapport en séminaire "À propos de situations de transnationalité intéressant le droit administratif" en 8 juin 2007, p. 12–13. Pieejams: <http://www.sciencespo.fr> [aplūkots 11.12.2019.], Sauvé J.M. La territorialité du droit. Discours 22 Mai 2012. Pieejams: <https://www.conseil-etat.fr/> [aplūkots 11.12.2019.].

⁷⁹⁴ Konvencija, ar ko īsteno Šengenas nolīgumu. Oficiālais Vēstnesis, 2000. 22.septembris, nr. 239.

⁷⁹⁵ Francijas Valsts padomes 1999.gada 9.jūnija lēmums lietā 190384. Pieejams: <https://www.legifrance.gouv.fr/> [aplūkots 11.12.2019.], sal. par kompetenci: Francijas Valsts padomes 2001.gada 12.jūlija spriedums lietā 227747. Pieejams: <https://www.legifrance.gouv.fr/> [aplūkots 11.12.2019.].

⁷⁹⁶ Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 2016.gada 31.janvāra spriedums lietā: C-503/03 Eiropas Komisija pret Spāniju, ECR, p. I-1097, 48.–53.punkts, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2016.gada 15.aprīļa spriedums lietā SA-1/2016, 11.punkts. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 16.11.2019.].

atbilstību pamattiesībām, galvenokārt Eiropas Savienības Pamattiesību hartas⁷⁹⁷ vai Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas⁷⁹⁸ normām, kā arī publisko tiesību imperatīvajām normām. Šajā sakarā ir izteikti pieņēmumi, ka tiesa varētu pārbaudīt Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.panta pārkāpuma neesību administratīvā akta izdošanā, kā arī to, vai, piemēram, liegums personai ieceļot valstī saistībā ar ziņojumu Šengenas informācijas sistēmā nepārkāptu konvencijas 8.pantu. Šādā gadījumā tiesa novērtē nacionālo īstenošanas lēmumu, faktiski apejot tās tiesiskās sekas, kādas uzņemošajai valstij būtu jānodibina sakarā ar spēkā esošu atzīstamu ārvalstu lēmumu.⁷⁹⁹ Tomēr šādā situācijā būtu paturams prātā, ka jebkādas kļūdas ārvalstu administratīvajā aktā būtu novērtējamas savstarpējās uzticēšanās principa gaisā un primāri būtu risināmas, valstīm savstarpēji sazinoties un dodot iespēju kļūdas novērst pašā izdevējvalstī, nevis faktiski apejot tās tiesiskās sekas, kādas uzņemošajai valstij būtu jānodibina sakarā ar spēkā esošu atzīstamu ārvalstu lēmumu.⁸⁰⁰

Apkopojot šajā nodaļā analizēto, secināms, ka soda tiesībās, nosakot personas atbildību, un privāttiesībās, nosakot personas saistības, nacionālā norma tiek piemērota kopsakarā ar Eiropas Savienības tiesībām vai Latvijai saistošajām starptautiskajām tiesībām, kas paredz valstij saistību atzīt citas valsts izdotu administratīvo aktu (licenci, atļauju, reģistrāciju u.c.). Tiesa šajā gadījumā pārbauda, pirmkārt, vai pārrobežu atļaujai saskaņā ar tiesību normām ir nozīme attiecīgās sodu tiesību normas piemērošanai vai personas saistības novērtēšanai, otrkārt, vai konkrētā pārrobežu atļauja ir vai bija derīga Latvijas teritorijā, treškārt, vai bija veiktas visas darbības šīs atļaujas atzīšanai Latvijā, ja tas bija nepieciešams priekšnoteikums pārrobežu administratīvā akta spēkā esībai Latvijas teritorijā. Pakārtotais jautājums – pārrobežu administratīvā akta atzīšana –, tostarp tā esības vai neesības noskaidrošana, ir jautājums, kas var būt kā priekšnoteikums nacionālās soda tiesību normas vai privāttiesību normas piemērošanai, tā arī tās piemērošanas izslēgšanai.

4.4. Personu, kas nav pārrobežu administratīvā akta adresāti, tiesību aizsardzība

Pārrobežu administratīvais akts un uz tā pamata veiktās darbības var ierobežot citas personas tiesības un tiesiskās intereses uzņemošajā valstī. Ņemot vērā, ka pārrobežu administratīvais akts ir citas valsts varas izpausme (pret savā jurisdikcijā esošu noteiktu personu), kuras tiesiskumu un pamatotību uzņemošās valsts tiesas pašu par sevi nevar pārbaudīt, pārrobežu administratīvie akti

⁷⁹⁷ Eiropas Savienības Pamattiesību harta. Oficiālais Vēstnesis, 2007. 12.decembris, nr. 326

⁷⁹⁸ Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Latvijas Vēstnesis, 1997. 13.jūnijs, nr. 143/144

⁷⁹⁹ Paris T. La reconnaissance des actes administratifs étrangers. *Revue internationale de droit comparé*, 2014. Vol. 66, p. 648–650.

⁸⁰⁰ Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. *Heidelberg Journal of International Law*, 2011. Vol. 71, p. 776.

vienmēr ir apstrīdami un pārsūdzami izcelsmes valstī.⁸⁰¹ Tas pats attiecas arī uz trešajām personām, kas nav šī pārrobežu administratīvā akta adresātes, bet kuru tiesības un tiesiskās intereses šāds pārrobežu administratīvais akts ierobežo.

Arī trešo personu tiesību aizsardzības kontekstā ir nošķirams, vai konkrētais pārrobežu administratīvais akts ir, pirmkārt, automātiski atzīstams administratīvais akts vai, otrkārt, ar atsevišķu lēmumu atzīstams administratīvais akts, kas savu spēku Latvijā iegūst ar Latvijas iestāžu pastāvīgu atzīšanas lēmumu. Persona, kas nav konkrētā pārrobežu administratīvā akta adresāte, bet ar to ir ierobežota, var vērsties Latvijas administratīvajā tiesā pret šo pēdējo – Latvijas iestādes atzīšanas lēmumu. Tomēr šādā gadījumā tiesai, pārbaudot nacionālo atzīšanas lēmumu, jāvērtē, 1) kāda ir Latvijas atzīšanas iestādes kompetence atzīšanas procesa ietvaros, 2) šīs atzīšanas tiesiskās sekas un 3) kādas intereses aizsargā attiecīgā atzīšanas procedūra. Proti, tiesai jānoskaidro, vai Latvijas iestāde, atzīstot konkrēto pārrobežu administratīvo aktu, uzņemas tieši tādu pašu atbildību kā ārvalstu iestāde, kas šo pārrobežu administratīvo aktu izdevusi. Šā vērtējuma rezultātā var nonākt pie secinājuma, ka: 1) personu ierobežo atzīšanas lēmums un tā pārsūdzība ir iespējama (tomēr šādā gadījumā tiesa pārvērtē pašu atzīšanas lēmumu, nevis citas valsts izdoto lēmumu⁸⁰²); 2) personu patiesībā ierobežo citā valstī izdots administratīvais akts, nevis Latvijas iestādes atzīšanas lēmums, tādēļ pārsūdzams ir pirmais un turklāt izdevējvalsts tiesā.

Nemot vērā, ka pārrobežu administratīvais akts vispārīgi ir pārsūdzams tieši savas izcelsmes valstī, tiesību zinātnē pausta kritika, ka pienākums trešajai personai vērsties tiesā pārrobežu administratīvā akta izcelsmes valstī, kas nav šīs trešās personas uzturēšanās valsts, pārkāpj tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību.⁸⁰³ Savukārt tiesvedības izdevumi, ierobežojumi attiecībā uz *locus standi* un Eiropas Savienības dalībvalstu atšķirīgie administratīvie procesi un valsts valodas var radīt ierobežojumu pieejai tiesai.⁸⁰⁴ Grūtības rada arī tas, ka persona par iespēju apstrīdēt pārrobežu administratīvo aktu var uzzināt novēloti pēc apstrīdēšanas termiņa notecējuma. Šī problemātika nonākusi arī Eiropas Savienības likumdevēja redzeslokā. Izstrādājot Vispārējo datu aizsardzības regulu,⁸⁰⁵ kurā bija paredzēts, ka vienas pieturas aģentūras mehānisma rezultātā pieņemtais pārrobežu lēmums ir pārsūdzams vadošās uzraudzības iestādes valsts tiesā, Eiropas Savienības Padomes Juridiskā nodaļa izteica iebildumus citstarp par to, ka šāda veida pārsūdzības kārtība citā valstī varētu

⁸⁰¹ Plašāk skatīt 3.1.apakšnodaļu "Uzņemošās valsts iestāžu tiesības kontrolēt pārrobežu administratīvo aktu tiesiskumu".

⁸⁰² Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 2008.gada 16.oktobra spriedums lietā: C-452/06 Synthon, ECR, p. I-7681, 32.punkts.

⁸⁰³ De Lucia. From Mutual Recognition to EU Authorization: A Decline of Transnational Administrative Acts. Italian Journal of Public Law, 2016. Vol. 8, p. 103, De Lucia. Administrative Pluralism, Horizontal Cooperation and Transnational Administrative Acts. Review of European Administrative Law, 2012. Vol. 5, p. 36.

⁸⁰⁴ Ibid.

⁸⁰⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula). Pieņemta 27.04.2016. [23.10.2019. red.].

neatbilst prasībām, kas nostiprinātas Eiropas Savienības Pamattiesību hartas⁸⁰⁶ 47.pantā un Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas⁸⁰⁷ 13.pantā un 6.panta pirmajā daļā. Proti, indivīdam vēršanās citā valstī tiesā, kas nav tā rezidences valstī, ir apgrūtināta.⁸⁰⁸ Neraugoties uz minētajiem iebildumiem, Eiropas Savienības likumdevējs tomēr atstāja nemainīgu izvēlēto pieeju, ka pārrobežu administratīvais akts pārsūdzams tā izcelsmes valstī, nevis kādā citā indivīdam pieejamākā tiesā.⁸⁰⁹

Ievērojot to, ka citā valstī izdota pārrobežu administratīvo aktu gadījumā personas, kas nav šī akta adresātes, vispārīgi nevar vērsties tiesā savā rezidences valstī pret šo pārrobežu administratīvo aktu, lai to atceltu, tiesību zinātnē ir pausts uzskats, ka šādā gadījumā personu, kuru tiesības vai tiesiskās intereses pārrobežu administratīvais akts ir ierobežojis, uzņemošās valstī tiesā būtu aizsargājamas civiltiesiskā kārtā.⁸¹⁰ Šādā strīdā nacionālā tiesa, nepārbaudot paša pārrobežu administratīvā akta tiesiskumu, koncentrējas vienīgi uz šī akta adresāta rīcību, ar ko ir nodarīts kaitējums. Šādā strīdā administratīvais akts pats sevi nav izšķirošs; tas var kalpot vienīgi mēģinājumam attaisnot radīto kaitējumu.⁸¹¹ Šāda veida kaitējums var būt īpaši raksturīgs atļaujas biocīdu piedāvāšanai tirgū,⁸¹² atļaujas atkritumu pārvietošanai⁸¹³ un atļaujas cilvēkiem paredzētu zāļu laišanai tirgū gadījumā,⁸¹⁴ kam ir potenciāls ietekmēt plašas cilvēku grupas, kas nav šī administratīvā akta adresāti.

Vispārējās jurisdikcijas tiesa šādā gadījumā var izlemt jautājumu neatkarīgi no tā, kāds ir bijis administratīvā akta izdevējvalsts iestādes veiktais (tehniskais) novērtējums, uzņemoties autonomu produkta un izšķirošo faktu novērtējumu.⁸¹⁵ Šāda pieeja apstiprināta, piemēram, Itālijas Valsts padomes praksē. Tās lietā farmāciju uzņēmums pārsūdzēja administratīvajā tiesā valsts iestādes

⁸⁰⁶ Eiropas Savienības Pamattiesību harta. Oficiālais Vēstnesis, 2007. 12.decembris, nr. 326.

⁸⁰⁷ Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Latvijas Vēstnesis, 1997. 13.jūnijs, nr. 143/144.

⁸⁰⁸ Eiropas Savienības Padomes 2014.gada 26.maija priekšlikums Nr.10139/14 par vienas pieturas aģentūras mehānismu. Pieejams: <https://register.consilium.europa.eu> [aplūkots 23.11.2019.], arī Hustinx P. EU Data Protection Law. In Cremona M. ed. *New Technologies and EU Law*. Oxford: Oxford University Press, 2017, p.161.

⁸⁰⁹ Potaičuks A. Administratīvā procesa tiesību eiropizācija: vienas pieturas aģentūras mehānisms datu aizsardzības tiesībās. Grām.: Centrālās un Austrumeiropas juridiskās tradīcijas un juridiskās identitātes jautājumi. Latvijas Universitātes 76.starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2018., 357.–358.lpp.

⁸¹⁰ De Lucia. From Mutual Recognition to EU Authorization: A Decline of Transnational Administrative Acts. *Italian Journal of Public Law*, 2016. Vol. 8, p. 103, De Lucia. Administrative Pluralism, Horizontal Cooperation and Transnational Administrative Acts. *Review of European Administrative Law*, 2012. Vol. 5, p. 37.

⁸¹¹ De Lucia. Administrative Pluralism, Horizontal Cooperation and Transnational Administrative Acts. *Review of European Administrative Law*, 2012. Vol. 5, p. 37.

⁸¹² Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 528/2012 par biocīdu piedāvāšanu tirgū un lietošanu, 32. – 34.pants. Pieņemta 22.05.2012. [23.10.2019. red.].

⁸¹³ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 1013/2006 par atkritumu sūtījumiem 4., 7., 8., 9.pants. Pieņemta 14.06.2006. [25.11.2019. red.], sk. Eiropas Savienības Tiesas 2015.gada 26.novembra spriedumu lietā: C-487/14 Total Waste Recycling, 30.punkts.

⁸¹⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2001/83/EK par Kopienas kodeksu, kas attiecas uz cilvēkiem paredzētām zālēm, 28., 29.pants. Pieņemta 06.11.2001. [25.11.2019. red.].

⁸¹⁵ De Lucia. Administrative Pluralism, Horizontal Cooperation and Transnational Administrative Acts. *Review of European Administrative Law*, 2012. Vol. 5, p. 37.

lēmumu, ar kuru tika atzīta citas valsts atļauja konkrētu cilvēkiem paredzētu zāļu laišanai tirgū Itālijas teritorijā, jo šī uzņēmuma ieskatā labvēlīgā administratīvā akta adresāts atsaucās uz vielu, uz kuru pieteicējam bija ekskluzīvas tiesības. Administratīvā tiesa pieteikumu noraidīja, jo uzskatīja, ka Itālijas valsts iestādei nebija kompetences izlemt jautājumu par patentu tiesībām. Turpretī Itālijas Valsts padome šādu tiesas pieeju apstiprināja, norādot, ka tas nekaitē pilnās jurisdikcijas aizsardzības principam, bet vienīgi pārbīda kompetenci šo jautājumu izlemt tai ārvalsts iestādei un tiesai, kurā atļauja izdota sākotnēji, vai arī uz uzņemošās valsts vispārējās jurisdikcijas tiesu, tādējādi citstarp apstiprinot, ka vispārējās jurisdikcijas tiesām ir tiesības īstenot pilnu un efektīvu trešo personu aizsardzību savā teritorijā.⁸¹⁶

Vienlaikus Latvijas tiesu praksē attiecībā uz nacionālajiem administratīvajiem aktiem ir attīstījies princips, ka, vērtējot personas aizskarto tiesību esību, jānošķir, kas ir cēlonis iespējamam aizskārumam. Proti, iestādes rīcība – atļauju izsniegšana (un kontrole pār to izpildi) un to apstrīdēšanas process iestādē vai arī atļaujas adresāta rīcība, piemēram, būvnieka rīcība – būvdarbu veikšanas rezultātā radītā nelabvēlīgā ietekme uz personas tiesībām.⁸¹⁷ Piemēram, ja par būvatļaujas un būvprojekta saturu strīds nepastāv, bet būvnieki tieši ar savu patstāvīgu rīcību būvdarbu laikā aizskar citu personu tiesības (piemēram, kļūdas dēļ tiek izbērtas smiltis uz personas zemes vai ar autotransporta tehniku tiek sabojāta personas sēta vai cits īpašums), šāds prasījums skatāms civiltiesiskā kārtībā. Turpretim, ja ir strīds par būvatļauju un būvnieki būvdarbus veikuši, pamatojoties uz būvatļauju, personu tiesību aizskārumus faktiski izceļas no valsts izdota administratīvā akta (būvatļaujas), nevis būvnieku rīcības.⁸¹⁸ Šādas tiesas atziņas sasaistās arī ar tiesību zinātnē pausto par pārrobežu administratīvajiem aktiem, ka tos uzņemošajā valstī raksturo bipolaritāte, jo ar tiem ir garantēta zināma sabiedrības interešu aizsardzība, taču tie paši par sevi neregulē privāttiesiskās attiecības un nenodrošina pareizu sociālo dinamiku funkcionēšanu.⁸¹⁹

Tomēr ir jāņem vērā, ka tāda pārrobežu administratīvā akta adresāta rīcība, kas pamatojas uz tā pastāvīgu prettiesisku rīcību, nevis administratīvo aktu, ir vērtējama kā ārpuslīgumiska saistība ar ārvalsts elementu. Tādēļ tiesību piemērotājam ir jāpatur prātā, ka šādā gadījumā ir jānovērtē nepieciešamība piemērot starptautiskās privāttiesību kolīziju normas. Šajā ziņā dažādās valstīs var

⁸¹⁶ Itālijas Valsts padomes 15.06.2004. spriedums lietā 3993/2004. Citēts pēc: De Lucia. *Administrative Pluralism, Horizontal Cooperation and Transnational Administrative Acts. Review of European Administrative Law*, 2012. Vol. 5, p. 37.

⁸¹⁷ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2013.gada 11.oktobra spriedums lietā SKA-270/2013, 5.punkts. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 25.11.2019.], Administratīvās apgabaltiesas 2014.gada 16.maija spriedums lietā A42391306, 18.punkts. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 26.11.2019.].

⁸¹⁸ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2016.gada 14.marta lēmums lietā Nr. SKA-348/2016, 17.punkts. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv> [aplūkots 25.11.2019.], Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2012.gada 22.jūnija spriedums lietā SKA-123/2012, 13.punkts. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 26.11.2019.].

⁸¹⁹ De Lucia. *From Mutual Recognition to EU Authorization: A Decline of Transnational Administrative Acts*. *Italian Journal of Public Law*, 2016. Vol. 8, p. 104, De Lucia. *From Mutual Recognition to EU Authorization: A Decline of Transnational Administrative Acts*. *Italian Journal of Public Law*, 2016. Vol. 8, p. 104.

būt dažādi noteikumi attiecībā uz to, kuras valsts likums ir piemērojams konkrētai ārpuslīgumiskai saistībai un kuras valsts tiesā šāda lieta būtu izskatāma, tostarp arī iesaistītās puses ārpuslīgumiskā saistībā var vienoties attiecināt uz šo saistību tiesību aktus pēc savas izvēles, savstarpēji vienojoties pēc notikuma, kas radījis kaitējumu. Latvijā starptautisko privāttiesību kolīziju normas noteiktas Civillikuma Ievada noteikumos. Savukārt Eiropas Savienības ietvaros būtiska nozīme ir tieši piemērojamajām regulām,⁸²⁰ kuras nosaka, kuras valsts tiesai strīds par ārpuslīgumisku saistību ir pakļauts, piemēram, Regula Nr. 1215/2012 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās,⁸²¹ un kuras valsts likums būtu piemērojams konkrētajai ārpuslīgumiskajai saistībai.⁸²²

Ievērojot minēto, personas tiesību aizskārums var izcelties gan no administratīvā akta, kas ir pārbaudāms administratīvi tiesiskā kārtībā, gan arī šī administratīvā akta adresāta patstāvīgas prettiesiskas rīcības, ko savukārt var pārbaudīt civiltiesiskā kārtībā. Tādēļ personas tiesību aizsardzību var pārnest uz vispārējās jurisdikcijas tiesu vienīgi tiktāl, ciktāl šis kaitējums izceļas no administratīvā akta adresāta patstāvīgas prettiesiskas rīcības, kurām piemīt civiltiesisks raksturs,⁸²³ nevis no paša administratīvā akta un tā izdevēja rīcības. Tomēr jāievēro, ka ārvalstu administratīvo aktu gadījumā tiesa ne vienmēr var detalizēti iedziļināties šī administratīvā akta nosacījumu novērtēšanā (valodas barjeras, ārvalstu procesuālo tiesību normu nepārzināšana u.c.), tādēļ šaubas par to, vai kaitējums patiešām izriet no pārobežu administratīvā akta, būtu tulkojamas par labu cietušajai personai un jāpieņem, ka kaitējums izceļas no ārvalstu administratīvā akta adresāta patstāvīgas rīcības, kuru ir iespējams pārbaudīt civiltiesiskā kārtībā uzņemošās valsts tiesā.

Šāda pieeja nodrošina, pirmkārt, efektīvāku personas aizsardzību tās uzturēšanās valstī, un aizskartajai personai šādā gadījumā nav jādodas uz citu valsti, lai aizstāvētu savas tiesības. Otrkārt, tas uzliek pienākumu administratīvā akta adresātam rūpīgāk izturēties pret citā valstī veikto pārobežu administratīvā akta īstenošanu. Proti, šai personai ir pienākums gādāt par to, lai tās darbība, kas tiek veikta, īstenojot no pārobežu administratīvā akta izrietošās tiesības, ievērotu trešo personu tiesību un interešu aizsardzību, kā arī uzņemošās valsts sabiedriskās intereses, piemēram, veselības un vides aizsardzības prasības, veicot visas nepieciešamās piesardzības darbības, tostarp tādas piesardzības

⁸²⁰ Kubils J. Latvijas deliktu tiesību modernizācijas galvenie virzieni. Promocijas darbs: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2016, 5.lpp.

⁸²¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1215/2012 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās. Pieņemta 12.12.2012. [14.01.2020. red.].

⁸²² Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 864/2007 par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām (Roma II). Pieņemta 11.07.2007. [14.01.2020. red.].

⁸²³ Sal. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2018.gada 7.decembra spriedums lietā SKC-252/2018, 8., 9.punkts. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 26.11.2019.], Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2018.gada 5.decembra spriedums lietā SKC-283/2018, 7.punkts. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv> [aplūkots 26.11.2019.].

darbības, kas pārsniedz pārrobežu administratīvajā aktā paredzēto.⁸²⁴ Treškārt, tas veicina arī administratīvā akta izdevējvalsti ņemt vērā plašākus apsvērumus un stingrākus piesardzības pasākumus, izdodot tādu administratīvo aktu, kas būs derīgs arī ārvalstīs.

Apkopojot šajā nodaļā izklāstīto, secināms, ka persona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses attiecīgais pārrobežu administratīvais akts ierobežo vai var ierobežot, vispārīgi var pārsūdzēt šo administratīvo aktu tā izdevējvalstī, nevis valstī, kur persona aizskarta, ja vien šo personu neskar pats Latvijas iestāžu atzīšanas lēmums. Tomēr Latvijas tiesību sistēmā personas tiesību aizskārumu var mazināt iespēja sakarā ar kaitējumu vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā, ciktāl šis kaitējums izceļas no administratīvā akta adresāta pastāvīgas prettiesiskas rīcības, kurai piemīt civiltiesisks raksturs, nevis no paša administratīvā akta un tā izdevēja rīcības. Šaubu gadījumā par to, vai kaitējums patiešām izriet no pārrobežu administratīvā akta, tulkojamas par labu cietušajai personai, pieņemot, ka kaitējums izriet no ārvalstu administratīvā akta adresāta patstāvīgas rīcības, kuru ir iespējams pārbaudīt civiltiesiskā kārtībā uzņemošās valsts tiesā.

⁸²⁴ De Lucia. From Mutual Recognition to EU Authorization: A Decline of Transnational Administrative Acts. Italian Journal of Public Law, 2016. Vol. 8, p. 103 – 104, De Lucia. From Mutual Recognition to EU Authorization: A Decline of Transnational Administrative Acts. Italian Journal of Public Law, 2016. Vol. 8, p. 104.

Kopsavilkums

1. Lai citas valsts administratīvo aktu uzskatītu par pārrobežu administratīvo aktu, kam ir saistošs spēks Latvijas teritorijā, šādam aktam papildus Latvijā atzītajām administratīvā akta pazīmēm ir jākonstatē divas kumulatīvas papildu pazīmes: tas ir izdots citā valstī, un Latvijai ar šo valsti pastāv tiesību regulējums tiesisko seku attiecināšanai uz Latviju. Ja Latvijas tiesību sistēmā nav identificējams piešķirums, kas ļauj no ārvalstu administratīvā akta izrietošo ietekmi uz tiesiskajām attiecībām pārnest arī uz Latviju, nav pamata ārvalstīs izdoto administratīvo aktu uzskatīt par pārrobežu administratīvo aktu, kas ir spēkā esošs Latvijas teritorijā.
2. Administratīvo tiesību un administratīvā akta kā administratīvā procesa pamatinstrumenta aplūkošana suverenitātes un teritorialitātes principa ietvaros ļauj izdarīt secinājumu, ka citas valsts administratīvais akts Latvijas teritorijā ir svešķermenis. Vispārīgi nebūtu pieļaujams šādam aktam piedēvēt saistoša rakstura iezīmes. Tomēr pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas mehānisms kā Latvijas likumdevēja kontrolēta un konsensuāla atkāpe no vispārējā principa, ka neviena valsts neiejaucas citas valsts administratīvo tiesību kompetencēs, ļauj citas valsts nacionālā administratīvā akta tiesiskās sekas attiecināt arī uz Latviju.
3. Katrai valstij, tostarp Latvijai, ir savs unikāls pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas tīkls. Latvijai saistošas pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas klauzulas var būt ietvertas kā starptautiskajos nolīgumos un Eiropas Savienības tiesībās, tā arī var būt noteiktas vienpusēji ārējos normatīvajos aktos, tādējādi vienpusēji atzīstot citu valstu administratīvos aktus savā teritorijā. Tā kā šāda sistēma balstās uz savstarpējo administratīvo aktu obligātu atzīšanu un uzticību citas valsts standartiem un veiktajām pārbaudēm, kas ir atzīstamā administratīvā akta pamatā, tad Latvijas likumdevējam ir īpaši rūpīgi jāizvērtē šie standarti pirms atzīšanas klauzulu noteikšanas tiesību normās.
4. Latvijā nav visaptveroša regulējuma pārrobežu administratīvo aktu izdošanai un atzīšanai, taču šajā ziņā Administratīvā procesa likuma 3.panta pirmā un otrā daļa ļauj šim Administratīvā procesa likumam veidot satvaru ar pārrobežu administratīvos aktus izdošanu noteicošajām tiesību normām, kas izriet no Latvijas starptautiskajām saistībām un Eiropas Savienības tiesībām. Pārrobežu administratīvo aktu atzīšanai procesuāli ir piemērojamas gan šīs speciālās tiesību normas, gan arī Administratīvā procesa likums, ciktāl tas noteic administratīvo aktu izdošanas kārtību.
5. Atzīšanas klauzulas, no vienas puses, rada subjektīvas tiesības privātpersonai prasīt izdevējvalstī izdotu administratīvā akta atzīšanu Latvijā, no otras puses, tās kalpo kā

- piešķirums Latvijas iestādei atzīt citā valstī izdotu administratīvo aktu un uzskatīt to par spēkā esošu Latvijas teritorijā.
6. Pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas klauzulas normatīvajos aktos var būt formulētas gan kā apgalvojums, ka šādi administratīvie akti ir derīgi citās valstīs, gan arī kā personas tiesības šādas atļaujas adresātam veikt zināmas darbības vai kā pienākums valsts iestādei nepieprasīt līdzvērtīgu atļauju savas valsts teritorijā, ja tāda iegūta citā dalībvalstī. Tiesību piemērotājam ir pienākums novērtēt pēc būtības, vai normas mērķis ir ļaut šādam administratīvajam aktam būt spēkā esošam Latvijas teritorijā.
 7. Vienotā administratīvā akta un ar atsevišķu lēmumu atzīšanas gadījumā ir savstarpēji nošķiramas tiesiskās sekas, kas rodas, ja pārrobežu administratīvais akts tiek atcelts tā sākotnējās izcelsmes valstī. No ārvalstu tiesību zinātnes atziņām izriet: ja ir veikta pārrobežu administratīvā akta atzīšana ar atsevišķu lēmumu, tad administratīvā akta atcelšana vai kādas citas izmaiņas tā sākotnējās izcelsmes valstī nerada automātiskas sekas Latvijā. Tas nozīmē, ka, lai arī Latvijā šāds administratīvais akts tiktu atcelts, Latvijas iestādēm tas ir jāatceļ, tostarp ievērojot procesuālajos likumos noteiktos ierobežojumus administratīvo aktu atcelšanai vai grozīšanai – Administratīvā procesa likuma 85.–88.panta noteikumus. Šādā gadījumā rodas paradoksāla situācija, ka administratīvais akts tā izcelsmes valstī ir atcelts, bet citās valstīs – vēl joprojām spēkā esošs. Savukārt vienotā akta atzīšanas gadījumā pārrobežu administratīvā akta atcelšana tā izcelsmes valstī rada sekas arī Latvijā – to derīgums ir tieši pakārtots tā derīgumam izcelsmes valstī. Līdz ar to pēdējā gadījumā Latvijā nav piemērojami Administratīvā procesa likuma 85.–88.panta noteikumi.
 8. Atzīšanas ar atsevišķu lēmumu gadījumā Latvijas likumdevējam un iestādēm ir jāveicina tas, ka ārvalstu administratīvā akta adresāts sava pārrobežu administratīvā akta atzīšanai Latvijā nepieciešamos dokumentus var iesniegt attālinātā veidā (piemēram, elektroniski), atrodoties ārvalstīs, un attiecīgi, ierodoties Latvijā, uzreiz varētu sākt savu profesionālo darbību. Šāds praktisks atzīšanas ar atsevišķu lēmumu izpildījums ir līdzeklis, kā var veicināt Latvijas diasporas atgriešanos un piesaistīt kvalificētus ārvalstu profesionāļus.
 9. Latvijas iestāde varētu neveikt sava iepriekšējā atzīšanas lēmuma atcelšanu šādos izņēmuma gadījumos: 1) ja Eiropas Savienības vai starptautisko tiesību norma paredz, ka līdz ar izdevējvalsts administratīvā akta atcelšanu spēku zaudē arī Latvijas atzīšanas lēmums; 2) ja Latvijas normatīvajā aktā vienpusēji paredzēts, ka līdz ar izdevējvalsts pārrobežu administratīvā akta atcelšanu izdevējvalstī spēku zaudē arī Latvijas atzīšanas lēmums; vai 3) ja Latvijas atzīšanas lēmumā ir ierakstīts spēkā esības priekšnoteikums vai spēku zaudēšanas atruna, kas sasaistīta ar ārvalsts lēmuma spēkā esību, piemēram, Latvijas atzīšanas lēmums zaudē savu spēku, ja spēku zaudē sākotnējais diploms, kura atzīšana ir veikta Latvijā.

10. Pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas jomā kļūdas var pastāvēt ne vien vienā individuālā atzīšanas un neatzīšanas gadījumā, bet arī pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas mehānismā pašā par sevi. Latvijas likumdevējam jāraugās, lai pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas mehānisms atbilst arī Satversmei, sevišķi tās 91., 106., 115.pantā izvirzītajiem standartiem, kā arī Latvijas pārnacionālajām saistībām. Šie standarti jāievēro arī tad, ja sakarā ar ārkārtas stāvokli valstī ir nepieciešams veikt pagaidu grozījumus pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas mehānismos.
11. Gadījumā, ja valsts izstājas no starptautiskā līguma vai tai vairs nav saistošas Eiropas Savienības tiesības, uz kurām pamatojoties Latvijas iestādes atzīst tās pārrobežu administratīvos aktus, tā ir jāvērtē kā trešā valsts attiecībā uz šo līgumu vai Eiropas Savienības tiesībām, un šai valstij var tikt piemērots tāds pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas režīms, kāds pastāv attiecībā uz trešajām valstīm. Citām dalībvalstīm vairs nav saistošs atzīšanas pienākums attiecībā uz jau izdotajiem pārrobežu administratīvajiem aktiem un šādā gadījumā iepriekšējo administratīvo aktu adresātiem, pirmkārt, vairs nav tiesību sniegt savus pakalpojumus dalībvalstu teritorijās, pamatojoties uz iepriekšējo atļauju, otrkārt, lai varētu turpināt regulēto darbību, ir jāsaņem jauns pārrobežu administratīvais akts kādā no Latvijas kompetentās uzraudzības iestādēm.
12. Pārrobežu administratīvo aktu gadījumā, kad Latvija oficiāli neatzīst kādu valsti vai teritoriju, valsts iestādēm, ievērojot neatzīšanas politiku, tomēr ir jāizdara vērtējums par to, vai konkrētā pārrobežu administratīvā akta neatzīšana nerada pārmērīgu ierobežojumu personas tiesībām uz privāto dzīvi. Šajā kontekstā ir jāņem vērā, ka pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas jomā ir atzīstams vienīgi sākotnējais jeb oriģinālais administratīvais akts. Latvijas tiesību sistēmā nav akceptējama divpakāpju atzīšanas pieeja caur trešo valsti, ja vien likumdevējs nav īpaši paredzējis divpakāpju atzīšanas pieeju un īpaši noteicis tās īstenošanas kārtību.
13. Latvijas tiesību sistēmā izņēmuma gadījumos pārrobežu administratīvo aktu atzīšana var notikt, pat ja konkrētais akts netiek kvalificēts kā administratīvais akts Latvijas administratīvo tiesību izpratnē, bet tiesību normas ietver atzīšanas piešķirumu. Šādā gadījumā pārrobežu mobilitāte ir aplūkojama pragmatiski un jāpieņem, ka savstarpējās atzīšanas princips prevalē pār valstu atšķirīgajām izpratnēm par to, kas būtu vai nebūtu uzskatāms par administratīvo aktu.
14. Piederības valsts īstenotas uzraudzības princips iepretim uzņemošās valsts īstenotas uzraudzības principam Latvijas tiesību sistēmā ir aplūkojams kā tāds, kam ir izņēmuma raksturs, un Eiropas Savienības tiesības neatceļ pamatnostādni, ka katra valsts, tostarp Latvija, ir atbildīga par savā teritorijā īstenoto regulēto darbību uzraudzību. Arī gadījumos, kad konkrētajā pārrobežu administratīvo aktu veidu uzraudzībā ieviests piederības valsts īstenotas

- uzraudzības princips, Latvijas iestādēm saglabājas plašas iespējas nodrošināt savu sabiedrisko interešu aizsardzību. Tas jo īpaši attiecas uz krimināltiesību un administratīvo pārkāpumu tiesību piemērošanu, kā arī Latvijas iestāžu kompetenci rīkoties ārkārtas apstākļos, lai aizsargātu nozīmīgas sabiedrības intereses. Šī kompetence ir vērtējama kā viens no nozīmīgākajiem uzņemošās valsts īstenotas uzraudzības principa elementiem, ko pārrobežu administratīvo aktu uzraudzības jomā nedrīkst uzskatīt par pārvirzāmu kādai citai valstij.
15. Pārrobežu administratīvā akta tiesiskuma pārbaude Latvijā ir pakārtota starptautiskajās tiesībās pastāvošajam suverenitātes un neiejaukšanās principam, saskaņā ar kuru viena valsts nevar iejaukties citas neatkarīgas valsts lietās. Tādēļ Latvijā ir akceptējama pieeja, ka pārrobežu administratīvais akts ir pārsūdzams un tā tiesiskums ir pārbaudāms tajā valstī, kurā šis administratīvais akts ir izdots. Tomēr Latvijas tiesām ir kompetence, nepārbaudot ārvalstu nolēmuma tiesiskumu, pārbaudīt tā pieļaujamās sekas Latvijas tiesību sistēmā. Ja konkrētais administratīvais akts kvalificējas kā pārrobežu administratīvais akts Latvijas tiesību sistēmā, tiesa var novērtēt arī šī akta neatzīšanas robežas.
 16. Gadījumos, kad citas valsts izpildvaras administratīvais akts, tostarp pārrobežu administratīvais akts, ir obligāti ņemams vērā citā procesā, tostarp citā administratīvā akta izdošanas procesā, tas nav pretrunā tiesu neatkarības principam. Latvijas tiesību sistēmā šajā ziņā jānošķir tiesas neatkarības princips un tiesas jurisdikcijas kompetence. Tiesas kompetence netiek ierobežota, bet gan tiek īstenota kompetenču sadalījuma ietvaros starp pārrobežu administratīvā akta izdevējvalsti un Latviju. Tieši izdevējvalsts tiesa ir kompetenta pārbaudīt to iestāžu izdoto administratīvo aktu tiesiskumu un nepieciešamības gadījumā to atcelt.
 17. Gadījumā, kad Latvijas tiesību sistēmā pārrobežu administratīvā akta atzīšana notiek ar atsevišķu lēmumu un šī lēmuma atzīšana Latvijā ir uzticēta konkrētai institūcijai, kas šādu ārvalstu administratīvo aktu atzīst vai neatzīst, tiesa pakārtotajās tiesvedībās, piemēram, amatu konkursā vai publisko iepirkumu konkursā, nedrīkst veikt šī pārrobežu administratīvā akta patstāvīgu atzīšanu institūcijas vietā, bet tai ir jāievēro to institūciju kompetenci, kurām ir piešķirtas tiesības atzīt konkrēto pārrobežu administratīvo aktu. Šādā gadījumā tiesai ir nepieciešams iegūt kompetentās institūcijas atzīšanas lēmumu, pat ja šāda lieta ir ierosināta un tiek izskatīta tiesā.
 18. Soda tiesībās, nosakot personas atbildību, un privāttiesībās, nosakot personas saistības, nacionālā norma tiek piemērota kopsakarā ar Eiropas Savienības tiesībām vai Latvijai saistošajām starptautiskajām tiesībām, kas paredz valstij saistību atzīt citas valsts izdotu administratīvo aktu (licenci, atļauju, reģistrāciju u.c.). Tiesai lietā jāpārbauda, pirmkārt, vai pārrobežu atļaujai saskaņā ar tiesību normām ir nozīme attiecīgās sodu vai privāttiesību

normas piemērošanai vai personas saistības novērtēšanai, otrkārt, vai konkrētā pārrobežu atļauja ir vai bija derīga Latvijas teritorijā, treškārt, vai bija veiktas visas darbības šīs atļaujas atzīšanai Latvijā, ja tas bija nepieciešams priekšnoteikums pārrobežu administratīvā akta spēkā esībai Latvijas teritorijā.

19. Personai, kuras tiesības vai tiesiskās intereses attiecīgais pārrobežu administratīvais akts ierobežo vai var ierobežot, ir jāpārsūdz šis pārrobežu administratīvais akts tā izdevējvalstī, nevis Latvijā, kur persona skarta, ja vien šo personu neskar pats Latvijas iestāžu atzīšanas lēmums. Tomēr Latvijas tiesību sistēmā būtu akceptējams princips, ka trešās personas tiesību aizskārumu var mazināt, ļaujot tai sakarā ar kaitējumu vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā, ciktāl šis kaitējums izceļas no administratīvā akta adresāta pastāvīgas prettiesiskas rīcības, kurai piemīt civiltiesisks raksturs, nevis no paša administratīvā akta un tā izdevēja rīcības. Šaubu gadījumā par to, vai kaitējums patiešām izriet no pārrobežu administratīvā akta, tulkojamas par labu cietušajai personai, pieņemot, ka kaitējums izriet no ārvalstu administratīvā akta adresāta patstāvīgas rīcības, kuru ir iespējams pārbaudīt Latvijas tiesā civiltiesiskā kārtībā.

Anotācija

Promocijas darbs “Pārrobežu administratīvo aktu atzīšana Latvijā un Eiropas Savienībā” ir līdz šim detalizētākais pētījums, kas veltīts šim tematam Latvijā. Promocijas darba mērķis ir, pirmkārt, noskaidrot pārrobežu administratīvo aktu un to atzīšanas metodoloģisko saturu un robežas, kā arī atzīšanas vai neatzīšanas tiesiskās sekas un, otrkārt, identificēt ar pārrobežu administratīvajiem aktiem saistītās juridiskās problēmas Latvijas administratīvajās tiesībās un izstrādāt to risinājumus.

Darbs sastāv no četrām nodaļām. Ņemot vērā, ka pārrobežu administratīvais akts savā būtībā sākotnēji izceļas no nacionālā administratīvā akta, pirmajā nodaļā sintezēta izpratne par to, kas būtu uzskatāms par pārrobežu administratīvo aktu Latvijā, un iezīmēts, kādos gadījumos pārrobežu administratīvais akts iegūst savu pārrobežu raksturu. Šāda analīze ir nepieciešama, lai secīgi nākamajā nodaļā varētu pētīt pārrobežu administratīvā akta atzīšanas metodoloģiju. Tāpat šajā kontekstā pirmajā nodaļā administratīvais akts analizēts valsts suverenitātes un teritorialitātes principu gaismā, tādējādi sniedzot tiesību zinātnē balstītu pamatojumu tam, kādēļ ne jebkurš administratīvais akts ir derīgs un spēkā esošs Latvijā.

Ņemot vērā, ka katrā valstī ir savs unikāls pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas ietvars, otrajā nodaļā pētīts tiesiskais regulējums tam, kādos gadījumos Latvijā – kā Eiropas Savienības dalībvalstī un kā valstī, kas ir unikāls un noteikts starptautisko tiesību subjekts, – ir atzīstami citu valstu administratīvie akti. Turklāt atzīšanas kontekstā ir aplūkotas arī atzīšanas robežas, aptverot visdažādākos gadījumos, kad citas valsts administratīvais akts Latvijā varētu netikt atzīts. Šajā nodaļā doktrināri aplūkota arī pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas metodika un tiesiskās sekas, kas izriet no atzīšanas un neatzīšanas atkarībā no konkrēta pārrobežu administratīvo aktu atzīšanas mehānisma.

Trešajā nodaļā pētīta iestāžu īstenotā pārrobežu administratīvo aktu uzraudzība un kontrole. Tā šajā nodaļā skatīta sistēmiski ar pirmajā nodaļā aplūkoto valstu suverenitātes un teritorialitātes principu, iezīmējot valsts īstenotas uzraudzības kompetences esību un šādas kompetences neesību dažādos gadījumos. Šāda analīze ir īpaši nozīmīga pārrobežu kontekstā, kad var savstarpēji sadurties divu suverēnu valstu uzraudzības un kontroles īstenošanas intereses otras valsts teritorijā, kas nenotiek nacionālo administratīvo aktu gadījumā. Šajā nodaļā iezīmēti Eiropas Savienības dalībvalstu starpā ieviestie piederības valsts un uzņemošās valsts īstenotas uzraudzības principi, kas atspoguļo valstu savstarpējo uzticību un kompetenču pārdali.

Un visbeidzot ceturtajā nodaļā, ievērojot tiesu praksē sastopamos vai iespējamos kāzus, analizēta pārrobežu administratīvo aktu daudzdimensionālā ietekme uz lietu izskatīšanu tiesā, to tiesiskuma pārbaude tiesā un šo administratīvo aktu izmantošana tiesvedības lietu iztiesāšanā. Lai veicinātu izpratni par pārrobežu administratīvo aktu sastopamību arī citu kategoriju lietās, šajā nodaļā

īpaši pievērsta vērība pārrobežu administratīvo aktu netiešajai pārbaudei civillietās un krimināllietās, kā arī analizēta ar administratīvo aktu aizskarto personu tiesību aizsardzība.

Abstract

The doctoral thesis “The recognition of foreign administrative acts in Latvia and European Union” is up to now the most elaborate study dedicated to this topic in Latvia. The objective of this doctoral thesis is, firstly, to study the methodology and the scope of recognition of foreign administrative acts as well as the legal consequences of recognition or non-recognition thereof. Secondly, to identify legal problems related to the recognition of foreign administrative acts in Latvia and to develop solutions to those problems.

The thesis consists of four chapters. Given that the foreign administrative acts initially arise from the notion of national administrative act, the first chapter synthesizes the notion of foreign administrative act from Latvian perspective as well as outlines in which cases a foreign administrative act acquires its cross-border character. Such an analysis is necessary in order to examine the methodology of recognition procedures covered by further chapters. Also, in this context, the first chapter analyses foreign administrative acts in the light of the principles of state sovereignty and territoriality, thus providing a justification based on legal science as to why any administrative act originating from abroad is not valid in Latvia.

Taking into account that each country has its own unique framework for the recognition of foreign administrative acts, the second chapter examines the legal framework in which Latvia – as a member state of the European Union and as a unique actor in international law – recognizes administrative acts of other countries. In addition, the scope of recognition is examined, covering various cases when a foreign administrative act might not be recognized in Latvia. Within the framework of this chapter, the methodology of recognition of foreign administrative acts by different recognition mechanisms is also discussed doctrinally.

The third chapter examines the supervision and control of foreign administrative acts when they are executed abroad. This chapter, using the principle of national sovereignty and territoriality, examines when state institutions do or do not have competence to supervise foreign administrative acts. This matter is particularly important in cross-border cases when competences of two or more sovereign countries to control foreign administrative acts collide on the territory of another country, which is not the case with national administrative acts. This chapter outlines the principle of supervision by the home state and the principle of supervision by host state which reflect redistribution of competences between member states of European Union.

Finally, the fourth chapter analyses the multidimensional effects of foreign administrative acts on court proceedings: the review of legality of foreign administrative acts in court as well as the use of those administrative acts in court proceedings. In order to promote understanding of the occurrence

of foreign administrative acts in other categories of cases, this chapter pays special attention to the indirect examination of foreign administrative acts in civil and criminal cases, as well as analyzes the protection of third parties affected by foreign administrative acts.

Résumé

La thèse de doctorat « La reconnaissance des actes administratifs étrangers en Lettonie et dans l'Union européenne » est jusqu'à présent l'étude la plus élaborée consacrée à ce sujet en Lettonie. L'objectif de cette thèse de doctorat est, dans un premier temps, d'étudier la méthodologie et l'étendue de la reconnaissance des actes administratifs étrangers ainsi que les conséquences juridiques de reconnaissance ou non-reconnaissance. Deuxièmement, d'identifier les problèmes juridiques liés à la reconnaissance des actes administratifs étrangers en Lettonie et trouver des solutions à ces problèmes.

La thèse comprend quatre chapitres. Étant donné que les actes administratifs étrangers découlent initialement de la notion d'acte administratif national, le premier chapitre synthétise la notion d'acte administratif étranger du point de vue letton ainsi qu'examine les cas dans lesquels un acte administratif étranger acquiert son caractère transfrontalier. Une telle analyse est nécessaire pour examiner la méthodologie des procédures de reconnaissance couvertes par d'autres chapitres. Dans ce contexte également, le premier chapitre analyse les actes administratifs étrangers à la lumière des principes de souveraineté et de territorialité des États, fournissant ainsi une justification fondée sur la science juridique pour expliquer pourquoi normalement un acte administratif provenant de l'étranger n'est pas valable en Lettonie.

Compte tenu du fait que chaque pays a son propre cadre unique pour la reconnaissance des actes administratifs étrangers, le deuxième chapitre examine le cadre juridique dans lequel la Lettonie – en tant qu'État membre de l'Union européenne et en tant qu'acteur unique en droit international – reconnaît les actes administratifs étrangers. En outre, la portée de la reconnaissance est examinée, couvrant divers cas où un acte administratif étranger pourrait ne pas être reconnu en Lettonie en tant qu'État hôte. Dans le cadre de ce chapitre, la méthodologie de reconnaissance des actes administratifs étrangers par différents mécanismes de reconnaissance est également discutée doctrinalement.

Le troisième chapitre examine la surveillance et le contrôle des actes administratifs étrangers lorsqu'ils sont exécutés à l'étranger. Ce chapitre, utilisant le principe de la souveraineté nationale et de la territorialité, examine quand les institutions publiques ont ou n'ont pas compétence pour contrôler les actes administratifs étrangers. Cette question est particulièrement importante dans les cas transfrontaliers lorsque les compétences de deux ou plusieurs pays souverains pour contrôler les actes administratifs étrangers entrent en collision sur le territoire d'un autre pays, ce qui n'est pas le cas des actes administratifs nationaux. Ce chapitre expose le principe du contrôle par l'État d'origine et le principe du contrôle par l'État d'accueil qui reflètent la redistribution des compétences entre les États membres de l'Union européenne.

Enfin, le quatrième chapitre analyse les effets multidimensionnels des actes administratifs étrangers sur les procédures judiciaires : le contrôle de la légalité des actes administratifs étrangers devant les tribunaux ainsi que l'utilisation de ces actes administratifs dans les procédures judiciaires. Afin de montrer la survenance d'actes administratifs étrangers dans d'autres catégories d'affaires, ce chapitre accorde une attention particulière à l'examen indirect des actes administratifs étrangers dans les affaires civiles et pénales, ainsi qu'à l'analyse de la protection des tiers affectés par des actes administratifs étrangers.

Izmantotās literatūras, normatīvo aktu un juridiskās prakses saraksts

Izmantotā literatūra

1. Borkoveca M. Dalībvalstu tiesību normu un Eiropas Savienības tiesību normu kolīziju risināšanas problēmjaudājumi. Promocijas darbs: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2011
2. Briede J. Administratīvais akts. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2003
3. Briede J., Danovskis E., Kovaļevska A. Administratīvās tiesības. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016
4. Briede J. 1.nodaļa. Administratīvā procesa pamatnoteikumi. Grām.: Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Briede J. (zin. red.). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013
5. Briede J. Eiropas Savienības tiesību normu piemērošana administratīvajā procesā. Grām.: Starptautisko un Eiropas Savienības tiesību piemērošana nacionālajās tiesās. Latvijas Universitātes 78.starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2020
6. Briede J., Višķere I. 59.pants. Informācijas iegūšana. Grām.: Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Briede J. (zin. red.). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013
7. Bušs K. Sankciju regulējuma piemērošana pārrobežu finanšu pakalpojumu sniedzējiem. Jurista Vārds, 2020. 14.janvāris, nr. 2 (1112)
8. Danovskis E. Administratīvās atbildības likuma pamatnoteikumu svarīgākās nostādnes. Jurista Vārds, 2019. 17.decembris, nr. 50/51/52 (1108/1109/1110)
9. Danovskis E. Publisko un privāto tiesību dalījuma nozīme un piemērošanas problēmas Latvijā. Promocijas darbs: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2012
10. Danovskis E. Publisko un privāto tiesību dalījuma ieviešana un nozīme Latvijā pēc neatkarības atjaunošanas. Latvijas Universitātes žurnāls "Juridiskā zinātne", 2011
11. Dišlers K. Ievads Latvijas valststiesību zinātnē. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2017
12. Gailītis K., Markus K. Eiropas Savienības tiesību avoti. Grām.: Gailītis K., Buka A., Schewe C (zin. red.). Eiropas Savienības tiesības I daļa. Institucionālās tiesības. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2020
13. Groma J. Kriminālprocesuālie piespiedu līdzekļi: aktuālie problēmjaudājumi un tiesiskā regulējuma pilnveidošanas perspektīvas. Promocijas darbs: Rīgas Stradiņa universitāte, 2015
14. Grūtups A., Kalniņš E. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002

15. Ījabs I., Levits E., Paporinskis M., Pleps J. 2.panta komentārs. Grām.: Latvijas Republikas Satversmes komentāri. Balodis R. (zin. vad.). Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014
16. Kiršteina B. Starptautiskā sadarbība administratīvajā procesā. Maģistra darbs. Rīga: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2016
17. Kubils J. Latvijas deliktu tiesību modernizācijas galvenie virzieni. Promocijas darbs: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2016
18. Kukmilks K. Tiesu prakse par administratīvajām tiesām pakļautajiem prasījumiem: 2017.–2018.gads. Latvijas Republikas Augstākā tiesa, 2019
19. Kūtris G. Izmeklēšanas tiesneši: jauns institūts kriminālprocesā. Jurista Vārds, 2016. 10.janvāris, nr. 2 (405)
20. Krūma K. Mūsdienu suverenitāte mainīgajā Eiropā. Likums un Tiesības, 2003, Nr. 4 (44)
21. Krūma K., Statkus S. The Constitution of Latvia – A Bridge Between Traditions and Modernity. In: Albi A., Bardutzky S. (eds) National Constitutions in European and Global Governance: Democracy, Rights, the Rule of Law. The Hague: T.M.C. Asser Press, 2019.
22. Levits E. Administratīvā procesa likuma 2.panta komentārs. Rakstu krājums administratīvajiem tiesnešiem. Rīga: Publisko tiesību institūts, 2003
23. Načisčionis J. Administratīvās tiesības. Ceturtais pārstrādātais izdevums. Rīga: SIA “Biznesa augstskola Turība”, 2018
24. Načisčionis J., Skrastiņa U. Publiskās pārvaldes reformas pēckrīzes periodā. Grām.: Competitive Enterprises in Competitive Country. XVII Turiba University Conference. Rīga: SIA “Biznesa augstskola “Turība””, 2016
25. Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014
26. Potaičuks A. Administratīvā procesa tiesību eiropeizācija un tiesas loma Eiropas Savienības tiesību īstenošanā. Jurista Vārds, 2018. 24.aprīlis, nr. 17/18 (1023/1024)
27. Potaičuks A. Administratīvā procesa tiesību eiropeizācija: vienas pieturas aģentūras mehānisms datu aizsardzības tiesībās. Grām.: Centrālās un Austrumeiropas juridiskās tradīcijas un juridiskās identitātes jautājumi. Latvijas Universitātes 76.starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2018
28. Potaičuks A. Brīvība veikt uzņēmējdarbību. Grām.: Schewe C. (ed.). Eiropas Savienības tiesības. II daļa. Materiālās tiesības. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016
29. Potaičuks A. Pārrobežu administratīvo aktu atzīšana finanšu jomā. Grām.: Starptautisko un Eiropas Savienības tiesību piemērošana nacionālajās tiesās. Latvijas Universitātes 78.starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2020

30. Rudevska B. Krimas tiesu nolēmumu civillietās atzīšana un izpilde Latvijā. Grām.: Tiesību efektivitāte postmodernā sabiedrībā. Latvijas Universitātes 73.zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015
31. Schewe C., Gailītis K. Iekšējā tirgus ekonomisko pamatbrīvību vispārējā struktūra. Grām.: Schewe C. Eiropas Savienības tiesības II daļa. Materiālās tiesības. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016
32. Valsts prezidenta Konstitucionālo tiesību komisijas 2012.gada 17.septembra viedoklis "Par Latvijas valsts konstitucionālajiem pamatiem un neaizskaramo Satversmes kodolu"
33. Višķere I., Briede J. IV nodaļa. Administratīvā procesa kārtībā izskatāmie pieteikuma priekšmeti. Grām.: Administratīvais process tiesā. Briede J. (zin. red.). Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2008
34. Vīgante S. Eiropas Savienības tiesību ieviešanas rokasgrāmata. Rīga: Tieslietu ministrija, 2014
35. Abeyratne R. Regulation of Air Transport. The Slumbering Sentinels. Switzerland: Springer International Publishing, 2014
36. Baber G. The Free Movement of Capital and Financial Services: An Exposition? Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2014
37. Balazs I., Nagy M., Rozsnyai K. La reconnaissance des actes administratifs étrangers en Hongrie. In: Rodríguez-Arana Munoz J. Recognition of Foreign Administrative Acts. Switzerland: Springer International Publishing Switzerland, 2016
38. Basedow J. The Law of Open Societies. Private Ordering and Public Regulation in the Conflict of Laws. Leiden: Brill Nijhoff, 2015
39. Biscottini G. L'efficacité des actes administratifs étrangers. Recueil des Cours de l'Académie de droit international de La Haye, 1961, Vol. 104
40. Chinchilla Peinado J.A. Cooperative Administrations and Free Movement Goods: The Example of Food Safety Management in the European Internal Market. In: The Public Administration of the Internal Market. (ed.). Francisco Velasco Caballero, Fernando Pastor Merchante. Amsterdam: Europa Law Publishing, 2015
41. Claes M. The Primacy of EU Law in European and National Law. In: Arnulf A., Chalmers D. (eds.). The Oxford Handbook of European Union Law. Oxford: Oxford University Press, 2015
42. Craig P., Della Cananea G., Mir O., Schneider P.-J., Tünsmeier V., Wierzbowski M. Book III. Single Case Decision-Making. In: Hofmann H. C. H., Schneider P.-J., Ziller J., Auby J.B., Craig P., Curtin D., Della Cananea G., Galetta D.U., Mendes J., Mir O., Stelkens U.,

- Wierzbowski M (eds.). *ReNEUAL Model Rules on EU Administrative Procedure*. Research Network on EU Administrative Law, 2014
43. Crawford J. *The Creation of States in International Law*. Oxford: Oxford University Press, 2006
 44. Della Cananea G. *The European administration: imperium and dominium*. Dans: Harlow C., Leino P., Della Cananea G. (eds.). *Research Handbook on EU Administrative Law*. Cheltenham: Elgar, 2017
 45. Della Cananea G. *From the Recognition of Foreign Acts to Trans-national Administrative Procedures*. In: Rodríguez-Arana Muñoz J. (eds.). *Recognition of Foreign Administrative Acts*. Switzerland: Springer International Publishing Switzerland, 2016
 46. De Lucia L. *Administrative Pluralism, Horizontal Cooperation and Transnational Administrative Acts*. *Review of European Administrative Law*, 2012. Vol. 5
 47. De Lucia L. *From Mutual Recognition to EU Authorization: A Decline of Transnational Administrative Acts*. *Italian Journal of Public Law*, 2016. Vol. 8
 48. Dragomir L. *European Prudential Banking Regulation and Supervision: The Legal Dimension*. Abingdon: Routledge, 2010
 49. Efthymiou M., Arvanitis P., Papatheodorou. *Institutional Changes and Dynamics in the European Aviation Sector*. In: Pappas N., Bregoli I. (eds.). *Global Dynamics in Travel, Tourism, and Hospitality*. Hershey: Business Science Reference, 2016
 50. Elkind D. *L'efficacité des décisions administratives étrangères dans l'Union Européenne*. Thésis de Doctorat. Bordeaux : Université de Bordeaux, 2018
 51. Forteau M. *À la recherche du droit applicable aux actes extraterritoriaux d'exécution : l'affaire R. C. Hape devant la Cour suprême du Canada*. *Annuaire français de droit international*, Vol. 53, 2007
 52. France R. *The Influence of European Community Law on the Criminal Law of the Member States*. In: Albrecht H.J., Klip A. (eds.). *Crime, Criminal Law and Criminal Justice in Europe*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2013
 53. Frowein J. A. *Recognition*. *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*. Ed. Wolfrum R. Oxford: Oxford University Press, 2015
 54. Gautier M. *Acte administratif transnational et droit communautaire*. Rapport en séminaire "À propos de situations de transnationalité intéressant le droit administratif" en 8 juin 2007
 55. Gerontas A. S. *Deterritorialization in Administrative Law: Exploring Transnational Administrative Decisions*. *Columbia Journal of European Law*, 12 December 2013, Vol. 19, No. 3

56. Gragl P. *Legal Monism: Law, Philosophy, and Politics*. Oxford: Oxford University Press, 2018.
57. Groussot X., Petursson G., Wenander H. *Regulatory Trust in EU Free Movement Law: Adopting the Level of Protection of the Other? European Papers*, 2016, Vol 1 (3)
58. Gulati O.P., Berry Ottaway P., Jennings S., Coppens P., Gulati N. *Botanical nutraceuticals (food supplements and fortified and functional foods) and novel foods in the EU, with a main focus on legislative controls on safety aspects*. In: Bagchi D. (eds.). *Nutraceutical and Functional Food Regulations in the United States and around the World*. London: Elsevier, 2019
59. Handrlica J. *Revisiting International Administrative Law as a Legal Discipline*. Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol. 39 No. 3, 2019
60. Handrlica J. *Foreign Law as Applied by Administrative Authorities: Grenznormen Revisited*. Zbornik PFZ, Vol. 68, 2018
61. Hatzopoulos V. *Regulating Services in the European Union*. Oxford: Oxford University Press, 2012
62. Hannum H. *Basic Documents on Autonomy and Minority Rights*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 1993
63. Havel B.F., Sanchez G.S. *The Principles and Practices of International Aviation Law*. New York: Cambridge University Press, 2014
64. Herdegen M. *Bankenaufsicht im Europäischen Verbund*. Berlin: De Gruyter, 2010
65. Hill C., Smith K.E. *European Foreign Policy: Key Documents*. Abingdon: Routledge, 2010
66. Hofmann H.C.H. *Cross-Border Administrative Proceedings and Composite Procedures within the EU*. Report in seminar "Due process" in Tallinn 18 October 2019
67. Hustinx P. *EU Data Protection Law*. In Cremona M. ed. *New Technologies and EU Law*. Oxford: Oxford University Press, 2017
68. Janssens K. *The Principle of Mutual Recognition in EU Law*. Oxford: Oxford University Press, 2013
69. Kellerbauer M., Klamert M. *Part Seven General and Final Provisions. Article 351-352*. In: Kellerbauer M., Klamert M. (eds.). *The EU Treaties and the Charter of Fundamental Rights: A Commentary*. Oxford: Oxford University Press, 2019, p. 2066
70. Kelsen H. *Principles of International Law*. Clark, New Jersey: The Lawbook Exchange, 2003
71. Klamert M. *The Principle of Loyalty in EU Law*. Oxford: Oxford University Press, 2014
72. Kochenov D., Amtenbrink F. *Conclusion: messianism, mission, or Realpolitik? Some concluding observations on the EU's role in shaping the international legal order*. In:

- Kochenov D., Amtenbrink F. (eds.). *The European Union's Shaping of the International Legal Order*. Cambridge: Cambridge University Press, 2014
73. Ladeur K.H. *The Emergence of Global Administrative Law and Transnational Regulation*. *Transnational Legal Theory*, 2013, Vol. 3
 74. Lenaerts K. *La vie après l'avis: Exploring the principle of mutual (yet not blind) trust*. *Common Market Law Review*, 2017, vol. 54, no. 3
 75. Magnus U., Mankowskip P. *European Commentaries on Private International Law*. Brussels Ibis Regulation. Munich: Sellier European Law Publishers, 2012
 76. Mitsilegas V. *EU Criminal Law*. Oxford: Hart Publishing, 2009
 77. Moloney N. *EU Securities and Financial Markets Regulation*. Oxford: Oxford University Press, 2014, p. 313.–314, Chiappini H. *Social Impact Funds: Definition, Assessment and Performance*. Cham: Springer Nature, 2017
 78. Motzfeldt H.M., Næsborg-Andersen A. *Developing Administrative Law into Handling the Challenges of Digital Government in Denmark*. *The Electronic Journal of e-Government*, 2018, Vol. 16
 79. Nicolaidis K., Shaffer G. *Transnational Mutual Recognition Regimes: Governance without Global Government*. *Law and Contemporary Problems*, 2005, Vol. 68:263
 80. Olle V., Rauk T. *Foreign Administrative Act: The Case of Estonia*. In: Rodríguez-Arana Munoz J. *Recognition of Foreign Administrative Acts*. Switzerland: Springer International Publishing Switzerland, 2016
 81. Oxman B.H. *Jurisdiction of States*. *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*. Ed. Wolfrum R. Oxford: Oxford University Press, 2015
 82. Paris T. *La reconnaissance des actes administratifs étrangers*. *Revue internationale de droit comparé*, 2014. Vol. 66
 83. Paris T. *La reconnaissance des actes administratifs étrangers*. Dans : Rodríguez-Arana Munoz J. (ed.). *Recognition of Foreign Administrative Acts*. Switzerland: Springer International Publishing Switzerland, 2016
 84. Pavkovic A., Radan P. *Creating New States: Theory and Practice of Secession*. Abingdon: Routledge, 2007
 85. Pernas Gracia J.J. *The EU's Role in the Progress Towards the Recognition and Execution of Foreign Administrative Acts: The Principle of Mutual Recognition and the Transactional Nature of Certain Administrative Acts*. In: Rodríguez-Arana Munoz J. *Recognition of Foreign Administrative Acts*. Switzerland: Springer International Publishing Switzerland, 2016
 86. Peterson M.J. *Recognition of Governments: Legal Doctrine and State Practice, 1815-1995*. London: Palgrave Macmillan, 1997

87. Ragnemalm H. *Administrative Justice in Sweden*. Stockholm: Juristförlaget, 1991
88. Rauhvargers A., Rusakova A. *Improving recognition in the European Higher Education Area: an analysis of national action plans*. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2009
89. Reichel J. Oversight of EU medical data transfers – an administrative law perspective on cross-border biomedical research administration. *Health Technology*, 2017, Vol. 7(4)
90. Riet A. *The Preferential Treatment of Government Debt in Financial Law: The Case of Europe*. In: Donald A.C., Avgouleas E. (eds.). *The Political Economy of Financial Regulation*. Cambridge: Cambridge University Press, 2019
91. Rodríguez-Arana Munoz J. *Foreign Administrative Acts: General Report*. In: Rodríguez-Arana Munoz J. *Recognition of Foreign Administrative Acts*. Switzerland: Springer International Publishing Switzerland, 2016
92. Roth W.H. *Mutual Recognition*. In: Koutrakos P., Snell J. (eds.). *Research Handbook on the Law of the EU's Internal Market*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017
93. Ruffert M. *Recognition of Foreign Legislative and Administrative Acts*. In: *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*. Ed. Wolfrum R. Oxford: Oxford University Press, 2015
94. Sauvé J.M. *La territorialité du droit*. Discours 22 Mai 2012
95. Siclari D. *Anti-Money Laundering EU Law and Networks of Agents*. In: Siclari D. *The New Anti-Money Laundering Law: First Perspectives on the 4th European Union Directive*. Switzerland: Springer International Publishing Switzerland, 2016
96. Slaughter A.-M. *Sovereignty and Power in a Networked World Order*. *Stanford Journal of International Law*, 2004, Vol. 40
97. Stilz A. *Territorial Sovereignty: A Philosophical Exploration*. Oxford: Oxford University Press, 2019
98. Stelkens U., Mirschberger M. *The Recognition of Foreign Administrative Acts: A German Perspective*. In: Rodríguez-Arana Munoz J. *Recognition of Foreign Administrative Acts*. Switzerland: Springer International Publishing Switzerland, 2016
99. Tanega J., Baklanova. *European Money Market Fund Regulations and Universal Transparency*. In: Chiu I., MacNeil I. (eds.). *Research Handbook on Shadow Banking: Legal and Regulatory Aspects*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2018
100. Trachtman J.P. *Embedding mutual recognition at the WTO*. *Journal of European Public Policy*, 2007, nr. 14:5
101. Troper M. *Sovereignty*. In: Rosenfeld M., Sajó A. (eds.). *The Oxford Handbook of Comparative Constitutional Law*. Oxford: Oxford University Press, 2012

102. UNESCO. Right to education handbook. Paris: UNESCO and Right to Education Initiative, 2019
103. Weber L. International Civil Aviation Organization. The Netherlands: Kluwer Law International BV, 2017
104. Weil P. Le contrôle par les tribunaux nationaux de la licéité des actes des gouvernements étraners. *Annuaire français de droit international*, 1977, Vol. 23
105. Wenander H. A toolbox for administrative law cooperation beyond the state. In: Lind A.S., Reichel J. (eds.). *Administrative law beyond the state. Nordic perspectives*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2013
106. Wenander H. A Network of Social Security Bodies – European Administrative Cooperation under Regulation (EC) No 883/2004. *Review of European Administrative Law*, 2013, Vol. 6
107. Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions, Balancing International Cooperation, National Self-Determination, and Individual Rights. *Heidelberg Journal of International Law*, 2011. Vol. 71
108. Wenander H. Recognition of Foreign Administrative Decisions in Sweden. In: Rodríguez-Arana Munoz J. (eds.). *Recognition of Foreign Administrative Acts*. Switzerland: Springer International Publishing Switzerland, 2016
109. Wenander H. Erkännande av utländska förvaltningsbeslut. Lund: Juristförlaget i Lund, 2010
110. Wiegandt D. Recognition of administrative acts. In: Basedow J., Rühl G., Ferrari F., Miguel Asensio P. (Eds.). *Encyclopedia of Private International Law*. Cheltenham: Elgar, 2017
111. Winkelmüller M., Kessler H. W. Regulating the German Internet Market. *Entertainment Law Review* 2009, Vol. 20(5)
112. Wright K. The Ambit of Judicial Competence after the EU Antitrust Damages Directive. *Legal Issues of Economic Integration*, 2016, Vol. 43
113. Wundenberg M. Corporate Governance. In: Veil R. (ed.). *European Capital Markets Law*. Oxford: Hart Publishing, 2013
114. Zemskova A. Guest Note on the Impact of the COVID-19 Outbreak on EU Law. *Nordic Journal of European Law*, 2020, Vol. 3
115. Палиенко Н.И. Суверенитетъ. Историческое развитие идеи суверенитета и ея правовое значеніе. Ярославль: Типографія Губернскаго Правленія, 2013
116. Заплата Т. Режим взаимного признания профессиональных квалификаций как основа эффективности осуществления трудовой и академической мобильности

граждан Европейского Союза. Вестник Университета имени О.Е. Кутафина, 2018, Но. 5

117. Гамарская Е. Правовые проблемы регулирования признания профессиональных квалификаций в Европейском союзе. Актуальные проблемы российского права, 2014, Но. 8

Starptautisko tiesību akti

118. Accord entre la Lettonie et l'Esthonie relatif au passage de la frontière letto-esthonienne par les habitants de la zone limitrophe
119. ANO Statūti. Latvijas Vēstnesis, 2018. 29.janvāris, nr. 20
120. Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Latvijas Vēstnesis, 1997. 13.jūnijs, nr. 143/144
121. Convention européenne sur la nationalité
122. Eiropas reģiona konvencija par to kvalifikāciju atzīšanu, kas saistītas ar augstāko izglītību. Latvijas Vēstnesis, 1999. 26.maijs, nr. 171/172
123. Eiropas konvencija par nolēmumu atzīšanu un izpildi par bērnu aizbildnību un bērnu aizbildnības atjaunošanu. Latvijas Vēstnesis, 2002. 20.marts, nr. 44
124. Eiropas konvencija par universitāšu kvalifikāciju akadēmisko atzīšanu.
125. Igaunijas Republikas valdības, Latvijas Republikas valdības un Lietuvas Republikas valdības līgums par kvalifikāciju, kas saistītas ar augstāko izglītību, automātisku atzīšanu. Latvijas Vēstnesis, 2018. 14.novembris, nr. 225
126. Konvencija par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās (Lugāno konvencija). Oficiālais Vēstnesis, 2009. 10.jūnijs, nr. 147
127. Konvencija, ar ko īsteno Šengenas nolīgumu. Oficiālais Vēstnesis, 2000. 22.septembris, nr. 239
128. Konvencija par ceļu satiksmi. Latvijas Vēstnesis, 2001. 7.februāris, nr. 21
129. Konvencija par starptautisko civilo aviāciju. Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs, 1992. 9.jūlijs, nr. 27/28
130. League of Nations Convention on Certain Questions Relating to the Conflict of Nationality
131. Līgums par Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes izstāšanos no Eiropas Savienības un Eiropas Atomenerģijas kopienas. Oficiālais Vēstnesis, 2020. 31.janvāris, nr. 29
132. Līgums par sanitāro un fitosanitāro pasākumu piemērošanu. Latvijas Vēstnesis, 1998. 29.decembris, nr. 387

133. Montevideo konvencija
134. Nolīgums starp Dāniju, Somiju, Islandi, Norvēģiju un Zviedriju par pieeju augstākajai izglītībai.
135. Nolīgums starp Latviju un Lietuvu par Latvijas–Lietuvas robežas pāriešanas noteikumiem pierobežas joslā dzīvojošajiem šo valstu pilsoņiem.
136. Nolīgums starp Dāniju, Somiju, Norvēģiju un Zviedriju par vadītāja apliecību un transportlīdzekļu reģistrācijas savstarpēju atzīšanu
137. Starptautiskā konvencija par autosatiksmi
138. Ziemeļvalstu deklarāciju par kvalifikāciju, kas attiecas uz augstāko izglītību, atzīšanu (Reikjavīkas deklarācija)

ES tiesību akti

139. Eiropas Savienības Pamattiesību harta. Oficiālais Vēstnesis, 2007. 12.decembris, nr. 326
140. Līguma par Eiropas Savienību. Oficiālais Vēstnesis, 2008. 9.maijs, nr. 115/15
141. Līgums par Eiropas Savienības darbību. Oficiālais Vēstnesis, 2012. 26.oktobris, nr. 326
142. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 2018/1139 par kopīgiem noteikumiem civilās aviācijas jomā un ar ko izveido Eiropas Savienības Aviācijas drošības aģentūru. Pieņemta 04.07.2018.
143. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula 2017/1370, ar kuru groza Padomes Regulu Nr. 1683/95, ar ko nosaka vienotu vīzu formu. Pieņemta 04.07.2017.
144. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2017/1131 par naudas tirgus fondiem. Pieņemta 14.06.2017.
145. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/796 par Eiropas Savienības Dzelzceļu aģentūru un ar ko atceļ Regulu (EK) Nr. 881/2004. Pieņemta 11.06.2016.
146. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2016/797 par dzelzceļa sistēmas savstarpēju izmantojamību Eiropas Savienībā. Pieņemta 11.05.2016.
147. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula). Pieņemta 27.04.2016.
148. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula 2016/399 par Savienības Kodeksu par noteikumiem, kas reglamentē personu pārvietošanos pār robežām (Šengenas Robežu kodekss). Pieņemta 09.03.2016.

149. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2015/2366 par maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū, ar ko groza Direktīvas 2002/65/EK, 2009/110/EK un 2013/36/ES un Regulu (ES) Nr. 1093/2010 un atceļ Direktīvu 2007/64/EK. Pieņemta 25.11.2015.
150. Komisijas Īstenošanas regula Nr. 2015/2447, ar ko paredz sīki izstrādātus noteikumus, kas vajadzīgi, lai īstenotu konkrētus noteikumus Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) Nr. 952/2013, ar ko izveido Savienības Muitas kodeksu. Pieņemta 24.11.2015.
151. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2015/760 par Eiropas ilgtermiņa ieguldījumu fondiem. Pieņemta 29.04.2015.
152. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2015/413, ar ko veicina pārrobežu apmaiņu ar informāciju par ceļu satiksmes drošības noteikumu pārkāpumiem. Pieņemta 11.03.2015.
153. Komisijas Regula (ES) 2015/340, ar ko nosaka tehniskās prasības un administratīvās procedūras saistībā ar gaisa satiksmes vadības dispečeru licencēm un sertifikātiem atbilstīgi Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai (EK) Nr. 216/2008, groza Komisijas Īstenošanas regulu (ES) Nr. 923/2012 un atceļ Komisijas Regulu (ES) Nr. 805/2011, 4.panta pirmās daļas 3.apakšpunkts. Pieņemta 20.02.2015.
154. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/104/ES par atsevišķiem noteikumiem, kuri valstu tiesībās reglamentē zaudējumu atlīdzināšanas prasības par dalībvalstu un Eiropas Savienības konkurences tiesību pārkāpumiem. Pieņemta 26.11.2014.
155. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2014/65/ES par finanšu instrumentu tirgiem. Pieņemta 15.05.2014.
156. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2014/45/ES par mehānisko transportlīdzekļu un to piekabju periodiskajām tehniskajām apskatēm un par Direktīvas Nr. 2009/40/EK atcelšanu. Pieņemta 03.04.2014.
157. Padomes Regula (ES) Nr. 269/2014 par ierobežojošiem pasākumiem attiecībā uz darbībām, ar ko tiek grauta vai apdraudēta Ukrainas teritoriālā integritāte, suverenitāte un neatkarība. Pieņemta 17.03.2014.
158. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/24/ES par publisko iepirkumu un ar ko atceļ Direktīvu 2004/18/EK. Pieņemta 26.02.2014.
159. Padomes Regula (ES) Nr. 1024/2013, ar ko Eiropas Centrālajai bankai uztic īpašus uzdevumus saistībā ar politikas nostādņēm, kas attiecas uz kredītiestāžu prudenčiālo uzraudzību. Pieņemta 15.10.2013.
160. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 952/2013, ar ko izveido Savienības Muitas kodeksu. Pieņemta 09.10.2013.

161. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/36/ES par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību prudenciālo uzraudzību. Pieņemta 26.06.2013.
162. Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) Nr. 604/2013, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm. Pieņemta 26.06.2013.
163. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 345/2013 par Eiropas riska kapitāla fondiem. Pieņemta 17.04.2013.
164. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 346/2013 par Eiropas sociālās uzņēmējdarbības fondiem, 1.apsvērums. Pieņemta 17.04.2013.
165. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 528/2012 par biocīdu piedāvāšanu tirgū un lietošanu. Pieņemta 22.05.2012.
166. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1215/2012 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās. Pieņemta 12.12.2012.
167. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 650/2012 par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un publisku aktu akceptēšanu un izpildi mantošanas lietās un par Eiropas mantošanas apliecības izveidi. Pieņemta 04.07.2012.
168. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/61/ES par alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldniekiem un par grozījumiem Direktīvā 2003/41/EK, Direktīvā 2009/65/EK, Regulā (EK) Nr. 1060/2009 un Regulā (ES) Nr. 1095/2010. Pieņemta 08.06.2011.
169. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/24/ES par pacientu tiesību piemērošanu pārrobežu veselības aprūpē. Pieņemta 09.03.2011.
170. Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1094/2010, ar ko izveido Eiropas Uzraudzības iestādi. Pieņemta 24.11.2010.
171. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1095/2010, ar ko izveido Eiropas Uzraudzības iestādi (Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādi), groza Lēmumu Nr. 716/2009/EK un atceļ Komisijas Lēmumu 2009/77/EK. Pieņemta 24.11.2010.
172. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/138/EK par uzņēmējdarbības uzsākšanu un veikšanu apdrošināšanas un pārapirošināšanas jomā. Pieņemta 25.11.2009.
173. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 1107/2009 par augu aizsardzības līdzekļu laišanu tirgū. Pieņemta 21.10.2009.
174. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/110/EK par elektroniskās naudas iestāžu darbības sākšanu, veikšanu un konsultatīvu uzraudzību, par grozījumiem Direktīvā

- 2005/60/EK un Direktīvā 2006/48/EK un par Direktīvas 2000/46/EK atcelšanu. Pieņemta 16.09.2009.
175. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/65/EK par normatīvo un administratīvo aktu koordināciju attiecībā uz pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumiem. Pieņemta 13.07.2009.
 176. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 810/2009, ar ko izveido Kopienas Vīzu kodeksu (Vīzu kodekss). Pieņemta 13.07.2009.
 177. Padomes Regula Nr. 428/2009, ar ko izveido Kopienas režīmu divējāda lietojuma preču eksporta, pārvadājumu, starpniecības un tranzīta kontrolei. Pieņemta 05.05.2009.
 178. Padomes Regula Nr. 116/2009 par kultūras priekšmetu izvešanu. Pieņemta 18.12.2008.
 179. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/106/EK par jūrnieku minimālo sagatavotības līmeni. Pieņemta 19.11.2008
 180. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 1008/2008 par kopīgiem noteikumiem gaisa pārvadājumu pakalpojumu sniegšanai Kopienā. Pieņemta 24.09.2008.
 181. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 764/2008, ar ko nosaka procedūras, lai dažus valstu tehniskos noteikumus piemērotu citā dalībvalstī likumīgi tirgotiem produktiem, un ar ko atceļ Lēmumu Nr. 3052/95/EK. Pieņemta 09.07.2008.
 182. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/57/EK par dzelzceļa sistēmas savstarpēju izmantojamību Kopienā. Pieņemta 17.06.2008.
 183. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 864/2007 par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām (Roma II). Pieņemta 11.07.2007.
 184. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1987/2006 par otrās paaudzes Šengenas Informācijas sistēmas (SIS II) izveidi, darbību un izmantošanu. Pieņemta 20.12.2006.
 185. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/126/EK par vadītāju apliecībām. Pieņemta 20.12.2006.
 186. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 1013/2006 par atkritumu sūtījumiem. Pieņemta 14.06.2006.
 187. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/48/EK par kredītiestāžu darbības sākšanu un veikšanu. Pieņemta 14.06.2006.
 188. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2005/36/EK par profesionālo kvalifikāciju atzīšanu. Pieņemta 07.09.2005

189. Padomes Regula (EK) Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu. Pieņemta 27.11.2003.
190. Padomes regula Nr. 1030/2002, ar ko nosaka vienotu uzturēšanās atļauju formu trešo valstu pilsoņiem. Pieņemta 13.06.2002.
191. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2001/83/EK par Kopienas kodeksu, kas attiecas uz cilvēkiem paredzētām zālēm. Pieņemta 06.11.2001.
192. Padomes Direktīva 2001/40/EK par tādu lēmumu savstarpēju atzīšanu, kas attiecas uz trešo valstu valstspiederīgo personu izraidīšanu. Pieņemta 28.05.2001.
193. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu Nr. 2001/18/EK par ģenētiski modificētu organismu apzinātu izplatīšanu vidē. Pieņemta 12.03.2001.
194. Padomes Regula Nr. 44/2001 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās. Pieņemta 22.12.2000.
195. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 98/08/EK par biocīdo produktu laišanu tirgū. Pieņemta 16.02.1998.
196. Padomes Regula (EK) Nr. 515/97 par dalībvalstu pārvaldes iestāžu savstarpēju palīdzību un šo iestāžu un Komisijas sadarbību, lai nodrošinātu muitas un lauksaimniecības tiesību aktu pareizu piemērošanu. Pieņemta 13.03.1997.
197. Padomes Regula Nr. 338/97 par savvaļas dzīvnieku un augu aizsardzību, reglamentējot to tirdzniecību. Pieņemta 09.12.1996.
198. Padomes Direktīva par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli. Pieņemta 18.06.1991.
199. Padomes Direktīva par vispārēju sistēmu tādu augstākās izglītības diplomu atzīšanai, ko piešķir par vismaz trīs gadu profesionālo izglītību. Pieņemta 21.12.1988.
200. Padomes Direktīva 91/477/EEK par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli. Pieņemta 18.06.1991.
201. Padomes Direktīva 80/1263/EEK par Kopienas transportlīdzekļa vadītāja apliecības ieviešanu. Pieņemta 04.12.1980.

Latvijas Republikas normatīvie akti:

202. Latvijas Republikas Satversme: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1993. 1.jūlijs, nr. 43
203. Administratīvās atbildības likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2018. 14.novembris, nr. 225

204. Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2017. 16.februāris, nr. 36
205. Publisko iepirkumu likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2016. 29.decembris, nr. 254
206. Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likums. LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2016. 15.februāris, nr. 31
207. Apdrošināšanas un pārapirošināšanas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2015. 30.jūnijs, nr. 124
208. Būvniecības likums. LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2013. 30.jūlijs, nr. 146
209. Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2013. 27.marts, nr. 61
210. Ģenētiski modificēto organismu aprites likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007. 5.decembris, nr. 195
211. Kriminālprocesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2005. 11.maijs, nr. 74
212. Imigrācijas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2002. 20.novembris, nr. 169
213. Militārā dienesta likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2002. 18.jūnijs, nr. 91
214. Administratīvā procesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2001. 14.novembris, nr. 164
215. Par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2001. 6.jūlijs, nr. 105
216. Darba likums. LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2001. 6.jūlijs, nr. 105
217. Augu aizsardzības likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 30.decembris, nr. 388/399
218. Civilprocesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 3.novembris, nr. 326/330
219. Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību likums. LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1997. 30.decembris, nr. 342/345
220. Ceļu satiksmes likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2015. 27.jūnijs, nr. 122
221. Ārstniecības likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1997. 1.jūlijs, nr. 167/168
222. Izglītības likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 17.novembris, nr. 343/344
223. Krimināllikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998 8.jūlijs, nr. 199/200
224. Kredītiestāžu likums: LV likums. Latvijas Vēstnesis, 1995. 24.oktobris, nr. 165
225. Pilsonības likums. LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1994. 11.augusts, nr. 93
226. Prokuratūras likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1994. 2.jūnijs, nr. 65
227. Notariāta likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1993. 9.jūlijs, nr. 48

228. Latvijas Republikas Advokatūras likums: LR likums. Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 1993. 19.augusts, nr. 28
229. Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss: LR likums. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs, 1984. 20.decembris, nr. 51
230. Civillikums: LR likums. Valdības Vēstnesis, 1937. 20.februāris, nr. 41
231. Noteikumi par informācijas institūcijām un institūcijām, kas izsniedz ārvalstīs iegūtās profesionālās kvalifikācijas atzīšanas apliecības reglamentētajās profesijās; Ministru kabineta 2017.gada 19.septembra noteikumi nr. 566. Latvijas Vēstnesis, 2017. 21.septembris, nr. 188
232. Kārtība, kādā atzīst profesionālo kvalifikāciju pastāvīgai profesionālajai darbībai Latvijas Republikā; Ministru kabineta 2016.gada 20.decembra noteikumi Nr. 827. Latvijas Vēstnesis, 2016. 22.decembris, nr. 250.
233. Noteikumi par Eiropas Savienības dalībvalstu un Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācijas dalībvalstu profesionālajām organizācijām, kuru izsniegtos profesionālās izglītības un kvalifikācijas dokumentus atzīst Latvijas Republikā; Ministru kabineta 2009.gada 30.novembra noteikumi nr. 1365. Latvijas Vēstnesis, 2009. 2.decembris, nr. 189
234. Transportlīdzekļa vadītāja tiesību iegūšanas un atjaunošanas kārtība un vadītāja apliecības izsniegšanas apmaiņas, atjaunošanas un iznīcināšanas kārtība; Ministru kabineta 2010.gada 13.februāra noteikumi nr.103. Latvijas Vēstnesis, 2010. 12.februāris, nr. 25
235. Valsts aģentūras "Civilās aviācijas aģentūra" nolikums; Ministru kabineta 2012.gada 11.decembra noteikumi nr. 842. Latvijas Vēstnesis, 2012. 14.decembris, nr. 197
236. Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu; Ministru kabineta 2020.gada 12.marta rīkojums nr. 103. Latvijas Vēstnesis, 2020. 12.marts, nr. 51A

Citu valstu tiesību akti

237. Vācijas Administratīvā procesa likums
238. Ungārijas 2004.gada Administratīvā procesa likums
239. Zviedrijas 1986.gada Administratīvā procesa likums

Juridiskās prakses materiāli

ANO starptautiskās tiesas un citu starptautisko tiesu nolēmumi:

240. ANO Starptautiskās tiesas 1971.gada 21.jūnija konsultatīvais atzinums par Dienvidāfrikas turpinātās klātbūtnes Namībijā (Dienvidrietumāfrikā) tiesiskajām sekām, neraugoties uz Drošības padomes Rezolūciju 276
241. Pastāvīgās šķīrējtiesas 1928.gada 4.aprīļa nolēmums lietā: Island of Palmas (United States of America / the Netherlands)
242. Pastāvīgās starptautiskās tiesas 1927.gada 7.septembra spriedums lietā: Lotus (France / Turquie)
243. Pastāvīgās starptautiskās tiesas 1923.gada 17.augusta spriedums lietā: vaporeur Wimbledon (Angleterre, France, Italie, Japon et Pologne / Reich Allemand)

Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmumi:

244. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2016.gada 23.maija spriedums lietā: 17502/07 Avotiņš v. Latvia
245. Eiropas Cilvēktiesību tiesas Lielās palātas 2016.gada 23.februāra spriedums lietā: 11138/10 Mozer v. Moldova and Russia
246. Eiropas Cilvēktiesību tiesas Lielās palātas 2010.gada 1.marta lēmums lietā: 46113/99 Demopoulos and others v. Turkey
247. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2001.gada 10.maija spriedums lietā: 25781/94 Cyprus v. Turkey
248. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1996.gada 18.decembra spriedums lietā: 15318/89 Loizidou v. Turkey

Eiropas Savienības Tiesas nolēmumi:

249. Eiropas Savienības Tiesas 2019.gada 12.novembra spriedums lietā: C-363/18 Organisation juive européenne and Vignoble Psagot
250. Eiropas Savienības Tiesas 2019.gada 5.septembra spriedums lietā: C-801/18 Caisse pour l'avenir des enfants

251. Eiropas Savienības Tiesas 2019.gada 26.jūnija spriedums lietā: C-729/17 Komisija/Grieķija
252. Eiropas Savienības Tiesas 2019.gada 14.marta spriedums lietā: C-557/17 Y.Z. u.c. (Fraude dans le regroupement familial)
253. Eiropas Savienības Tiesas 2019.gada 28.februāra spriedums lietā: C-9/18 Meyn
254. Eiropas Savienības Tiesas 2018.gada 6.decembra spriedums lietā: C-675/17 Preindl
255. Eiropas Savienības Tiesas 2018.gada 13.septembra spriedums lietā: C-594/16 Enzo Buccioni
256. Eiropas Savienības Tiesas 2018.gada 6.septembra spriedums lietā: C-527/16 Alpenrind
257. Eiropas Savienības Tiesas 2018.gada 2.maija spriedums lietā: C-574/15 Scialdone
258. Eiropas Savienības Tiesas 2018.gada 26.aprīļa spriedums lietā: C-34/17 Donnellan
259. Eiropas Savienības Tiesas 2018.gada 14.marta spriedums lietā: C-557/16 Astellas Pharma
260. Eiropas Savienības Tiesas 2018.gada 28.februāra spriedums lietā: C-3/17 Sporting Odds
261. Eiropas Savienības Tiesas 2018.gada 6.februāra spriedums lietā: C-359/16 Altun
262. Eiropas Savienības Tiesas 2017.gada 26.oktobra spriedums lietā: C-195/16 I
263. Eiropas Savienības Tiesas 2017.gada 27.aprīļa spriedums lietā: C-559/15 Onix Asigurāri
264. Eiropas Savienības Tiesas 2016.gada 21.decembra spriedums lietā: C-104/16 P Padome pret Front Polisario
265. Eiropas Savienības Tiesas 2016.gada 6.oktobra spriedums lietā: C-298/14 Brouillard
266. Eiropas Savienības Tiesas 2016.gada 27.oktobra spriedums lietā: C-428/15 D
267. Eiropas Savienības Tiesas 2016.gada 25.maija spriedums lietā: C-559/14 Meroni
268. Eiropas Savienības Tiesas 2016.gada 5.aprīļa spriedums apvienotajās lietās: C-404/15 un C-659/15 PPU Aranyosi and Căldăraru
269. Eiropas Savienības Tiesas 2015.gada 26.novembra spriedums lietā: C-487/14 Total Waste Recycling
270. Eiropas Savienības Tiesas 2015.gada 16.jūlija spriedums lietā: C-681/13 Diageo Brands
271. Eiropas Savienības Tiesas 2015.gada 21.maija spriedums lietā: C-339/14 Wittmann
272. Eiropas Savienības Tiesas 2015.gada 23.aprīļa spriedums lietā: C-260/13 Aykul
273. Eiropas Savienības Tiesas 2014.gada 18.decembra atzinums lietā: 2/13

274. Eiropas Savienības Tiesas 2014.gada 18.marta spriedums lietā C-628/11 International Jet Management
275. Eiropas Savienības Tiesas 2013.gada 22.oktobra spriedums lietā: C-276/12 Sabou
276. Eiropas Savienības Tiesas 2012.gada 9.jūlija spriedums lietā: C-145/11 Komisija/Francija
277. Eiropas Savienības Tiesas 2012.gada 6.septembra spriedums lietā: C-619/10 Trade Agency
278. Eiropas Savienības Tiesas 2012.gada 6.septembra spriedums lietā: C-150/11 Komisija/Beļģija
279. Eiropas Savienības Tiesas 2012.gada 26.aprīļa spriedums lietā: C-419/10 Hofmann
280. Eiropas Savienības Tiesas 2012.gada 1.marta spriedums lietā: C-467/10 Akyüz
281. Eiropas Savienības Tiesas 2012.gada 9.februāra spriedums lietā: C-277/10 Luksan
282. Eiropas Savienības Tiesas 2011.gada 21.decembra spriedums apvienotajās lietās: C-411/10 un C-493/10 N. S., ECR, p. I-13905
283. Eiropas Savienības Tiesas 2011.gada 13.oktobra spriedums lietā: C-224/10 Apelt, ECR, p. I-09601
284. Eiropas Savienības Tiesas 2011.gada 19.maija spriedums lietā: C-184/10 Grasser, ECR, p. I-4057
285. Eiropas Savienības Tiesas 2011.gada 25.janvāra spriedums lietā: C-382/08 Neukirchinger, ECR, p. I-139
286. Eiropas Savienības Tiesas 2010.gada 2.decembra spriedums lietā: C-334/09 Scheffler, ECR, p. I-12379
287. Eiropas Savienības Tiesas 2010.gada 8.septembra spriedums apvienotajās lietās: C-316/07, C-358/07 līdz C-360/07, C-409/07 un C-410/07 Stoß, ECR, p. I-8069
288. Eiropas Savienības Tiesas 2010.gada 21.janvāra spriedums lietā: C-546/07 Komisija/Vācija, ECR, p. I-439
289. Eiropas Savienības (bij. Kopienu) Tiesas 2009.gada 8.septembra spriedums lietā: C-42/07 Bwin, ECR, p. I-7633
290. Eiropas Savienības (bij. Kopienu) Tiesas 2009.gada 9.jūlija rīkojums lietā: C-445/08 Wierer, ECR, p. I-119
291. Eiropas Savienības (bij. Kopienu) Tiesas 2009.gada 28.aprīļa spriedums lietā: C-518/06 Komisija/Itālija, ECR, p. I-3491
292. Eiropas Savienības (bij. Kopienu) Tiesas 2009.gada 23.aprīļa spriedums lietā: C-362/06 P Sahlstedt, ECR, p. I-2903

293. Eiropas Savienības (bij. Kopienu) Tiesas 2009.gada 2.aprīļa spriedums lietā: C-523/07 A, ECR, p. I-2805
294. Eiropas Savienības (bij. Kopienu) Tiesas 2009.gada 19.februāra spriedums lietā: C-321/07 Schwarz, ECR, p. I-1113
295. Eiropas Savienības (bij. Kopienu) Tiesas 2008.gada 20.novembra spriedums lietā: C-1/07 Weber, ECR, p. I-8571
296. Eiropas Savienības (bij. Kopienu) Tiesas 2008.gada 16.oktobra spriedums lietā: C-452/06 Synthos, ECR, p. I-7681
297. Eiropas Savienības (bij. Kopienu) Tiesas 2008.gada 26.jūnija spriedums lietā: C-329/06 Wiedemann and Funk, ECR, p. I-4635
298. Eiropas Savienības (bij. Kopienu) Tiesas 2008.gada 26.jūnija spriedums apvienotajās lietās: C-334/06 līdz C-336/06 Zerche, ECR, p. I-4691
299. Eiropas Savienības (bij. Kopienu) Tiesas 2007.gada 27.novembra spriedums lietā: C-435/06 C, ECR, p. I-10141
300. Eiropas Savienības (bij. Kopienu) Tiesas 2007.gada 8.novembra spriedums apvienotajās lietās: C-260/06 un C-261/06 Bonnarel, ECR, p. I-9717
301. Eiropas Savienības (bij. Kopienu) Tiesas 2006.gada 28.septembra spriedums lietā: C-434/04 Ahokainen un Leppik, ECR, p. I-9171
302. Eiropas Savienības (bij. Kopienu) Tiesas 2006.gada 6.aprīļa spriedums lietā: C-227/05 Halbritter, ECR, p. I-49
303. Eiropas Savienības (bij. Kopienu) Tiesas 2016.gada 31.janvāra spriedums lietā: C-503/03 Eiropas Komisija pret Spāniju, ECR, p. I-1097
304. Eiropas Savienības (bij. Kopienu) Tiesas 2004.gada 29.aprīļa spriedums lietā: C-476/01 Kapper, ECR, p. I-5205
305. Eiropas Savienības (bij. Kopienu) Tiesas 2003.gada 10.jūlija spriedums lietā: C-246/00 Eiropas Komisija pret Nīderlandi, ECR, p. I-7485
306. Eiropas Savienības (bij. Kopienu) 2003.gada 19.jūnija spriedums lietā: C-110/01 Tennah-Durez, ECR, p. I-06239
307. Eiropas Savienības (bij. Kopienu) 2000.gada 14.septembra spriedums lietā: C-238/98 Hocsmann, ECR, p. I-06623
308. Eiropas Savienības (bij. Kopienu) Tiesas 2000.gada 19.februāra spriedums lietā: C-202/97 FTS, ECR, p. I-883
309. Eiropas Savienības (bij. Kopienu) Tiesas 1998.gada 29.oktobra spriedums lietā: C-230/97 Awoyemi, ECR, p. I-6781

310. Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 1997.gada 13.maija spriedums lietā: C-233/94 Vācija/Parlaments un Padome, ECR, p. I-2405
311. Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 1996.gada 29.februāra spriedums lietā: C-193/94 Skanavi un Chryssanthakopoulos, ECR, p. I-929
312. Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 1996.gada 5.marta spriedums apvienotajās lietās: C-46/93 un C-48/93 Brasserie du pêcheur / Factortame, ECR, p. I-1029
313. Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 1994.gada 24.marta spriedums lietā: C-275/92 Schindler, ECR, p. I-1039
314. Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 1994.gada 9.marta spriedums lietā: C-188/92, TWD pret Bundesrepublik Deutschland, ECR, p. I-833
315. Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 1991.gada 19.novembra spriedums apvienotajās lietās: C-6/90 un C-9/90 Francovich, ECR, p. I-5357
316. Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 1983.gada 08.februāra spriedums lietā: C-124/81 Komisija/Apvienotā Karaliste, ECR, p. I-203
317. Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 1979.gada 7.februāra spriedums lietā: C-115/78 Knoors, ECR, p. I-399
318. Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 1979.gada 20.februāra spriedums lietā: C-120/78 Rewe, ECR, p. I-649
319. Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 1978.gada 9.marta spriedums lietā: C-106/77 Amministrazione delle finanze dello Stato v Simmenthal, ECR, p. I-629
320. Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 1977.gada 2.februāra spriedums lietā: C-50/76 Amsterdam Bulb, ECR, p. I-137
321. Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 1964.gada 15.jūlija spriedums lietā: C-6/64 Costa v E.N.E.L., ECR, p. I-1141
322. Eiropas Savienības Tiesas ģenerālvokāta Mihala Bobeka 2017.gada 16.maija secinājumi lietā: C-195/16 I
323. Eiropas Savienības Tiesas ģenerālvokāta Īva Bota 2014.gada 4.septembra secinājumi lietā: C-260/13 Aykul
324. Eiropas Savienības Tiesas ģenerālvokāta Pedro Krusa Viljalona 2012.gada 26.jūnija secinājumi lietā: C-199/11 Otis un citi
325. Eiropas Savienības Tiesas ģenerālvokāta Paolo Mengoci 2010.gada 3.marta secinājumi lietā: C-46/08 Carmen Media Group
326. Eiropas Savienības Tiesas ģenerālvokāta Īva Bota 2008.gada 17.jūlija secinājumi lietā: C-1/07 Weber

327. Eiropas Savienības Tiesas ģenerālvokātes Julianas Kokotes 2007.gada 20.septembra secinājumi lietā: C-435/06 C
328. Eiropas Savienības Tiesas ģenerālvokāta F. Ležē 2003.gada 16.oktobra secinājumi lietā: C-476/01 Kapper

Latvijas tiesu nolēmumi:

329. Par Personu apliecināšanu dokumentu likuma 16.panta pirmās daļas 4.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 98.panta pirmajam un otrajam teikumam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2011.gada 15.jūnija lēmums lietā 2010-64-01. Latvijas Vēstnesis, 2011. 17.jūnijas, nr. 95.
330. Par Dzīvojamo māju pārvaldīšanas likuma 13.panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 106.pantam. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2010.gada 18.februāra spriedums lietā 2009-74-01. Latvijas Vēstnesis, 2010. 23.februāris, nr. 30.
331. Par likuma "Par Lisabonas līgumu, ar ko groza Līgumu par Eiropas Savienību un Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu" atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 101.pantam. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2009.gada 7.aprīļa spriedums lietā 2008-35-01. Latvijas Vēstnesis, 2009. 9.aprīlis, nr. 56.
332. Par Krimināllikuma 230.¹ panta pirmās daļas atbilstību Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 7. panta pirmās daļas pirmajam teikumam un Latvijas Republikas Satversmes 64. un 65.pantam un 92.panta otrajam teikumam. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2008.gada 16.decembra spriedums lietā 2008-09-0106. Latvijas Vēstnesis, 2008. 18.decembris, nr. 197.
333. Par Prokuratūras likumā (33.panta pirmā daļa), Latvijas Republikas Advokatūras likumā (14.panta 3.punkts) un Notariāta likumā (9.panta 3.punkts) ietvertās prasības par Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes atzinuma nepieciešamību atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 106.pantam. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2002.gada 4.jūnija spriedums lietā 2001-16-01. Latvijas Vēstnesis, 2002. 5.jūnijs, nr. 84.
334. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2020.gada 28.februāra spriedums lietā SKA-113/2020
335. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2019.gada 23.septembra spriedums lietā SKC-289/2019
336. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2019.gada 4.jūnija spriedums lietā SKK-111/2019

337. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2019.gada 14.februāra spriedums lietā SKC-34/2019
338. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2018.gada 11.decembra spriedums lietā SKC-138/2018
339. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2018.gada 7.decembra spriedums lietā SKC-252/2018
340. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2018.gada 5.decembra spriedums lietā SKC-283/2018
341. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 14.11.2018. spriedums lietā SKA-137/2018
342. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2018.gada 29.jūnija spriedums lietā SKC-203/2018
343. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2018.gada 22.februāra spriedums lietā SKA-288/2018
344. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2018.gada 26.janvāra spriedums lietā SKK-17/2018
345. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2017.gada 29.decembra spriedums lietā SKC-274/2017
346. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2017.gada 30.novembra lēmums lietā SKA-1568/2017
347. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 1.novembra lēmums lietā SKA-1531/2017
348. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2017.gada 21.jūnija spriedums lietā SKC-210/2017
349. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2016.gada 15.aprīļa spriedums lietā SA-1/2016
350. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2016.gada 14.marta lēmums lietā Nr. SKA-348/2016
351. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2015.gada 30.decembra spriedums lietā Nr. SKA-1181/2015
352. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2014.gada 19.decembra spriedums lietā SKA-957/2014
353. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2013.gada 11.oktobra spriedums lietā SKA-270/2013

354. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2013.gada 30.janvāra spriedums lietā SKA-295/2013
355. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2012.gada 22.jūnija spriedums lietā SKA-123/2012
356. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2010.gada 16.jūlija spriedums lietā Nr. SKA-296/2010
357. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2010.gada 24.februāra spriedums lietā SKC-42/2010
358. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2008.gada 4.jūnija spriedums lietā SKC-176/2008
359. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2007.gada 5.februāra lēmums lietā SKA-103/2007
360. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 19.maija spriedums lietā SKA-207/2006
361. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 11.aprīļa spriedums lietā SKA-221/2006
362. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 14.februāra spriedums lietā SKA-34/2006
363. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 9.maija spriedums lietā SKA-52/2006
364. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta departamentu priekšsēdētāju sēdes 2011.gada 25.februāra lēmums
365. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta departamentu priekšsēdētāju sēdes 2010.gada 17.septembra lēmums
366. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta departamentu priekšsēdētāju sēdes 2009.gada 10.marta lēmums.
367. Administratīvās apgabaltiesas 2019.gada 30.oktobra spriedums lietā A420267618
368. Administratīvās apgabaltiesas 2019.gada 15.jūlija spriedums lietā A420267318
369. Administratīvās apgabaltiesas 2019.gada 25.jūnija spriedums lietā A420321917
370. Administratīvās apgabaltiesas 2017.gada 6.oktobra spriedums lietā A420389614
371. Administratīvās apgabaltiesas 2016.gada 15.novembra spriedums lietā A420179715
372. Administratīvās apgabaltiesas 2016.gada 30.augusta spriedums lietā A420419014
373. Administratīvās apgabaltiesas 2016.gada 8.janvāra spriedums lietā A420586112
374. Administratīvās apgabaltiesas 2016.gada 13.aprīļa spriedums lietā A420273714
375. Administratīvās apgabaltiesas 2016.gada 30.marta spriedums lietā A420537313

376. Administratīvās apgabaltiesas 2015.gada 11.maija spriedums lietā A420430413
377. Administratīvās apgabaltiesas 2015.gada 5.februāra spriedums lietā A420542711
378. Administratīvās apgabaltiesas 2014.gada 16.maija spriedums lietā A42391306
379. Administratīvās apgabaltiesas 2013.gada 2.oktobra spriedums lietā A420498311
380. Rīgas apgabaltiesas 2019.gada 9.augusta spriedums lietā 1A30054718
381. Administratīvās rajona tiesas 2019.gada 2.septembra spriedums lietā Nr. A420313918
382. Administratīvās rajona tiesas 2019.gada 5.marta spriedums lietā A420178418
383. Administratīvās rajona tiesas 2019.gada 30.janvāra spriedums lietā A420267618
384. Administratīvās rajona tiesas 2016.gada 12.februāra spriedums lietā Nr. A420165515
385. Administratīvās rajona tiesas 2015.gada 21.decembra spriedums lietā A420231815
386. Administratīvās rajona tiesas 2015.gada 16.aprīļa spriedums lietā A420392014
387. Administratīvās rajona tiesas 2014.gada 10.novembra spriedums lietā A420531013
388. Administratīvās rajona tiesas 2014.gada 3.oktobra spriedums lietā A420530913
389. Administratīvās rajona tiesas 2014.gada 10.jūlija spriedums lietā A420537313
390. Administratīvās rajona tiesas 2014.gada 20.janvāra spriedums lietā A420430413
391. Administratīvās rajona tiesas 2012.gada 14.novembra spriedums lietā A420573011
392. Daugavpils tiesas 2019.gada 23.septembra spriedums lietā C12162119
393. Kurzemes rajona tiesas 2019.gada 8.jūlija spriedums lietā 11250006519
394. Kurzemes rajona tiesas 2019.gada 18.marta spriedums lietā 11827000418
395. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2018.gada 23.maija spriedums lietā 1A29005218
396. Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 2018.gada 30.oktobra spriedums lietā 1A68007218
397. Rīgas rajona tiesas 2018.gada 5.aprīļa spriedums lietā 1A33017817
398. Rēzeknes tiesas 2019.gada 29.maija spriedums lietā 11823000819
399. Zemgales rajona tiesas 2019.gada 19.marta spriedums lietā 11221122518

Citu valstu tiesu nolēmumi:

400. Francijas Valsts padomes 2001.gada 12.jūlija spriedums lietā 227747.
401. Francijas Valsts padomes 1999.gada 9.jūnija lēmums lietā 190384.

Citi juridiskās prakses materiāli

402. Ārlietu ministrijas Informatīvais ziņojumu "Par dokumentu, kurus izdevuši starptautiski neatzīti valsts varas subjekti vai kur atspoguļo to realizēto kontroli, atzīšanu un juridisko statusu". Pieejams: <https://www.mfa.gov.lv/>
403. Eiropas Komisijas 2019.gada 24.jūlija ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par neseno nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas lietu, kurās iesaistītas Eiropas Savienības kredītiestādes, novērtējumu. COM(2019) 373 final, 12.lpp.
404. Eiropas Komisijas 2018.gada 21.jūnija paziņojums ieinteresētajām personām par Apvienotās Karalistes izstāšanās un ES noteikumi reglamentēto profesiju un profesionālo kvalifikāciju atzīšanas jomā. Pieejams: https://ec.europa.eu/info/brexit/brexit-preparedness/preparedness-notice_en
405. Eiropas Komisijas 08.02.2018. paziņojums ieinteresētajām personām par Apvienotās Karalistes izstāšanās un ES noteikumi finanšu instrumentu tirgus likumā. Pieejams: https://ec.europa.eu/info/brexit/brexit-preparedness/preparedness-notice_en
406. Eiropas Komisijas 2019.gada 8.februāra paziņojums ieinteresētajām personām par Apvienotās Karalistes izstāšanās un ES noteikumi banku un maksājumu pakalpojumu jomā. Pieejams: https://ec.europa.eu/info/brexit/brexit-preparedness/preparedness-notice_en
407. Eiropas Komisijas 2018.gada 8.februāra paziņojums ieinteresētajām personām par Apvienotās Karalistes izstāšanās un ES noteikumi apdrošināšanas un pārapsedrošināšanas jomā. Pieejams: https://ec.europa.eu/info/brexit/brexit-preparedness/preparedness-notice_en
408. Eiropas Padomes 1991.gada 16.decembra deklarācija "Par vadlīnijām jauno valstu atzīšanai Austrumeiropā un Padomju Savienībā"
409. Eiropas Savienības Padomes 2014.gada 26.maija priekšlikums Nr.10139/14 par vienas pieturas aģentūras mehānismu.
410. Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādes 2014.gada 27.marta Pamatnostādnes par sadarbības kārtību un informācijas apmaiņu starp kompetentajām iestādēm un starp kompetentajām iestādēm un ESMA Nr. ESMA/2014/298.
411. Latvijas Finanšu un kapitāla tirgus komisijas paziņojums par finanšu pakalpojumu sniegšanu pēc Apvienotās Karalistes izstāšanās no ES. Pieejams: <https://www.fktk.lv/mediju-telpa/nozares-temati/brexit-apvienotas-karalistes-izstasanas-no-es/>
412. Iepirkumu uzraudzības biroja skaidrojums par būtiskākajām un biežāk konstatētajām neatbilstībām iepirkuma procedūru dokumentācijā un norisē.

413. Likumprojekta “Par Igaunijas Republikas valdības, Latvijas Republikas valdības un Lietuvas Republikas valdības līgumu par kvalifikāciju, kas saistītas ar augstāko izglītību, automātisku akadēmisko atzīšanu” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija).
414. Ministru kabineta noteikumu projekta “Noteikumi par informācijas institūcijām un institūcijām, kas izsniedz ārvalstīs iegūtās profesionālās kvalifikācijas atzīšanas apliecības reglamentētajās profesijās” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija).
415. Padomes Rezolūcija par Eiropas izglītības telpas turpmāku attīstīšanu nolūkā atbalstīt uz nākotni orientētas izglītības un apmācības sistēmas. Publicēta 18.11.2019.
416. Propositions de directives du Conseil relative à l'harmonisation des législations en matière de permis de conduire un véhicule. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, 1972, nr. C 119/1.
417. Résolution du Conseil et des ministres de l'éducation, réunis au sein du Conseil, du 9 février 1976, comportant un programme d'action en matière d'éducation, Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, 1976, nr. C 038.